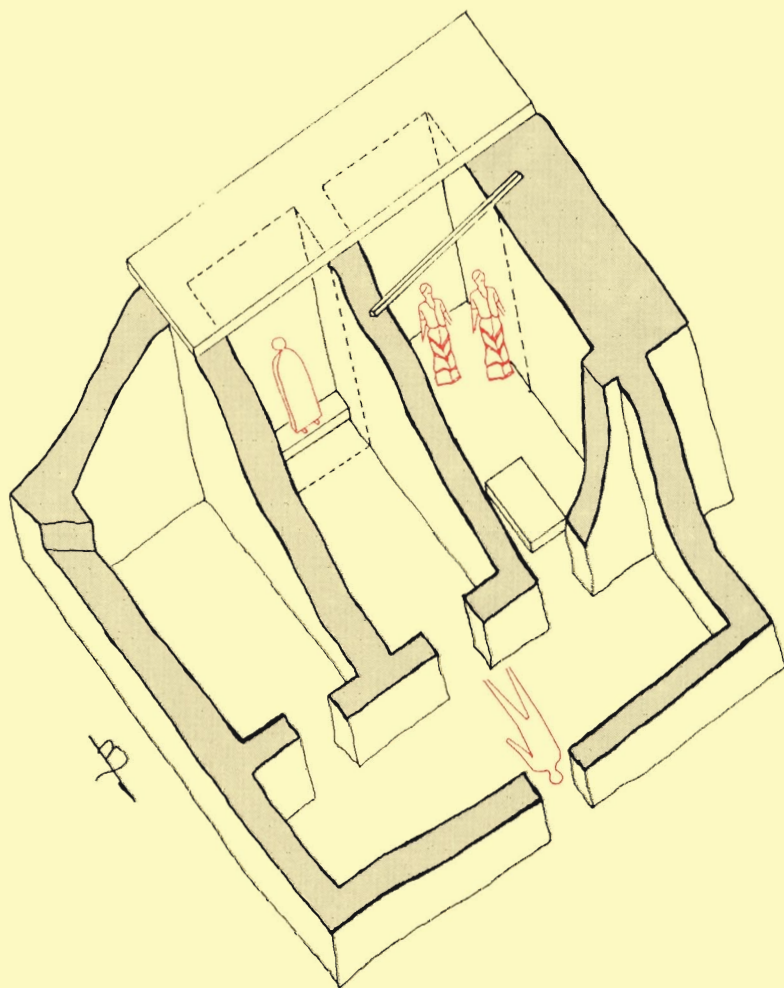

ΡΩΜΙΟΣΥΝΗ
ΕΝΑΝΤΙΟΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΤΗΤΑΣ

ΔΑΥΛΟΣ

ΔΡΧ. 1000

Η ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΑ ΤΗΣ Π. ΔΙΑΘΗΚΗΣ

Ἡ ἀνθρωποθυσία πού δὲν ἔγινε

ΔΑΥΛΟΣ

Μηνιαίο Περιοδικό
Κυδαθηναίων 29, Πλάκα
105 58 'Αθήνα.
Τηλέφ.: 3223957, 9841655

Τα Γραφεία του Περιοδικού
λειτουργούν πρωινές ώρες
9.30 - 13.30 καθημερινά.

Ίδρυτής-Ίδιοκτήτης-
Εκδότης-Διευθυντής:
ΔΗΜΗΤΡΗΣ Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ
'Αχιλλεύς - Μουσών 51
Παλαιό Φάληρο.

Φωτοστοιχειοθεσία - 'Ατελιέ:
«Ν. ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ & ΣΙΑ ΕΠΕ»
Μάγερ 11, 'Αθήνα, τηλ.: 5221792.
'Εκτυώσεις:
Π. ΚΟΚΚΑΛΗΣ
Βιβλιοδεσία:
Κ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΟΣ

- Τιμή αντίτυπου: 1000 δρχ.
- Έτήσια συνδρομή: 10.000 δρχ.
- 'Οργανισμών κ.λπ.: 15.000 δρχ.
- Φοιτητών: 7.000 δρχ.
- Έξωτεριку: 60 δολλ. ΗΠΑ.
- 'Η συνδρομή καταβάλλεται
κατά την έγγραφη.

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ
ΔΕΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΝΤΑΙ

Τα χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

Όλες οι συνεργασίες και τα
ταχυδρομικά έμβάσματα στη
διεύθυνση:
ΔΗΜ. Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ, Μουσών 51
175 62, Π. Φάληρο, 'Αθήνα.

Παρακαλούνται οι συνδρομητές
που αλλάζουν διεύθυνση, να το
γνωστοποιούν στο περιοδικό.

Επιτρέπεται η αναδημοσίευση
κειμένων του «Δ», με την προϋ-
πόθεση ότι θα αναφέρεται ρητώς
η πηγή τους.

ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΑΥΤΟ:

ΣΕΛΙΣ 9808:

'Εδῶ ἐδρεύει ὁ Μισελληνισμός

Δ.Ι.Α.

ΣΕΛΙΣ 9809:

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

Α. ΑΛΕΞΕΛΛΗΣ, Α. ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΙΔΗ, Ε.
ΚΑΤΣΑΒΟΥΝΙΔΗΣ, Μ. ΣΤΑΜΑΤΕΛΟΥ-Σ. ΠΑΝ,
Κ.Δ.Κ., Δ. ΑΘΜΟΝΕΥΣ, Β. ΑΔΑΜΑΝΤΙΔΟΥ, ΒΑΣ.
ΗΛ. ΚΡ., Γ. ΒΑΘΗΣ, Σ. ΠΑΛΑΙΣΤΗΣ.

ΣΕΛΙΣ 9817:

"Υψιστο χρέος

Κ.Χ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΣΕΛΙΣ 9817:

"Ανθρωπος δοῦλος καὶ "Ελλην ἄνθρωπος

Π. ΚΟΥΒΑΛΑΚΗΣ

ΣΕΛΙΣ 9821:

Ρωμοσύνη ἐναντίον Ἑλληνικότητας

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΚΟΥΚΟΒΙΣΤΑΣ

ΣΕΛΙΣ 9828:

'Επιτύμβιον

ΣΤΑΥΡΟΣ ΒΑΣΔΕΚΗΣ

ΣΕΛΙΣ 9831:

'Ηθική ἀξιολόγηση τῆς Π. Διαθήκης

Ε. ΑΤΑΒΥΡΙΟΣ

ΣΕΛΙΣ 9839:

«Καὶ δι' ἡμῶν ὁμόφωνος γέγονε πᾶσα ἡ Οἰκουμένη»

ΑΝΝΑ ΤΖΙΡΟΠΟΥΛΟΥ-ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ

ΣΕΛΙΣ 9839:

«Μεστός εἰμι τῆς τῶν Ἑλλήνων φωνῆς»

ΑΠ. ΤΖΑΦΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΕΛΙΣ 9851:

'Η ἀνθρωποθυσία ποῦ δὲν ἔγινε

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΚΑΤΣΙΑΔΡΑΜΗΣ

ΣΕΛΙΣ 9851:

"Ενα «σενάριο» ἀλὰ Σακελλαράκη...

ΘΑΝΑΣΗΣ ΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΕΛΙΣ 9867:

'Η Ἀστερίς καὶ ἡ Ὀμηρικὴ Ἰθάκη

ΚΩΣΤΑΣ ΔΟΥΚΑΣ

ΣΕΛΙΣ 9877:

«Τοῦ λόγου δ' ἐόντος ξυνοῦ...»

ΣΠΥΡΟΣ Γ.Γ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΟΣ

ΣΕΛΙΣ 9882:

Μὴ ἐρεῦνα τίς ἐλληνικὲς πυραμίδες

Δ.Ι.Α.

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

Ο ΑΛΛΟΣ ΛΟΓΟΣ: σελ. 9848 • ΕΘΝΙΚΑ: σελ. 9829 • Η
ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΡΟΠΑΤΟΡΩΝ ΗΜΩΝ:
σελ. 9837 • ΑΙΣΙΜΑ ΚΑΙ ΑΔΗΡΤΑ: σελ. 9849 • ΕΛΛΟΓΑ
ΚΑΙ ΜΑΝΤΙΚΑ: σελ. 9865 • ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΑ: σελ. 9875 • Η
ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ: σελ. 9882.

Ἐδῶ ἐδρεύει ὁ Μισελληνισμός

Ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Ἑλληνισμός. Αὐτὸς ἐπιβιώνει ὡς ἱστορικὸ μέγεθος διὰ μέσον τῶν χιλιετιῶν γιὰ ἓνα καὶ μοναδικὸ λόγο: Γιατί πάντοτε ὠμιλεῖτο καὶ ἐγράφετο ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα. Δὲν ἀποτελοῦν ἀπαραίτητες προϋποθέσεις γιὰ τὴν ἐπιβίωση τοῦ Ἑλληνισμοῦ οὔτε ἡ ὕπαρξη Ἑλληνικοῦ Κράτους οὔτε ἡ θρησκεία, ὅπως φαντάζονται ἢ προπαγανδίζουν μερικοί. Τοῦτο ἀποδεικνύει ἡ γνώση τῆς Ἱστορίας. Ἡ ἴδια γνώση τῆς Ἱστορίας παρέχει τὴν ἀσφαλῆ πρόβλεψη, ὅτι ὁ Ἑλληνισμός ὡς ἔννοια πολιτιστικῆ, ἱστορικῆ καὶ ἐθνικῆ θὰ πάψῃ νὰ ὑπάρχῃ ἀπὸ τὴ στιγμή πού θὰ πάψῃ νὰ ὀμιλῆται καὶ νὰ γράφεται ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα. Ἄρα ἀπὸ ἀποψη πολιτικῆς-ἱστορικῆς διωσιμότητος Ἑλληνισμός καὶ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα ταυτίζονται. Καὶ συνεπῶς εἶναι αὐτονόητο, ὅτι ὁσάκις ὑπάρχει κράτος πού εἶναι πράγματι Ἑλληνικό, πρέπει νὰ ἔχῃ ὡς πρώτιστη πολιτικὴ του καὶ κορυφαία στρατηγικὴ του τὴν ἐπιβίωση, προαγωγή καὶ ἐξάπλωση τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας.

Στὶς 5 Ἰουλίου ὁ πρόεδρος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐπιτροπῆς Ζὰκ Σαντέρ κατήγγειλε, ὅτι «ἡ Ἑλλάδα ἀδιαφορεῖ γιὰ τὴν παρουσία τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας στὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση καὶ ἔχει τὴν εὐθύνη γιὰ τὴν υποβάθμισή της. Ἡ (εὐρωπαϊκὴ) ὑπηρεσία διερμηνείας δὲν δρῶσκει ἀνταπόκριση ἀπὸ τὴν Μόνιμη Ἑλληνικὴ Ἀντιπροσωπία γιὰ τὴν κάλυψη τῶν συνεδριάσεων μὲ Ἑλληνες διερμηνεῖς καὶ ἡ Κομισιὸν, πού ἀνέλαβε συγκεκριμένους ἐνέργειες, δὲν μπορεῖ νὰ ὑποκαθιστᾷ σὲ μόνιμη θάση τὰ κράτη-μέλη σὲ θέματα κατάρτισης διερμηνειῶν».

Ἡ καταγγελία αὐτή, πού προήλθε ἀπὸ τὰ πλέον ἐπίσημα χεῖλη, εἶναι ὄντως φοβερή. Βεβαίως ἡ τρισάθλια πολιτικὴ τοῦ Κράτους ἐναντι τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας εἶναι γνωστὴ καὶ ἐπανελημμένα ἔχει ἀναλυθῇ στὸν «Δαυλὸ». Ὁ ἀκρωτηριασμός τῆς γλώσσας καὶ τῆς γραφῆς μὲ νόμους τοῦ Κρατιδίου πού δηλώνει «Ἑλλάς», εἶναι πράγματι πολὺ ἀποκαλυπτικός. Ὑπῆρχε ὅμως ἡ τάση νὰ θεωροῦνται ὡς ὑποκινητὲς τοῦ κατατρογμοῦ τῆς γλώσσας μας οἱ ξένοι – Εὐρωπαῖοι, Ἑβραῖοι κ.ἄ., καὶ οἱ δικοὶ μας ταγοὶ νὰ κατηγοροῦνται ἀπλῶς ὡς ὑποχείρια καὶ ἐκτελεστὲς τῆς ἐντολῆς τῶν «διεθνῶν ἀφεντικῶν» τους. Τώρα ἀποδεικνύεται τὸ ἀντίθετο: Οἱ Εὐρωπαῖοι ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴν μὴ υποβάθμιση τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας, ἀλλὰ τὸ ἴδιο τὸ «Ἑλληνικό» Κράτος δὲν δέχεται νὰ τοὺς βουθήσῃ.

Ἐμεῖς, πού στὸν «Δαυλὸ» δηλώνουμε πάντοτε, ὅτι ἐνεργοῦμε σὰν νὰ μὴν ὑπάρχῃ Ἑλληνικὸ Κράτος, ἐμεῖς πού ὀνομάζομε τὸ κατασκευάσμα αὐτὸ «Ρωμαίικο» (ὄχι Ἑλληνικό) Κρατίδιο, ἐμεῖς πού συναντοῦμε σὲ κάθε βῆμα μας τὸν ὑπουλο κρατικὸ μισελληνισμό, ὁμολογοῦμε ὅτι ἐν ὅψει τῆς ἀποκαλύψεως αὐτῆς τοῦ κ. Σαντέρ μείναμε κατάπληκτοι. Δὲν εἶχαμε συλλάβει, δὲν θέλαμε νὰ δεχθοῦμε, αὐτὸ πού ὁλοκάθαρα πιά δεβαιώνεται μὲ οἰονεὶ μαθηματικὲς ἀποδείξεις: Ὁ μισελληνισμός εἶναι ἐδῶ – καὶ πούθενά ἄλλου. Ἐδῶ ἀποφασίζονται, σχεδιάζονται καὶ ἐκτελοῦνται ὅλες οἱ ἐπιχειρήσεις ἀφελληνισμοῦ καὶ ἐξαφανίσεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἐδῶ εἶναι ἡ ταφόπετρα, πού μπῆκε πᾶν ὁ ἐθνικὸς μας σῶμα καὶ παραλύει κάθε ζωτικὴ καὶ δημιουργικὴ δύναμη τῶν Ἑλλήνων. Ἐδῶ εἶναι ἡ κοιτίδα τοῦ Σκοταδισμοῦ. Ἐδῶ. Ἐνὸς Σκοταδισμοῦ, πού δρᾷ μὲ μῖσος, μὲ πείσμα, μὲ σατανικὴ ἀποτελεσματικότητα ἐπὶ αἰῶνες χωρὶς διάλειμμα. [Βλέπε καὶ ἄλλη ἀπόδειξη στὴ σελίδα 9882 τοῦ παρόντος τεύχους τοῦ «Δαυλοῦ»].

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

‘Η προϋπόθεση τῆς ἄμεσης δημοκρατίας καὶ τὰ Μ.Μ.Ε.

Ἀγαπητὲ κ. Λάμπρου,

Ὁ κάτωθι συλλογισμὸς ἀναφέρεται στὰ μέσα μαζικῆς ἐνημέρωσης καὶ σὲ ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ σκοποῦ τους, ποὺ χαρακτηρίζεται ὡς μὴ-ἀνατρεπτικό γιὰ μία πολιτικὴ κατάσταση. Γεγονὸς κατὰ Wittgenstein εἶναι ἡ βασικὴ χωροχρονικὴ ὄντοτητα τῆς ἐμπειρίας. Γεγονὸς σήμερα εἶναι ἡ χωροχρονικὴ ὄντοτητα, ποὺ παρουσιάζεται ἢ κατασκευάζεται μόνο μέσα ἀπὸ τὰ ΜΜΕ. Σκοπὸς τῆς παρουσίας ἐπιτολῆς εἶναι, νὰ ἀποδείξει, ὅτι τὰ γεγονότα τῶν ΜΜΕ διατηροῦν τὴν πολιτικὴν κατάστασιν ὡς ἔχει, μὲ τὴν ἔννοια ὅτι ἐμποδίζουν τὴ δημιουργία κατάλληλου συναισθηματικοῦ υποστρώματος στὸ σύνολο (ἢ ὄχι) τῶν πολιτῶν πρὸς ἀνατροπὴ τοῦ παρόντος πολιτικοῦ συστήματος (κοινοβουλευτικὴ δημοκρατία).

Δεχόμεστε ὡς ὑψιστὸ πολιτικὸ σύστημα ἐκεῖνο, ποὺ ἔχει ὡς καρπὸ τὴ δημιουργία πολιτισμοῦ. Καὶ βέβαια ὡς «πολιτισμὸ» ὀρίζουμε τὴν ἀδιάσπαστη ἐνότητα πνευματικῶν ἀξιῶν κεντρομόλων περὶ μίαν ἠθικὴν ἰδέα. Φανερό, πιθανῶς καὶ μοναδικό, παράδειγμα τέτοιου πολιτισμοῦ εἶναι βέβαια ὁ ἀρχαιοελληνικός. Τὸ κατάλληλο περιβάλλον γιὰ τὴ δημιουργία πολιτισμοῦ παρείχε σαφῶς ἡ δημοκρατία πόλεως-κράτους. Αὐτὸ εἶναι ἱστορικὸ δεδομένο. Μέσα στὸ πλαίσιο τῆς ἔννομιας *ὕψι-πολις* ἀνθρωπος εἶναι δυνατόν νὰ δειχθεῖ καὶ νοητικῶς ἡ ἀλήθεια τοῦ ἄνω ἰσχυρισμοῦ. Πάντως ὁ ἰσχυρισμὸς δὲν περιλαμβάνει καὶ τὴ θέση, ὅτι ὑπὸ τὸ πολίτευμα τῆς δημοκρατίας πόλεως-κράτους ἐπέρχεται καὶ εὐημερία πολιτῶν, ἔννοια ποὺ καθορίζεται στὴν «Πολιτεία» τοῦ Πλάτωνος.

Γιὰ νὰ περάσουμε ὅμως ἀπὸ ἓνα ἐκφυλισμένο πολίτευμα, ὅπως τὸ σημερινό, στὴ δημοκρατία τῆς πόλεως-κράτους, εἶναι ἀναγκαῖα ἡ παιδεία τῶν ἀνθρώπων. Αὐτὸ εἶναι ἴσως δυνατόν νὰ γίνῃ ἀπὸ ἓνα ἐνδιάμεσο πολίτευμα ἀρισταρχίας. Γενικά ὅμως ἀναγκαῖα γιὰ τὸ πέρασμα ἀπὸ πολίτευμα σὲ πολίτευμα εἶναι ἡ συναισθηματικὴ φόρτιση (ὄχι ἀναγκαῖα τῶν πολλῶν), ποὺ θὰ εἶναι τόσο μεγάλῃ, ὥστε τὸ ὑποκείμενο ποὺ φέρει τὴ φόρτιση νὰ δράσῃ καὶ

ὄχι μόνο νὰ σκέπτεται. Γιὰ νὰ ἐπέλθῃ ὅμως ἡ φόρτιση αὐτὴ στὸν πολίτη-ὑποκείμενο, ἀναγκαῖα προϋπόθεση ἀποτελεῖ τὸ γεγονὸς τῶν ΜΜΕ (σ’ ἓνα μεγάλο κράτος σὲ σχέση μὲ τὴν πόλη-κράτος τὸ γεγονὸς ὀρίζεται ὡς «γεγονὸς τῶν ΜΜΕ»).

Ἡ ἰσορροπία ἀνάμεσα σὲ γεγονὸς καὶ φόρτιση εἶναι τὸ ζητούμενο (τὸ μόνο ἀναγκαῖο) γιὰ μὴ ἀλλαγὴ πολιτεύματος. Διότι, ἂν ἡ φόρτιση εἶναι «μεγάλῃ» καὶ τὸ γεγονὸς «μικρό», τότε ἀναγκαστικά μιλᾶμε γιὰ μεμονωμένες περιπτώσεις μὲ ἀναρχικά χαρακτηριστικά. Ἄν ἡ φόρτιση εἶναι «μικρὴ» καὶ τὸ γεγονὸς «μεγάλο», τότε βρισκόμαστε στὴ σημερινὴ κατάσταση: τὸ «γεγονὸς τῶν ΜΜΕ» εἶναι μεγάλο τόσο ποιοτικά ὅσο καὶ ποσοτικά. Τὸ ἄμεσο ἀποτέλεσμα: φόρτιση «μικρὴ». Παραδείγματα: ὅσο πιὸ πολλὰ σφαγὲς δείχνει ἡ τηλεόραση, τόσο ἡ ἀναισθητοποίηση τοῦ τηλεθεατῆ εἶναι μεγαλύτερη, καὶ εἶναι ἐτοιμὸς νὰ δεχθεῖ καὶ ἄλλες. Ὅσο περισσότερο ἀκοῦει ὁ τηλεθεατῆς γιὰ τὶς πράξεις τοῦ πολιτικοῦ του ἀρχηγοῦ, τόσο περισσότερο ἀναισθητοποιεῖται καὶ εἶναι ἐτοιμὸς νὰ τὸν ψηφίσει ἔτσι καὶ ἄλλιως.

Ἡ ἰσορροπία ὅμως φόρτισης καὶ γεγονότος ταυτίζεται μὲ τὴ δράση. Ὁ συλλογισμὸς εἶναι σαφής: Ἀποκλείσαμε τὴν περίπτωση μὴ-ἰσορροπίας καὶ ἄρα ἔπεται ἡ ἰσορροπία. Πρέπει ὅμως νὰ τονισθεῖ, ὅτι δείξαμε τὸ ἀναγκαῖο καὶ ὄχι τὸ ἱκανὸ γιὰ μὴ ἀλλαγὴ πολιτεύματος. Δηλαδή, ἂν τὸ πολίτευμα ἀλλάξῃ, αὐτὸ σημαίνει, ὅτι προηγουμένως ἔχουν διαμορφωθεῖ ἔτσι τὰ πράγματα στὰ ΜΜΕ, ὥστε νὰ ὑπάρχῃ ἰσορροπία ἀνάμεσα σὲ φόρτιση καὶ γεγονός. Δὲν δείξαμε, ὅτι, ἂν ὑπάρχῃ ἰσορροπία, τότε ἔπεται καὶ ἀλλαγὴ πολιτεύματος (τὸ ἀντίστροφο). Προφανῶς χρειάζονται καὶ ἄλλα μεγέθη καὶ παράμετροι γιὰ τὴν ἀλλαγὴ. Εἶναι σαφές βέβαια, γιὰ τὰ ΜΜΕ διατηροῦν τὴ μὴ-ἰσορροπία.

Εὐχαριστῶ

Ἀθανάσιος Ἀλεξέλλης

Μαθηματικός

Ἀετορράχης 42-44, 111 46 ΓΑΛΑΤΣΙ

Ἡ πλήρης διαστρέβλωση τῆς νεώτερης Ἑλληνικῆς Ἱστορίας

Κύριε διευθυντά,

Τὸ ἔξοχο περιοδικό σας φώτισε ἄλλη μιὰ ἄγνωστη γιὰ ἐμένα περίοδο τῆς ἱστορίας. Δυστυχῶς στὸ σχολεῖο λίγα εἶναι αὐτὰ ποὺ διδασκόμαστε γιὰ τὴν νεότερη ἱστορία μας καὶ τίποτα γιὰ τὴν νεότερη. Μόνον στὴν Γ' Γυμνασίου οἱ μαθητὲς μαθαίνουν γιὰ τὴν ἐνδοξή Ἐπανάσταση τοῦ 1821 καὶ στὴν Γ' Λυκείου γιὰ τὴν ἐξωτερικὴ πολιτικὴ (ἀπὸ τὸ 1821 ὡς τὸ 1832) καὶ γιὰ τὴν μικρασιατικὴ ἐκστρατεία. Ἐπειδὴ τὰ ἱστορικὰ γεγονότα τοῦ 20οῦ αἰῶνα – ὅσον ἀφορᾷ ἐμένα καὶ ἴσως ἄλλους μαθητὲς – εἶναι ἐντελῶς ἄγνωστα, δεχόμαστε ὡς ἀληθινὸ ὅτι διδασκόμαστε ἀπὸ τὸ βιβλίο τῆς Γ' Λυκείου τῆς γ' καὶ δ' δέσμης «*Θέματα Νέοτερης καὶ Σύγχρονης Ἱστορίας ἀπὸ τὶς πηγές*». Ἀπὸ τὶς γενικὲς γνώσεις ποὺ ἔχω καὶ τὰ γραφόμενα τοῦ βιβλίου τῆς Ἱστορίας νόμιζα, ὅτι ὁ Ε. Βενιζέλος ἦταν ὁ «ἐθνάρχης» μας καὶ σπουδαῖος πολιτικός. Ὅμως, ὅταν διάβασα στὸ τεῦχος 157 τοῦ «*Δαυλῶν*» τὸ ἀρθρο τοῦ κ. Παναγιώτη Κουβαλάκη καὶ στὸ τεῦχος 161 τοῦ κ. Λευτέρη Μαρματσούρη γιὰ τὸν Ε. Βενιζέλο, ἐμεινα ἐκπληκτικὴ. Δὲν φτάνουν ὅλα τὰ ψεύδη, ποὺ διδασκόμαστε γιὰ τοὺς «Ἰνδοευρωπαίους», τὸ δόγμα «Ἐξ Ἀνατολῶν τὸ φῶς» ἢ γιὰ τοὺς «ὁμοφυλόφιλους ἀρχαίους Ἕλληνες», ἢ παραχάραξη συνεχίζεται καὶ στὴ νεότερη ἱστορία. Διότι τὸ βιβλίο τῆς τρίτης Λυκείου προπαγανδίζει φανερά τὸν Ε. Βενιζέλο.

Γιὰ παράδειγμα στὴ σελίδα 399, κεφάλαιο ΣΤ κείμενο γ' μὲ τίτλο «*Ἦταν ἀναπόφευκτη ἡ τραγωδία καὶ ποίους φταίει;*». Στὶς ἐπόμενες παραγράφους ὁ συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου προσπαθεῖ νὰ ὑπερασπίσει τὸν Ε. Βενιζέλο καὶ νὰ ἀνατρέπει τὶς κατηγορίες ἐναντίον του. Στὸ «*συμπέρασμα*», σελ. 403, ἐν ὧ κανεὶς θὰ περίμενε ὅτι ὅλοι οἱ κομματικοὶ ἡγέτες καὶ οἱ ἄλλοι παράγοντες θὰ μπορούσαν νὰ θεωρηθοῦν συνάιτιοι τῆς μικρασιατικῆς τραγωδίας, ὁ συγγραφεὺς ἐξαιρεῖ τὸν Βενιζέλο: «*Στὴν πιθανότερη ἐκδοχὴ-συναίρεση θὰ μπορούσαν ὅλα αὐτὰ νὰ θεωρηθοῦν συναίτια πρὸς ἓνα ἀποτέλεσμα. Πάλι ὅμως φαίνεται νὰ διαφεύγει τὸ πρῶτο αἷτιο*» (δηλαδή ὁ Βενιζέλος).

Καταλαβαίνουμε λοιπὸν ἐμεῖς οἱ μαθητὲς, ὅτι ὁ Βενιζέλος, παρόλο ποὺ αὐτὸς ἀρχισε τὴν μικρασιατικὴ ἐκστρατεία, δὲν ἔφταγε καθόλου, ἀλλὰ ἦταν ὁ μόνος ἀνεύθυνος. Μάλιστα στὴ σελ. 381, κεφ. Ε',

κείμενο δ' μὲ τίτλο «*Ἡ συνθήκη τῆς Λωζάννης*» ὁ συγγραφεὺς πλέκει ὕμνους στὸν Βενιζέλο: «*τὸ δύσκολο ἔργο τῆς ἐκπροσώπησης τῆς Ἑλλάδος ἢ Ἑλληνικῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης τὸ εἶχε ἀναθέσει πάλι στὸν Ἐλ. Βενιζέλο. Ρόλος τραγικός (ἀλήθεια); γιὰ τὸν ὁραματιστὴ τῆς Μεγάλης Ἰδέας, νὰ διαπραγματευτεῖται τὸν ὀριστικὸ ἀκρωτηριασμό της. Ὁ μεγάλος ὁραματιστὴς ὅμως ἦταν καὶ ρεαλιστής. Καὶ κατάφερε ὅτι τοῦ ἐπέτρεπαν οἱ περυστάσεις*».

Αὐτὰ διδασκόμαστε στὴν τρίτη Λυκείου γιὰ τὸν Ε. Βενιζέλο· καὶ ἂν δὲν ἦταν τὸ θαυμάσιο περιοδικό σας, ποὺ πάντα διαλύει τὰ σκοτάδια τῆς πλάνης, θὰ θεωροῦσα ἀκόμα τὸν Ε. Βενιζέλο «ἐθνάρχη».

Θὰ σὰς παρακαλοῦσα νὰ κάνετε μιὰ ἐκτενέστερη καὶ λεπτομερέστερη ἀναφορὰ στὴ μικρασιατικὴ ἐκστρατεία καὶ νὰ φωτίσετε τὶς ἀληθινὲς πλευρὲς τῆς. Θὰ ἦταν δὲ πολὺ μεγάλη βοήθεια γιὰ τοὺς μαθητὲς, ἂν οἱ ἀξιοὶ συνεργάτες σας μπορούσαν σὲ κάθε τεῦχος νὰ δημοσιεύουν ἔστω ἓνα μικρὸ ἀρθρο, ποὺ νὰ ἔχει σχέση μὲ τὴν ἱστορία τοῦ αἰῶνα μας, διότι ἔχουμε πλήρη μεσάνυχτα. Αὐτὸ δέβωαι εἶναι ντροπὴ, ὅμως δὲν φταίνει οἱ Ἕλληνες μαθητὲς, γιὰ τοὺς ποῖος μπορεῖ νὰ τοὺς διδάξει τὴ νεότερη καὶ νεότερη ἱστορία μας, ἀντικειμενικά μάλιστα, τὸ σχολεῖο ἢ τὰ ΜΜΕ; Μόνον φωτισμένοι ἄνθρωποι, πατριῶτες καὶ ἀγωνιστὲς ὅπως ἐσεῖς καὶ οἱ συνεργάτες σας μποροῦν νὰ βοηθήσουν τὰ ἑλληνόπουλα νὰ μάθουν τὴν πραγματικὴ ἱστορία τῆς χώρας τους. Γιατὶ ἡ παραχάραξη καὶ ἡ ἀπόκρυψη τῶν ἱστορικῶν γεγονότων καὶ ἡ ἀγνοία αὐτῶν ἀπὸ ἐμᾶς εἶναι ὅτι χειρότερο.

Θὰ ἐπιθυμοῦσα νὰ τελειώσω τὸ γράμμα μου μὲ τὴν τελευταία φράση τοῦ βιβλίου τῆς Ἱστορίας Γ' Λυκείου γ' καὶ δ' δέσμης, ποὺ δείχνει τὴν ὑποκρισία καὶ τὴν ἀνθελληνικὴ πολιτικὴ τοῦ Ε. Βενιζέλου. Στὴ σελ. 406, ὅπου γίνεται λόγος γιὰ τὸ σύμφωνο ἐλληνοτουρκικῆς φιλίας, διαβάζω: «*Μέσα σὲ ἓνα κλίμα φιλίας, εἰρήνης καὶ συνεργασίας ἐντάσσεται καὶ ἡ ἐπιστολὴ Βενιζέλου γιὰ τὴν ἀπονομὴ βραβεῖου εἰρήνης στὸν Ἀτατούρκ*».

Μετά τιμῆς
Ἀδαμαντία Αἰκατερινίδη
Μαθήτρια Γ' Λυκείου, γ' δέσμη
Θερίσου 14, 26226, Πάτρα

Ἡ ἀλήθεια γιὰ τὴ σχέση τοῦ Μ. Κωνσταντίνου μὲ τὸν Χριστιανισμό

Ἀγαπητὲ κ. διευθυντά,

Μετά τὸ κείμενο γιὰ τὸν Μ. Κωνσταντῖνο τοῦ τεύχους 149, ποὺ μᾶς «ξένισε» λίγο, ἦρθε τὸ κείμενο τοῦ κ. Ε. Μπεξῆ, γιὰ νὰ δώσει χωρὶς μυθο-

πλασίες τὴν πραγματικὴ ἱστορικὴ μορφή του. Σ' αὐτὸ θάθελαι νὰ προσθέσω καὶ τὰ ἑξῆς:

Ὁ Μ. Κωνσταντῖνος γεννήθηκε στὴ Νύσα τῆς Θρακικῆς Τριβυλλίας (νῦν Σερδίας), πατρίδα

του Διόνυσου, και σαν ὀρφικὸς μύσσης ἦταν και ἀνεξιθρησκος, ὅπως ὅλοι οἱ Ἕλληνες, και γνώστης τοῦ μυστικιστικοῦ συμβόλου τοῦ Ὀρφισμοῦ, πού ἦταν ὁ σταυρὸς (τόσο ὁ Ὀρφείας ὅσο και ὁ Προμηθέας ἐμφανίζονται σὲ παραστάσεις σταυρωμένοι). Εἶναι δὲ ὁ σταυρὸς και τὸ μυστικιστικὸν σύμβολο τῶν Καθειρίων μυστηρίων, ὅπως θὰ ἀναγνωρίσει ὁ ἐπισκέπτης τοῦ μουσείου τῆς Σαμοθράκης. Στὸν χριστιανισμό καθιερώθηκε κατὰ τὸν 5ο αἰῶνα, ὅταν ὁ Χριστιανισμός, ἔχοντας γίνει ἐξουσία, ἄρχισε νὰ ἀπορροφᾷ τὰ τελετουργικὰ τῶν «ἐθνικῶν» ἐορτῶν Σαβάζια-Μιθραϊκὰ (γιορτές γένεσης), Ἀδώνια (γιορτές ἀνοιξης-ἀνάστασης τῆς φύσης), Παπαθῆναια (γιορτές Αὐγούστου) κ.λπ.

Ὁ Μ. Κωνσταντῖνος ἦταν ἰσόβιος-μέγιστος ποντίφηξ τοῦ θεοῦ Ἡλίου (pontifex maximus) και με ἱεροτελεστία τοῦ ἐθνικοῦ ἀρχιερέα ἔκανε τὰ ἐγκαινία τῆς «Νέας Ρώμης». Καθιέρωσε τὴν ὀνομασία τῶν ἡμερῶν τῆς ἐβδομάδας πρὸς τιμὴν τῶν θεῶν και ἐιδικώτερα: τῆς πρώτης ἡμέρας σὰν ἡμέρας τοῦ Ἡλίου, τῆς δευτέρας τῆς Σελήνης, τῆς τρίτης τοῦ Ἄρη, τῆς τέταρτης τοῦ Ἑρμῆ, τῆς πέμπτης τοῦ Δία, τῆς ἕκτης τῆς Ἀφροδίτης και τῆς ἑβδομης ὡς ἡμέρας τοῦ Κρόνου. Μετὰ τὴν ἐπικράτηση τῶν εἰκονολατρῶν ἐπὶ τῶν εἰκονομάχων (μακροχρόνιος, φονικότατος και με τρομακτικὲς θηριωδίες ἐμφύλιος πόλεμος ἀπὸ τὸ 726 μέχρι τὸ 843) στὸ Ἀνατολικὸ Ρωμαϊκὸ Κράτος ἔχουμε τὶς νέες ὀνομασίες (Κυριακὴ κ.λπ.).

Στὸ Δυτικὸ Ρωμαϊκὸ Κράτος ὅμως παρέμει-

ναν με τὴν ἴδια ὀνομασία μέχρι σήμερα: Sunday-Sonntag, Lunedì-Monday-Montag, Mardi-Martedì, Mercredi-Mercoledì, Giovedì-Jeudi, Venerdì-Venerdì, Saturday-Samstag. Ἐπέβαλε μάλιστα γιὰ πρώτη φορὰ ὑποχρεωτικὴ ἀργία κατὰ τὴ μέρα τοῦ Ἡλίου γιὰ ὅλες τὶς δημόσιες ὑπηρεσίες, δικαστήρια, ἐπαγγελματίες και ἐργάτες τῶν πόλεων. Ἐξαίρεση τῆς ἀργίας ἴσχυε μόνο γιὰ τοὺς ἀγρότες λόγω τῶν εἰδικῶν και ἀπρόβλεπτων καιρικῶν συνθηκῶν, πού ἐπηρεάζουν τὶς ἀγροτικὲς δουλειές.

Τὰ πολλὰ φιλολαϊκὰ μέτρα τοῦ Κωνσταντίνου καθὼς και ὁ περιορισμὸς τῆς δυνάμεις τῆς ρωμαϊκῆς ὀλιγαρχίας ὁδήγησαν τὶς μάζες στὴν αὐτοκρατορικὴ λατρεία και θεοποίησίν του, ὅπως εἶχε γίνει παλαιότερα και με ἄλλους ἡγέτες και αὐτοκράτορες, πού εἶχαν ἀνταχθεῖ στὴν ἀγρία λαϊκὴ ἐκμετάλλευση ἀπὸ τὴν ρωμαϊκὴ φεουδαρχικὴ ὀλιγαρχία (Ἰούλιος Καῖσαρ, Αὐγουστος, Νέρων, Διοκλητιανὸς κ.λπ.). Ἡ θεοποίηση αὐτὴ μετατράπηκε ἀναγκαστικὰ γιὰ τοὺς Χριστιανούς σὲ ἀγιοποίηση, παρ' ὅλον ὅτι ὁ βίος τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου κάθε ἄλλο παρὰ βίος «ἀγίου» ἦταν. Τὸ ἀνβαπτίστηκε, πρὶν πεθάνει, ἡ τὸν «βαπτίσαν» κατὰ τὴν μυθολογία πού ἀκολούθησε, δὲν ἀναφέρεται ἀπὸ τοὺς ἱστορικοὺς τῆς ἐποχῆς.

Μετὰ τιμῆς

Ἐλευθέριος Κασαδουνίδης

Τοπογράφος Μηχανικὸς Ε.Μ.Π., ἐργολήπτης Δ.Ε.

Ἐκφαντίδου 9, 116 34 ΑΘΗΝΑ

Ὁ δυϊσμός τοῦ Πυθαγόρα και ὁ ἐνισμός τῆς Ἑλληνικότητος

Ἀγαπητὴ κύριε Λάμπρου,

Παρὰ τὴν ἐκτίμησίν μου γιὰ τὸ περιοδικὸ σας και γιὰ τὸ ἔργο, πού μέσα ἀπ' αὐτὸ προσπαθεῖτε νὰ προσφέρετε, δὲν θὰ μπορούσα νὰ κρῦψω τὴν ἀπογοήτευση, τολμῶ νὰ πῶ, πού ἐνοιώσα διαβάζοντας στὸ τελευταῖο τεῦχος τοῦ «Δαυλοῦ» (162) τὸ ἄρθρο τοῦ κυρίου, πού ὑπογράφει Σαράντος Πάν, ὅπου γίνεται λόγος γιὰ τὶς βαρεῖες συνέπειες τῆς «λαθραίας εἰσαγωγῆς» τοῦ Μηδὲν στὰ Μαθηματικά.

Ἐπειδὴ λόγω ἰδιότητος ἀλλὰ και γενικώτερου ἐνδιαφέροντος ἔχω ἀσχοληθεῖ, ἀρκετὰ θὰ ἔλεγα, με ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ κείμενα, ἐπιτρέψτε μου νὰ προβάλω τὶς ἀντιρροήσεις μου στὴν ἀποψη ὅτι ὁ Πυθαγόρας εἶναι αὐτὸς πού εἰσήγαγε τὸν δυϊσμό, ἀποψη πού ἀντικρούεται ἀπὸ τὴν δυαρχικὴ ἀντίληψη τῶν Ὀρφικῶν γιὰ τὴ σχέση σώματος-ψυχῆς (φυσικὰ εἶναι περὶ τὸ νὰ ἀναφερθῶ στὴ χρονολογικὴ τοποθέτηση τῶν Ὀρφικῶν). Γιὰ τοὺς Ὀρφικοὺς ἡ ἀνθρώπινη ψυχὴ εἶχε θεία προέλευση και κλείστηκε μέσα στὸ σῶμα (φυλακί-

στηκε, λέει ὁ Πλάτων στὸν «Φαῖδωνα») ἐξαιτίας τοῦ πρωταρχικοῦ ἁμαρτήματος-παρὰπτώματος. Πίστευαν στὸν ἐξαγνισμό τῆς ψυχῆς, πού ἐπιτυγχάνεται με τὶς διάφορες μετενσαρκώσεις τοῦ ἀνθρώπου πάνω στὴ γῆ. Ὁ Ὀρφισμὸς εἰσήγαγε τὴ δυαρχικὴ ἀντίληψη γιὰ τὴ ζωὴ. Ἀπορρίπτουν οἱ Ὀρφικοὶ τὴ γήινη ζωὴ, ἐπειδὴ δὲν βλέπουν σ' αὐτὴ κανένα θετικὸ περιεχόμενο. Τὴ θεωροῦν ὡς δοκιμασία. Σῶμα και ψυχὴ εἶναι γι' αὐτοὺς δύο διαφορετικὲς μεταξὺ τους ὀντότητες, πού ἐνώθηκαν μόνο προσωρινά.

Στοὺς «Υμνους» τοῦ Ὀρφέως και συγκεκριμένα στὸν Ὑμνο τοῦ Ἀπόλλωνος XXXIV («Ὀρφικά», I. Πασσᾶς, ἐκδόσεις ἐγκυκλοπαίδειας «ΗΛΙΟΥ») διαβάζουμε: «Διεχώρισες τὰ διατηρούμενα στὴ ζωὴ φύλα συγκεράσας διὰ τῆς ἀρμονίας τὴν παγκόσμιον μοῖραν τῶν ἀνθρώπων (τὴ μοῖρα - τὴ θέσιν τῶν ἀνθρώπων εἰς τὸν κόσμον) ἀνέμειξες ἐξίσου (και με τὴν ὑπάτην και με τὴ νεάτη) τὸν χειμῶνα και τὸ θέρος με τὰς νεάτας και ἐσχημάτισες τὸ ὥραϊον Δωρικὸν ἄνθος τοῦ πο-

λναγαπημένον ἕαρος».

Ὁ Ὀρφισμός είναι μιὰ μονοθεϊστική θρησκεία, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰ ἀποσπάσματα τῶν Ὀρφικῶν: «Ἐνας βασιλιάς-κύριος ὑπάρχει, αὐτογέννητος καὶ ὅλα ὅσα ἔχουν δημιουργηθεῖ εἶναι γεννήματα αὐτοῦ τοῦ Ἐνός. Καὶ αὐτὸς ὁ βασιλιάς περιφέρεται μέσα στὰ δημιουργήματά του καὶ δίνει τὸ καλὸ καὶ τὸ κακὸ» (ἀπόσπ. 39).

Ὁ κ. Γ. Λιακόπουλος στὸ διβλίο «Ὀρφισμός» γράφει: «Πολὺ πρὶν τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἀναπτύχθηκε μιὰ ἐκλεκτική καὶ πρωτότυπη θρησκευτική ἀντίληψη, πὺν ζωογόνῃσε ὁλόκληρο τὸ χῶρο τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδας. Αὐτὴ τὴν εἰδικὴ θέαση τὴν ὀνομάζουμε Ὀρφική». Καὶ συνεχίζει παρακάτω: «ἐπήρεασε ἀποφασιστικὰ καὶ διαμόρφωσε τὴ σκέψη καὶ τὸ ἔργο ἀναστημάτων, ὅπως ὁ Πυθαγόρας, ὁ Ἐμπεδοκλῆς, ὁ Ἡράκλειτος, ὁ Πίνδαρος, ὁ Πλάτωνας, ὁ Αἰσχύλος, ὁ Εὐριπίδης καὶ ὁ Ἀριστοφάνης». Κάτω ἀπ' αὐτὸ τὸ πρίσμα λοιπὸν ποῦ βασίζονται οἱ βολές κατὰ τοῦ Πυθαγόρα ὡς εἰσαγωγέα τοῦ δνῖσμοῦ; Γιατὶ δὲν δά-

λονται καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἂν πρέπει κάποιος νὰ κατακριθεῖ γι' αὐτὸ τὸ -κατὰ τὴ γνώμη σας- κακὸ, γιατί δὲν στρέφονται οἱ βολές σας κατὰ τοῦ Ὀρφέως;

Καὶ κάτι ἀκόμη: Δυσκολεύομαι νὰ κατανοήσω τὴ λογικὴ (καὶ τὴ σκοπιμότητα) τῆς σύνδεσης τοῦ Πυθαγόρα μὲ τὸν Γιαχβέ. Ἄν ἤθελε κάποιος νὰ συνδέσει τὸν Ὀρφέα καὶ κατ' ἐπέκτασιν τὸν Πυθαγόρα μὲ κάτι ἄλλο, αὐτὸ θὰ μπορούσε νὰ εἶναι ἡ βουδιστικὴ θέαση τοῦ κόσμου. «Οἱ ἔννοιες τῆς ἀγνοίας, τῆς μὴ-βίαις, τοῦ κάρμα, τῆς ἐπαναγέννησης, τῆς ἐπαναταύτισης μὲ τὴν πρωταρχικὴ κατὰστασι (πὺν καμμιὰ ἄλλη παρὰδοσι στὸν κόσμὸ δὲν δέχεται) εἶναι συγκλονιστικὰ ταυτόσημες» (Ε. Λιακόπουλου, «Ὀρφισμός»).

Ἐλπίζω νὰ δημοσιεύσετε τίς ἀντιρρήσεις μου καὶ σὰς χαιρετῶ.

Μὲ ἐκτίμησι
Μ. Σταματέλου
Φιλολόγος
Ἀθήνα

Ἀπάντησι τοῦ κ. Σαράντου Πανός:

Τὸ Μῆδεν τοῦ Πυθαγορικοῦ συστήματος ταυτίζεται μὲ τὸ μὴ εἶναι, κάτι πὺν οὔτε ρητῶς οὔτε ἐμμέσως ἐμφανίζεται στὴν Ἑλληνικὴ φιλοσοφία πρὸ τοῦ Πυθαγόρα. Ἡ «φθορά» τοῦ Ἀναξιμάνδρου, τὸ «κενόν» τοῦ Δημοκρίτου, τὸ «νεῖκος» τοῦ Ἐμπεδοκλῆ δὲν σημαίνουν σὲ καμμιὰ περίπτωσι «μὴ εἶναι», ἀλλ' ἀποτελοῦν ἀντιθέσεις στὴν «γένεσι», στὸ «πλῆρες» καὶ στὴ «φιλότιτα» ἀντίστοιχα, ἀντιθέσεις πὺν ἐνίζονται καὶ ταυτίζονται ἡρακλειτικά. Τὸ «εἶναι» ταυτίζεται παρμενίδεια μὲ τὸ «νοεῖν», ἀφοῦ ἡ νόησι πραγματώνεται, ἐφόσον ὑπάρχει ἐναντὶ τῆς τὸ «εἶναι» καὶ ἐφόσον αὐτὸ τὸ «εἶναι» συλλαμβάνεται στὶς πραγματικὲς του διαστάσεις, πὺν κρυπτονται πίσω ἀπὸ τίς ἐπιφανειακὲς μεταβολές τῆς ἐμπειρικῆς πραγματικότητος. Τὸ «μὴ εἶναι» ἢ θὰ ὑπάρχει καθ' ὁλοκληρίαν ἢ δὲν θὰ ὑπάρχει ἂν ὑποτεθῇ πὺς ὑπάρχει, τότε δὲν θὰ ὑπάρχει τὸ «νοεῖν», διότι νόησι εἶναι νόησι κάποιου γιὰ κάτι.

Τὸ Πυθαγορικὸ Μῆδεν ἔχει μιὰ μεταφυσικὴ ἔννοια, πὺν ἀπαντᾷ στούς Ἀνατολικούς λαούς καὶ στὴν Παλαιὰ Διαθήκη («κτίσις» τοῦ Κόσμου ἐκ τοῦ Μῆδενός ἀπὸ τὸν Γιαχβέ), ἐκ τῆς ὁποίας, ὡς γνωστόν, οὐδεμία ἐπιστῆσι προέκυψε. Ὁ Πυθαγόρας ἦταν «ἀνατολικομαθημένος», ὅπως καὶ ὅλοι οἱ Πυθαγόρειοι παραδέχονται, καὶ ἔκανε τὴ «σύνθεσι», γι' αὐτὸ καὶ τὸ ἡρακλειτικὸ «κατηγορώ»: «Πυθαγόρης κοπίδων ἐστὶν ἀρχηγός» καὶ «Πυθαγόρης Μνησάρχου ἱστορίην ἡσκησεν ἀνθρώπων μάλιστα πάντων» καὶ ἐκλεξάμενος ταύτας τὰς συγγραφὰς ἐποιήσατο ἑαυτοῦ σοφίην, πολυμαθίην, κακοτεχνίην» (ἀποσπ. 81 καὶ 129).

Ἡ ἐπιστολογράφος ζητεῖ νὰ ταυτίσω τὸν Ὀρφέα καὶ τοὺς Ὀρφικοὺς μὲ τὸν Πυθαγόρα, διότι καὶ αὐτοὶ ἐπηγγέλλοντο τὸν δνῖσμό. Αὐτὸ εἶναι λανθασμένο. Ἡ ὀρφικὴ «μυθογραφία» ἔχει ἔτσι:

«Ὀρφεὺς ἀπὸ τῆς νυκτὸς ἐποιήσατο τὴν ἀρχήν».

«Νῦξ πρώτη οὐσία καὶ τροφὸς πάντων».

«Ἐν τοῖς κόλποις τῆς νυκτὸς ὁ ἀρσενόθελυς Ἔρως», μὲ τὴν μορφήν ἐνός πελώριου ἀνδρὸς, πὺν προτοῦ ἢ Μητέρα Νῦξ ἐκδηλώσει τὴ δημιουργικὴ δούλησὶ τῆς, «μονότητι ἔχαιρε».

Ἡ διάσπασι τοῦ Ἐνός ὡς ἀποτελέσμα εἶχε τὴ δημιουργία τῆς Γῆς (= τὸ παθητικὸ στοιχεῖο, τὸ θῆλυ) καὶ τοῦ Οὐρανοῦ (= τὸ δημιουργικὸ στοιχεῖο, τὸ ἀρρεν), πὺν καλύπτει καὶ κρατεῖ ἐνωμένα τὰ πάντα, τηρώντας τὴν εἰκόνα τῆς ἀρχικῆς ἐνότητος ἐναντὶ τῶν ποικίλων μορφῶν: «Ἐν κράτος, εἷς δαίμων γένετο, μέγας Οὐρανός, αἰθων, ἐν δὲ τὰ πάντα τέτυκται».

Καὶ τὰ ὀρφικὰ ἀποσπάσματα πὺν ἐπικαλεῖται ἐπίσης ἡ ἐπιστολογράφος στὸ Ἐν ἀνάγνυν τὸ εἶναι. Ὅσον ἀφορᾷ τέλος τὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ διβλίο τοῦ Γ. Λιακόπουλου, αὐτὰ εἶναι ἄσχετα πρὸς τὸ διερευνώμενο ζήτημα τοῦ Μῆδενός καὶ τοῦ Ἐνός, καὶ ἀπορῶ γιατί τὰ ἐπικαλεῖται.

Σαράντος Πάν

Ἐκ τοῦ «Ἰνδοευρωπαϊσμοῦ» ἀπλὸς «Ἰνδὸς» ὁ κ. Γ. Μπαμπινιώτης

Κύριε διευθυντά,

Γνώρισα τὸ περιοδικό σας μέσω ἑνὸς συναδέλφου μου καὶ χάρηκα, πού προσετέθη ἀκόμα ἕνας ἄνθρωπος σὲ ὅσους νοιάζονται ἀληθινὰ γι' αὐτὸν τὸν τόπο. Ἀπεφάσισα νὰ σὰς ἐνοχλήσω μὲ αὐτὴν τὴν ἐπιστολή, καταγγέλοντας στὸ περιοδικό σας ὁρισμένα γλωσσικά παραληρήματα τοῦ καθηγητοῦ κ. Γ. Μπαμπινιώτη, τὰ ὁποῖα ἄκουσα στὴν τηλεοπτικὴ του ἐκπομπή «Τὴν γλῶσσα μου ἔδωσαν ἑλληνική». Ἐσεῖς, πού ἔχετε τὸν τρόπο, διαφωτίστε τὸν κόσμο, ὥστε νὰ μὴν λέφτει θῦμα τέτοιων «καθηγητῶν».

Στὴν ἐν λόγω ἐκπομπή τῆς 28/4/95 ὁ κ. Μπαμπινιώτης εἶπε τὰ ἑξῆς τραγικά: ὅτι ὁρισμένες λέξεις ἀρχαιοελληνικὲς προέρχονται ἀπὸ τὴν... ἀρχαία Ἰνδική γλῶσσα. Ἀνέφερε συγκεκριμένα, ὅτι τὸ *δίδομι* προέρχεται ἀπὸ τὸ Ἰνδικό *dadami* (ντάνταμ), τὸ *οἶδα* ἀπὸ τὸ *weid* (βέιντ), τὸ *ἐστί* ἀπὸ τὸ *asti* (ἄσ-τί), τὸ *δύο* ἀπὸ τὸ *deus* (ντέβς) κ.λπ. Αὐτὰ τὰ πράγματα δὲν πρέπει νὰ λέγονται ἀπὸ τηλεοράσεως (καὶ δὴ κρατικῆς) καὶ μάλιστα ἀπὸ κάποιον, ὁ ὁποῖος θέλει νὰ λέγεται γλωσσολόγος. Γιατὶ δὲν θέλει νὰ πα-

ραδεχθεῖ ὁ κ. Μπαμπινιώτης, ὅτι οἱ Ἰνδοὶ ἐπηρεάσθηκαν ἀπὸ τοὺς προγόνους μας, τοὺς Μεσογειακοὺς Πρωτοελλήνες, πού κυριαρχοῦσαν σὲ ὁλόκληρο τὸν κόσμο στὴν πανάρχαια ἐποχή;

Ἀνέφερε ἀκόμη τὰ γνωστὰ περὶ «ἰνδοευρωπαϊκῆς οἰκογένειας γλωσσῶν» καὶ εἶπε γιὰ τὸν Ἰαπετό, ὅτι εἶναι μυθικὴ μορφή, πού «θεωρεῖται γενάρχης τοῦ ἀνθρωπίνου εἶδους». Γιατὶ «θεωρεῖται»; Ὅντως οἱ Ἕλληνες κυριαρχοῦσαν κάποτε καὶ ἐπηρεάσαν ποικιλοτρόπως τοὺς ὑπόλοιπους λαοὺς τοῦ κόσμου. Ὡς διαβάσει ὁ κ. καθηγητῆς τὸ βιβλίο τοῦ Δημ. Δημόπουλου «*Ἡ καταγωγή τῶν Ἑλλήνων*» καὶ θὰ καταλάβει ἀπὸ τὰ συντριπτικὰ στοιχεῖα, πού ὁ συγγραφέας παραθέτει, τί ἐννοῶ.

Εὐχαριστῶ γιὰ τὴν φιλοξενία

Κ.Δ.Κ.

Φιλολόγος

Μελεμένηκα, 83100 ΣΑΜΟΣ

Τὸ «odium theologicum» τοῦ κ. Γ. Μεταλληνοῦ κατὰ τοῦ «Δ»

Ἀγαπητὴ κύριε διευθυντά,

Εὐρισκόμενος εἰς τὴν ξένην ἀνέγνωσα («Δαυλός», τ. 161) τὴν πρὸς τὸν κ. Γ. Μουστάκη ἐπιστολὴν τοῦ καθηγητοῦ Πανεπιστημίου παπα-Γ. Μεταλληνοῦ, ἡ ὁποία μᾶς ἐπροκάλεσεν ἀλγεινὴν ἐντύπωσιν τόσοσιν ὡς ὕψος ὅσον καὶ ὡς περιεχόμενον. Διότι ἀφ' ἑαυτῆς ἡ ἐπιστολή ἀποτελεῖ σημεῖον καὶ τέρας τῶν καιρῶν, φέρουσα ἐν λαμπρότητι ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τὰς γνησίας «χριστιανικὰς» ἀρετὰς τοῦ ἀξιότιμου παπα-καθηγητοῦ, τὰς «ἀρετὰς» ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι διαχρονικῶς ἔφεραν τὸν Ἕλληνισμόν καὶ τὸν Ἕλληνα εἰς τὴν σημερινὴν κατάστασιν-κατάντια. Εἶναι τῶ ὄντι λυπηρόν. Διότι ἐξ ὧσιν ἀναγιγνώσκει τις ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ρασοφόρου καθηγητοῦ ἀκωλύτως ὁδηγεῖται εἰς τὸ δυσάρεστον καὶ θλιβερόν συμπέρασμα ὅτι: Ἡ ἱερὰ παρκαταθήκη τῶν Ἐπιφανείου, Σχολαρίου καὶ ἄλλων «λαμπρῶν» προσωπικότητων ζῇ καὶ βασιλεύει δυστυχῶς ἕως καὶ σήμερον. Σὺν τοῖς ἄλλοις δὲ εἶναι ἀπορίας ἄξιον τὸ πῶς εἶναι δυνατόν, ἕνας λειτουργὸς τοῦ Ὑψίστου βαπτισθεὶς εἰς τὰ νάματα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀνέκτιστορς καὶ τῆς ἀρετῆς, τῆς συγγνώμης καὶ τῆς μακροθυμίας τοῦ μὴ νὰ χρησιμοποιεῖ γλῶσσαν, ἡ ὁποία ἀπάδει, οὐδεμίαν δὲ σχέσιν ἔχουσα μὲ πνευματικὸν ἄτομον, ἰδίᾳ δὲ μὲ θρησκευτικὸν καὶ πανεπιστημιακὸν ταγόν.

Αὐτὸ τὸ περιοδικὸν λοιπὸν κτυπᾷτε, ἐντιμότετε

κύριε καθηγητά: Τοιαύτη καὶ τοσαύτη πληθώρα λαθροβίων καὶ ἀνθελληνικῶν περιοδικῶν, τὰ ὁποῖα τόσοσιν ἀφθόνως κυκλοφοροῦν καὶ καταστρέφουν ἀνεμποδίστως, δὲν ἠνώχλησαν ὑμᾶς; Καὶ ἠνώχλησεν ὑμᾶς ὁ «Δαυλός»; Διὰ τὰ τάχα, διδάκαλε; Ποῖον περιοδικὸν ὡς ὁ «Δαυλός» φωτίζει, διαφωτίζει, ἐνημερώνει, διδάσκει καὶ προσφέρει ἀφειδῶς –τὸ τονίζω: ἀφειδῶς– τοσαύτην καὶ τοιαύτην πνευματικὴν τροφήν; Τοιοῦτος καὶ τοσοῦτος πακτωλὸς γνώσεως καὶ αὐτογνωσίας ὑπὸ ποίου πνευματικοῦ ἰδρύματος προσφέρεται εἰς πάντα σήμερον; Δύνασθε, κύριε καθηγητά, νὰ κατανομάσετε ἔστω καὶ ἕνα; Τέλος, τί ἐκ βαθέων – *de profundis*, Νέα Ρώμη γὰρ – ἐπιθυμεῖτε; Τὴν σιωπὴν τοῦ «Δαυλοῦ» καὶ ἄκραν τοῦ τάφου σιωπῆς, ὡς εἰς τὸ παρελθὸν ἐγένετο; Ἰδίᾳ σήμερον, ὅποτε ὁ Ἕλληνισμὸς δίδει τὴν δυσχερεστέραν καὶ ἱστορικωτέραν μάχην ἐπιβιώσεως; Ἡ ἀντιθέτως τὴν εὐλακρινὴν στήριξιν καὶ διάδοσιν του;

Ἡ μάχη τῆς ἐπανελληνίσσεως ἤρτισεν καὶ τίποτε δὲν δύναται πλέον νὰ τὴν σταματήσει... «*Ὁ καθεὶς καὶ τὰ ὅπλα του, εἶπα*», ὡς λέγει καὶ ὁ ποιητής.

Μετ' ἐξαίρετου τιμῆς καὶ βαθυτάτης ἐκτιμῆσεως
Μὲ ἑλληνικοὺς χαιρετισμοὺς

Διόδωρος Ἀθμονεύς

Α' Μηχανικὸς Ἐμπορικῶν Ναυτικῶν

Ἐν πλῶ: Ἀτλαντικὸς Ὠκεανὸς, Μάιος '95.

Ούτε λέξη για τὸν ἱστορικὸ τοῦ ἀπώτερου παρελθόντος

Ἰ Αἰσιότιμο περιοδικό,

Θὰ ἤθελα νὰ σὰς ἐκφράσω τὰ συγχαρητήριά μου γιὰ τὴν προσπάθεια διάσωσης καὶ προβολῆς τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, ποὺ τόσα πρόσφερε στὸν παγκόσμιον πολιτισμὸ καὶ ποὺ μερικοὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς Ἑλλάδος προσαθοῦν συνειδητὰ νὰ ἀφανίσουν.

Μέ τὴν ἐπιστολή μου αὐτὴ ἐπιθυμῶ νὰ συμπληρώσω ἓνα τεράστιον κενό, ποὺ ὑπάρχει στὰ σχολικὰ βιβλία καὶ συγκεκριμένα στὸ βιβλίο τῆς Β' Λυκείου «Θουκυδίδης Ἱστορία» τοῦ ΟΕΔΒ, σελ. 8-9, ἢ εἰσαγωγή τοῦ ὁποίου ἀναφέρεται στοὺς ἱστοριογράφους-λογογράφους, ποὺ συνέγραψαν σὲ περιόδους πρὶν τὸν ἱστορικὸ μας Θουκυδίδην.

Στὸ κεφάλαιον αὐτὸ σημειώνεται μόνον τὸ ὄνομα τοῦ Ἑκαταίου τοῦ Μιλήσιου καὶ αὐτὸ τοῦ Ἑλλάνικου, ἐνῶ καμμία ἀναφορὰ δὲν ἔχει γίνεи στὸ πρόσωπο τοῦ Ἀθηναίου γενεαλόγου Φερεκύδης, καθὼς ἐπίσης καὶ στὸ τεραστίαις σημασίας ἔργον του.

Ἦ παράλειψη αὐτὴ, θέλω νὰ πιστεύω, ὀφείλεται στὴν ἀπουσία μιᾶς ἐμπεριστατωμένης μελέτης σχετικὰ μὲ τὴν σημαντικὴ αὐτὴ μορφή. Ὡστόσο θὰ ἔπρεπε, ὅσοι συγγράφουν σχετικὰ βιβλία καὶ εἰδικότερα σχολικὰ νὰ μελετοῦν σὲ βάθος τὸ θέμα, μὲ τὸ ὁποῖο ἀσχολοῦνται. Ἦ μορφή τοῦ Φερεκύδης εἶναι γνωστὴ στοὺς ξένους μελετητές, ὅπως γιὰ παράδειγμα στὸν F. Jacoby («*Die Fragmente der Griechischen Historiker*», Berlin, 1923), ὁ ὁποῖος συνέλεξε τὰ ἀποσπάσματα τοῦ Φερεκύδης καὶ συνέγραψε σχετικὴ μελέτη.

Ἦ Φερεκύδης συνέγραψε ἓνα τεράστιον

ἔκτασις καὶ σημασίας ἔργον, ποὺ ἐκτείνονταν σὲ 10 βιβλία μὲ τὸν τίτλον «*Γενεαλογίαι*» καὶ περιελάμβανε πλῆθος γενεαλογιῶν ἀπὸ διάφορες περιοχὲς τῆς Ἑλλάδος. Ἐκεῖνο ποὺ κάνει τὸν Φερεκύδην νὰ ξεχωρίζει (καὶ νὰ ἐκπλήσσει ἢ ἀγνοοῖα τοῦ ἰδιοῦ καὶ τοῦ ἔργου του) εἶναι, ὅτι ὁ Φερεκύδης ἦταν ὁ πρῶτος Ἀθηναῖος πεζογράφος πρὶν ἀπὸ τὸν Θουκυδίδην [...]

Πολλοὶ συγγραφεῖς στὰ μετέπειτα χρόνια μελέτησαν τὸ φερεκύδειον ἔργον καὶ τὸ ἀκολούθησαν ἀρκετὲς φορές, ὅπως ὁ Πλούταρχος, ὁ Ἀπολλόδορος, ὁ Ἑλλάνικος καὶ ἄλλοι.

Κλείνοντας αὐτὴ τὴν ἐξαιρετικὰ σύντομη γιὰ εὐνόητους λόγους ἀναφορὰ στὸ ἔργον τοῦ Φερεκύδης θὰ εἶχαμε νὰ παρατηρήσουμε, ὅτι τὸ ἔργον τοῦ Ἀθηναίου ἀποτελεῖ κορυφαία πνευματικὴ καὶ πολιτιστικὴ δημιουργία, καθὼς μᾶς διασώζει πολὺτιμες πληροφορίες γιὰ τὴν «μυθικὴ» παράδοση τῆς χώρας μας.

Θὰ θέλαμε νὰ ἐκφράσουμε τὴν τολμηρὴ ἴσως εὐχή, ἢ ἐπιστολὴ αὐτὴ νὰ γίνεи ἢ ἀπαρχὴ τῆς γνωστοποίησης τῆς μορφῆς τοῦ Ἀθηναίου γενεαλόγου-ἱστοριογράφου Φερεκύδης τόσο στοὺς Νεοἑλληνες ὅσο καὶ σὲ ὅσους φιλοδοξοῦν νὰ λέγονται ἢ νὰ γίνουν πνευματικοὶ ἄνθρωποι τοῦ τόπου αὐτοῦ, γιὰτὶ δίκαια τοῦ ἀνήκει μία περιοπτὴ θέσις στὸ πάνθεον τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων.

Μετὰ τιμῆς

Βασιλεία Ἀδαμαντίδου

Ἀρχαιολόγος

Λ. Πορφύρα 35, 166 73 ΒΟΥΛΑ

Παράδειγμα ὀνοματοθεσίας ὁδῶν πρὸς μίμησιν

Κύριε διευθυντά,

Ἦ δήμος Ζωφριάς εἶναι μιὰ περιοχὴ τῆς Δυτικῆς Ἀττικῆς. Δρόμοι χωματένιοι, ἑλλειψι πεζοδρομίων καὶ πρᾶσινοι, ὑποβαθμισμένο περιβάλλον, ποὺ γεμίζει ἀπογοήτευσιν τίς ψυχὰς τῶν κατοίκων καὶ τῶν περαστικῶν.

Στὸν δῆμον αὐτὸν συμβαίνει κάτι τὸ ἀσυνήθιστον καὶ ἀφορᾷ στὶς ὀνομασίες τῶν δρόμων. Ἦ κεντρικὴ λεωφόρος ἔχει μετονομασθεῖ ἀπὸ «Λεωφόρος Ἀσπροπύργου» σὲ «Λεωφόρος Μεγάλου Ἀλεξάνδρου» μὲ τὴν ὑποσημείωση

«Βασιλεῖα τῶν Ἑλλήνων». Ὅμως ἐκπλήσσεται κανεὶς, ὅταν διαβάσει τὰ ὀνόματα τῶν ὁδῶν ἐκατέρωθεν τοῦ κεντρικοῦ δρόμου: Ὀνόματα Ἑλλήνων θεῶν, ἡμιθέων καὶ ἡρώων, σοφῶν καὶ φιλοσόφων, στρατηγῶν καὶ ναυάρχων, βασιλέων καὶ νομοθετῶν, μουσῶν καὶ νυμφῶν, ἱστορικῶν καὶ ρητόρων, συγγραφέων καὶ ποιητῶν, ζωγράφων, γλυπτῶν καὶ ἀρχιτεκτόνων. Πουθενὰ δὲν ὑπάρχουν γραμμένα ὀνόματα βλοσυρῶν καὶ ραδιοῦργων αὐτοκρατόρων τῆς Νέας Ρώμης, μελ-τ-

νειμονούντων ροπαλοφόρων «ἀγίων», πού στο νού τους ήταν χαραγμένη ἡ ἐντολή «εἰς ἔδαφος φέρειν» ἢ θλιβερῶν πολιτικάντηδων καὶ δῆθεν «ἐθναρχῶν» τοῦ νεώτερου Ἑλληνισμοῦ. Οἱ πινακίδες τῶν ὁδῶν φέρουν στήν θύμιση τοῦ ἀλυσοδεμένου καὶ τραγικοῦ σημερινοῦ Ἑλληνα ἐποχῆς δόξας καὶ μεγαλείου, ἰσηγορίας καὶ ἰσονομίας, παιδείας καὶ ἀφθατοῦ πολιτισμοῦ.

Εἶναι ἄξιοι συγχαρητηρίων οἱ ἰθύνοντες τοῦ δήμου γιὰ τὴν ἀπόφασί τους νὰ κοσμήσουν τοὺς δρόμους μὲ ἀρχαῖα Ἑλληνικά ὀνόματα. Εὐχομαι, καὶ ἡ διβλιοθήκη τους νὰ γεμίσει μὲ τόμους τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς γραμματείας, διότι, ὅπως εἶναι γνωστό, «ἀρχὴ παιδείας ἡ τῶν ὀνομάτων ἐπίσκεψις».

Δὲν γνωρίζω, ἂν ἡ λέξι *Ζωφρεῖα* ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὸ οὐσιαστικὸ «ζωή» καὶ τὸ ρῆμα «φρέω», πού σημαίνουν «ἐπιτρέπω τὴν εἵσοδο στὴν ζωὴ», ἀλλὰ πράγματι, ὅταν τυχαίνει νὰ διασχίζω τὸν κεντρικὸ δρόμο τῆς περιοχῆς, ἔχω τὴν αἴσθησι ὅτι ἀπεκδύομαι τὸ τριμμένο ἔνδυμα τῆς χαμοζωῆς, πού μᾶς ἔχει ἐπιβληθεῖ, γιὰ νὰ φορέσω ἔστω καὶ γιὰ ἐλάχιστα λεπτὰ τὸ λευκὸ λινὸ μιᾶς ζωῆς ὁμορφῆς καὶ πνευματικῆς, πού ἔχω τὴν πεποίθησι ὅτι θὰ ζήσω κάποτε, στὸ μέλλον.

Ῥυμέτερος
Βασίλης Ἡλ. Κρ.
Ἀθήναι

«Ἐλωχείμ», «Ἀδωνάι» καὶ Αἰσχύλος

Διαβάζω στὸν «Δαυλόν», τεῦχος Ἀπριλίου 1993, σελ. 7904, τὸ ἄρθρο τοῦ κ. Διαμ. Κούτουλα γιὰ τίς ὀνομασίες «τοῦ θεοῦ τῶν Ἑβραίων» στὸ Ἑβραϊκὸ κείμενο τῆς Πεντατεύχου, καὶ ἐπιθυμῶ νὰ σταθῶ σὲ δύο συγκεκριμένα σημεῖα:

α) «Ἐλωχείμ»: Ἐκεῖνο τὸ «Ἐλω-» (ὑποτ. ἀορ. β' τοῦ ρ. *αἰρέω* = κυριεύω, φονεύω, καταστρέφω κ.τ.δ.), καὶ εἰδικὰ τὸ ἀπόκομμα «Ελ», καταστροφή καὶ φονικὸ μοῦ φέρνει στὸν νοῦ. Στους ἀρχαίους προγόνους μας «ἐλάνας» [= ἡ καταστρέφουσα πλοῖα, ἐκ τοῦ *ἐλεῖν* + (δωρ.) *νάς*] ἦταν «ἐπίθετον τῆς (ῥαίας τοῦ Μενελάου) Ἑλένης» (βλ. Λεξικὸν Ι. Σταματάκου, σελ. 327).

Στὴν τραγωδία «Ἀγαμέμνων» τοῦ Αἰσχύλου (στίχοι 681-690) διαβάζομε ἐντυπωσιασμένοι:

«Τίς ποτ' ὠνόμαζεν ᾧδ'
ἐς τὸ πᾶν ἐτητύμως,
μή τις ὄντιν' οὐχ ὀρώμεν προνοί-
αισι τοῦ πεπρωμένου
γλῶσσαν ἐν τύχᾳ νέμων,
τὰν δορίγαμβρον ἀμφινει-
κῇ θ' Ἑλέναν, ἐπεὶ πρεπόντως
Ἑλ-ένας Ἑλ-ανδρός Ἑλ-έπολις
ἐκ τῶν ἀδροσίμων (...),»

(ἐκδ. Ὁξφόρδης 1972. Ἡ γραφὴ τοῦ «ελ»

εἰς «Ελ» εἶναι τοῦ ὑπογράφοντος).

Καὶ κατὰ ἀπόδοσιν τοῦ Τάσου Ρούσσου:

«Ποιὸς τάχα ἔτσι τὴν ὠνόμασε
τόσο μὲ τὴν ἀλήθεια ταιριαστή;
Κάποιος ἀόρατος, πού μὲ τῆς μοῖρας
τίς προφητεῖες δόηγαιε στὸ σωστὸ
τῇ γλῶσσᾳ; Ἑλένη, πολυπόθητη,
μὲ τὸ σπαθὶ καταχτημένη,
χαμὸς τῶν καρabiῶν καὶ τῶν ἀντρῶν,
χαμὸς τῶν κάστρων· γιατί, ὅπως
τῆς ταίριαζε, τ' ἀραχνούφαντα (...).

Δηλαδή, ὅπως θὰ λέγαμε σήμερα, ... «ὄνομα καὶ πρᾶμα».

Καὶ σημειώνει ὁ σχολιαστής: «Στὸ ἀρχαῖο κείμενο ἔχουμε μιὰ πολὺ πετυχημένη παρήχηση μὲ λέξεις, πού ἔχουν τὴν κοινὴ ρίζα Ἑλ- (προερχομένη ἀπὸ ρῆμα πού σημαίνει «κυριεύω», «φονεύω»). Ὁ ποιητὴς ὑπαινίσσεται τίς καταστροφές καὶ τοὺς φόνους, γιὰ τὰ ὁποῖα αἰτία στάθηκε ἡ Ἑλένη».

β) «Ἀδωνάι»: Διαβάζομε στὰ ἐγκυκλοπαιδικὰ λεξικά: «Ἡ ἐπισημοτέρα προσφώνησις τοῦ Θεοῦ, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν πρωτοτύπων ἐβραϊκῶν κειμένων τῆς Π.Δ.».

Στὴν ἄλλη τραγωδία τοῦ Αἰσχύλου «Πέρσαι» διαβάζομε πάλιν:

«Ἀιδωνεύς δ' ἀναπομπὸς ἀνείης,

Ἰδωνεύς,
θεῖον ἀνάκτορα Δαριᾶνα»
(ἐκδ. Ὁξφόρδης 1972, στ. 650-651).
Ἰ απόδοση Τάσου Ρούσσου:
«Ἀνέβασε στὸ φῶς, Ἰδωνέα,
Ἰδωνέα, τὸν ἀσύγκριτο ἐδῶ πάνω
στεῖλε μας Δαριᾶνα βασιλέα».

Καὶ σημειώνει ὁ ἴδιος: «Ὁ Ἰδωνεύς λεγόταν καὶ Ἰδωνέας». Θεὸς τοῦ Σκότους καὶ τοῦ Θανάτου. Θεὸς καταχθόνιος...

Κύριε διευθυντά, μὲ τὰ ἀνωτέρω δὲν ἀποτολμῶ νὰ κάμω ἐτυμολογία τῆς ὀνομασίας «τοῦ θεοῦ τῶν Ἑβραίων», καθότι μὴ εἰδικός, οὔτε κἀν παρετυμολογίαν ἀποπειρῶμαι. Θέλησα μόνον νὰ διατυπώσω σαρκαστικῶς πως

ἓνα εὐφυολόγημα, «σιγοντάροντας» ἐν ταύτῃ τις ἀπόψεις τοῦ ἀρθρογράφου.

Πάντως ὅποιοι τυχὸν εἰδικὸς διαδλέπει, ἢ εἰκάζει, κάποιαν λεκτικὴν ἢ ἐννοιολογικὴν συσχέτισιν μεταξύ τῶν ἐπιμάχων ὡς ἄνω λέξεων μέσα στὰ κείμενα τῶν Ἑβραίων καὶ ἐκεῖνα τῶν ἀρχαίων προγόνων μας ἅς τὴν ἐκθέσῃ μέσω τοῦ «Δαυλοῦ».

Μὲ πολλὴν ἐκτίμηση

Γεώργιος Βάθης

Μαθηματικὸς Γυμνασιάρχης

Τ.Θ. 147-ΑΓΡΙΝΙΟΝ-301 00

Τηλ. 0641 (γρ.) 61575) – (οἰκ.) 23601

Ἔνας Ἕλληνα τοῦ Ἑξωτερικοῦ πρὸς τὸν Ἕλληνα τῆς Διασπορᾶς

Ἀξιότιμε κ. Λάμπρου,

Ἀνῆλκα στοὺς πεινασμένους τοῦ πνεύματος, ποῦ ἐδῶ καὶ ἓνα χρόνο κάθε μῆνα σὰν ἀναγνώστης τοῦ «Δαυλοῦ» γεμίζω κάθε κενὸ ποῦ ὑπάρχει μέσα μου. Μὲ τὴν ἐπιστολήν μου αὐτὴ θέλω μέσω τοῦ «Δαυλοῦ» νὰ ἀπευθύνω ἓνα μήνυμα στὸν Ἕλληνα τῆς Διασπορᾶς καὶ νὰ τοῦ ὑπενηθμίσω:

Ἕλληνα, ἐσὺ ποῦ ζεῖς στὴ διασπορά, ἐσὺ κι ἐγώ, ποῦ φύγαμε ἀπὸ τὴν πατρίδα ἔχοντας κάποια αἰτία, δὲν θὰ πρέπει νὰ ἔχουμε καμμιά δικαιολογία, νὰ μένουμε ἀδρανεῖς γιὰ ὅ,τι γίνεταί στὴν πατρίδα. Ἄς μὴν ἐθελotuφλοῦμε. Χρόνια τώρα δυστυχῶς δὲν διδαχθήκαμε τίποτα. Λές καὶ στὶς χώρες ποῦ ζοῦμε δὲν ὑπάρχουν κόμματα: Κομματικοποίηση καὶ φανατισμό, ὅπως στοὺς Ἕλληνες, δὲν βλέπεις. Δὲν εἶναι ἓνας προβληματισμὸς γιὰ ὅλους μας; Τί θὰ πεῖ «ὡχ ἀδερφέ, ἐμεῖς εἴμαστε Ἕλληνες;» Δηλαδή εἴμαστε καθυστερημένοι διανοητικὰ ἀπέναντι στοὺς ἄλλους; Ὅπως δὴ ποτε ὄχι. Ἀπλῶς ἔχουμε ἓνα πείσμα ὁμοιο μὲ ἐκεῖνο τοῦ γαῖδουριοῦ, ποῦ δὲν περνᾷ ἓνα χαντάκι μὲ λίγους πόντους νερό. Αὐτὸ τὸ χαντάκι μποροῦμε νὰ τὸ περάσουμε ὅλοι μὲ κλειστὰ τὰ μάτια. Γιατὶ δὲν τὸ κάνουμε;

Ὡς πότε, Ἕλληνες, θὰ εἴμαστε ἔρμαια τοῦ καθενός; Ὡς πότε θὰ σκύδουμε τὸ κεφάλι; Ὁ μεγάλος φιλέλληνας λόρδος Βύρων ἔλεγε πρὸς τοὺς Ἕλληνες, γιὰ νὰ τοὺς ξυπνήσει τὴν ἐθνικὴ τους συνείδηση: «Κακόμοιροι, πῶς κα-

ταντήσατε! Εἴστε ἀνάξιοι νὰ φέρετε τὸ ὄνομα τοῦ Ἕλληνα! Κανεῖς δὲν σᾶς γνωρίζει πλέον!».

Ἕλληνα, κύτταξε λίγο γύρω σου: Ὁπλισμένοι ὅλοι περιμένουν τὴν πρώτη εὐκαιρία, γιὰ νὰ σὲ κατασπαράξουν. Γύρνα γιὰ λίγο τὸ κεφάλι σου πίσω. Δὲς τὴν ἱστορία, αὐτὴν τὴν πολυτέλεια τῆς φαγωμάρας μας, ποῦ ἔχει προκαλέσει: Μικρασιατικὴ καταστροφή, ἐμφύλιο, Κυπριακὸ κ.λπ. Ὅλα ἔργα τῆς φαγωμάρας μας.

Ἕλληνα, ὄχι στὸ δώδεκα παρὰ πέντε. Ἐδῶ καὶ τώρα, νὰ δώσουμε τὰ χέρια. Εἴμαστε Ἕλληνες. Εἴμαστε ἀδέρφια. Ἐχουμε τὸ ἴδιο αἷμα. Φίλοι καὶ σύμμαχοι μᾶς θυθίζουν πισώπλάτα τὸ στιλέττο. Τὸ βλέπουμε, τὸ ζοῦμε. Ὁ πόνος γιὰ ὅλους μας εἶναι ἴδιος. Ἐπομένως ἅς μὴν κάνουμε καὶ ἐμεῖς τὸ ἴδιο μεταξύ μας. Ὅχι στὰ μαχαιρώματα, ναὶ σ' αὐτὸ ποῦ συμφέρει ὅλους μας.

Μετὰ τιμῆς

Σωκράτης Παλαιστής

Theresienstr. 71A

80333, Μόναχο, Γερμανία

Υ.Γ. Ὁ γράφων δὲν ἔχω καμμιά κομματικὴ ιδιότητα οὔτε ἐκπροσωπῶ κανένα.

“Υψιστο χρέος

Τὸ διεθνὲς περιβάλλον ἄλλαξε ραγδαῖα γύρω μας. Ταυτόχρονα ἄλλαξε καὶ τὸ κέντρο βάρους καὶ οἱ ἀξίες τοῦ παγκόσμιου πολιτισμοῦ. Ἀπὸ τὴν Ἀθήνα παλαιότερα καὶ συνακόλουθα ἀπὸ τὴν Εὐρώπη, ἡ ὁποία γαλουχήθηκε μὲ τὸν Ἑλληνικὸ Ἀνθρωπισμὸ, μετατοπίστηκε στὴ Σιών καὶ συνακόλουθα πρὸς τὶς ΗΠΑ μὲ τὴν τεχνοκρατία. Κύριο χαρακτηριστικὸ τοῦ νέου πολιτισμοῦ εἶναι ἀφ’ ἑνὸς ἡ ἄκρατη τεχνικὴ ὀργάνωσὶς τοῦ καὶ ἀφ’ ἑτέρου ὁ δογματισμὸς-δεσποτισμὸς. Ὡστόσο δὲν μπόρεσε νὰ λυτρώσει τὸν ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος ἀπὸ ὑποκείμενο τῆς Ἱστορίας ἔχει μεταβληθεῖ σὲ ἀντικείμενο. Ἐξάρτημα τῆς ὕλικο-τεχνικῆς ὑποδομῆς καὶ ὑπηρετῆς τῆς. Τὸ «*Μέτρον πάντων ἄνθρωπος*» ἔχει ἀντικατασταθεῖ πλέον ἀπὸ τὸ «*Μέτρον πάντων τὸ κέρδος*». Οἱ ἐξουσιαστὲς τῆς ὕλης καὶ τῆς μηχανῆς στὴν πιὸ θάναυση ἐπέλαση ἐναντίον τοῦ ἀπλοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς φύσης.

Ἡ Ἑλλάδα σ’ ὅλη τὴν διάρκεια τοῦ Ψυχροῦ Πολέμου πέρασε μιὰ περίοδο διαίρεσης, μίσους γιὰ τὸν ἑαυτὸν τῆς καὶ πλήρους ἀποπροσανατολισμοῦ. Ἡ κρίση αὐτὴ ἦταν προπαρασκευασμένη ἀπὸ τὰ ξένα κέντρα ἀποφάσεων, τὰ ὁποία χειραγώγησαν ὅλα αὐτὰ τὰ δέκα χρόνια τὸν Ἑλληνισμό. Εὐθύνῃ φυσικὰ ἔχουμε ὅλοι μας καὶ ἰδιαιτέρως οἱ Ἑλληνικὲς κυβερνήσεις ἀπὸ τὸ 1947 καὶ ὕστερα. Σήμερα ὁ κόσμος ζεῖ μιὰ ἰδιότυπη εἰρήνῃ κάτω ἀπὸ τὸ μονοπολικὸ σύστημα τῆς Διεθνούς Ἐξουσίας. Ὡστόσο δὲν πρέπει νὰ ἀποκλείονται στὸ μέλλον τοπικὲς ἐπαναστάσεις τῶν ἐξαθλιωμένων ἢ καὶ θερμὲς συγκρούσεις, ὅπως αὐτὴ τῶν Βαλκανίων, μὲ τὴν συμμετοχὴ καὶ τῆς χώρας μας. Τὰ κέντρα ἀποφάσεων θέλουν ν’ ἀλλάξουν τὸ σημερινὸ «στάτους-κῶ» ὑπὲρ αὐτῶν. Κι αὐτό, γιατί ἡ Ἑλλάδα ἔχει μέγιστη γεωπολιτικὴ σημασία γιὰ τὰ σχέδιά τους.

Τὸ πιὸ ἐπιτακτικὸ πρόβλημα σήμερα ἐνώπιον τῆς ἀνθρωπότητος εἶναι ἡ ἀλλαγὴ

“Ἀνθρωπος δοῦλος καὶ Ἑλλήν ἄνθρωπος

Ἡ γνώση τοῦ ἱστορικοῦ παρελθόντος μαρτυρεῖ τὴν ἐξ ἀνατολῶν προέλευση τοῦ ἐγκλωδισμένου στὸν θεοκρατικὸ ἐξουσιασμὸ ἀνθρώπου. Αὐτὸς ὁ τύπος ἀνθρώπινης κοινωνίας ἐμφανίζεται σ’ ὁλόκληρο τὸν ἀνατολικὸ κόσμο (σονμεριακὴ, βαβυλωνιακὴ, ἀσσυριακὴ, αἰγυπτιακὴ κ.ἄ. κοινωνίες). Ἀπὸ τὴν ἴδια ἐξουσιαστικὴ μήτρα ὁ ἄνθρωπος-δοῦλος διὰ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ καὶ κυρίως διὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ διήλθε πρὸς δυνάμεις καὶ κυριάρχησε κατὰ τὶς τελευταῖες δύο χιλιάδες χρόνια. Ὁ ἄνθρωπος-δοῦλος εἶναι ὁ ἀρνητὴς καὶ πολέμιος κάθε ἐλλογῆς ἀναξήτησης. Εἶναι ὁ ἀνθρώπινος τύπος, πὺν καταπολεμᾷ μὲ φανατισμὸ τὴν ἴδια του τὴ φύση, τὸν ἀνθρώπινο λόγο.

Ὁ τύπος τοῦ Ἑλλήνος ἀνθρώπου, πὺν προκατακλυσμαῖα ὑπάρχει στὸν Ἑλλαδικὸ ὡρο καὶ μετακατακλυσμαῖα ἀναγεννᾶται στὸν ἴδιο ὡρο, εἶναι ἐκεῖνος πὺν θὰ ἐκφράσει τὴν δημιουργικὴ του φύση, καὶ θὰ δημιουργήσῃ τὸν Πολιτισμὸ. Εἶναι ὁ ἀνθρώπινος τύπος, πὺν ποτὲ

τῆς ἀντι-ἀνθρώπινης καὶ ἀντι-ζωϊκῆς κοσμοθεωρίας τοῦ Μαμωνᾶ καὶ ἡ υἱοθέτηση μιᾶς ἄλλης, πού θά ἔχει σάν βάση τὸν ἄνθρωπο καὶ τὴν Φύση. Ἀπαραίτητη προϋπόθεση πρὸς τοῦτο εἶναι ἡ διάδοση τοῦ ἀμφικτυονικοῦ πνεύματος. Δηλαδή ἀπὸ τὴν σημερινὴ διάλυση καὶ τὸ χάος νὰ προχωρήσουμε στὴν συνένωση καὶ στὴ συνεργασία λαῶν καὶ κρατῶν. Σὲ ἀτομικὸ ἐπίπεδο πρέπει ν' ἀποκτήσουμε αὐτογνωσία μὲ μιὰ νέα ἐμβάθυνση στοῦ Δελφικοῦ «Γνώθι σ' αὐτόν» καὶ τὸ «Μέτρον ἄριστον». Χωρὶς αὐτὰ εἶναι βέβαιον, ὅτι ὁ κόσμος θὰ θυθίζεται ὁλοένα καὶ περισσότερο στὴν νέα τεχνολογικὴ βαρβαρότητα, τὴν ἀδικία, τὴν βία, τὰ ναρκωτικά, τὴν τρομοκρατία κ.λπ.

Γιὰ τὸν ἀπανταχοῦ Ἑλληνισμό τὰ πιὸ ἐπείγοντα καὶ ἐπιτακτικὰ προβλήματα εἶναι σήμερα: 1) Ἡ ἐπιδίωξή του μέσα στὶς νέες συνθήκες τῆς «παγκοσμιοποίησης» καὶ τῆς ξενόφερτης πολιτιστικῆς εἰσβολῆς καὶ τυποποίησης. 2) Ἡ διατήρηση τῆς ἀκεραιότητος τοῦ Ἑλλαδικοῦ καὶ Κυπριακοῦ χώρου ἀπὸ τὴν ἀπειλὴ τοῦ Τουρκικοῦ ἐπεκτατισμοῦ. 3) Ἡ προβολὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνεύματος καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας οἰκουμενικά. Σήμερα ὁ μεγαλύτερος κίνδυνος πού μᾶς ἀπειλεῖ εἶναι ὁ φυσικὸς καὶ πνευματικὸς θάνατος τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀφ' ἑνὸς λόγῳ τῆς ὑπογεννητικότητος σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴν μετανάστευση καὶ τὴν εἰσροὴ ξένων καὶ ἀφ' ἑτέρου λόγῳ τῆς «πολιτιστικῆς λάσπης», πού εἰσάγεται ἀπὸ τὴν Δύση, ὅπως λέγει ὁ Ρώσος ἀκαδημαϊκὸς Σολτζενίτσιν. Ὁ Ἑλληνισμὸς σήμερα, γιὰ νὰ ἐπιδιώσει, χρειάζεται νὰ μεγαλουργήσει σ' ὅλα τὰ πεδία. Ἀπαραίτητη προϋπόθεση πρὸς τοῦτο εἶναι ἡ ἐπίτευξη ἐθνικῆς ὁμοψυχίας. Πρέπει νὰ σφυρηλατήσουμε τὴν συνένωση καὶ ἀλληλεγγύη τῶν Πανελλήνων καὶ τῶν Φιλελλήνων. Ὁ Ἑλληνισμὸς σάν ἰδέα εἶναι ἀπὸ τὴν φύση τοῦ οἰκουμενικοῦ καὶ γιὰ τὴ διάδοσή του χρειάζεται ζωντανὴ τὴν Ἑλληνικὴ ἐθνότητα καὶ τὴν γλῶσσα μας. Ἐπομένως πρῶτοι ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες πρέπει νὰ διώκουμε τὸν Ἑλληνισμό, ὅπου κι ἂν θρῖσκόμεσθε. Κοντόφθαλμες καὶ σπασμωδικὲς ἀντιδράσεις εἶναι ἀνώφελες. Σήμερα χρειάζομαστε μικροδιάστατη σχεδίαση, μόνιμους ὁραματισμοὺς καὶ προοπτικὴ ἀνεξάρτητα

δὲν γέννησε ἢ συνειδητὰ ὑπηρετήσε δόγματα, πού δὲν δέχθηκε ἀδρανῆς τὴν καταπίεση τῶν ἐξουσιαστικῶν μηχανισμῶν, πού δὲν ὑπέταξε καὶ οὔτε ὑποτάχθηκε. Εἶναι ὁ ἄνθρωπος, πού στὴν μακραίωνη ἱστορικὴ του πορεία βάλλεται καὶ καταπολεμεῖται ἀπὸ τὸν ἐκάστοτε ἐξουσιασμό, γιὰτὶ ἀποτελεῖ τὸ ἐμπόδιο στὶς ἐπιδιώξεις του.

Οἱ πρῶτοι μεταχριστιανικοὶ αἰῶνες σήμαναν τὸν ἀφανισμό τοῦ Ἑλλήνος ἀνθρώπου καὶ τὴν εἴσοδο τῆς ἀνθρωπότητος στὰ χρόνια τοῦ Μεσαίωνος. Ὁ ἄνθρωπος-δοῦλος πάνω ἀπὸ χίλια χρόνια κυριαρχεῖ σὲ ἀνατολὴ καὶ δύση ὑπηρετώντας τοὺς ἐξουσιαστὲς αὐθέντες καὶ τὰ δόγματά τους. Ὅμως οἱ τελευταῖοι αἰῶνες φαίνεται ὅτι δὲν ἐγγυῶνται τὴν ἐπ' ἀόριστον διατήρηση τῆς ὑπάρξεώς του. Ἦδη ἀπὸ τὸν 15ο αἰῶνα ἡ «ἀνακάλυψη» τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος ἔδωσε μιὰ ἰσχυρὴ ὥθηση γιὰ τὴν ἐκ νέου ἀνάδυση τοῦ Ἑλλήνος ἀνθρώπου. Ἡ Ἀναγέννηση καὶ ὁ συνακόλουθος Εὐρωπαϊκὸς Διαφωτισμὸς ἔδωσαν ἓνα ἰσχυρὸ ράπισμα στὴν θεοκρατία. Ὁ ἐξουσιασμὸς μπροστὰ στὰ νέα δεδομένα ἄρχισε νὰ μεταλλάσσεται γιὰ νὰ ἐπιδιώσει, μεταλλάσσοντας ταυτόχρονα καὶ τὸν

από την έναλλαγή των κυβερνήσεων. Χρειαζόμαστε και αξία ή γασία.

“Υπατο μέλημα ή Παιδεία. Γιατί μόνον με την Παιδεία θά περισωθεί και θά ανθίσει ξανά ό Έλληνισμός. Χωρίς φυσικά την άμετρη επιδίωξη του λεγόμενου έκσυγχρονισμού, αλλά ταυτόχρονα με την έλλογη επιδίωξη του έκσυγχρονισμού στραμμένου πάντα πρός την πηγή της άθρωπιστικής γραμματείας της άρχαίας κληρονομίας μας. Φιλοσοφία, Ίστορία, Ήπιστήμες, Τεχνολογία και Τέχνες έχουν βαθύτατες Έλληνικές ρίζες, καθιερωμένες οίκουμενικά. Σήμερα θεωρούνται πολυτιμότες για την επιδίωση και πρόοδό μας. Παλλάδιο του Έλληνισμού πολύτιμο για την επιδίωσή μας είναι ή γλώσσα μας. Μιά γλώσσα μουσικότητα και γονιμότητα, πού δίνει νόημα στίς φιλοσοφικές άφαιρέσεις και ψυχή στα άντικείμενα των αίσθήσεων. Άναμφισδήτητα μέσα άπ’ αυτήν θά βρούμε και πάλι την έθνική μας άυτοσυνειδησία. Αυτή όμως ή θεσπέσια γλώσσα, ιερό κειμήλιο και ζείδωρο νάμα του Έλληνισμού, παραμελείται, κατοποιείται και φτωχαίνει μέσα κι έξω από την Ελλάδα.

Ό θεσμός του Κοινοβουλίου του Έλληνισμού, πού εξαγγέλθηκε πρόσφατα, είναι έκ των ών ούκ άνευ, αλλά καθυστερεί ή συγκρότησή του. Γιατί; Πρέπει νά αναστηλώσουμε τό θαλλόμενο γόητρο του Έλληνισμού μέσα κι έξω από τη χώρα. Άς μετατρέψουμε την Ελλάδα σ’ ένα άπέραντο «έργαστήρι ιδεών», έπιστήμης και τεχνών. “Όποια κι αν ύπάρξει στο μέλλον ή πολιτική διαμόρφωση της άθρωπότητας, βέβαιον παραμένει πάντως, ότι ή γνήσια Έλληνική Παιδεία και οι ήθικές της αξίες περι ζωής θά είναι τό έσχατο όχυρό για την επιδίωση όχι μόνο του Έλληνισμού αλλά και όλόκληρης της οίκουμενης. “Ο άθρωπισμός άποτελεί τό πολυτιμότερο όπλο του Έλληνισμού.

Στίς έπερχόμενες δεκαετίες ό άγώνας για την επιδίωση του Έλληνισμού προδλέπεται άπεγνωσμένος και σκληρότατος. Κι αυτό, γιατί ή Σιωνιστική όλιγαρχία, πού σφετερίστηκε τόν παγκόσμιο πλούτο και την έξουσία, έλέγχει ήδη τά κέντρα άποφάσεων και τά μέσα χειραγώγησης της κοινής γνώμης. Η άδίστακτη αυτή όλιγαρχία διακα-

άνθρωπο-δοϋλο. “Ετσι ό «δοϋλος του Θεού» γίνεται ταυτόχρονα και όπαδός κοινωνικών και πολιτικών ρευμάτων, πού ή ίδια ή έξουσιαστική έστία δημιουργεί, για νά καλύψει τά κενά της θεοκρατίας και νά στηρίξει την οικονομική ύποδούλωση της άθρωπότητας.

“Όμως ό σημερινός έξουσιασμός δρίσκεται δέσμιος μέσα στίς ίδιες τίς πρακτικές του. Χρησιμοποιώντας δηλαδή την έρευνα και την έπιστήμη, για νά έλέγχει άποτελεσματικότερα τό παγκόσμιο γίγνεσθαι, είναι άναγκασμένος νά άνέχεται την έλλογη σκέψη, την έπιστημονική γνώση και την (έλεγχόμενη) διάχυσή τους ανά τόν κόσμο. Αυτές οι νέες συνθήκες έπιτρέπουν σήμερα στόν “Έλληνα άνθρωπο – έστω και περιορισμένα– νά έπικοινωνήσει με τόν παγιδευμένο από τόν δογματισμό περίγυρο, νά έμπνεύσει την κοινωνία του, νά δημιουργήσει πολιτισμό. Η φλόγα της άναζήτησης και της αλήθειας, πού ποτέ δέν έσθησε, έχει σήμερα την ίστορική δυνατότητα νά έπεκτείνη την λάμψη της στα μάτια της φοβισμένης και ύπόδουλης άθρωπότητας.

Οί μεσαιωνικές πρακτικές, στίς όποιες συχνά σήμερα καταφεύγει ό

τέχεται από ἄκρατο ἔθνικισμό, δογματισμό, δεσποτισμό, σκοταδισμό καὶ συνακόλουθα ἀντιμάχεται σφόδρα τὸ Ἑλληνικὸ Πνεῦμα τῆς ἐλευθερίας, δημοκρατίας, δικαιοσύνης, συνεργασίας καὶ εἰρήνης. Ἡ σύγκρουση προβλέπεται σφοδρότατη.

Τελικὰ τὸ ἀνθρώπινο γένος θὰ νικήσει. Καὶ ἤδη ὑπάρχουν ἐνδείξεις, ὅτι ὁ κόσμος ξαναγυρίζει ὁλοταχῶς στὸν Ἑλληνισμό. Ἡ ἀνθρωπότητα ἐπανελληνίζεται. Ἡ λογικὴ τοῦ κέρδους, ἡ γιγάντωση τῶν πολυεθνικῶν «καρτέλ», ἡ ὑποχώρηση τοῦ κράτους δικαίου καὶ πρόνοιας καὶ ἡ εἰσβολὴ ξένων πολιτιστικῶν καὶ οἰκονομικῶν προτύπων εὐθύνονται πρωταρχικὰ γιὰ τὰ σημερινὰ ἀδιέξοδα (ἀνεργία, οἰκολογικὴ ἀνατροπὴ, διεύρυνση χάσματος πλούσιων-φτωχῶν, βία, ναρκωτικά, πορνεία, πτώση ἀξιών). Φταῖνε βέβαια καὶ οἱ «ἐντολοδόχες» καὶ δοτὲς κυβερνήσεις μας γιὰ τὴν ἰδιότυπη κατοχὴ πού μᾶς ἔχουν ἐπιβάλει. Τοῦτο δὲν μπορεῖ νὰ συνεχισθεῖ ἐπ' ἀπειρον. Μέσα ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ Ἰδέα θὰ ξαναδρεῖ τὸ ἀνθρώπινο γένος τὴν χαμένη συνειδήσή του, χωρὶς νὰ χαθοῦν τὰ ἰδιαίτερα ἔθνολογικὰ χαρακτηριστικά τοῦ κάθε λαοῦ. Ἀρκεῖ νὰ ὑπάρξει ἰσονομία, ἰσοπολιτεία καὶ δικαιοσύνη.

Πρέπει ν' ἀντιδράσουμε ὅλοι στὸ ἄθλιο φαινόμενο τῆς παρακμῆς τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Νὰ ἀπαιτήσουμε ἀπὸ τὴν πολιτικὴ ἔξουσία, τοὺς λοιποὺς φορεῖς καὶ τὰ ΜΜΕ τὴν προβολὴ τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τὴν ψυχοπνευματικὴ ἀνύψωσή του. Νὰ διεκδικήσουμε ἀπὸ τὴν διεθνή κοινότητα τὸ μερίδιο πού μᾶς ἀνήκει στὴν διαμόρφωση τῆς νέας «παγκοσμιοτήτας». Μὲ βάση τὴν κολοσσαιὰ προσφορὰ μας στὸν παγκόσμιο πολιτισμὸ καὶ τὶς θυσίες μας ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς δημοκρατίας. Τίποτα δὲν κληρονομεῖται, τίποτα δὲν χαρίζεται. Ὅλα κατακτῶνται μὲ σκληροὺς καθημερινούς ἀγῶνες. Μὲ τὴν σκέψη καὶ τὴ δράση. Καὶ «τῆς καρδιάς τὸ πύρωμα», ὅπως λέγει ὁ ποιητής.

Κ.Χ. Κωνσταντινίδης

Ὑποστράτηγος ἐ.ἀ.

Ἐξουσιασμός (θηρησκευτικὸς φανατισμός, μυστικισμός, παράλογος, θαύματα, ἰδεολογικὴ βία), ἀποκαλύπτουν τὴν σύγχυση πὺν τὸν διακατέχει. Τὰ μεσοσιανικά-λυτρωτικά του κατασκευάσματα καθημερινῶς ἀποδεικνύονται ἀτελέσφορα, καὶ οἱ μεταξὺ τῶν φορέων του διαμάχες καὶ συγκρούσεις αὐτὴ τὴν σύγχυση ἀκριβῶς φανερώνουν.

Σὲ τοῦτο τὸ ἱστορικὸ μεταίχιμο προκύπτει τὸ καθῆκον τοῦ Ἑλλήνου. Ὁφείλει μὲ ὅλες του τὶς δυνάμεις νὰ διαφωτίσει γιὰ μίαν ἀκόμα φορὰ καὶ νὰ παιδεύσει τὸν κόσμον τῶν δούλων ἀνθρώπων. Καὶ τοῦτο τὸ μεγάλο ἱστορικὸ καθῆκον δὲν εἶναι εὐκόλῃ ὑπόθεση, ἂν ἀναλογισθεῖ κανεὶς τὸν μακραιῶνα ἐκφυλισμὸ, τὴν ἐξαχρείωση καὶ τὴν ἐκθαρδάρωση τῆς ἀνθρώπινης φύσης, ἀλλὰ καὶ τὶς βίαιες σπασμωδικὲς κινήσεις ἀπελπισίας τῆς ἐξουσίας. Ἀξίζει ὅμως νὰ πράξῃ κάθε τι, ἂν χρειασθεῖ, ὥστε τὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπότητος νὰ προικισθεῖ μὲ τὴν εὐδαιμονία πὺν συνεπάγεται ὁ Πολιτισμὸς τοῦ Ἑλλήνου ἀνθρώπου.

Παν. Κουβαλάκης

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΚΟΥΚΟΒΙΣΤΑΣ

Ρωμιοσύνη ἐναντίον Ἑλληνικότητας

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Θλίψιν προκαλεῖ ἡ ποιότητα ὠρισμένων πανεπιστημιακῶν διδασκάλων, ὅπως αὐτὴ ἀποκαλύπτεται στὴν ἐπιστολὴν τοῦ π. Γ. Μεταλληνοῦ πρὸς τὸν διδάκτορα Θεολογίας καὶ Κοινωνιολογίας κ. Γιώργο Μουστάκη, ποὺ κατὰ παράκλησιν τοῦ παραλήπτη ἐδημοσιεύθη στὸν «Δαυλὸν» μαζὶ μὲ τὴν ἀπάντησίν του (τ. 161, Μάιος 1995). Πέρα ὅμως ἀπὸ τὴν σαφέστατη ἀπάντησιν τοῦ κ. Γ. Μουστάκη πρέπει νὰ γίνη μία ἐπισήμανσις πρὸς τὸν «πατέρα» Μεταλληνὸν (χρησιμοποιοῦ τὰ εἰσαγωγικὰ ὄχι ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὸν ἐκκλησιαστικόν του τίτλον, ἀλλὰ ὡς πρὸς τὸ κύριον περιεχόμενον τῆς λέξεως «πατέρας», γιατί μαλλον πατρὸν τῶν Ἑλλήνων νέων τὸν θεωρῶ). Στὴν ἐπιστολὴ τοῦ ὁ π. Μεταλληνὸς ἀρνεῖται τὴν ἰδεολογικὴν συγγένειά του μὲ τὸν Δημ. Κιτοίχην καὶ γράφει, ὅτι δὲν συμμερίζεται τὶς φιλοτουρκικὰς θέσεις τοῦ τελευταίου. Λησμονεῖ, ἢ θέλει νὰ λησμονῇ, τὸ τί ἔχει γράψει στὸ περιοδικὸ «ΤΟΤΕ», ὅπου συνυπάρχουν τὰ γραπτά του μὲ αὐτὰ τοῦ Δημ. Κιτοίχη. Θὰ τοῦ θυμίσω ἰδιαίτερα τὸ ἄρθρο του στὸ τεῦχος 45 (Γ-9) τοῦ Νοεμβρίου-Δεκεμβρίου 1993 (*«Ἡ ρωμαϊκὴ πλευρὰ τοῦ ἑλληνοτουρκισμοῦ»*). Πρόκειται γιὰ ἓνα ἄρθρο, ὅπου ὑπεραμύνεται τῶν θέσεων τοῦ «*τουρκομανοῦς*» (κατὰ τὸν Ἀλ. Κουμουνδοῦρο) βουλευτὴ Ἰονίων Νήσων Γεωργίου Τυπάλδου-Ἰακωβάτου (1813-1882). Καὶ εἶναι ἀποκαλυπτικώτατος ὁ π. Μεταλληνὸς στὸ ἄρθρο του αὐτό. Γράφει: «... ἐπὶ αἰῶνες ἡ ἰδέα τῆς πολιτικῆς συνυπάρξεως Ἑλλήνων (καὶ γενικὰ «Ρωμαίων» -Ροῦμ - Ὁρθοδόξων) καὶ Τούρκων κυριαρχοῦσε στὴ συνείδηση τῆς Ἐθναρχίας (σ.σ. Πατριαρχείου) καὶ τῶν ἀνθενωτικῶν (ἀντιδυτικῶν), στὸ πλαίσιο τῆς δάσιμης προσδοκίας ὑποκαταστάσεως τῶν Ὁθωμανῶν στὴν ἐξουσία καί, συνεπῶς, ἀναστάσεως τοῦ Ρωμαίου, τῆς ἑλληνοορθόδοξης αὐτοκρατορίας». Καί, γιὰ νὰ μὴ μᾶς μείνῃ ὑποψία ὅτι αὐτὴ μπορεῖ νὰ εἶναι μία θέσις ποὺ διατυπώνεται γιὰ τὶς ἀνάγκες ἐνὸς ἁρθροῦ, μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι εἶναι ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ βιβλίο του «*Τουρκοκρατία - Οἱ Ἕλληνες στὴν Ὁθωμανικὴν Αὐτοκρατορίαν*», Ἀθήνα, 1985, σ. 85 ἑ. Καὶ ἀκόμα μὲ ἄλλην ὑποσημείωσιν μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι τὸ ἄρθρο του στὸ ἐν λόγω περιοδικὸ εἶναι ἀναδημοσιευμένο τμῆμα τοῦ βιβλίου του γιὰ τὸν Γ. Τυπάλδο-Ἰακωβάτο, Κατερίνη, 1990. Καὶ διατείνεται στὸ ἴδιο ἄρθρο ὁ π. Μεταλληνός: «*Ἡ κίνησις αὐτὴ δὲν μπορεῖ νὰ ὀνομασθεῖ, φυσικά, «φιλοτουρκισμός», ἀλλὰ «φιλο-γένεια», ἀγάπη πρὸς τὸ Γένος καὶ πιστότητα στὴν ἱστορία του*». Ἔτσι ἀκριβῶς γράφει.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Στὸ πρῶτο ἀπόσπασμα (ἐκ τῶν δύο ποὺ παρέθεσα – τὸ δεύτερο τὸ ἀφήνω στὴν κρίσιν τῶν ἀναγνωστῶν) θὰ παρετήρει κάποιος κατ' ἀρχάς, ὅτι ὁ συγγραφέας του αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ κάνῃ ἓναν διαχωρισμὸ μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ροῦμ: «*Ἑλλήνων (καὶ γενικὰ «Ρωμαίων» - Ροῦμ - Ὁρθοδόξων)...*». Γιὰ νὰ καταλήξῃ: «*... ἀναστάσεως τοῦ Ρωμαίου, τῆς ἑλληνοορθόδοξης αὐτοκρατορίας*». Κι ἔτσι εἶναι: ὄχι τῆς ἑλληνικῆς, ἀλλὰ τῆς ἑλληνοορθόδοξης. Τώρα τὸ τί ἑλληνικὸ

μπορεί να περιείχε αυτή ή αυτοκρατορία μᾶς τὸ ἀπεκάλυψε ὁ πατριάρχης Γεννάδιος Σχολάριος, ὅταν ἔλεγε ὅτι ὠμλοῦσε τὴν ἑλληνικὴν, ἀλλὰ δὲν ἦτο Ἕλληνας, παρὰ μόνον Χριστιανός. Καὶ γνωρίζουμε πολὺ καλά, ὅτι κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ βυζαντινοῦ μεσαίωνα ὁ χαρακτηρισμὸς «Ἕλλην» ἦταν ὑβριστικὸς καὶ ἡ ιδιότητα «Ἕλλην» ἀποτελοῦσε ἀδίκημα ποῦ ἐπέσυρε τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου («ἐπὶ ἑλληνισμῶ»). Πιὸ εἰλικρινεῖς οἱ Τοῦρκοι εἶναι ἀκριβέστεροι στὸν διαχωρισμὸν τους: Γιουνάν (Ἰωνες) οἱ Ἕλληνες καὶ Ροῦμ οἱ Ρωμαῖοι, Βυζαντινοί, Χριστιανοί. Κενὸς περιεχομένου ὁ ὅρος «ἑλληνοχριστιανισμός» καὶ ἀνύπαρκτος στὰ περὶ τὴν Ἀλωση χρόνια (εἶναι ἐφεύρημα τῶν μέσων τοῦ 19ου αἰῶνα), ὅπως καὶ ὁ νεοπαγῆς ὅρος τοῦ π. Μεταλληνοῦ «ἑλληνορθόδοξος».

Καὶ σὰν γνήσιος ὁπαδὸς τοῦ βυζαντινοῦ μεσαίωνα καὶ τῆς Ρωμοσύνης δὲν διστάζει νὰ διαστρέψῃ τὴν ἱστορίαν ὁ π. Μεταλληνός. Γράφει, ὅτι τὸ ὄραμα τῶν ἀνθροπικῶν ἦταν ἡ ἀντικατάστασις τῆς τουρκικῆς διοικήσεως μὲ ἑλληνικὴν. Νὰ ὅμως τί γράφει ὁ ἴδιος: «Ἡ ἰδέα ὅμως γιὰ τὴν δυνατότητα συννπαρξέως καὶ συνεργασίας Ἑλλήνων καὶ Τούρκων δὲν ἦταν ἄγνωστη στὴν ἱστορικὴν πορείαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἦδη πρὶν τὴν ἄλωση ἐμφανίστηκαν τέτοιες τάσεις καὶ συνεχίστηκαν μέχρι τὰ νεώτερα χρόνια». Καὶ μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι ὁ ἅγιος Γρηγόριος Παλαμᾶς καὶ ὁ πατριάρχης Γεννάδιος Σχολάριος «διεξήγαγαν» θεολογικὲς συζητήσεις μὲ τοὺς Τούρκους· ὁ Γ. Ἀμιρούτζης ὠραματιζότανε ἓνα Ὁθωμανικὸν Χριστιανικὸν κράτος· ὁ ἱστορικὸς Κριτόδουλος ἐπίστευεν, ὅτι ὁ Ἑλληνισμὸς θὰ ἐπιβίωσῃ μόνον μὲ τὴν χριστιανοτουρκικὴν συνεργασίαν· καὶ τέλος ὁ Γ. Τραπεζούντιος διεπίστωσεν, ὅτι οἱ διαφορὲς Ὁρθοδοξίας καὶ Ἰσλάμ εἶναι ἐλάχιστες καὶ ἡ πολιτικὴ τους ἔνωσις θὰ ὠφελήσῃ τοὺς Ἕλληνες. Πιὸ ὠμὸς ὁ θαναμαζόμενος ἀπὸ τὸν π. Μεταλληνὸ Τυπάλδος-Ἰακωβᾶτος θὰ πῇ γιὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην: «ὅπου πατεῖ Τοῦρκος εἶναι Ρωμοσύνη». Κι ὅπως διαπιστώνουμε, πουθενὰ δὲν ὠραματίζοντο ἀντικατάστασιν ἀρχῆς, ἀλλὰ μόνον συνένωσιν.

Ὅμως ὁ π. Μεταλληνός ἐπιχειρεῖ κι ἄλλην ἱστορικὴν λαθροχειρίαν. Συγκαταλέγει μεταξὺ τῶν φιλοτούρκων κληρικῶν καὶ τὸν Γεώργιον Γεμιστὸν-Πλήθωνα. Ἀλλὰ πλανᾶται πλάνην οἰκτρὰν, γιὰτὶ ὁ πρῶτος μεγάλος Ἕλληνας τῶν νεώτερων χρόνων ἄλλες συνεννοήσεις μὲ τοὺς Τούρκους ὑπονοοῦσε κι ὄχι κάποιαν συνένωσιν καὶ κοινὴν ὀρθόδοξον Ὁθωμανικὴν αυτοκρατορίαν. Καὶ δὲν ἦταν ὁ μόνος στὸν καιρὸν του. Πολλοὶ Ἕλληνες προσεχώρησαν στὸ Ἰσλάμ, προκειμένου νὰ γλυτώσουν ἀπὸ τὸν βυζαντινὸν μισελληνισμὸν, ἰδίως οἱ κάτοικοι τῆς Ἰωνίας. Καὶ εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ ἔπεισαν τὸν σουλτᾶνον Μουράτ νὰ ἰδρῦσῃ τὴν περιώνυμον σχολὴν τῆς Ἀδριανουπόλεως, ὅπου ἐσπούδασε καὶ ὁ Πλήθων. Ἐξ ἄλλου ὁ Πλήθων δὲν ἐπίστευε κἄν στὸν Χριστό· καὶ εἶναι γνωστὸν, ὅτι τὸ βιβλίον τοῦ *Νόμοι* ἐκάηκε σὲ δημόσια τελετῇ· καὶ ὁ μετέπειτα πατριάρχης Γεννάδιος Σχολάριος ἀπειλοῦσε μὲ ἀφορισμὸν ὅσους κατεῖχαν ἀντίγραφόν του καὶ δὲν τὸ ἔκαιαν.

Ἀλλὰ ἡ σπουδὴ τῶν ἀνθροπικῶν νὰ προτιμήσουν τὴν τουρκικὴν κατάκτησιν ἔχει τὴν ἐξήγησίν της. Κατ' ἀρχὰς στὴ σχισματικὴ Δύσιν ὁ περιορισμὸς τῆς ἐξουσίας τοῦ Πάπα ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ Καρλομάγνου καὶ μετὰ ἔχει δώσει ὥθυσιν στὶς κλασσικὲς σπουδές. Τὸ φαινόμενον τῆς Ἀναγεννήσεως ὀλίγον κατ' ὀλίγον δυναμώνει (ἐκτὸς ἐὰν κάποιος πιστεύῃ, ὅτι ἡ Ἀναγέννησις ὑπῆρξεν αὐτόματον

φαινόμενον). Ἐπειτα στήν Ἀνατολήν παρὰ τήν χιλιόχρονην καταδίωξιν δέν μπόρεσαν νά σθήσουν ἀπό τήν συνείδησιν τῶν Ἑλλήνων τήν ἀνάμνησιν τῆς καταγωγῆς τους. Καί αὐτό εἶναι φανερόν περισσότερον στά δημοτικά τραγούδια, ἰδίᾳ στά ἐπικά καί τīs παραλογές. Οὔτε ἓνα τραγούδι δέν ὑπάρχει, πού νά τὸ χαρακτηρίζῃ ἔστω καθ' ὑποψίαν ἡ χριστιανικὴ θρησκευτικὴ ἀντίληψις, ἡ χριστιανικὴ ἠθική, ἡ χριστιανικὴ ἀξιολογία· καί δέν ὑπάρχει ἐπίσης καμμία ἀναφορὰ στήν μετὰ θάνατον ζωὴν καί τήν μελλοντικὴν κρίσιν. Ἀντίθετα ὑπάρχει μία διαρκὴς πάλι μετὰ τῶν ἡρώων τῶν τραγουδιῶν καί τοῦ προσωποποιημένου Χάροντα μὲ στόχον τὸ κέρδος τῆς ἐπίγειας ζωῆς καί κανένας ἀγῶνας γιὰ τήν κατὰκτησιν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Ἄλλωστε λίγους χρόνους πρὶν τὴν Ἀλωσιν ὁ Νίκων, πολιοῦχος ἅγιος τῆς Σπάρτης, ἠγωνίζετο ἀκόμη νά φέρῃ τοὺς Ἕλληνες στήν ὁδὸν τοῦ Χριστιανισμοῦ καί γιὰ τοῦτο ἀνεκηρύχθη ἅγιος. Καί δέν πρέπει νά λησμονοῦμεν, ὅτι μόλις μετὰ τὴν Φραγκοκρατίαν τὸ ὄνομα «Ἑλληνας» ἤρχισε σταδιακὰ νά ἐπανεμφανίζεται.

Ἔτσι λοιπὸν μᾶλλον ὑποκινούμενοι ἀπὸ τīs ἀνθελληνικῆς τους πεποιθήσεις οἱ πατέρες ἐκείνοι τῆς ἐκκλησίας ἐκινήθησαν εἰς συνεννόησιν μὲ τοὺς Τούρκους, παρὰ ἀπὸ τὴν ἰδεολογικὴν τους συγγένεια μὲ τὸ Ἰσλάμ.

ΤΑ ΝΕΩΤΕΡΑ ΧΡΟΝΙΑ

Ἐκεῖ λοιπὸν, στά χρόνια ἀναθαρρήσεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τοποθετεῖται ἡ μαχητικὴ ἐμφάνισις τῆς ἰδέας τῆς Ρωμοσύνης, πού συνεχίστηκε καί στά νεώτερα χρόνια. Γράφει ὁ π. Μεταλληνός: «Αὐτὲς οἱ ἰδέες θὰ ἐπιδιώσουν μὲ τοὺς Φαναριώτες καί τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο. Γιὰ τὸ περιβάλλον τοῦ Φαναρίου ἄλλωστε ἡ Ὁθωμανικὴ Αὐτοκρατορία ἦταν συνέχεια τῆς ἀνατολικῆς χριστιανικῆς αὐτοκρατορίας. Γι' αὐτὸ καί οἱ Φαναριώτες δέν ἐπιθυμοῦσαν τὸ διαμελισμὸ τῆς Ὁθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ἀλλὰ τὴν ὑποκατάστασίν της μὲ ἓνα κράτος, πού θὰ υἰοθετοῦσε τὸ δυτικὸ πολιτειακὸ πρότυπο». Ἄν αὐτὸ δέν εἶναι φιλοτουρκισμὸς καί μάλιστα προέκτασις τοῦ ἀνθελληνισμοῦ τῆς «βυζαντινῆς σηπεδόνας» (ὅπως εὐστοχα τὴν ἐχαρακτήρισεν ὁ Ι. Ρίζος Νερουλός), τότε οἱ λέξεις ἔχουν χάσει τὸ νόημά τους. Καί γιὰ νά μὴ μᾶς μείνῃ ἀμφιβολία γιὰ τīs ἀνθελληνικῆς θέσεις του, συνεχίζει ὁ ἐν λόγω ἱερωμένος: «Στὴν δεκαετία, μάλιστα, τοῦ 1870 θὰ διαμορφωθεῖ ἡ ὁμογενικὴ ἀπάντησις στήν Ἑλλαδικὴ Μεγάλῃ Ἰδέᾳ, δηλαδὴ τὸ «δόγμα τοῦ Ἑλληνοθωμανισμοῦ», πού ταυτιζόταν μὲ τὸ δόγμα τῆς ἀκεραιότητος τῆς Ὁθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας». Καί μετὰ ἀπὸ αὐτὸ εἶναι εὐκόλο νά κατανόησουμε, γιὰτὶ ἡ Ἑλλάδα δέν συμμετεῖχε στὸν Κριμαϊκὸ πόλεμο, πού εἶχε ὀφέλῃ γιὰ τīs ὑπόλοιπες βαλκανικῆς χώρες καί ποῖοι ἔφεραν σὲ διάλυσιν τὸ νέο ἑλληνικὸ κράτος, ὥστε νά ὑποστοῦμε τὴν ἥττα τοῦ 1897. Ἀλλὰ ὁ 19ος αἰώνας χρήζει πιὸ προσεκτικῆς ἐξετάσεως, γιὰτὶ εἶναι ἀπόληξις τῆς προσπάθειας ἀναβιώσεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ καί γιὰτὶ τότε, ἰδιαίτερα μετὰ τὴν δεκαετίαν τοῦ 1870, ἐθεμελιώθηκε τὸ σημερινὸν ρωμαϊκὸν κρατίδιον, πού μὲ τὴν συμπεριφορὰ τῶν κρατούντων σμικρύνει ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸν Ἑλληνισμόν (ὅσον βεβαίως τοῦ δίνεται ἡ εὐκαιρία).

Ἀμέσως μετὰ τὴν Ἀλωσιν δύο εἶναι οἱ κυρίαρχες θέσεις, πού δημιουργοῦνται στὸν Ἑλλαδικὸν χώρον. Ἡ μία εἶναι ἡ ἐπίσημη θέσις τοῦ Πατριαρχείου καί τῶν Φα-

ναριωτῶν, πού νομίζουν ὅτι ἡ Τουρκοκρατία θά σθήσῃ πᾶν ὅ,τι ἑλληνικόν καί ὅτι ἡ ἱστορία θ' ἀρχίξῃ ἀπό κτίσεως Κωνσταντινουπόλεως, γι' αὐτό κι ἐπιλέγουν τὸ ὄνομα «ρωμιοί» καί συνεργάζονται ἐν ἀγασθῇ ἀρμονίᾳ μὲ τὸν κατακτητὴ καί ἡ ἄλλη εἶναι ἡ προσπάθεια τῶν Ἑλλήνων νὰ ἐπανασυνδεθοῦν μὲ τὶς ρίζες τους. τὸν ἀρχαῖον ἑλληνικὸν πολιτισμόν. Οἱ καιροὶ ἐξ ἄλλου εἶναι εὐνοϊκοί. Ἡ δυτικὴ Ἀναγέννησις εἶναι πέραν ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν τους καί ἡ μακρόχρονη ὑπαγωγή ἑλληνικῶν περιοχῶν στὴν ἐνετικὴν ἢ γενουατικὴν κυριαρχίαν μεταφέρει τὸ πνεῦμα τους ἐδῶ. Ἔτσι γιὰ πρώτη φορὰ μετὰ ἀπὸ τὸν χιλιόχρονο καί ἀπηνῆ διωγμὸ τὸ θέατρο καλλιιεργεῖται ξανά στὴν Κρήτη μὲ θαυμαστά ἀποτελέσματα. Στὴν Δύσιν παρατηρεῖται ἓνας ὀργανισμὸς ἐκδόσεων ἀρχαίων ἔργων – καί μάλιστα πολλὰ τυπογραφεῖα, ἰδιαίτερα στὴν Ἰταλία, εἶχαν ἑλληνες ἰδιοκτῆτες.

Ὅμως καί ἡ ἐκκλησία δὲν ἔμεινε ἀλώδῃ ἀπὸ τὴ διαμάχη αὐτῇ. Φωτισμένα μέλη της (ὅπως παλαιὰ ὁ Θ. Στουδίτης, πού διέσωσε ἀρκετὰ ἀρχαῖα χειρόγραφα, πού οἱ φανατικοὶ καί ἀμαθεῖς καλόγεροι ἐχρησιμοποίησαν γιὰ προσάναμμα ἢ στρώμα) ἔδωσαν ἓνα σπουδαῖον ἀγῶνα γιὰ τὴν ἀναβίωσιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Καί γι' αὐτὸ δεδαίως κατεδιώχθησαν. Ὁ κατάλογος εἶναι μακρὺς. Ὁ Βενιαμὴν ὁ Λέσβιος, ὁ Μεθόδιος ὁ Ἀνθρακίτης, ὁ Μπαλᾶνος Βασιλόπουλος, ὁ Κύριλλος Λούκαρις, πού πρῶτος ἔφερε τυπογραφεῖο στὴν Κωνσταντινούπολιν καί πολλοὶ ἄλλοι. Ἐνῶ εἶναι γνωστόν, ὅτι ὁ Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς ἀνεκηρύχθη ἅγιος μετὰ ἀπὸ ρητὴν ἀπαίτησιν τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ (ἡ ὀριστικὴ ἀγιοποίησις ἐγίνε πρὸ ὀλίγων ἐτῶν). Ὅλοι αὐτοὶ εὐνόησαν τὰ ἑλληνικὰ γράμματα. Καί θά πρέπει στὸ σημεῖο αὐτὸ νὰ ἐπισημάνουμε ἓνα ἄλλο ψεῦδος τῆς καθιερωμένης ἱστορίας: Οἱ Τοῦρκοι δὲν ἀπέτρεψαν τὴν ἵδρυσιν σχολείων, μᾶλλον οἱ περὶ τὴν αὐλὴν τοῦ Φαναρίου ἤθελαν τὸ σκότος. Καί εἶναι γνωστόν, ὅτι χιλιάδες ἦταν τὰ σχολεῖα στὴν Ἑλλάδα, μερικὰ μάλιστα ὀνομαστά, ὅπως τῶν Κυδωνιῶν, τῆς Χίου, τῆς Κοζάνης ἢ τῶν Ἰωαννίνων, χωρὶς νὰ παραγνωρίζουμε τὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Βουκουρεστίου ἢ τὰ ἄλλα σχολεῖα τῆς διασποράς.

Ἀντίθετα ὁ ἀνώτατος κληρὸς προσεπάθησε νὰ τὰ κλείσῃ. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Γρηγόριος π.χ. ὠνομάστηκε «κακο-Γρηγόρης», ἐπειδὴ ἐνεργοῦσε γιὰ τὸ κλείσιμο τῆς σχολῆς τῆς Φιλομούσου Ἑταιρείας. Ὁ Γρηγόριος ὁ Ε' ἀπηγόρευσε μὲ ἐγκύκλιο τὴν ἀποστολὴν νέων στὴν Δύσιν γιὰ σπουδές. Καί καλὰ: τὸν ἀφορισμὸν τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 21 τὸν ἔκανε, γιὰτὶ ἐπιέστηκεν ἀπὸ τοὺς Τοῦρκους. Γιὰ τὴν ἀπειλὴν ἀφορισμοῦ κατὰ τοῦ Κοραῆ, τῶν σπουδαζόντων στὴν Δύσιν ἢ ὅσων ἐδάπτιζαν τὰ παιδιὰ τους μὲ ἑλληνικὰ ὀνόματα ποῖος τὸν ἐπίεσεν; Ποῖος τὸν ἐπίεσε, γιὰ νὰ ἐκδώσῃ τὸ πατριαρχικὸν τυπογραφεῖον τὴν ἄθλιαν «*Πατρικὴν Διδασκαλίαν*»; Εἶναι φανερόν, ὅτι ἐπαξίως ἔφεραν τὸν χαρακτηρισμὸν «*Χριστιανότουρκοι*». Ὁχι τόσο γιὰ τὴν ἀσκούμενη πολιτικὴν τους, ὅπως θέλουν οἱ ἀριστεροὶ ἱστορικοί, ὅσον γιὰ τὶς ἀνθελληνικὰς τους θέσεις. Αὐτοὶ ἦταν λοιπὸν οἱ ὁπαδοὶ τῆς Ρωμιοσύνης, τοῦ ρωμαίου, πού ἀκόμα καί τὸ ὄνομα Ἑλλήν τοὺς φέρνει ἀλλεργίαν. Καί εἶναι λυπηρὸν στὶς ἡμέρες μας, πανεπιστημιακοὶ διδάσκαλοι νὰ προτιμοῦν τὸ ὄνομα Ρωμῖος ἀντὶ Ἑλλήν.

Καί μᾶς φέρνει πίσω στὸν σκοτεινὸ Μεσαίωνα ὁ π. Μεταλληνός, ὅταν στὴν ἐπιστολὴν του πρὸς τὸν δρ. Γ. Μουστάκη γράφῃ, ὅτι εἶναι ὀρθότερον νὰ ἀποκαλούμεθα Ρωμιοί. Μάλιστα μᾶς ἐπαναφέρει στὰ πρὶν τὴν Ἐπανάστασιν χρόνια μὲ

τὴν παράθεσιν τῶν τριῶν χαρακτηρισμῶν «Γραικοί», «Ρωμιοί» καὶ «Ἕλληνες». Καὶ βεβαίως γιὰ ἄλλη μίαν φορὰν διαστρέφει τὴν ἱστορίαν (ἢ περιφέρει τὴν ἀμάθειάν του). Γράφει, ὅτι ἡ ὀνομασία «Γραικοί» ἦταν σκέψις τοῦ Κοραῆ καὶ τῶν Δυτικῶν. Κάνει ἓνα μεγάλο λάθος. Πρῶτος ποὺ προσεπάθησε νὰ δώσῃ λύσιν ἦταν ὁ Εὐγένιος Βούλγαρις, ποὺ ὑπεστήριξε, ὅτι προτιμώτερον εἶναι νὰ ὀνομαζόμαστε Γραικοί, διότι αὐτὴ εἶναι ἡ ἀρχαιότερα ὀνομασία τῶν κατοίκων αὐτοῦ τοῦ τόπου (κι ἔτσι εἶναι) καὶ μὲ αὐτὸ τὸ ὄνομα μᾶς ἀποκαλοῦν στὴν Δύσιν· ὅσο γιὰ τὸ Ρωμῶς τὸ ἀπέρριπτε ἀσυζητητί. Ἀλλὰ ὁ φωτισμένος αὐτὸς ἱεράρχης (ὁ Βούλγαρις) κατεδιώχθη γι' αὐτὲς του τὶς ιδέες καὶ γιατί ἐτόλμησε νὰ διδάξῃ ἐπιστήμες. Κατέφυγε στὴν Ρωσία, ὅπου ἐγνώρισε τιμὲς καὶ ἀπέθανε, χωρὶς νὰ τολμήσῃ νὰ ἐπανέλθῃ στὸν τόπον του. Καὶ στὶς ἐγκυκλίους τοῦ Γρηγορίου τοῦ Ε' θὰ ἀντιπαραθέσουμε τὸν ἱερομόναχον Διονύσιον, ποὺ προέτρεπε νὰ βαπτίζωνται τὰ ἑλληνόπουλα μὲ ἀρχαῖα ὀνόματα, γιὰ νὰ παρακινηθοῦν ἀπὸ τὶς ἐνδοξες πράξεις τους καὶ τὸν Κοσμά τὸν Αἰτωλόν, ποὺ ἀδραξε τὴν σκαπάνην, γιὰ νὰ κρημνίσῃ μίαν ἐκκλησίαν καὶ στὴν θέσιν της νὰ ἀνεγείρῃ ἑλληνικὸν σχολεῖον.

Η ΜΕΤΑΣΤΡΟΦΗ

Συνεπεία τῆς πολιτικῆς τους αὐτῆς οἱ «ρωμιοί» δὲν εἶχαν θέσιν στὸ νεοϊδρυθὲν ἑλληνικὸ κράτος. Ὁ Καποδίστριας θάξει τὰ θεμέλια τοῦ νέου ἑλληνικοῦ κράτους. Ὁ Θεόκλητος Φαρμακίδης (φωτισμένος ἱερωμένος καὶ συνεκδότης τοῦ «Λόγιου Ἑρμῆ») πρωτοστατεῖ στὸν διαχωρισμὸ τῆς Ἑλληνικῆς πλέον Ἐκκλησίας ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο. Ἰδρύεται τὸ πανεπιστήμιον, μοναστηριακὲς γαῖες μετατρέπονται σὲ ἐκπαιδευτήρια καὶ ὁ φιλέλληνας πατέρας τοῦ Ὁθωνά προσφέρει πλήθος ὑποτροφικῶν στοὺς ἑλληνόπαιδες. Ἐνῶ ταυτόχρονα ἔχουμε τὴν κήρυξιν πολλῶν ποιητικῶν διαγωνισμῶν μὲ τὸν σκοπὸν μιᾶς ἑλληνικῆς πνευματικῆς ἀναδημιουργίας. Ὅ,τι τὸ «βυζαντινόν», «ρωμαίικον», τοὺς προκαλεῖ ἀποστροφὴν. Γράφει ὁ Κ.Θ. Δημαρᾶς στὴν «*Ἱστορίαν τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας*», σελ. 263: «*πραγματικὰ ὅσο εἶταν πρόθυμος ὁ νέος ἑλληνισμὸς νὰ ἀναζητήσῃ τὶς ρίζες του μέσα στὴν ἀρχαιότητα, τόσο ἡ συσχέτιση μὲ τὸ Βυζάντιον, ἀγνοημένο καὶ περιφρονημένο, φαινόταν ὀχληρὴ καὶ δυσάρεστη*».

Ὅμως ἀπὸ τὸ 1850 θὰ φανερωθῇ μία μεγάλη μεταστροφή. Πλαί στοὺς Κ. Ἀσώπιο καὶ Στ. Κουμανούδη θὰ ἀνακηρυχθῇ καθηγητὴς ὁ Κ. Παπαρρηγόπουλος, ποὺ κατὰ πολλοὺς εἶναι ὁ πρῶτος νεώτερος Ἕλληνας, ποὺ προσεπάθησε νὰ συμπεριλάβῃ τὸ Βυζάντιον στὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν· ἐνῶ ὁ Σπ. Ζαμπέλιος τὸ 1852 εἰσάγει γιὰ πρῶτην φορὰ τὸν ὄρον «*ἑλληνοχριστιανικὸς πολιτισμὸς*» στὴν εἰσαγωγὴν τοῦ συλλογῆς μεσαιωνικῶν τραγουδιῶν. Ἀπὸ ἐδῶ καὶ πέρα ὁ βυζαντινισμὸς κἀνει αἰσθητὴ τὴν παρουσίαν του. Ὁ Θεόφιλος Καΐρης ἀφορίζεται, δικάζεται καὶ φυλακίζεται. Δέσμιος ἀφήνει τὴν τελευταίαν του πνοήν. Καὶ δὲν ἔφτασεν αὐτὸ· δύο ἡμέρες μετὰ τὴν ταφὴν του ἐν ἐπισήμῳ λιτανείᾳ τὸ πτώμα του ἐκθάπτεται καὶ ὁ μητροπολίτης Σύρου καὶ ἡ ἀκολουθία του ἀνοίγουν τὴν κοιλιὰ του καὶ ρίχνουν μέσα ἀσβέστη. Τὸ 1870 ἐπὶ τέλους κατέστη δυνατόν νὰ φέρουν ἐξ Ὁδησοῦ τὰ ὀστέα τοῦ Γρηγορίου τοῦ Ε', ἐνῶ ὁ Κλέων Ραγκαβῆς, ποὺ τολμᾷ νὰ δημοσιεύσῃ τὸ ἔργον του «*Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης*», ἀπολύεται ἀπὸ τὸ διπλωματικὸν σῶμα. Καὶ βεβαίως δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμε καὶ τοὺς ἀφορισμοὺς τῶν Λασκαράτου

καὶ Ροῖδη.

Ἄν σχηματικά παρατηρήσουμε αὐτὴν τὴν μεταστροφήν, θὰ δοῦμε, ὅτι συντελεῖται παράλληλα μὲ τὸν περιορισμὸν τῆς ἐξουσίας τοῦ Ὁθωνα καὶ ὅσο πλησιάζομεν στὴν ἑξουσίαν του. Ἐνῶ ταυτόχρονα ἔχουμε τὴν δυναμικὴν ἐπανεμφάνισιν τῶν ρωμιοσυνιστῶν. Ὁ ἀγγλικὸς τεκτονισμὸς ἐνισχύει τὴν προσπάθεια αὐτὴν καὶ ἀναγκάζει κι αὐτὸν τὸν ἀγγλόφιλον Νικ. Δραγούμη νὰ πεῖ, ὅτι εἶναι γελοῖες οἱ Μεγάλες Δυνάμεις, ποὺ ἐπιδιώκουν τὴν ἀνασύστασιν τῆς ἀνατολικῆς αὐτοκρατορίας. Νὰ ὅμως ποιά εἶναι ἡ ἰδεολογία τῶν «ρωμιῶν», ὅπως πολὺ γλαφυρὰ τὴν περιγράφει ὁ π. Μεταλληνὸς στὸ ἀποκαλυπτικὸ τοῦ ἄρθρου: «οἱ ὑποστηρίζοντες τὴν ἑλληνοτουρκικὴν φιλίαν κυριαρχοῦνταν ἀπὸ τὸ ἰδανικὸν τῆς Μεγάλης Ἀνατολῆς, μέσα στὰ ὅρια τῆς ρωμαϊκῆς οἰκουμενικότητος καὶ πολυεθνότητος, μὲ τὴ συνεργασία ὅλων τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς». Καὶ διαβάζοντας αὐτὲς τὶς γραμμὲς μοῦ λύθηκε ἡ ἀπορία, γιατί ὠνόμασε ἓνα μέρος τοῦ τεκτονισμοῦ τὸ δόγμα του «Μεγάλῃ Ἀνατολή». Ἀπὸ τὴν ἀνακήρυξιν μάλιστα τοῦ Γεωργίου Α' οἱ «ρωμιοὶ» κρατοῦν καλὰ τὴν ἐξουσίαν. Τὰ ἐπιχειρήματά τους τὰ ἴδια μὲ τὰ ἀρχικά: ἡ ταυτότητα τῆς θρησκευτικῆς τους πίστεως. Ἐλεγεν ὁ Ἰακωβάτος: «Ὁ σουλτάνος καὶ οἱ μωαμεθανοὶ καὶ ὁ σείχουλισλάμ πιστεύουν τὸν Χριστόν, καὶ τὸν πιστεύουν ὡς πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, Ροῦχ Ἱ' Ἀλλάχ». Καὶ ἀκόμη: «Ὁ σουλτάνος εἶναι ἡγεμὼν χριστιανός. Οἱ μωαμεθανοὶ εἶναι ἀδελφοὶ τῶν χριστιανῶν». Καὶ μάλιστα ὁποῖος ὀρθόδοξος δὲν τὸ ἀσπάζεται, «αὐτὸς δὲν εἶναι χριστιανός». Ὅλα τὰ παραπάνω ἀποσπάσματα εἶναι ὑπογραμμισμένα ἀπὸ τὸν π. Μεταλληνόν.

Πιὸ ἀποκαλυπτικὸς καὶ πιὸ εἰλικρινὴς γιὰ τὸ ποιὸς ὑπηρετοῦν οἱ θέσεις αὐτὲς εἶναι ὁ Διονύσιος Λάτας, ἀρχιμανδρίτης, ἐπίσημος ἱεροκέρυκας τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ ἐκδότης τῆς ἐφημερίδας «ΣΙΩΝ». Στὸ τεῦχος 22, 10 Ἰουνίου 1881, μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς προσαρτήσεως στὴν Ἑλλάδα τῆς Θεσσαλίας ἀπευθύνει ἀνοικτὴν ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς μουσουλμάνους τῆς περιοχῆς, ὅπου τοὺς διαβεδαίει, ὅτι δὲν ἔχουν νὰ φοβοῦνται τίποτε ἀπὸ τοὺς χριστιανούς, γιατί εἶναι τέκνα τοῦ αὐτοῦ θεοῦ. Καὶ καταλήγει στὸ ὅτι τρεῖς εἶναι οἱ ἀδελφές θρησκείες: ἡ Ὁρθόδοξία, ὁ Ἰσλαμισμὸς καὶ ὁ Ἰουδαϊσμός. Ἀποκαλύπτει μάλιστα καὶ δύο ἐπιστολές: ἡ πρώτη εἶναι ἡ πρόσκλησις νὰ διδάξῃ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ στὴν συναγωγὴν τῆς Ζακύνθου καὶ ἡ δευτέρα ἡ ἀπάντησίς του, ὅτι ἀποδέχεται τὴν πρόσκλησιν. Ἴσως καὶ γιὰ τὶς ὑπηρεσίες του αὐτὲς ἀμέσως μετὰ ἐξελέγη μητροπολίτης Ζακύνθου. Ὅμως αὐτὸ δὲν εἶναι ἓνα πρόσκαιρον φαινόμενον ἢ ἡ θέσις ἑνὸς ἱεράρχη. Εἶναι τὸ κλίμα ποὺ τείνει νὰ διαμορφωθῇ. Χρόνια ἀργότερα στὴν Θεσσαλονίκη, στὴν κηδεῖα τοῦ μεγαλοΕβραίου Ἀλλατίνη, θὰ συμπάλη κοινὴν ἐπιμνημόσυνον δέησιν μετὰ τῶν ραββίνων ὁ μητροπολίτης τῆς πόλεως. Στὴν ἴδια αὐτὴ πόλιν, ὅπου τὸ 1821 οἱ Ἑβραῖοι ἦταν τὸ κύριον στρατιωτικὸν σῶμα ποὺ κατέτρεξε τοὺς Ἕλληνες καὶ ἐδοθήθη πολὺ στὴν κατάπνιξιν τοῦ κινήματος τοῦ Ἑμ. Παππᾶ. Αὐτὰ ὅμως δὲν πρέπει νὰ μᾶς προξενοῦν καὶ μεγάλην ἐντύπωσιν. Βρισκόμαστε στὰ τελευταῖα χρόνια τοῦ 19ου αἰῶνα καὶ σκοτεινὲς ἐξουσιαστικὲς δυνάμεις συννοοῦνται γιὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ πλέον ἰσχυροῦ ἐχθροῦ τους, τῆς ἐπιστήμης. Ἡ, ἂν προτιμᾶτε, τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνεύματος.

ΣΗΜΕΡΑ

Ποιός ο λόγος όμως σήμερα, να ανακινήσει ο «Ρωμικός» π. Μεταλληνός ένα τόσον ξεπερασμένον ζήτημα; Όσον κι αν φαίνεται περιέργον, τὰ φαινόμενα εἶναι ἴδια μὲ αὐτὰ τοῦ τέλους τοῦ περασμένου αἰῶνα. Δυστυχῶς γιὰ τοὺς ἐξουσιαστὲς ἡ πρόοδος τῆς ἐπιστήμης διέφυγε καὶ πάλιν τοῦ ἐλέγχου τους. Μποροῦμε μάλιστα νὰ ποῦμε, ὅτι ἡ θέσις «ἡ ἐπιστήμη γιὰ τὸν ἄνθρωπο» ἐνδυναμώθηκε. Παρὰ τὴν γενικὴν διαπίστωσιν, ὅτι οἱ ἐξουσιαστὲς προσπαθοῦν νὰ ἐπιβάλουν ἕνα νέον μεσαίωνα (πρὸβλ. τὶς ἀπόπειρές τους νὰ ἐμφανίσουν διαφόρους «Μεσσίες», τὸ γεγονός ὅτι δὲν ὑπάρχει μέσον μαζικῆς ἐνημερώσεως χωρὶς ἀστρολογικὴν ἐνασχόλησιν καὶ τέλος τὶς ἀτέλειδες προσπάθειές τους νὰ δώσουν, ὅσο μποροῦν, μεγαλύτερη δημοσιότητα στὶς ἀποκρυφιστικὰς τελετές), ἡ ἐπιστήμη δὲν γυρίζει πίσω· οὔτε ἔχει μέλλον ἢ ἀτέλεις προσπάθειά τους νὰ ἀποδείξουν τὴν λογικὴν ξεπερασμένην. Μέσα λοιπὸν στὸ παγκόσμιον αὐτὸ κλίμα θὰ ἐντάξουμε καὶ τὴν νεκρανάστασιν τῶν «ρωμίων». Δημοσιεύματα σὰν κι αὐτὰ τοῦ π. Μεταλληνοῦ καὶ τοῦ Δ. Κιτσιῆ, ἡ κατάργησις τῆς διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων, ὁ κατατρεγμὸς καὶ ἡ συκοφάντησις τῶν ἐρευνῶν γιὰ τὸν Ἑλληνικὸν Πολιτισμὸν ἐντάσσονται στὸ αὐτὸ πλαίσιο.

Σήμερα δὲν ὑπάρχει ἐκκλησία, πού νὰ μὴν ἔχη ἔξωθεν αὐτῆς ἀναπεταμένην τὴν κίτρινην θυζαντινὴν σημαία μὲ τὸν δικέφαλον αἰετὸ (κάτι ἀδιανόητον πρὶν 20 χρόνια). Ἡ κατασυκοφάντησις τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος εὐρίσκεται σὲ ἔξαρσιν («Μαύρη Ἀθηνᾶ», Σιαμάκης, ἡ δὴθεν τέλεισις ἀνθρωποθυσιῶν ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας, ἡ προώθησις τῶν παντοίων φοινικιστῶν). Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνον αὐτά. Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1994 συνῆλθε στὴν Ἀθήνα ἡ 6ῃ Ἀκαδημαϊκὴ Συνάντησις Ὁρθόδοξων Χριστιανῶν καὶ Μουσουλμάνων, ὅπου ὁ κ. Ὑπουργὸς (ἀ)-Παιδείας πρότεινε τὴν συγγραφὴν κοινοῦ βιβλίου ἱστορίας γιὰ τοὺς λαοὺς τῶν Βαλκανίων, ἀπαλλαγμένου ἀπὸ φράσεις, πού δημιουργοῦν θρησκευτικὸ φανατισμὸ («Καθημερινή», 9-9-94). Μόνον πού θὰ πρέπει νὰ πληροφορήσουμε τὸν κ. Ὑπουργό, ὅτι ἡ ἱστορία δὲν διασκευάζεται· διαστρέφεται. Καὶ νὰ πληροφορήσουμε καὶ τοὺς ἀναγνώστες τοῦ «Δαυλοῦ», ὅτι μετὰ 10ήμερον μὲ πρωτοβουλίαν ἄλλου ὀρθόδοξου κέντρου ἐγίνε νέα Ὁρθόδοξο-Μουσουλμανικὴ συνεντεύξεις στὴν Τεχεράνην, ὅπου συγχαρητήριον μήνυμα ἔστειλεν καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Καὶ ὅλ' αὐτὰ κάτω ἀπὸ τὴν καθοδήγησιν τοῦ Πατριαρχείου, συμβόλου ἀπαρξίας τοῦ Ρωμοσύνης. Ἡ διαμάχη τοῦ «ἐκπτωτου» μητροπολίτη Ἀττικῆς κ. Νικόδημου Γκατζιρούλη καὶ τῆς ἐπισήμου ἐκκλησίας θεδαίως δὲν ἀπασχολεῖ τὸν «Δαυλόν». Εἴμεθα ὅμως ὑποχρεωμένοι νὰ σημειώσουμε κάτι, πού ἀποκαλύπτει ὅτι ἡ διαμάχη αὐτὴ ἔχει βαθύτερα αἷτια. Στὸ περιοδικὸν «ΠΑΝΤΑ» (τ. 2, Δεκέμβριος 93 - Ἰανουάριος 94), ὁμογάλακτον περιοδικὸν τοῦ «ΤΟΤΕ», μὲ κοινὸν ἐκδότην, ἕνας ἀρθρογράφος του (Κ. Ποταμιάνος) ἐπιτίθεται λάθρως κατὰ τοῦ κ. Νικόδημου Γκατζιρούλη. Καὶ ἀξίζει νὰ μεταφέρουμε ὁλόκληρον τὸ ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ «Ἀνοικτὸ ὑπόμνημα πρὸς τοὺς Ἕλληνες ἱεράρχες» τοῦ τελευταίου, πού ἐνόχλησε τὸν ἀρθρογράφον τοῦ περιοδικοῦ, ὅπου γράφει καὶ ὁ Ρωμὸς π. Μεταλληνός. Γράφει ὁ Νικ. Γκατζιρούλης: «Τὰ νομοθετήματα, πού ἀπὸ τὰ παρασκήνια δγῆκαν στὸ φῶς κατὰ τὰ τελευταῖα αὐτὰ χρόνια, δίνουν, ἀπροσδόκητα,

ιδιαίτερα προνόμια στην Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἀντὶ νὰ ὑπαγάγουν καὶ τὶς ὑπόλοιπες ἐπαρχίες (Σ.Σ. ἐννοεῖ τὶς Μητροπόλεις τῶν χωρῶν ποὺ ἀπελευθερώθηκαν ἀπὸ τὸ 1912 καὶ ὕστερα – σημείωσις τοῦ ἀρθρογράφου τοῦ «ΠΑΝΤΑ») στὴν “Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος” καὶ νὰ δημιουργήσουν μία ἐνιαία ἐκκλησιαστικὴ διοίκηση, σκόρπισαν ἀλόγιστα ἐξουσίες καὶ προνόμια σὲ μία ἐκκλησία, ποὺ θροίσκεται ἔξω ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸ χῶρο καὶ ποὺ δὲν ἔχει καμμιά κοινωνία μὲ τὸν Ἑλληνικὸ λαὸ καὶ τὰ προβλήματα τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας... Ἡ διατύπωσις τῶν (Ἱερῶν) Κανόνων δὲν ἐπιτρέπει νὰ θεμελιωθοῦν πάνω σ’ αὐτοὺς οἱ ἀπαιτήσεις τῶν προνομίων καὶ τῶν ἐξουσιῶν. Καὶ μάλιστα σὲ μία ἐποχή, ποὺ ἡ Κωνσταντινούπολις ὄχι μόνον ἔπαψε νὰ εἶναι ἡ λαμπρὴ πρωτεύουσα τοῦ ἀνατολικοῦ τμήματος μιᾶς αὐτοκρατορίας, ἀλλὰ “κρίμασιν οἷς οἶδε Κύριος” ἡ δικαιοδοσία της καὶ ἡ λαμπρότητά της περιωρίστηκαν στὸν ἀνλόγουρο μιᾶς κατοικίας τοῦ Φαναρίου». Καὶ πειράζει τὸν ἀρθρογράφον, ὅτι ὁ Νικ. Γκατζιριούλης χαρακτηρίζει τοὺς Φαναριῶτες «ἥρωες τῆς ἀπάτης». Καὶ βέβαια ὁ ἀρθρογράφος κατηγορεῖ τὸν Νικ. Γκατζιριούλην ὡς ἓναν τῶν ὑπαιτίων τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ προβλήματος. Ὅμως σ’ ἓνα ἄρθρο μας δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐκτεθοῦν λεπτομερῶς ὅλα. Πολλὰ ζητήματα, ὅπως ἡ θέσις καὶ ἡ πολιτικὴ τῶν «ρωμιῶν» στὴν Ἐπανάστασιν τοῦ ’21 καὶ στὸν ἐμφύλιο ποὺ ἠκολούθησε, ἔμειναν ἀνέγγιχτα· καὶ γιὰ τοῦτο ἐπιφυλάσσομαι νὰ ἐπανέλθω.

Υ.Γ. Κι ἓνα ἐρώτημα ἐκτὸς ἄρθρου πρὸς τὸν π. Μεταλληνό: “Ἀν ἐγὼ ὁ «παγανιστῆς» καὶ «εἰδωολάτρης» περιέφερα τὴν «ἁγίαν ζώνην» τῆς Ἀρτέμιδος πρὸς ἄγραν ἑκατομμυρίων, τί ἤθελα ἀκούσει;

ΣΤΑΥΡΟΣ ΒΑΣΔΕΚΗΣ

Ἐπιτύμβιον

Τῷ ἀγνώστῳ Ἑλληνι,
τῷ σφαγιασθέντι ἐπ’ ἑλληνισμῷ
πολίτῃ, ἀγρότῃ, βουκόλῳ,
τῷ θεράποντι μουσῶν,
τῇ Ἑλληνίδι μητρὶ
δίκην τῆς ἐλλειπούσης μνήμης των
ὑπὸ τοῦ λωτοφάγου σχιζοφρενοῦς
καὶ ψευδεπιγράφου ἔθνους·
τοῦ τιμῶντος ἀνελλιπῶς
τὴν μνήμην ἀλλοτρίων προγόνων
καὶ ἀπάντων τῶν ἑλληνοκτόνων.

«Ὁρθόδοξα τόξα»

Ἑλληνοσερβικὴ φιλία. Καὶ μία μπάλλα τοῦ μπάσκειτ ἔφτανε, γιὰ νὰ ἀποδείξῃ τὸ εὐθραυστο καὶ ἀστήρικτο τοῦ ἐν λόγῳ ὀχήματος. Ἑλληνοσερβικὴ φιλία. Καὶ οἱ παῖκτες τῶν Σέρβων ἔδειχναν τὰ γεννητικὰ τους ὄργανα στοὺς Ἕλληνες φίλαθλους, οἱ ὁποῖοι ἐν συνεχείᾳ ἀπεδοκίμαζαν τὸν ἐθνικὸ ὕμνο τῆς Σερβίας. Τὰ «ἀδελφία» μας οἱ Σέρβοι ἔλεγαν πρὶν: «Οἱ Σέρβοι ἔχουν τὸν Θεὸ στὸν οὐρανὸ καὶ τοὺς Ἕλληνες στὴν γῆ». Σήμερα θὰ θέλανε πολὺ νὰ κατεβάσουν τὸν Θεὸ στὴ γῆ, γιὰ νὰ στείλῃ τοὺς Ἕλληνες στὸν οὐρανό. Καὶ ὅλα αὐτὰ γιὰ κάποιους πόντους διαφορά στὸ σκόρ σὲ ἕναν ἀγῶνα μπάσκειτ μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Σερβίας, πόντους ποὺ ὁδήγησαν τὰ «ἀδελφία» μας νὰ σπάσουν τὴν ἑλληνικὴ πρεσβεΐα στὸ Βελιγράδι, νὰ διαλύσουν αὐτοκίνητα ὑπαλλήλων τῆς πρεσβεΐας καὶ νὰ τραυματίσουν Ἕλληνες στὸ Νόμισαντ. Ἐν μῇ νυκτὶ οἱ σκληρὲς προσπάθειες ποὺ εἶχαν καταβάλει καὶ οἱ δύο κυδερνήσεις, τόσο τῆς Ἑλλάδος ὅσο καὶ τῆς Σερβίας, προκειμένον νὰ δημιουργήσουν τὴν ἐπίπλαστη εἰκόνα περὶ τῆς δῆθεν ἀδελφοσύνης, ἀλληλεγγύης καὶ φιλίας τῶν δύο λαῶν, γκρεμίστηκαν σὰν χάριτος πύργος. Καὶ εἶναι λογικὸ αὐτό, ἂν καλοεξετάσουμε τὰ πράγματα, ἀφοῦ δὲν ὑπῆρχε ὑποδομὴ καὶ βάθος, ἦταν κάτι τὸ διαστικὸ καὶ ἐπιφανειακὸ, ποὺ θὰ κατέρρεε μοιραῖα, ὅπως καὶ κατέρρευσε μὲ τὴν πρώτη εὐκαιρία.

Ἑλληνορθόδοξο τόξο καὶ παραμύθια τῆς Χαλιμᾶς. Πότε ἔγιναν φίλοι καὶ ἀδελφία μας οἱ Σέρβοι, καὶ δὲν τὸ καταλάβαμε; Μήπως, ὅταν ὁ Στέφανος Δουσάν, ὁ ἐθνικὸς ἥρωας τῶν Σέρβων, ἐπωφεληθεῖς τῶν ἐρίδων μεταξὺ Ἰωάννου τοῦ Ε' τοῦ Παλαιολόγου καὶ Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ, κατελάμβανε μέσα ἀπὸ καταστροφές καὶ σφαγὲς ἑλληνικῶν πληθυσμῶν τὴν Μακεδονία, τὴν Ἡπειρὸ καὶ τὴν Θεσσαλία; Ἡ μήπως, ὅταν ὁ ἴδιος ἐστέφετο τὸ 1346 στὰ Σκόπια «αὐτοκράτωρ τῶν Ρωμαιοῶν, τῶν Σέρβων, τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν Ἀλβανῶν»; Καὶ ποιοὶ ἦταν αὐτοί, ποὺ ἔδωσαν τὸ ὄνομα Μακεδονία στὴν εὐρύτερη περιοχὴ τῶν Σκοπίων καὶ μίλησαν γιὰ Μακεδονικὴ ἐθνότητα, ἂν ὅχι τὰ «ἀδελφία» μας οἱ Σέρβοι, αὐτοὶ ποὺ ἀποτελοῦσαν τὴν βάση τῆς κρατικῆς μηχανῆς τῆς ἐνωμένης Γιουγκοσλαβίας; Πρῶτα δημιούργησαν τὸ ὑβρίδιο τῆς δῆθεν Μακεδονικῆς ἐθνότητος καὶ σήμερα λόγῳ συμφέροντος καὶ μόνο ἔρχονται νὰ τὸ ἀποκηρύξουν. Καὶ φανταστῆτε, ὅταν γιὰ λίγους πόντους διαφορά σὲ ἕναν ἀγῶνα μπάσκειτ τὰ «ἀδελφία» μας ζητᾶνε μέσω τῆς ἐφημερίδος «Πολίτικα» νὰ ἀναγνωριστοῦν τὰ Σκόπια ὡς Μακεδονία, τί πρόκειται νὰ συμβῇ, ὅταν θὰ διακλυθεῖνται μεγαλύτερα συμφέροντα ἀπὸ ἕναν ἀγῶνα μπάσκειτ. Καὶ κάτι ἀκόμα. Πόσοι ἦταν οἱ Σέρβοι ποὺ πολέμησαν στὴν Κύπρο γιὰ τὰ ἑλληνικὰ συμφέροντα, ὅταν οἱ Ἕλληνες ἐθελοντές, σήμερα ποὺ μιᾶμε, ἀγωνίζονται χύνοντας τὸ αἷμα τους, γιὰ νὰ ὑπερασπιστοῦν τὰ σερβικὰ συμφέροντα;

Τέλος θὰ πρέπει νὰ ἐπισημάνουμε καὶ τὸ ἑξῆς: Ὅταν μιᾶμε γιὰ ὀρθόδοξο τόξο, πρέπει μέσα σ' αὐτὸ νὰ ἐντάξουμε ἐκτὸς ἀπὸ τὴ Σερβία καὶ τὴν Ρωσία, τὴν Βουλγαρία, τὰ Σκόπια καὶ τὴν Ἀλβανία, ποὺ ἔχουν αὐτοκέφαλες ἐκκλησίες. Πότε ὅμως οἱ ὀρθόδοξες αὐτὲς ἐκκλησίες στάθηκαν ἀρωγοὶ στὶς δύσκολες καὶ κρίσιμες ὥρες ποὺ ὁ Ἑλληνισμὸς πέρασε καὶ περνάει; Ἡ Ρωσία; Ἀφήνοντας κατὰ μέρος τίς ληστρικὲς ἐπιδρομὲς τῶν Ρώσων ἐπὶ Βυζαντίον βλέπουμε, ὅτι ἡ Ρωσία ἐποφθαλμιοῦσε τὴν κυριαρχία ἐπὶ τῶν ἄλλων ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν, καὶ πέραν αὐτοῦ τόσο τὸ 1821 ὅσο καὶ στὸν Α' Παγκόσμιον πόλεμο, ὅπου ἤμασταν καὶ ἀντίπαλοι μάλιστα στὴν ἐκστρατεία τῆς Κρμαίας, ποτὲ δὲν μᾶς βοήθησε, μὲ ἀποκορύφωμα τὸν πόλεμο τοῦ 1919-1922, ὅπου ἐφοδίαζε μὲ πολεμικὸ καὶ ἄλλο ἐξοπλι-

σμοὶ τὸν Κεμάλ Ἀτατούρκ, γιὰ νὰ χτυπήσῃ τὸν Ἑλληνικὸ στρατό. Ἡ Βουλγαρία; Ἀρκεῖ καὶ μόνο νὰ θυμίσουμε τὴν δράση τῶν κομιτατζήδων στὴν Βόρειο Ἑλλάδα μὲ τὶς γνωστὲς συνέπειες, καὶ ἀργότερα κατὰ τὸν Β' Παγκόσμιον Πόλεμον τὰ σώματα τῶν ὀρθοδόξων «ἀδελφῶν» μας Βουλγάρων, ποὺ ἀκολουθοῦσαν τὰ γερμανικὰ στρατεύματα βασανίζοντας, διαβάζοντας καὶ σφάζοντας ἀδιάκριτα Ἕλληνες καὶ Ἑλληνίδες, παιδιά, νέους καὶ γέροντες. Γιὰ νὰ πάψουν οἱ τυχόν ψευδαισθήσεις σὲ ὄσους ἀκόμα τρέφουν αὐταπάτες σχετικὰ μὲ τὰ ὀρθόδοξα τόξα, ἀσπίδες καὶ κοντάρια. Μήπως τὰ Σκόπια; Μήπως αὐτοὶ εἶναι τὰ καλὰ ὀρθόδοξα «ἀδέλφια»; Οὔτε καὶ σὲ ποντιακὸ ἀνέκδοτο δὲν μπορεῖ νὰ τὸ ἰσχυριστῇ αὐτὸ κανεὶς. Ἡ τέλος ἡ «δημοκρατικὴ» πλέον Ἀλβανία; Γιατὶ πρέπει νὰ τὸ ποῦμε καὶ αὐτό, ὅτι τὸ ἄλλοθι περὶ ἀθέων κομμουνιστικῶν καθεστώτων εἶναι κάτι, ποὺ αὐτοὶ ποὺ τὸ προβάλλουν συνεχῶς, πρέπει νὰ τὸ ἀφήσουν κατὰ μέρος, ἀφοῦ ἐλέφ Θεοῦ χριστιανικὴ βασιλεία εἶχε ἡ Βουλγαρία καὶ μὲ τοὺς κομιτατζήδες, ἀλλὰ καὶ στὸν Β' Παγκόσμιον Πόλεμον, ὅταν σφάζανε τοὺς Ἕλληνες ὀρθόδοξους «ἀδελφούς» τους· ὀρθόδοξη βασιλεία εἶχε καὶ ἡ Ρωσία τὸ 1821, ὅταν ἐγκατέλειψε τοὺς Ἕλληνες στοὺς Τούρκους, ὀρθόδοξη βασιλεία εἶχε καὶ ἡ Σερβία ἐπὶ Στεφάνου Δουσάν, καὶ τέλος δημοκρατία ἔχουν σήμερα τὰ Σκόπια καὶ ἡ Ἀλβανία, ὅπου διώκεται ἡ ἐναπομείνουσα ἑλληνικὴ μειονότητα καὶ καταπατοῦνται ἀκόμα καὶ τὰ στοιχειώδη ἀνθρώπινα τῆς δικαιοσύνης.

Καὶ ὅταν τὸ Βυζάντιο ἐπολιορκεῖτο ἀπὸ τοὺς Τούρκους ἀλλόθρησκους, πόσοι ὁμόθρησκοι ὀρθόδοχοι «ἀδελφοί» ἔσπευσαν σὲ βοήθεια; Κανεὶς. Οὔτε Βούλγαροι οὔτε Ρῶσοι οὔτε Σέρβοι ἢ Ἀλβανοί. Ὁρθόδοξο τόξο; Μόνο γιὰ γέλια εἶναι καὶ ταυτόχρονα δυστυχῶς γιὰ κλάματα. Καὶ τρέχουν σήμερα οἱ ἱεράρχες τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας σὲ βοήθεια τῶν ὀρθοδόξων «ἀδελφῶν». Νὰ βροῦν συμπαράσταση καὶ νὰ στηριχθοῦν, ὅταν ἡ σαπίλα καὶ ἡ δυσκολία, ποὺ προέρχεται ἀπὸ αὐτὴ τὴ σήψη, ἔχουν ὑπερκαλύψει κάθε φιλότιμη προσπάθεια τῶν λίγων δυστυχῶς ἱεραρχῶν, ποὺ προσπαθοῦν νὰ διασώσουν τὸ κῦρος τῆς.

Καὶ πρέπει νὰ τὸ καταλάβει τώρα ἡ «Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος», προτοῦ νὰ εἶναι πιά ἄργα. Μόνον οἱ Ἕλληνες εἶναι αὐτοὶ ποὺ θὰ στηρίξουν τὴν Ἑλλάδα καὶ ὄχι τὰ ὀρθόδοξα τόξα. Καὶ νὰ πάψῃ νὰ ἀποκαλῇ εἰδωλολάτρες τοὺς Ἕλληνες προγόνους τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων. Νὰ ἀναθεωρήσῃ καὶ νὰ καταγγεῖλῃ τὶς σφαγὲς τῶν προγόνων μας στὸ ὄνομα τοῦ σκοταδισμοῦ καὶ τῆς ἀμάθειας. Νὰ ἀναγνωρίσῃ ἐπιτέλους τὸν θησαυρὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν κειμένων, ποὺ πλάθουν ἀδαμάντινους καὶ κριτικούς χαρακτήρες, καλλιεργοῦν τὸ ἥθος καὶ ἀποτρέπουν φαινόμενα τύπου σατανισμοῦ καὶ ἀνατολικῶν μυσταγωγικῶν θρησκειῶν, μαγεῖες καὶ ἀποκρυφισμούς. Νὰ διαδώσῃ αὐτὰ τὰ κείμενα στὴν νεολαία μας, ποὺ ἔχει πέσει στὸν βουρκο τῶν ναρκωτικῶν, τῆς πορνείας καὶ τοῦ κάθε εἴδους ἐκφυλισμοῦ, ποὺ μόνον μία σάπια κοινωνία στερούμενη ἑλληνικῶν ἰδανικῶν μπορεῖ νὰ γεννήσῃ. Νὰ νιώθῃ τὸ ἑλληνικὸ πνεῦμα ὄχι μόνο στὰ λόγια ἢ ἐπιλεκτικά, ἀλλὰ στὰ ἔργα καὶ στὸ σύνολό του. Γιατὶ μόνο ἔτσι θὰ μπορέσῃ νὰ πετάξῃ τὰ δεκανίκια, ποὺ ἐδῶ καὶ αἰῶνες πάνω τους στηρίζεται, ἐνστερνιζόμενη τὸν ἑλληνικὸ λόγο καὶ ὄχι χρησιμοποιοῦντας τὸν σὰν ξένο σῶμα, γιὰ νὰ τὴν στηρίξῃ τεχνητά.

Νὰ δικαιολογήσῃ ἐπιτέλους τὸν τίτλο τῆς ὡς «Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος». Εἰδεμὴ νὰ τὸν ἀποβάλῃ διὰ παντός. Ἀλλὰ θὰ ἐπανέλθουμε.

Νέμεσις

Ε. ΑΤΑΒΥΡΙΟΣ

Ἠθικὴ ἀξιολόγηση τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης

Ι. ΑΝΤΙΦΑΣΕΙΣ

• Ἰσχυρίζεται ἡ «Γένεσις», πὼς οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι στὸν κόσμον ἦταν ὁ Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὐὰ καὶ τὰ πρῶτα-πρῶτα παιδιά ὁ Κάιν καὶ ὁ Ἀβελ. Βέβαια ἀργότερα φτιάξανε πολλὰ ἀγόρια καὶ κορίτσια. Μὰ ὡς τὴ μέρα ποὺ ὁ Κάιν σκότωσε τὸν Ἀβελ, πάνω στὴ Γῆ μόνο οἱ τέσσερις αὐτὲς ἀνθρώπινες ψυχὲς ἀναπνέανε. Κι ὁμως μὲ πολλὴ ἀφέλεια διηγεῖται, πὼς ὁ Κάιν μετὰ τὸν φόνο πῆγε σ' ἄλλο τόπο, ποὺ ἐκεῖ, ὡς φαίνεται, παντρεύτηκε. Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν ξεφύτρωσε τὸ πέμπτο τοῦτο ἀνθρώπινο πλάσμα; (Γένεσις 4, 16-17).

• Ἡ ζωὴ τοῦ Ἰακώβ εἶναι μεπερδεμένη μέσα σὲ ἀπάτες. Κλέβει τὰ πρωτοτόκια, ξεγελᾷ τὸν Λάθαν στὴν μοιρασιά τῶν κοπαδιῶν μὲ «κόλο» καὶ μ' ὅλα ταῦτα ἔχει τὶς εὐλογίες τοῦ δίκαιου Θεοῦ. Ὅποτε ὁ Θεὸς «συναντοῦσε» τὸν Ἰακώβ, τὸν γέμιζε ὑποσχέσεις. «Ἐνὰ βράδυ ὁμως ὁ Θεὸς ἐμφανίζεται μπροστὰ στὸν Ἰακώβ καὶ τὸν ἀρχίζει στὸ ξύλο. Ὁ Ἰακώβ, χωρὶς νὰ χάσει τὴν ψυχραιμία του, ἀρχίζει κι αὐτὸς νὰ δίνει καὶ νὰ παίρνει. Θεὸς καὶ Ἰακώβ λαχάνιασαν νὰ παλεύουν ὡς τὴν ἄλλη μέρα, καὶ κανενὸς ἡ ράχη δὲν «ἔφαγε χῶμα». Μόνο τὸ ἓνα πόδι τοῦ Ἰακώβ στραμπουλίστηκε κι ἀπὸ τότε ἔμεινε κουτό. Παρακουράστηκαν κι οἱ δύο καὶ τὰ παράτησαν. Ὅποτε ὁ Θεὸς γυρίζει καὶ τοῦ λέει: «Μπράβο, Ἰακώβ, εἶσαι γερός ἄντρας. Ἀπὸ σήμερον ν' ἀλλάξεις τ' ὄνομά σου. Νὰ σὲ λένε Ἰσραήλ, δηλαδὴ δυνατὸ» (Γένεσις 32, 25-29).

• Συναντοῦμε τὸν Μωυσὴ πάνω στὸ Σινᾶ νὰ δόσκει πρόβατα. Ὁ Θεὸς μέσα ἀπὸ μιὰ βάτο τὸν παροτρύνει νὰ γυρίσει πίσω στὴν Αἴγυπτο, γιὰ νὰ ξεσηκώσει τοὺς ἀγαπημένους του Ἑβραῖους νὰ φύγουν. Μὲ τὰ πολλὰ παρακάλια δέχτηκε. Παίρνει τὴν γυναῖκα του καὶ τὰ παιδιά του καὶ πιάνει τὸν δρόμο τοῦ γυρισμοῦ. Ὅμως στὰ μέσα τοῦ δρόμου ξεπετιέται μπροστὰ του ἓνας ἄγγελος Κυρίου μὲ πρόθεση νὰ τὸν σκοτώσει. Ξύπνια ἡ γυναῖκα του, ἡ Σεπφώρα, παίρνει μιὰ κοφτερὴ πέτρα, κόβει τὴν πέτσα ἀπὸ τὸ «πουλάκι» τοῦ παιδιοῦ της, τὴν ρίχνει στὰ πόδια τοῦ ἀγγέλου· «Νὰ αἷμα, ἂν θέλεις», τοῦ λέει, κι ὁ ἄγγελος ἡρέμησε. Μὰ ὁ Θεὸς προγραμματίσει μιὰ τόση σοβαρὴ ἐπιχείρηση καὶ τοῦ ξεφυγε νὰ ἐνημερώσει τὸ ὑπηρετικὸ του προσωπικό; (* Ἐξοδος 4, 24).

• Βαδίζοντας γιὰ τὴν Χαναάν οἱ Ἑβραῖοι, σὰν μάθανε πὼς οἱ Χαναναῖοι ἦταν καλοὶ πολεμιστὲς, δέιλιασαν νὰ κάμουν ἐπίθεση. Θυμώνει ὁ Θεὸς καὶ θέλει νὰ τιμωρήσει τοὺς Ἑβραῖους σκληρὰ. Ἐπεμβαίνει ὁ Μωυσὴς καὶ τοῦ λέει: «Κύριε, μὲ τὸ συμπάθειο, θαρρῶ δὲν σκέφτεσαι σωστά. Ξέρεις, τί θὰ ποῦν, ἂν κάποια μέρα τὸ μάθουν οἱ Αἰγύπτιοι; Τοῦτος ἦταν ὁ Θεός, ποὺ μέχρι τώρα τοὺς προστάτευε;» (* Ἀριθμοὶ 14, 1-24). «Σὰν νὰ 'χεις δίκιο, τοῦ πε τότε ὁ Θεός». Καὶ τοὺς συγχώρεσε.

• Γιὰ νὰ φτάσουν οἱ Ἑβραῖοι στὴν Χαναάν, μπορούσαν νὰ πάρουν τὸν πιὸ κοντινὸ δρόμο, μὰ θὰ συναντοῦσαν τοὺς Φιλισταίους, ποὺ 'ταν γεροὶ πολεμιστὲς. Γι' αὐτὸ ὁ Θεὸς σκέφτηκε: «Ἄν πιάσουν τὸν κοντινὸ δρόμο, θὰ φοδηθοῦν τοὺς Φιλισταίους καὶ θὰ ζητοῦν νὰ γυρίσουν πίσω στὴν Αἴγυπτο. Προτιμῶ τὸν μακρυνὸ, μέσ' ἀπ' τὴν ἔρημο. Θὰ χρειαστοῦν χρόνια, μὰ κάποτε θὰ φτάσουν» (* Ἐξοδος 13, 17). Περίεργο δὲν εἶναι; Ὁ πανίσχυρος Θεὸς νὰ φοβᾶται τοὺς Φιλισταίους; Ὑστερα ἀπὸ τόσα σημεῖα καὶ τέρατα νὰ δείχνεται ἀνήμερος; Μήπως Θεὸς καὶ Μωυσὴς εἶναι τὸ ἴδιο πρᾶγμα; Κι ὁμως οἱ Ἑβραῖοι δέιλιασαν κι ὁ Θεός, λέει, ἔκαψε πολλούς, γιὰ νὰ συμμορφωθοῦν οἱ ἄλλοι (* Ἀριθμ. ΙΙ, 1).

• Ὁ Θεὸς μιὰ μέρα λέει τοῦ Μωυσή: «Νὰ πάρεις τόσα ξύλα μὲ τόσο μακρὸς καὶ τόσο πάχος. Νὰ πάρεις τόσο χρυσάφι καὶ τόσο ἀσήμι. Θὰ τὰ βάλεις ἔτσι, θὰ τὰ καρφώσεις ἀλλιώως καὶ θὰ μοῦ φτιάξεις τὴ Κιβωτὸ τῆς Διαθήκης. Ὑστερα νὰ φτιάξεις ἄμφια γιὰ τὸν Ἀαρών, ποὺ νὰ 'χουν τόσο μακρὸς καὶ τόσο φάρδος, τόσα στολίδια, τόσες ἐπωμίδες, τόσες κουμπότρυπες, τόσες...» (* Ἐξοδος 25-29). Ὅμως γιὰ τὸ πῶς θὰ μπορέσει νὰ δικάσει σωστά ἐκείνον τὸν λαὸ δὲν ἐνδιαφέρθηκε καθόλου. Τὸν

* Ὁ Ε.Α. (ψευδώνυμο) εἶναι καθηγητὴς τῆς Θεολογίας καὶ ἱερέας. Τὸ πρῶτο μέρος τῆς μεγάλης αὐτῆς ἐρευνᾶς του δημοσιεύθηκε στὸ τεύχος 163, μηνὸς Ἰουλίου, σελ. 9753-9758.

ένοιζαν οί κουμπότρυπες. Και ξεθεωνότανε καθημερινά ό Μωυσής από τό πρωί ώς τό βράδυ νά λύνει τίς διαφορές του λαού του. Καλά πού βρέθηκε ό πεθερός του, πού του 'δειξε πρακτικές λύσεις και έλάφρωσε ό άνθρωπος ("Εξοδος 18, 17-27).

• Όλο τό αίμα τών έχθρών του 'Ισραήλ, πού χύθηκε έξω και μέσα στους πολέμους μ' άρχηγό τόν βασιλιά Δαβίδ, ήταν με τίς εύλογίες του Θεού (Βασιλειών Β' 7,9). "Όταν όμως θέλησε ό Δαβίδ νά του κτίσει ένα μεγαλόπρεπο ναό, «δέν θέλω», είπε, «γιατί τά χέρια σου είναι δαμμένα στό αίμα» (Παραλειπομένων Α' 22, 8). Έβραϊκή ή θεική ύποκρισία; Δηλαδή τά χέρια του Μωυσή, όταν του 'φτιαχνε την «Κιβωτό της Διαθήκης», δέν ήταν δαμμένα με αίμα έχθρικό κι αδελφικό; Ναός κινητός ήτανε. Τά χέρια του πολυγυναικά Σολομώντα, πού του τόν έκτισαν, ήταν τόσο καθαρά; Αυτός ό Ναός του Σολομώντα ήταν τόσο άγιος; Δέστε ύποκρισία. Ένώ πίστευαν ζωντανή την άόρατη παρουσία του Θεού τους στό Ναό, την ίδια ώρα ήταν και τό λαφυραγωγείο από τά κέρδη τών πολέμων. Θύμωνε ό Θεός, άν δέν έπαιρνε τά ποσοστά του ('Ιησούς του Ναυή 7, 16-25).

• Κάποτε ό Μωυσής κι ό 'Ιησούς του Ναυή κάμανε άπογραφή, για νά ξέρουν την άκριβή δύναμη τών μαχητών. Τό 'μαθε ό Θεός, μά δέν θύμωσε ('Αριθμοί 1, 1 και 26, 1). "Όταν άργότερα θέλησε νά κάμει άπογραφή κι ό βασιλιάς Δαβίδ, ό Θεός έγινε έξω φρενών. Ζητά έκδίκηση, κι άς ήταν και πολύ δικός του: «Σου'χω τρείς προτάσεις και διάλεξε τη μία. Πρώτη: τρία χρόνια νά πέσει πείνα στή χώρα σου. Δεύτερη: επί τρείς μήνες νά τρέπεται σέ φυγή μπροστά στους έχθρούς σου. Τρίτη: για τρείς μέρες νά πέσει πανούκλα στή χώρα σου» (Βασιλειών Β' 24, 1-16' και Παραλειπομένων Α' 21, 1-16). Προτίμησε την τρίτη. Αυτός δέν θ' άρρώσταινε.

• Η πρώτη γνωριμία του Θεού με τόν Μωυσή έγινε άνω στό Σινά: «Μωυσή, είσαι Έβραϊός και πρέπει νά με καταλάβεις. Νά σου συστηθώ: Είμαι ό θεός τών πατέρων σας 'Αβραάμ, 'Ισαάκ και 'Ιακώβ». Κι όσες άλλες φορές πάλι άνταμώνανε, του τό ξαναθύμιζε: «Είμαι ό θεός τών πατέρων σας. Αυτό πού σου λέω, θέλω νά τό χωνέψει καλά ό λαός μου» ("Εξοδος 6,2 και 20, 2-3). Σέ άλλη συνάντησή τους δάζει όρους και άπειλεί με θάνατο όποιον δέν τό πιστεύει (Δευτερονόμιον 13, 7' και 17, 2). "Όμως όλες αυτές οί φοβέρες του Θεού δέν συνθέτουν μιάν αντίφαση; 'Αν ήταν ό θεός τών πατέρων τους, θά 'ταν και γνώριμός τους, θά 'ταν τό βίωμά τους και δέν χρειάζονταν συμφωνίες, παζάρια κι άπειλές, για νά τόν θυμούνται. 'Αν ήταν ό θεός τους, και με άπειλές θά 'ταν άδύνατο νά τόν ξεχάσουν. Τό πόσο γνώριμός τους ήταν άνηκε στό Σινά. "Όταν έλειψε από κοντά τους ό Μωυσής, μάζεψαν τά χρυσασφικά τους κι έφτιαξαν τ' όμοίωμα του θεού των – ένα κεφάλι μοσχαριού – κι έστησαν τριγύρω του λατρευτικούς χορούς με την συγκατάθεση μάλιστα του 'Ααρών ("Εξοδος 32,1). 'Ο 'Αβραάμ καταγόταν από τη Μεσοποταμία. 'Αλήθεια ποιούς θεούς λάτρευαν εκεί δυό χιλιάδες χρόνια πρò Χριστού;

• Μά τέλος πάντων τί νά 'ναι αυτός ό θεός; Πόσο εύκολος ή δύσκολος είναι; Πόσο κοντινός ή μακρινός, ξάγρυπνος ή κοιμισμένος; 'Ο 'Αδάμ κι ή Εύα κουβέντιαζαν μαζί του σάν συγγάτοικοι. 'Ο 'Αβραάμ, ό 'Ισαάκ κι ό 'Ιακώβ πιάνανε μ' αυτόν συχνή ψιλοκουβέντα, θαρρείς κι από μικρά παιδιά δόσκανε μαζί και κούρευαν τά πρόβατα. 'Ο Μωυσής, ό 'Ιησούς του Ναυή, οί κριτές κι οί βασιλιάδες Έβραϊοί στήνανε μαζί του τέτοια συζήτηση, θαρρείς κι από παλιά μέναν στήν ίδια γειτονιά. Χρόνια με έπνιγε τό παράπονο, νά βλέπω τόν Θεό νά κουβεντιάζει μόνο με τσιφλικάδες, με δυνάστες, με βασιλιάδες, μ' άρχοντες δυνατούς και πολέμαρχους. "Ότι είχε νά πεί στήν φτωχολογιά, μ' αυτούς τό μεταδίδαζε. Λές αυτοί νά ήταν ό Θεός; "Όποιος διαβάσει τουλάχιστον τά πρώτα βιβλία της Παλαιάς Διαθήκης, θά διαπιστώσει, πώς για τόν Μωυσή, τόν 'Ιησού του Ναυή, τόν Σαμουήλ, τόν Δαβίδ, τόν Σολομώντα και για τόσους άλλους ή επικοινωνία τους με τόν Θεό ήταν μά από τίς πιό εύκολες καθημερινές ασχολίες τους. Θαρρείς κι ό Θεός ήταν κανένα «τρανζίστορ», πού τό κουβαλούσαν στήν τσέπη τους και τ' άνοιγαν και τ' έκλειναν, όποτε τους έκαινε κέφι.

2. ΠΟΝΗΡΑ ΤΕΧΝΑΣΜΑΤΑ

Στόν τόπο πού έμενε ό 'Αβραάμ πλάκωσε μεγάλη πείνα. Πείνασε κι ό 'Αβραάμ, κι άς ήταν κολλητός του Θεού. Μπορεί νά 'ταν «κόλλο» του Θεού, για νά πλουτίσει ό φίλος του. 'Ετσι, για νά βρούν τροφή, ό 'Αβραάμ με τη γυναίκα του τραβάνε κατά την Αίγυπτο. 'Η Σάρρα τότε είχε περάσει τά... ήντα.

Κι ὅμως ἦταν ἐπίφοβα ὁμορφη. Καί γιά νά μή τήν «λιμπιστοῦνε» οἱ Αἰγύπτιοι, συμφώνησαν νά ποῦν πώς εἶναι ἀδελφία. Διαφορετικά θά σκότωναν τόν Ἀβραάμ, γιά νά τήν ἀπολαύσουν. Τό «κόλλο» παίχτηκε μέχρι τέλους. Ὁ Φαραώ παίρνει τήν Σάρρα γιά γυναῖκα στοῦ χαρέμι του. Ἐβραϊκή ὑπερβολή βέβαια, νά ἐπιθυμῇ ὁ Φαραώ μίαν ἐξηντάρα. Ἀργότερα, ὅταν τόμαθε ὁ Φαραώ, πώς ἦταν γυναῖκα του καί ὄχι ἀδελφή του, στεναχωρέθηκε, λέει, πολύ καί γιά νά μή τόχει βάρος, ἔδωσε στόν Ἀβραάμ μπόλικο χρυσάφι, ζωντανά, δούλους καί δοῦλες κι ἔτσι, λέει, ἔγινε πλούσιος (Γένεσις 12, 10-20).

• Ἰακώβ, γιός τοῦ Ἰσαάκ καί ἐγγονός τοῦ Ἀβραάμ, πατριάρχης τῶν Ἐβραίων, προπάτορας τοῦ Χριστοῦ, πρῦτανις στήν κατεργαριά, μὰ ἅγιος τῆς Ὁρθόδοξης Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, ἐξαπατᾷ τόν ἀδελφό τοῦ Ἡσαῦ καί τοῦ κλέβει τά πρωτοτόκια (Γένεσις 27, 1). Ἐξαπατᾷ τόν πεθερό του Λάβαν μέ πονηρό τέχνασμα καί στή μοιρασιά τῶν κοπαδιῶν παίρνει τά τριπλάσια μέ τή συγκατάθεση καί τίς εὐλογίες τοῦ Θεοῦ (Γένεσις 30, 25 καί ἐξῆς).

• Στήν πόλη Συχέμ ἓνα ἀγόρι ἀπό κείνα τά μέρη ἔκαμε ἔρωτα μέ μιᾶ κόρη τοῦ Ἰακώβ. Ὁ πατέρας τ' ἀγοριοῦ ἦρθε μέ πολιτισμένο τρόπο καί ζητᾷ ἀπό τ' ἀδελφία τῆς κόρης, νά συγκατατεθοῦν νά τήν δώσουν γυναῖκα γιά τόν γιό του. Τ' ἀδελφία καμώθηκαν, πώς τοὺς ἄρεσε ἡ πρόταση καί εἶπαν τοῦ γέροντος: «Ἐμεῖς εἴμαστε εἰρηνικοί καί πρόθεσὶ μας εἶναι νά γίνουμε σεῖς καί ἐμεῖς ὅλοι ὅμοιοι. Γι' αὐτό πῆγαινε, πές στοὺς συντοπίτες σου, ἂν θέλουν τὸ συμπεθεριὸ καί τὴ συνεργασία μας, ἀπόψε κιόλας ὅλοι οἱ ἄντρες ἀπὸ γέρο μέχρι νήπιο νά περιτμηθοῦνε, γιά νά μή ξεχωρίζουμε σὲ τίποτα». Οἱ Συχεμίτες ἀπὸ καλὴ διάθεση καί ἀπὸ πόλικο ἀφέλεια ἐκεῖνο τὸ βράδυ κιόλας «συνετιάζονται». Αὐτὸ τὸ πρᾶγμα δημιουργεῖ πληγὴ καί ὥσπου νά θεραπευθεῖ, κάμνει ἐπίπονο τὸ δάδισμα καί θέλει ἀκνησία. Ὅποτε οἱ πονηροὶ φίλοι τοῦ Θεοῦ, τ' ἀδελφία τῆς κόρης, εἰσβάλλουν τὴ νύκτα στήν πόλη καί τοὺς κατασφάζουν, γιά νά ἐκδικηθοῦν τὴν τιμὴ τῆς ἀδελφῆς (Γένεσις 34, 1-27).

3. ΠΟΡΝΟΛΟΓΙΑ

• Ξέσπασε μεγάλη καταστροφή στὰ Σόδομα καί στὰ Γόμορα. Σώθηκε μόνο ὁ Λώτ μαζί μέ τίς κόρες του. πού καταφεύγουν στήν πόλη Σηγώρ. Οἱ δύο κόρες, φαίνεται, δέν νοιάστηκαν καθόλου γιά τὴν καταστροφή, οὔτε ἂν ἡ μάνα τους ἔγινε ἀλατένια στήλη. Πότισαν, λέει, μπόλικο κρασί τὸν πατέρα τους καί ἔκαμαν ἔρωτα καί οἱ δύο μαζί του. Θαρρῶ, πώς ἓνα μεθύσι πού σὲ φέρνει ἐκτὸς ἑαυτοῦ, σὲ κατατᾷ καί ἀνίκανο γιά τέτοια πράξη. Πρέπει νά'χαν συνείδηση τῶν πράξεών τους καί οἱ τρεῖς (Γένεσις 19,30).

• Δύο ἄντρες-ἄγγελοι τοῦ Κυρίου, προτοῦ κατακάψουν τὰ Σόδομα, φιλοξενήθηκαν στοῦ σπίτι τοῦ Λώτ. Τόμαθαν οἱ Σοδομίτες καί κύκλωσαν τὸ σπίτι του, ἀπαιτώντας ἀπὸ τὸν Λώτ μέ ἀπειλές νά τοὺς παραδώσει τοὺς φιλοξενούμενούς του γιά ὁμοφυλόφιλο ἔρωτα (Γένεσις 19,4 ἐξῆς). Καλὰ, ὁ Θεὸς πιά ἄς εἰδοποιοῦσε τὸν φίλο του τὸν Λώτ μ' ἄλλο τρόπο. Ἐπρεπε μέσω φιλοξενίας:

• Ὁ Ἰούδας, γιός τοῦ πατριάρχου Ἰακώβ, εἶχε τρεῖς γιούς. Τὸν Ἡρ, τὸν Ἀνάν καί τὸν Σηλώμ. Στόν πρῶτο δίνει γυναῖκα του τὴν πανέμορφη Θάμαρ, μὰ σύντομα ἔμεινε χήρα. Σύμφωνα μέ τὸ νόμο τὴν χήρα τὴν παίρνει ὁ δευτερός. Μὰ ὁ Ἀνάν, γιά νά μὴν ἀφήσει ἀπογόνους στόν πρωτότοκο ἀδελφό του, σὲ κάθε συζυγικὴ του πράξη ἐκσπερμάτωνε καταγῆς. Θυμῶνει ὁ Θεὸς καί τὸν πέθανε. Ἐμεινε ὁ Σηλώμ, μὰ ἦταν ἀνήλικος. «Κάμε ὑπομονή», τῆς λέει ὁ πεθερός, «κι ἅμα μεγαλώσει, θά στόν δώσω». Κάποτε ὁ μικρὸς ἔγινε τῆς παντρεῖας, μὰ ἡ Θάμαρ μυρίστηκε, πώς αὐτὴ τὴν φορὰ ὁ πεθερὸς ἔλεγε ψέματα. Ὅποτε μιὰ μέρα βγάζει τὰ ρούχα τῆς χηρείας, ντύνεται «οἶκ» καί τραβά κατὰ τὰ μέρη πού ὁ πεθερὸς τῆς, ὁ Ἰούδας, εἶχε στήσει τὸ ποιμνιοστάσιό του. Ὁ φερετζὲς σκέπαζε τὸ πρόσωπό τῆς, καί δέν τὴν γνῶρισε, μὰ τὴν ᾄρηκε λυγερὴ καί νά μοσκοβολᾷ ἀρώματα: τὴν πέρασε γιά πόρνη. «Εἶσαι», τῆς λέει, «νά κάνουμε ἔρωτα;» «Καί σὺ τί θά μοῦ δώσεις», τοῦ λέει. «Θά σοῦ δώσω τὸ καλύτερό μου θρεφτάρι». «Μετά τὴν πράξη πὼς θά'μαι σίγουρη, πὼς θά κρατήσεις τὴν ὑπόσχεσί σου: Μόνο ἂν μοῦ δώσεις ἀμανάτι τὸ ραβδί καί τὸ δαχτυλίδι σου». «Καμμιά ἀντίρρηση». Τὴν ἄλλη μέρα ὁ Ἰούδας πᾶνει τὸ θρεφτάρι καί τὸ στέλλει. Μὰ οἱ δοῦλοι του, ὅσο κι ἂν ἔψαξαν, δέν βρῆκαν στήν πόλη νά μένη καμμιά πόρνη. Πέρασαν οἱ μῆνες, καὶ ὁ Ἰούδας παίρνει τὸ μαντάτο: «Ἡ νύφη σου πρέ-

πει νά'ναι γκαστρωμένη». «Νά καεῖ ζωντανή ἡ πρόστυχη», φώναξε. Καί τήν ὥρα πού τήν διαπομπεύανε μέσ' στήν πλατεία τῆς πόλης, «Σταθῆτε», φώναξε ἡ Θάμαρ. «Τό παιδί εἶναι αὐτουνοῦ πού ἐγώ κρατῶ τό δαχτυλίδι καί τό ραβδί του». Ὁ Ἰούδας «βουδάθηκε» (Γένεσις 38, 1-30). Μά οὔτε «γάτα οὔτε ζημιά». Ἡ Ἐκκλησία μας τόν ἔχει ἅγιο.

• Ὁ Ἑβραῖος στρατηγός Οὐρίας ἦταν παντρεμένος μέ τήν Βηρσαβέ. Μιά μέρα πού'παιρνε τό λουτρό της, τήν εἶδε ὁ βασιλιάς Δαβίδ ὁλόγυμνη καί ζαλίστηκε: «Ἀπόψε τήν θέλω». Ἡ διαταγή ἐξετελέσθη. Στόν βασιλιά δέν χωράει ἄρνηση. Ὁ παράνομος ἔρωτας ὁλοκληρώθηκε. Κι ἄς εἶχε στό χαρέμι του ὅσες ἠθελε. Καί γιά νά τήν ἔχει μόνιμα κοντά του, στέλνει τόν ἄντρα της στήν πρώτη γραμμή τοῦ πολέμου καί σκοτώνεται (Βασιλειῶν Β', II, 1-26). Κανονικά ὁ Δαβίδ ἔπρεπε νά λιθοβοληθεῖ (Λευιτικόν 20, 10), μά ὁ νόμος πάντα πιάνει τοὺς μικροὺς. Καρπὸς τῆς ἐρωτικῆς παρανομίας του ἦταν ὁ Σολομών, πού μέ τις εὐλογίες τοῦ δίκαιου Θεοῦ γίνεται τρανὸς βασιλιάς, γιά νά πλουτίσει κι αὐτὸς τό χαρέμι του μ' ἑφτακόσιες γυναῖκες νόμιμες καί τριακόσιες παλλακίδες (Βασιλειῶν Γ' II, 1-4). Πατέρας καί γιὸς «χριστοὶ Κυρίου».

• Ὁ βασιλιάς Σαοὺλ ἔταξε τήν κόρη του γυναῖκα στόν Δαβίδ. Μά τό μετάνοισε. Ὁ Δαβίδ ἀκόμα δέν εἶχε γίνει βασιλιάς καί ὑπηρετοῦσε τόν Σαοὺλ στό παλάτι. Ὁ Σαοὺλ, γιά νά μὴ φαίνεται πὺς ἀθετεῖ τὸν λόγο του, μά καί γιά νά θγάλει τόν Δαβίδ ἀπὸ τῆ μέση, τοῦ θέτει ἓνα ἐπικίνδυνο ὄρο: «Μόνο ἂν μοῦ φέρεις ἑκατὸ ἄκροθυστῆς-γεννητικὰ ὄργανα-Φιλισταιῶν, πού σὺ θά σκοτώσεις, ἔχεις τήν κόρη μου γυναῖκα σου» (Βασιλειῶν Α' 18,25). Τis ἔφερε καί τις μέτρησε τοῦ Σαοὺλ. Ἐκατό.

• «Πόσο γλυκά κι ἀπ' τό πιὸ γλυκὸ κρασί εἶναι τὰ θυζάκια σου. Πόσο ὁμορφα τὰ πόδια σου. Τὰ μπούτια σου θαρρεῖς καί μάστορας τὰ τὸρνεψε. Τὸρνεμένο κρασοπότηρο ὁ ἀφαλὸς σου μοιάζει μέ μοσχομύριστο κρασί. Σὰν δυὸ λαφάρια τὰ δυὸ θυζιά σου μοιάζουνε. Πύργος φιλιντινένιος ὁ λαιμὸς σου. Μοιάξεις στό μπόι χουρμαδιά καί στά θυζιά τσαμπιά σταφύλι. Κι εἶπα: Ψηλά θ' ἀνέβω, τὰ βάγια της νά πιάσω, καί τ' ἀμπελιού τσαμπιά γιά μένανε τὰ δυὸ θυζιά σου θά'ναι. Τὸ μῦρο ἀπὸ τό χνῶτο σου σὰ μῆλο ὠριμασμένο κι ἀπὸ τὸν οὐρανίσκο σου καλόπιτο κρασί». (Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ Ἑσθ' Α' 7-9).

4. ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΠΕΙΘΑΡΧΙΑΣ

«Εἶμαι ὁ Θεὸς σας. Ὁ Θεὸς τῶν πατέρων σας. Ἐγὼ σᾶς ἐλευθέρωσα. Ἐγὼ σᾶς πέρασα ἀπὸ τὴν Ἑρυθρὰ Θάλασσα», φώναζε καί ξαναφώναζε ὁ Γιαχβέ. Κι ὅταν ἀπουσίασε ὁ Μωυσῆς, γιά νά συντάξει τοὺς Νόμους, οἱ Ἑβραῖοι ἀπάντησαν στόν Γιαχβέ μ' ἓνα χρυσὸ μοσχάρι καί μέ χορούς, ποιὸς ἦταν ὁ γνώριμος θεὸς τους. Μά ὅταν τοὺς εἶδε ὁ Μωυσῆς, ἐγινε τό «σῶσε». «Ἐμπρός, Λευῖτες μου», διατάζει. «Εἴστε λειτουργοὶ τοῦ Κυρίου. Ὁρμάτε καί σφάζετε». Ἐκοψαν τρεῖς χιλιάδες ἀνθρώπινα ἀδελφικά τοὺς κεφάλια, γιά νά θυμωοῦνται οἱ λοιποί, πὺς ὁ Γιαχβέ ἦταν ἀπὸ παλιὰ θεὸς τους. Ὑστερα συγκεντρώνει τοὺς Λευῖτες καί μέ ὕψος ἐπαινετικὸ τοὺς λέει: «Νά ξέρατε, πόση χαρὰ δώσατε στόν Κύριο σήμερα μ' αὐτὸ πού κάματε» (Ἑξοδος 32, 28...).

• Ὁ Μωυσῆς κυβερνοῦσε «τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ», μέ τήν «ἀδεια» τοῦ Θεοῦ, μέ τὸν πιὸ ἀπολυταρχικὸ τρόπο. Μερικοί, πού ὁ σβέρκος τους δέν ἄντεχε τὸν ζυγὸ, πῆγαν καί τού'πανε: «Μωυσῆ, ἡ κοινότητά μας εἶναι ἅγια, γιὰ τῆς συμπαραστέκεται ὁ Θεός. Τότε γιὰτί ἐσὺ βάξεις τὸν ἑαυτὸ σου πιὸ πάνω ἀπὸ τήν κοινότητα;» «Μά αὐτὸ εἶναι θέμα καθεστωτικὸ κι ἀπὸ τώρα θεωρεῖστε νεκροί», τοὺς ἀπάντησε. Δὲν πρόλαβε νά τελειώσει τὰ λόγια του, καί σχίζεται ἡ γῆ καί ροῦφήξε διακόσιες χιλιάδες νοματαίους (Ἀριθμοὶ 16, 1-35). Θεὸς καί Μωυσῆς δούλευαν καλά. Κι ὅταν ξεσηκώθηκε ἡ κοινότητα ὁλόκληρη νά διαμαρτυρηθεῖ («Μωυσῆ, ἐσὺ ἔφαγες τοὺς ἀνθρώπους μας»), ὁ Θεὸς γι' αὐτὴ τους τὴν διαμαρτυρία ἐξολόθρεψε ἄλλους δεκατέσσερις χιλιάδες (Ἀριθμοὶ 17, 6-15). Ὁ Θεὸς εἶναι ἀγάπη καί δημοκρατίας.

• Οἱ Ἑβραῖοι ἐγκαταστάθηκαν προσωρινὰ στήν πόλη Σαττὶν τῆς Μωᾶδ. Ἐπείσαν σὲ θρησκευτικὸ πανηγύρι. Οἱ ἄντρες βρῆκαν θερμὲς τὶς Μωαβίτισσες, τὶς συντρόφευσαν κι ἔφαγαν μαζί τους ἀπ' τὰ εἰδωλόθυτα. Ὁ Θεὸς γίνεται «μπαρούτι» καί στέλνει προσταγὴ στόν Μωυσῆ: «Νά ἐκτελεστοῦν οἱ πρωτεργάτες». Ὁ Μωυσῆς καλεῖ τοὺς φυλάρχους καί προστάζει: «Καθένας στήν φυλὴ του νά βρεῖ

τούς πρωταίτιους και νά τοὺς ἐκτελέσει». Εἰκοσιτέσσερις χιλιάδες ἔπαψαν νά ζοῦν. Μάλιστα ἓνας Ἑβραῖος παρουσιάστηκε μπροστά στήν συνέλευση φέρνοντας μαζί του καί μιὰ Μωαβίτισσα π' ἀγάπησε, κλαίγοντας καί παρακαλώντας νά τοὺς λυπηθοῦν. Ὅποτε οἱ Φινεές, ὁ γιὸς τοῦ ἱερέα Ἐλεάζαρ, ἄρπαξε ἓνα σουβλερό πάσσαλο, ἔτρεξε μ' ὄρμη καί τὸν ἔμπηξε στήν κοιλιά του (᾿Αριθμοὶ 25, 1-9). Κανένα σχόλιο:

• Ὁ νόμος «περὶ παρθενίας» ἦταν νόμος τοῦ Θεοῦ. Ὁ Μωυσῆς ἦταν ἡ «μαγνητοταινία» τοῦ Θεοῦ, ποῦ ὅ,τι ἄκουε τό'γραφε. Τοῦτος ὁ νόμος ἐφαρμόστηκε μὲ τόση ἀκρίβεια καί φανατισμό, ὥστε καταπατώντας κάθε ἀνθρώπινη ἀξιοπρέπεια ἔστειλε χιλιάδες ἀθῶες κοπέλες στὸν θάνατο, ἀμὰ δὲν μπορούσαν ν' ἀποδείξουν πάνω σ' ἓνα ἄσπρο πανί τὴν παρθενιά τους (Δευτερονόμιον 22, 13). Καί ὁ Θεός, σοῦ λέει, ἔπλασε τὴν γυναῖκα. Καί ἔσχασε τὴν ἐξαίρεση τοῦ κανόνα του, ὅτι μὲ τὴν ρῆξη τοῦ παρθενικοῦ ἡμένα δὲν εἶναι ἀπαραίτητο νά ὑπάρχει ροή αἵματος. Κι ἐνῶ κουδεντιάζει μὲ τὸν Μωυσῆ γιὰ τοῦ Ἀαρὼν τὶς κουμπότρυπες, τὶς ἐπωμίδες καί τὰ μπιχλμπιδία (᾿Εξοδος 25-29), ἔσχασε νά τοῦ θυμίσει τὸ πιὸ σπουδαῖο. «Θεϊκά λάθη».

• Στὰ χρόνια τοῦ βασιλιά Δαβὶδ ἔπεσε ἀφόρητη πείνα. Ὁ Δαβὶδ κάμνει τὰ παράπονά του στὸν Θεό: «Ἐκδικοῦμαι μιὰ παλιὰ ἀδικία τοῦ προκατόχου σου, ποῦ, ἂν θυμάσαι, ἔβαλε καί θανάτωσαν πολλοὺς Γαβαωνίτες». «Καί μέχρι τότε, Θεέ μου, θὰ βαστάξῃ τούτῃ ἡ ἐκδίκηση; Ὁ Σαοὺλ ἔχει καιρὸ ποὺ πέθανε, ἐμεῖς τί σοῦ φταίμε;» «Ρῶτα τοὺς Γαβαωνίτες, κι ἐκεῖνοι θὰ σοῦ ποῦν» Οἱ Γαβαωνίτες ζήτησαν νά τοὺς παραδοθοῦν οἱ γιοὶ τοῦ Σαοὺλ. Ὁ Δαβὶδ, ὁ δίκαιος, τοὺς παράδωσε κι οἱ Γαβαωνίτες κρέμασαν καί τοὺς ἑφτά (Βασιλειῶν Β' 21, 1-9). Οἱ γιοὶ τοῦ Σαοὺλ διεκδικοῦσαν σὰν διάδοχοι τοῦ βασιλιά πατέρα τους τὸν βασιλικὸ θρόνο, κι ὁ Δαβὶδ τοὺς ξεφορτώθηκε. Ἡ Ἐκκλησία μας τὸν ἅγιοποίησε. Μᾶς ἔπεισε.

5. ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΠΟΛΕΜΟΥ

Οἱ Ἑβραῖοι στήν προσπάθειά τους νά παρουσιάσουν τὴν πανουργία τους σὰν κατόρθωμα, τὰ ἐγκλήματά τους σὰν ἔπη ἥρωικά, ἔφτιαξαν στὰ μέτρα τους κι ἓνα Θεὸ καί ἔπεισαν πολλοὺς νά τὸν δεχτοῦν σὰν τὸν μόνο ἀληθινό, γιὰ νά δικαιολογοῦν τὸν ἀπάνθρωπο ἐπεκτατισμὸ τους, πὼς γινότανε μὲ σχέδιο, ποῦ ὁ Θεὸς χάραξε, γιὰ νά «σώσει» τὴν ἀνθρωπότητα. Ὁ Χριστιανισμὸς ἔκαμε μιὰ μικρὴ ἀλλαγὴ, ποῦ μοιάζει μὲ σόφισμα: «Ὅλα ἦταν ἓνα σχέδιο τοῦ Θεοῦ, γιὰ νά σωθεῖ ὁ κόσμος ὄχι μὲ τοὺς Ἑβραῖους, ἀλλὰ μὲ τὸν Γιό του. Θεολογία τοῦ παραλόγου. Ἄν ἓνας Θεός, γιὰ νά φέρει τὸν Γιό του στὴ Γῆ, διάλεξε τοὺς Ἑβραῖους, ἐξολοθρεύοντας στ' ὄνομά του, στὸν μανιακὸ ἐπεκτατισμὸ τους, μὲ τὸν πιὸ δάρδαρο τρόπο μυριάδες ἀθῶα ἀνθρώπινα πλάσματα, ὅπως θ' ἀποδείξουμε παρακάτω, γιὰ ἡμένα δὲν εἶναι Θεός. Ντρέπομαι γιὰ λογαριασμὸ του. Καμαρῶστε ξιπασιά: «Κύριος ὁ Θεὸς συνεπολέμει τῷ Ἰσραὴλ» (Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ 10, 42). Ἄν τὰ σχέδια τοῦ Θεοῦ εἶναι τέτοια, τοῦ διαδόλου πὼς νά'ναι; Ἄν ἡ Παλαιὰ Διαθήκη εἶναι θεόπνευστη, τότε θεοπνευστία τί νά'ναι; Τὸ μόνο ποῦ βλέπω μόνο: ἡ ἐγκληματικότητα εἶναι θεόπνευστη. Ἄν τὰ φρικιαστικά ἐγκλήματα, ποῦ οἱ Ἑβραῖοι ἔκαμαν μὲ τὴν θεϊκὴ συμπαράσταση, τὰ συγκρίνεις μ' αὐτὰ τῶν Ναζι, τὰ δεύτερα δὲν πιάνουν χαρτωσιὰ μπροστά τους.

• Οἱ Ἑβραῖοι, ἀφοῦ πέρασαν τὴν Ἐρυθρὰ Θάλασσα, δαδίζουν μὲ στόχο νά καταλάβουν τὴν Χαναάν. Τοὺς τὴν ὑποσχέθηκε ὁ Θεός. Θεολογικὴ ἀφέλεια. Καί τὰ δρέφη, οἱ μάνες, οἱ ἔγκυες, οἱ γέροντες κι οἱ γερόντισσες, οἱ ἄντρες, οἱ νέοι καί οἱ νέες τῆς Χαναάν, ποῦ θὰ σφάζονταν καί θὰ καίονταν – γι' αὐτοὺς ὁ Θεός δὲν νοιάζονταν καθόλου; Ἄλλουνοῦ Θεοῦ πλάσματα ἦτανε; Τέλος μετὰ ἀπὸ κάμψοση ὁδοιπορία ἔφτασαν στὴ χώρα τῶν Ἀμορραίων. Οἱ Ἀμορραῖοι δὲν τοὺς ἀφήναν νά περάσουν, κι οἱ βασιλιᾶδες τους μάζεψαν στρατό, γιὰ νά τοὺς ἀποτρέψουν. Ὅμως ὁ «λαὸς τοῦ Θεοῦ» μῆκε μὲ τὴν πυγμὴ του καί μὲ τὴν θεϊκὴ συμπαράσταση καί κατάστρεψαν τὴν χώρα, κατασφάζοντάς τους ὅλους. «Μέχρις ἐνός» (᾿Αριθμοὶ 21, 21...).

• Ἀπὸ τὴν χώρα τῶν Ἀμορραίων προχωρώντας ἔφτασαν στὴν Βασάν. Οἱ Βασανίτες ἦταν ὑπολογίσιμοι πολεμιστές. «Μὴ σὲ μέλλει», λέει ὁ Θεός τοῦ Μωυσῆ. «Θὰ σοῦ τοὺς παραδώσω ὅλους καί κάνε τους ὅ,τι θέλεις». Τοὺς κατέσφαξαν ὅλους. «Ὡστε νά μὴν ὑπάρχει οὐτ' ἓνας ποῦ νά ζεῖ» (᾿Αριθ-

μοί 21, 32-35).

• Ο τρόπος κατάληψης και καταστροφής της Γῆς Μαδιάμ έγινε σύμφωνα με τὸ ἐκπονηθὲν σχέδιο τοῦ Θεοῦ. Ἐσφαξαν ὅλους τοὺς ἄντρες μαζί με τοὺς βασιλιᾶδες τους. Αἰχμαλώτισαν ὅλες τὶς γυναῖκες μετὰ τὰ παιδιά καὶ πυρπόλησαν τὴν πόλη. Ἀρπαξαν ὅλα τὰ χρυσαφικά καὶ ὅλα τὰ ζωντανὰ τους. Κι ὅταν παρουσίασαν τοὺς αἰχμαλώτους μπροστὰ στὸν Μωυσή, ἐκεῖνος πρόσταξε: «Σφάζετε ἐδῶ καὶ τώρα ὅλα τ' ἄρσενικά παιδιά. Σφάζετε ὅλες τὶς γυναῖκες ποὺ κοιμήθηκαν μετὰ ἄντρα, γιὰ νὰ ἐξαφανιστεῖ ἡ ράτσα τους. Σφάζετε ὅλες τὶς ἐγκυες». Ἡ διαταγὴ ἐξετελέσθη (Ἀριθμοὶ 31, 1-19). Τὸ ἴδιο συνέβη μετὰ τὴν κατάληψη τῆς Ἱερικῶς. Δὲν ἔμεινε κανένας ζωντανός, ἐκτὸς ἀπὸ μία πόρνη, ποὺ βοήθησε νὰ πετύχει ἡ κατάληψη (Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ 6, 1-25).

• Ἡ κατάληψη τῆς Γαὶν ἦταν ιδιαίτερα δύσκολη. Καλεῖ ὁ Θεὸς τὸν Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ καὶ τοῦ λέει: «Χώρισε τὸν στρατό σου στὰ δύο. Τὸ ἓνα τμήμα στήσε το ἐνέδρα στὸ ἓνα ἄκρο τῆς πόλης καὶ τ' ἄλλο στὸ ἀπέναντι ἄκρο ὑπὸ τὴν ἀρχηγία σου. Ὅταν ὁ ἐχθρὸς ἐπιτεθεῖ, θὰ ὑποχωρεῖς σιγά-σιγά καμῶνοντας πῶς φοβάσαι, ὥσπου νὰ τὸν ἀπομακρύνεις ἀπ' τὴν πόλη. Τότε τὸ ἄλλο σου τμήμα θὰ μπεῖ ἀνενόχλητο στὴν πόλη καὶ θὰ βάλει φωτιά». Τὸ σχέδιο πέτυχε. Οἱ ὑπερασπιστὲς τῆς Γαὶν, βλέποντας τὴν πόλη τους νὰ καίγεται, γύρισαν νὰ τὴν προστατέψουν, μὰ δρέθηκαν ἀνάμεσα σὲ δύο στρατιωτικά τμήματα καὶ κατασφάχθηκαν «μέχρις ἐνός» (Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ 8, 1-29). Καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνης.

• Οἱ Ἑβραῖοι εἶχαν γίνει πιά ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος ὅλων τῶν γύρω λαῶν. Γι' αὐτὸ οἱ Γαβαωνῖτες σκέφτηκαν νὰ συνθηκολογήσουν μαζί τους. Πέντε ὅμως βασιλιᾶδες τῶν γύρω χωρῶν μάζεψαν στρατό, γιὰ νὰ ἐκδικηθοῦν τοὺς Γαβαωνῖτες γι' αὐτὴ τους τὴν ἐνέργεια. Οἱ Γαβαωνῖτες ζητοῦν τὴ βοήθεια τῶν Ἑβραίων. Πονηρὸς ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ κάμνει ξαφνικὴ ἐπίθεση καὶ ἔγινε ὅ,τι ἔγινε στὴν Μαδιάμ. Μάλιστα ὅσους δὲν προλάβαν νὰ πετοσκοποῦν οἱ Ἑβραῖοι τοὺς ἀποτελεῖ ὁ Θεός, πετώντας ἀπ' τὸν οὐρανὸ κομμάτια χαλάζι σὰν πέτρα στὰ κεφάλια τους. Ἦταν μεσημέρι καὶ ὄντας προνοητικὸς ὁ Ἰησοῦς ὑπολόγισε, πῶς δὲν τοῦ ἔφτανε ἡ μέρα καὶ παρακαλεῖ τὸν Θεὸ νὰ σταματήσει τὸν ἥλιο ἀκίνητο στὸν οὐρανόν. Καὶ τὸν σταμάτησε (Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ 10, 1-23): «*Ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν*» ἀκοσμολόγητος.

6. ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΠΡΟΦΗΤΩΝ

• Ὁ περίφημος προφήτης Ἡλίας σύμφωνα μετὰ τὴν καυχισιὰ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἔσφαξε σὲ μιὰ δόση 950 ἱερεῖς «εἰδωλολάτρες» (Βασιλειῶν Γ' 18, 1-40) καὶ σὲ μιὰ ἄλλη ἑτερους 150 (Βασιλειῶν Δ' 1, 1-18). • Ὁ μαθητὴς του προφήτης Ἐλισαῖ ἀνηφόριζε μιὰ μέρα κατὰ τὴν Βαιθήλ, ὅταν ἀπὸ πίσω του τρέχει ἓνα τσοῦρμο μικρῶν παιδιῶν, ποὺ τοῦ φώναζαν: «Ἀνέβαινε, φα-λα-κρέ, φα-λα-κρέ». Τὰ κατάρσθηκε στ' ὄνομα τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀμέσως πετιοῦνται ἀπὸ τὸ δάσος δύο ἀρκοῦδες καὶ τὰ κατασπαράξαν (Βασιλειῶν Δ' 2, 23-24). • Ὁ ἴδιος μιὰ ἄλλη φορὰ κατάρσθηκε τὸν παραγιό του, καὶ γέμισε τὸ σῶμα του λέπρα (Βασιλειῶν Δ', 5, 26). Βέβαια τὰ ὅσα μέχρι τώρα ἀναφέραμε εἶναι ψίχουλα μπροστὰ στὰ ἀναρίθμητα ἐγκλήματα, ποὺ ὁ «λαὸς τοῦ Θεοῦ» διέπραξε, ὥσπου νὰ κατακτήσει τὴν ξένη χώρα. Μέσα ἀπ' αὐτὰ τὰ ἀπάνθρωπα ἐγκλήματα ξεπροβάλλει ἓνας θεὸς δολοπλόκος, δύστροπος, πλεονέκτης, σωδινιστής, ἱμπεριαλιστής, ρατσιστής. Κι ὅλ' αὐτὰ ἦταν ἓνα μεγαλόπνοο σχέδιό του, πολὺ σωτήριο γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ποὺ πρόβλεπε τὸν ἐρχομὸ τοῦ Γιοῦ του στὴ γῆ, γιὰ νὰ μᾶς σώσει ὅλους. Θαυμάσιο σχέδιο.

Ἡ σκοπὸς ἀγιάζει τὰ μέσα. Καὶ τὸ σχέδιο τοῦτο ἔγινε ἡ σημαία τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ὅλη ἡ ἀνθρωποσωτήρια φιλοσοφία του πᾶν ὅς αὐτὸ τὸ σχέδιο στηρίζεται, ἀφοῦ πλάσσαρε τὴν θεωρία, πῶς ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ «κατὰ σάρκα» γιὸς τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸ εἶναι τὸ πνεῦμα ὅλης τῆς Καινῆς Διαθήκης.

Θὰ συνεχίσουμε.

ιδ. Δαβίδ

Γιὸς τοῦ Ἰεσσαί· «ὁ δὲ Δαβὶδ ἦτο ὁ νεώτερος· καὶ οἱ τρεῖς οἱ μεγαλύτεροι ἠκολούθουν τὸν Σαούλ. Καὶ ἀνεχώρει ὁ Δαβὶδ, καὶ ἐπέστρεφε ἀπὸ τοῦ Σαούλ, διὰ νὰ ποιμαίνῃ τὰ πρόβατα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐν Βηθλεὲμ» (Σαμουὴλ Α', ιζ', 14). Τί μανία ἔχει καὶ αὐτὸς ὁ περιούσιος λαὸς μὲ τὰ πρόβατα· ἀκόμα δὲν μπορῶ νὰ πιάσω τὸν συμβολισμό; Ἐκτὸς ἂν πρόβατα τῶν Ἑβραίων εἶναι ὅλα τὰ ἄλλα ἔθνη... Πάντως ὅλοι οἱ μεγάλοι τοῦ ἡγέτες ἦταν καὶ μέγιστοι τσοπαναραῖοι. Ἔτσι καὶ αὐτὸς ὁ προπάτοράς «μας» σαλαγοῦσε τὰ πρόβατα τοῦ πατέρα του, ἐνῶ οἱ μεγαλύτεροι ἀδελφοὶ του πολέμαγαν μὲ τὸν Σαούλ ἐναντίον τῶν Φιλισταίων, δηλαδή τῶν Ἑλλήνων Κρητικῶν τῆς Παλαιστίνης. Εἶχε ὁμως καὶ μεγάλη φαντασία, γιατί, ὅταν θέλησε νὰ πολέμησῃ μὲ τὸν Γολιάθ, τὸν ἀρχηγὸ τῶν Φιλισταίων-Κρητικῶν, «καὶ εἶπεν ὁ Δαβὶδ πρὸς τὸν Σαούλ. Ὁ δοῦλός σου ἔβασκε τὰ πρόβατα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ἦλθε λέων καὶ ἄρκτος, καὶ ἤρπασε πρόβατον ἐκ τοῦ ποιμνίου καὶ καθὼς ἐσηκώθη ἐναντίον μου, ἤρπασα αὐτὸν ἀπὸ τῆς σιαγόνης, καὶ ἐπάταξα αὐτόν, καὶ ἐθανάτωσα αὐτόν· ἐπάταξεν ὁ δοῦλος σου τὸν λέοντα καὶ τὴν ἄρκτον» (Σαμουὴλ Α', ιζ', 34). Ἄντε βρὲ κοντορεδιθούλη, σιγὰ μὴν ἔβαλες καὶ τὸ κεφάλι σου στὸ στόμα τοῦ λιονταριοῦ. Πῶς καὶ σ' ἄφησε ἔτσι ὁ Νῶε, καὶ δὲν σὲ πῆρε στὸ πλωτό του τσίρκο γιὰ περιοδεῖς. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ, κάνοντας μία μικρὴ παρένθεση, σήμερα εἶμαι στὴν εὐχάριστη θέση νὰ σᾶς δηλώσω, ὅτι λύθηκε ἐπιτέλους τὸ μυστήριό τῆς ἐξαφανίσεως τῶν δεινοσαύρων ἀπὸ τὴν γῆ: Δὲν χῶραγαν στὴν κιβωτὸ. Δὲν τάβγαλε καλὰ τὰ μέτρα τῆς ὁ Γαχδέ – μιὰ ζωὴ στὴν τσιγγουνιά αὐτὸς ὁ λαός, βρὲ παιδί μου, μήπως καὶ γλυτώσει κανένα κυδικὸ ξύλο – καὶ πάνε οἱ δεινόσαυροι.

Ἐπιστρέφουμε καὶ πάλι στὸν Δαβὶδ. Ἀφοῦ ἔπεισε τὸν Σαούλ, αὐτὸς τὸν ἔστειλε νὰ πολέμησῃ τὸν Γολιάθ. Τοῦ ἔδωσε καὶ μία πανοπλία νὰ φορέσῃ, ἀλλὰ «καὶ εἶπε ὁ Δαβὶδ πρὸς τὸν Σαούλ. Δὲν δύναμαι νὰ περιπατήσω μὲ ταῦτα» (Σαμουὴλ Α', ιζ', 39). Ἐπλεε μέσα στὴν πανοπλία ἡ μισορριζιά. Ἀφῆσε λοιπὸν τὴν πανοπλία καὶ πῆρε «τὴν σφενδόνην αὐτοῦ εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ, ἐπλησίαζε πρὸς τὸν Φιλισταῖον» (Σαμουὴλ Α', ιζ', 40). Ἡ συνέχεια εἶναι γνωστὴ λίγο πολὺ σὲ ὅλους μας: ὅπως λέει τὸ ἱερό «μας» βιβλίό, ὁ Δαβὶδ τοῦρριξε μὲ τὴν σφεντόνα καὶ τὸν σκότωσε. Ἐδῶ ὁμως ὑπάρχει ὡς συνήθως ἓνα πολὺ βαθὺ νόημα καὶ ἓνας συμβολισμός, γι' αὐτὸ καὶ ὁ λαός μας σήμερα λέει τὸ γνωμικὸ «τὴν ἔκανε σφενδόνα» κατὰ τὸ «τὴν ἔκανε λαχεῖο», θέλοντας νὰ διαιωνίσῃ ἔτσι τὸν θρίαμβο τοῦ Ἑβραίου προπάτορά μας κατὰ τοῦ ἀθέου Ἑλληνοκρητικοῦ. Ἔτσι προχωράει ὁ ἐκλεκτὸς λαός, μὲ ριπὲς ἀπὸ σφεντόνες. Τὸ πιὸ ἀποτελεσματικὸ μυστικὸ ὄπλο. Μερικοὶ λένε ὁμως, δίνοντας ἄλλον συμβολισμό, ὅτι, ὅταν ἔβγαλε ὁ προπάτοράς μας τὴν σφεντόνα καὶ ἄρχισε νὰ τὴν κουνάῃ, ὁ Γολιάθ «ἔσκασε στὰ γέλια» κυριολεκτικὰ, καὶ ἔτσι πέθανε. Τί κάνει, βρὲ παιδί μου, ἓνα κομμάτι πετσί. Εἶχε δὲ ἀποκτήσει μεγάλη ἐπιδειξίτητα στὴν σφεντόνα ὁ προπάτοράς μας, γιατί «καὶ ὁ Δαβὶδ ἔπαιξε διὰ τῆς χειρὸς αὐτοῦ, ὡς καθ' ἑκάστην ἡμέραν» (Σαμουὴλ Α', ιη', 10).

Ὅμως τότε ἄρχισε νὰ τὸν ζηλεύῃ ὁ βασιλεὺς Σαούλ γιὰ τὶς ἐπιτυχίες του. Ἔτσι, ἐνῶ τοῦ εἶχε τάξει, ὅτι θὰ τοῦ δώσῃ τὴν κόρη του τὴν Μεράβ γιὰ γυναῖκα, «ἀλλὰ καθ' ὃν καιρὸν ἡ Μεράβ ἢ θυγάτηρ τοῦ Σαούλ ἔπρεπε νὰ δοθῇ εἰς τὸν Δαβὶδ, αὕτη ἐδόθη εἰς τὸν Ἀδριὴλ τὸν Μεολαθίτην εἰς γυναῖκα» (Σαμουὴλ Α', ιη', 19). Τὴν πάτησε ὁ προπάτορας. Ὅχι ὁμως γιὰ πολὺ, γιατί μετὰ ἀπὸ λίγο καιρὸ τοῦ ἔδωσε γυναῖκα ὁ Σαούλ τὴν Μιχάλ, τὴν ἄλλη του κόρη, γιατί «θέλω δώσῃ αὐτὴν εἰς

αὐτόν, διὰ νὰ γίνη παγὶς εἰς αὐτόν» (Σαμουήλ Α', ιη', 21). *Ελα ὁμως, πὺν δὲν τοῦ ἔφτανε μιὰ γυναῖκα· ἔτσι, ὅταν ἔμαθε ὅτι «ἦτο δὲ ἄνθρωπός τις ἐν τῷ Καρμήλῳ, καὶ ὁ ἄνθρωπος ἦτο μέγας σφόδρα, καὶ εἶχε τρισχίλια πρόβατα καὶ χιλίας αἶγας· καὶ ἐκούρευε τὰ πρόβατα αὐτοῦ ἐν τῷ Καρμήλῳ· τὸ δὲ ὄνομα τοῦ ἀνθρώπου ἦτο Νάβαλ· καὶ τὸ ὄνομα τῆς γυναίκος αὐτοῦ Ἀθιγαία» (Σαμουήλ Α', κε', 2-3), τότε μυρίστηκε ψητὸ στήν ὑπόθεση. Τρεῖς χιλιάδες πρόβατα, σοῦ λέει, εἶναι αὐτὰ καὶ χίλιες αἶγες. *Ἐτσι θὰ τὰ ἀφήσουμε; *Ἐβαλε λοιπὸν συνεταῖρο τὸν Γιαχβὲ στήν ἐπιχείρηση, ὅπως ἄλλωστε συνηθίζουν καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι προπάτορές μας, «καὶ μετὰ δέκα ἡμέρας περίπου ἐπάταξεν ὁ Κύριος τὸν Νάβαλ καὶ ἀπέθανε» (Σαμουήλ Α', κε', 38). Καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὸ «καὶ ἀπέστειλεν ὁ Δαβὶδ καὶ ἐλάλησε πρὸς τὴν Ἀθιγαίαν, διὰ νὰ λάβῃ αὐτὴν γυναῖκα εἰς ἑαυτόν» (Σαμουήλ Α', κε', 39). *Ἔστειλε λοιπὸν τοὺς ἀπεσταλμένους τοὺς καὶ αὐτὴ ὑπῆγε κατόπιν τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ Δαβὶδ, καὶ ἔγινε γυνὴ αὐτοῦ» (Σαμουήλ Α', κε', 39). *Ὅμως ὁ προπάτοράς μας ἀκόμα δὲν εἶχε χορτάσει. Καὶ ἔτσι «ἔλαθεν ὁ Δαβὶδ καὶ τὴν Ἀχινοὰμ ἀπὸ Ἰεζραὲλ. Καὶ ἦσαν ἀμφότεραι γυναῖκες αὐτοῦ» (Σαμουήλ Α', κε', 43). Καὶ αὐτό, γιατί «ὁ δὲ Σαουλ εἶχε δώσει Μιχάλ, τὴν θυγατέρα αὐτοῦ, τὴν γυναῖκα τοῦ Δαβὶδ, εἰς τὸν Φαλτί, τὸν υἱὸν τοῦ Λαεὶς, τὸν ἀπὸ Γαλλεὶμ» (Σαμουήλ Α', κε', 44).

Γυναῖκες πᾶνε κι ἔρχονται. Ἀλλὰ πάλι κερδισμένος ἦταν ὁ προπάτορας. Πῆρε δύο, ἔδωσε μιὰ. Δύο-ἓνα τὸ σκόρ. Μὲ δύο γυναῖκες λοιπὸν καὶ τὸν Γιαχβὲ κουμπάρο «ἀνέβαινε δὲ ὁ Δαβὶδ, καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ, καὶ ἔκαμνον εἰσδρομὰς εἰς τοὺς Γεσσουρίτας, καὶ Γεζραῖους, καὶ Ἀμαληκίτας· διότι οὗτοι ἦσαν ἐκ παλαιοῦ οἱ κάτοικοι τῆς γῆς, κατὰ τὴν εἴσοδον Σούρ, καὶ ὡς τῆς γῆς Αἰγύπτου. Καὶ ἐκτύπα ὁ Δαβὶδ τὴν γῆν, καὶ δὲν ἄφηνε ζῶντα οὔτε ἄνδρα οὔτε γυναῖκα· καὶ ἐλάμβανε πρόβατα, καὶ βόας, καὶ ὄνους, καὶ καμήλους, καὶ ἐνδύματα» (Σαμουήλ Α', κζ', 8-9). *Ἦταν ἀπὸ παλιὰ λοιπὸν κάτοικοι οἱ Γεσσουρίτες, οἱ Γεζραῖοι καὶ οἱ Ἀμαληκίτες καὶ τώρα ἦρθε ἡ ὥρα νὰ γενοκτονηθοῦν. Πολὺ κάτσανε. Ἐκανε καὶ ἓνα πλιάτσικο ὁ προπάτορας, ἄλλο πρᾶγμα. Μέχρι καὶ τὰ ροῦχα τοὺς πῆρε. Καὶ οἱ ἀλλόθρησκοι καὶ εἰδωλολάτρες τί ἀντίποινα ἔκαναν; «Καὶ ὅτε ὁ Δαβὶδ καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ εἰσῆλθον εἰς Σικλάγ τὴν τρίτην ἡμέραν, οἱ Ἀμαληκῖται εἶχον κάμει εἰσδρομὴν εἰς τὸ μεσημβρινόν, καὶ εἰς Σικλάγ, καὶ εἶχον πατάξει τὴν Σικλάγ, καὶ κατακαύσει αὐτὴν ἐν πυρὶ· καὶ εἶχον αἰχμαλωτίσει τὰς γυναῖκας τὰς ἐν αὐτῇ, ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου· δὲν ἐθανάτωσαν οὐδένα, ἀλλὰ ἔλαβον αὐτούς, καὶ ὑπῆγαν εἰς τὴν ὁδὸν αὐτῶν» (Σαμουήλ Α', λ', 1). Κάνοντας τὴ σύγκριση ἀνάμεσα στὶς ἐκατόμβες τῶν θανάτων πὺν προξένησε ὁ προπάτοράς μας» στοὺς Ἀμαληκίτες καὶ τοὺς ἄλλους, καθὼς καὶ τὴν πλιατσικολόγησιν πὺν ἐπηκολούθησε, μὲ τὴν ἀπλὴ αἰχμαλωσίᾳ πὺν οἱ «εἰδωλολάτρες» Ἀμαληκίτες προέβησαν στήν πόλιν Σικλάγ, εὐκόλα κατανοεῖ κανεὶς τὸ ἦθος καὶ τίς πρακτικὲς τοῦ περιούσιου λαοῦ ἔναντι τῶν ὑπολοίπων. Καὶ πάντα ἐλέω Γιαχβὲ. Πὺν καὶ πὺν τὸ πιάνει τὸ ἱερὸ βιβλίον «μας» κάποια κρίση εἰλικρίνειας. *Ὅχι ἀπὸ πρόθεση δυστυχῶς, ἀλλὰ γιὰ νὰ μᾶς προειδοποιήσῃ γιὰ τὸ τί μπορεῖ νὰ πάθουμε κι ἐμεῖς ἀπὸ τοὺς περιούσιους.

Θὰ ἐπανέλθουμε στὸ ἐπόμενο παρουσιάζοντας καὶ ἄλλες θεάρεστες πράξεις τοῦ ἁγίου προπατορά μας.

‘Ο Ἀπόγονος

ANNA ΤΖΙΡΟΠΟΥΛΟΥ-ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ

«...Καὶ δι' ἡμῶν ὁμόφωνος γέγονε πᾶσα ἡ οἰκουμένη...»

(Ἀριστείδης ὁ Ἀδριανουπόλεως)

“Ολοι γνωρίζουμε, ὅτι ἡ ἑλληνικὴ εἶναι ἡ ἀρχαιότερη γλῶσσα ἀπ’ ὅσες ὁμιλοῦνται μέχρι σήμερα στὴν Εὐρωπαϊκὴ ἥπειρο. Καὶ ἂν ἀδυνατοῦμε νὰ καθορίσουμε μὲ ἀκρίβεια τὴν ἡλικία της, ἔχει πλέον καταστῆ ἀδιαμφισβήτητο, ὅτι εἶναι ἐντυπωσιακὰ ἀρχαιότερη ἀπ’ ὅ,τι ἐδιδαχθήκαμε στὰ μαθητικὰ καὶ φοιτητικὰ μας χρόνια. Δὲν ἔχουν παρέλθει ἄλλωστε πολλὲς δεκαετίες ἀπὸ τότε ποὺ ἐθεωρεῖτο βέβαιον, ὅτι οἱ Κρῆτες καὶ οἱ Μυκηναῖοι δὲν μιλοῦσαν ἑλληνικά, ἀλλὰ κάποια ἄγνωστη, μᾶλλον σημιτικῆς προελεύσεως γλῶσσα. “Όταν ὁ ἀγγλος ἀρχιτέκτων Βέντρις ἐπέτυχε τὸ 1952 νὰ ἀποκρυπτογραφήσῃ τὶς πινακίδες μὲ τὴν λεγομένη Γραμμικὴ Γραφὴ Β (πινακίδες φυλαγμένες στὰ Ἀρχεῖα τῆς Γῆς τόσο στὴν Κρήτη ὅσο καὶ στὴν λοιπὴ Ἑλλάδα καὶ ποὺ πρῶτος ἀνέσυρε ὁ Ἑβανς τὸ 1900), τότε ἀπεδείχθη, ὅτι οἱ Κρῆτες καὶ οἱ Μυκηναῖοι μιλοῦσαν ἑλληνικά. Καὶ κατὰ ἐξ ἴσου σπουδαῖο: ἀνετράπησαν δόγματα θεωρούμενα μέχρι τότε ἀπαρασάλευτα. Ἡ γλῶσσα ἡ Μυκηναϊκὴ περιέχει δωρισμούς, πρᾶγμα ποὺ ἀναιρεῖ τὴν ἀποψὶ ὅτι ἡ ἐμφάνισις τῶν Δωριέων στὸν ἑλληνικὸ χῶρο τοποθετεῖται χρονικὰ μετὰ τοὺς Μυκηναίους. Οἱ Δωριεῖς εἶναι παλαιότεροι στὴν Μυκηναϊκὴ Πελοπόννησο ἀπὸ τὴν λεγομένη γύρω στὸ 1.200 π.Χ. κάθοδό τους, γνωστὴ ὡς «Κάθοδο τῶν Δωριέων» ἢ «Ἡρακλειδῶν» ἐπὶ τὸ ὀρθότερον, ἀφοῦ ἐπρόκειτο γιὰ ἐπάνοδο, μετακινήσεις γηγενῶν καὶ ὄχι εἰσβολὴ ξένων. Ὁ Τζῶν Τσάντγουϊκ, ὁ ἑλληνιστὴς σύμβουλος τοῦ Βέντρις, εἶχε ἀπὸ τότε ἐκφράσει τὴν γνώμη, ὅτι δὲν γνωρίζουμε στὴν πραγματικότητα τίς ἀπαρχές τῆς γλώσσας μας.

“Όταν τὸν Αὐγούστο τοῦ 1993 ὁ καθηγητὴς κ. Γ. Χουρμουζιάδης ἀνέσυρε τὴν πινακίδα τοῦ Διοσηλίου τῆς Καστοριάς, τὴν ὁποίαν οἱ ἀρχαιομέτρες τοῦ «Δημοκρίτου»

«Μεστός εἰμι τῆς τῶν Ἑλλήνων φωνῆς» Η ΠΑΝΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΣΤΗΝ ΙΝΔΙΑ

Στὰ μέσα περίπου τοῦ 1ου αἰ. μ.Χ. ὁ Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεὺς σὲ μιὰν ἀπὸ τίς πολλὰς περιηγήσεις του φθάνει καὶ στὴν Ἰνδία. Ἐκεῖ τὸν ὑποδέχεται καὶ τὸν φιλοξενεῖ ὁ 27χρονος βασιλεὺς Φραώτης. Ὁ νεαρὸς ἡγεμόνας ἀπομακρύνει ὡς περὶ τὸν διερμηνέα καὶ ἀπευθύνεται στὰ ἑλληνικά πρὸς τὸν σοφὸ. Καὶ βλέποντας τὴν ἐκπληξὴ τοῦ «ξένου» του, διευκρινίζει μὲ ὑπερηφάνεια σὲ ἅπταιστα ἄττικα: «Μεστός εἰμι τῆς τῶν Ἑλλήνων φωνῆς» [ἔχω πλήρη γνώση τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας].

Ὁ Ἀπολλώνιος δὲν μπορεῖ νὰ συνέλθῃ καὶ ψελλίζει: «Πόθεν οὕτως ἔχεις φωνῆς Ἑλλάδος;» Διότι, ἀπ’ ὅ,τι ξέρω, συνεχίζει, δὲν ὑπάρχουν μεταξὺ τῶν Ἰνδῶν δάσκαλοι τῆς ἑλληνικῆς. Ἡ ἀπάντησις εἶναι ἀκόμη πιὸ ἐκπληκτικὴ: Τὰ πρῶτα ἑλληνικά τὰ διδάχθηκα ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν πατέρα μου, ἀλλὰ πιὸ συστηματικὰ τὰ ἔμαθα ὡς μαθητὴς τῶν σοφῶν Βραχμάνων, ὅταν 12ετῆς ὁδηγήθηκα σ’ αὐτούς. Καὶ ἐκεῖνοι μὲ ἀνέθρεψαν σὰν παιδί τους, διότι «οὓς ἂν ὑποδέξωνται τὴν ἑλληνικὴν φωνὴν εἰδότας» [ὅσους δηλαδὴ γνωρίζουν ὅτι εἶναι

χρονολόγησαν με ακρίβεια στο 5250 π.Χ., ό Τσάντγουϊκ δικαιώθηκε πανηγυρικά. Βέβαια ή πινακίδα «δέν διαδόσθηκε ακόμη» από τούς «άρμοδιούς». Μās άρκει όμως τó ότι χαρακτηρίσθηκε ως τó ξύλο μέ τήν πρώτη γραφή τού κόσμου. Είναί δέβαιοι, ότι τά 'Αρχεία τής Γής μās επιφυλάσσουν και άλλες έκπλήξεις. 'Αγει είς φώς τήν άλήθειαν χρόνος.

Πορευόμαστε χιλιάδες χρόνια, όμως έξακολουθούμε νά λέμε τόν ούρανó ούρανó, τόν άνεμο άνεμο, τόν ήλιο ήλιο και τήν θάλασσα θάλασσα. Χρησιμοποιούμε στήν καθημερινή μας όμιλία λέξεις άναλλοίωτες από τήν 'Ομηρική, Κρητομυκηναϊκή, Πελασγική και Προϊστορική εποχή, ένώ όλες οί σύνθετες λέξεις μας περιέχουν τήν άρχαία ρίζα. Καί είναί όχι μόνον κοινά άποδεκτό αλλά και πασίδηλον, ότι όλες οί Τέχνες και 'Επιστήμες γεννήθηκαν, άναπτύχθηκαν και κινούνται μέ ένα λεξιλόγιο καθαρά έλληνικό.

Στό τεύχος 2 (Δεκέμβρ. 1993) τής περιοδικής έκδόσεως "*Greek the international language*" τής Μελβούρνης έπισημαίνεται, ότι όχι μόνον Εύρωπαϊκές αλλά και 'Ασιατικές, ακόμη και 'Αφρικανικές γλώσσες εκάλυψαν και καλύπτουν τίς άνάγκες τούς από τόν πλοΐτο τού έλληνικού λεξιλογίου και ότι ύπάρχουν συνολικά 30.000.000 περίπου έπιστημονικοί όροι. Στό συντριπτικό τους ποσοστό είναί έλληνικοί. Τó κύριο χαρακτηριστικό αΐττης τής μετάγγισης είναί, ότι ή έλληνική παρέχει λέξεις ύψηλών διανοημάτων και ένδύει λεκτικά τίς άφηρημένες έννοιες. 'Επιγραμματικά: είναί ή γλώσσα τού πολιτισμού.

'Εάν θελήση κανείς νά καταγράψη λεξικογραφικά και κατά τρόπο συστηματικό τίς έλληνικές λέξεις στίς κυριώτερες εύρωπαϊκές γλώσσες, θά εύρεθί πρό έκπλήξεως, καθώς θά διαπιστώση, ότι τó μεγαλύτερο μέρος και τού άπλου καθημερινού λεξιλογίου άποπνέει «φθογγήν έλληνικήν». Πρόκειται για χιλιάδες λέξεις, οί όποιες εκ πρώτης όψεως δέν άναγνωρίζονται ως έλληνικές λόγω τών μεγάλων αλλοιώσεων πού έχουν ύποστη ή λόγω τού ότι κατάγονται από πολύ άρχαίες έλληνικές λέξεις και όνόματα, πού έμείς δέν χρησιμοποιούμε πλέον. 'Αρκει όμως μία λεξικογραφική άνάλυση,

πρόθυμοι νά μάθουν τήν έλληνική γλώσσα], αΐτούς τούς αγαποΐν περισσότερο, έπειδή τούς θεωροΐν όμοΐδεάτες.

Οί έκπλήξεις όμως δέν τελειώνουν έδω. 'Ο Φραώτης σχολιάζει και κρίνει μέ έμβρίθεια τήν διδασκαλία τών 'Ελλήνων φιλοσόφων. 'Αλλά και «άκοντίω και δίσχω τόν έλληνικόν τρόπον έαυτόν έξήσκει» (μέ άκόντιο και δίσκο κατά τήν έλληνική συνήθεια γυμναζόταν). 'Ελληνική λοιπόν γλώσσα, έλληνική φιλοσοφία και έλληνικός «τρόπος» τά διδακτικά πρότυπα τών Βραχμάνων σοφών και τά παιδευτικά έφόδια ένός βασιλιά στα δάθη τής 'Ινδίας, πέρα από τόν 'Ινδό ποταμό, πριν από δύο χιλιάδες περίπου χρόνια.

Πώς όμως μπορεί νά εξηγηθί αΐτή ή τόσο βαθιά έλληνική επίδραση σ' έναν τόπο τόσο άπομακρυσμένο, άν δέν είχε προϋπάρξει σέ κάποια ιστορική περίοδο έπαφή μεταξύ τών δύο λαών, 'Ελλήνων και 'Ινδών; Τήν άπάντηση στο έρώτημα αΐτό είναί δυνατόν νά τήν άνιχνεύση κανείς στα λόγια τού ίδιου τού βασιλιά Φραώτη, καθώς αΐτός άποκρίνεται σέ μιάν άλλην έρώτηση τού 'Απολλωνίου:

«'Αλλά πές μου για τούς σοφούς τó έξής: αΐτοί δέν είναί εκείνοι πού κάποτε τούς ύπέταξε ό 'Αλέξανδρος, και πού, όταν τούς έφεραν μπροστά του, τού

δηλαδή μιὰ ἀποκρυπτογράφηση ἐτυμολογική, σημασιολογική καὶ ἱστορική, γιὰ νὰ ξεπροβάλλῃ πανάρχαιος ἀλλὰ πάντοτε γνώριμος ὁ ἑλληνικὸς λόγος. Πολλὲς φορὲς αὐτὲς οἱ ἑλληνικὲς πρωτολέξεις ἐπιστρέφουν ὡς «ξενικές». Εἶναι τὰ λεγόμενα «ἀντιδάνεια». Δυο-τρία παραδείγματα θὰ δοθῇσιν στὴν πληρέστερη κατανόηση τοῦ φαινομένου.

Ἄντυξ εἶναι ἡ περιφέρεια παντὸς κυκλοτεροῦς. (Ἄντυξ οὐρανὴ ὁ οὐράνιος κύκλος). Ἄντυγες οἱ περιφέρειες τῶν ἀρμάτων. *Janie* στὰ γαλλικὰ ὁ κύκλος τροχοῦ ἀμάξης. Ἡ γνωστὴ μας «ζάντα».

Λέχος εἶναι ἡ κλίνη, τὸ κρεβάτι (ἐξ οὗ ἡ «λεχώ»). Οἱ Ἰσπανοὶ τὸ κρεβάτι τὸ ὀνομάζουν *lecho*, καθὼς καὶ *cama* ἐκ τοῦ *κεῖμαι*. Οἱ Ἱταλοὶ τὸ ὀνομάζουν *letto*, οἱ Γάλλοι *lit* καὶ οἱ Γερμανοὶ *Lager* σὲ συνδυασμὸ μὲ τὸ «λέκτρον». («Φυγόλεκτρος» ἢ θεὰ Ἀθηνᾶ κατὰ τοὺς Ὀρφικοὺς, ὡς ἀποφεύγουσα τὴν συζυγικὴ κλίνη: «Παλλὰς μουννογενῆς, μεγάλου Διὸς ἔκγονε, σεμνή, φυγόλεκτρε...»).

Τὸ ὁμηρικὸ ρῆμα *κορέω*, ἄχρηστο πλέον (παρ' ὅλον ὅτι ἐπιδιώκει σύνθετο στὴν λέξη *νεωκόρος*), γέννησε δεκάδες λέξεις στίς δυτικὲς γλώσσες μέσῳ τῶν Λατίνων πού τὸ μιμήθηκαν, ὅπως ἐξ ἄλλου τὸ σύνολον σχεδὸν τοῦ λεξιλογίου τους, καὶ τὸ πρόφερον *curo* μὲ τὴν ἴδια ἔννοια: φροντίζω, ἐπιμελοῦμαι. Ἐνδεικτικὰ μόνον ἀναφέρω: *Cura* ἢ θεραπεία, ἡ φροντίδα γιὰ τὸ σῶμα μας. *Curé* ὁ ἐφημέριος, αὐτὸς πού φροντίζει τὸ ποιμνιόν του. *Curiosité* ἡ περιέργεια, μὲ τὴν ἔννοια φροντίδα, ἐνδιαφέρον γιὰ κάτι. *Kurator* γερμανικὰ ὁ ἐπίτροπος. Ἐκ τοῦ *κορέω* κατάγεται καὶ τὸ ἀγγλικὸ *sheriff*, δηλαδή ὁ ἐπαρχος, ὁ ἔχων τὴν ἐπιμέλεια, τὴν φροντίδα τῆς ἐπαρχίας, ὁ γνωστός μας «σερίφης».

Ὑπάρχει ἀκόμη κατηγορία λέξεων, πού μέσα ἀπὸ τὴν ἀτομικὴ τους ἱστορία προβάλλουν τὴν ἀγνωστὴ Προϊστορία, αὐτὴν πού δὲν ἔχει ἐπίσημα καταγραφῇ, ἢ αὐτὴν πού συγγέεται μὲ ὅ, τι ὀνομάζουμε «Μυθολογία», ἢ ὅποια ἄλλο δὲν εἶναι παρὰ ἡ συμβολικὴ καὶ γι' αὐτὸ ἡ πιὸ ἀνόθευτη μορφή τῆς ἱστορικῆς ἀλήθειας. Ἀς πάρουμε σὰν παράδειγμα τὴν λέξη *παλάτι*. Θὰ μπορούσαμε νὰ τὴν ἀποκαλέσουμε διεθνῇ: *palace*,

μίλησαν περὶ τοῦ οὐρανοῦ;». «Ἐκεῖνοι ἦσαν οἱ Ὀξυδράκες», ἀπάντησε, «ἓνας λαὸς φιλελεύθερος, πὺν δρίσκειται σὲ διαρκὴ πολεμικὴ ἐτοιμότητα καὶ ὑποστηρίζει ὅτι καταγίνεται μὲ τὴ σοφία, παρόλο πὺν δὲν γνωρίζει τίποτε, πὺν νὰ ἔχει ἀξία. Οἱ πραγματικοὶ σοφοὶ κατοικοῦν σὲ μέσο τῆς περιοχῆς, πὺν ὀρίζεται ἀπὸ τὸν Ὑφασι καὶ τὸν Γάγγη· στὴ χώρα ὅμως αὕτη δὲν ἐπιτέθηκε ὁ Ἀλέξανδρος, ὅχι βέβαια ἐπειδὴ φοβήθηκε, ἀλλὰ διότι τοῦ τὸ ὑπέδειξαν μὲ σημεῖα οἱ θυσίαι. Ἐὰν παρόλα αὐτὰ διέβαινε τὸν Ὑφασι καὶ κατόρθωνε νὰ κυριεύσῃ ὅλη τὴν γύρω ἀπὸ τοὺς σοφὸνς περιοχὴ, τὴν ὀχυρωμένη πόλιν πὺν αὐτοὶ κατοικοῦν, οὔτε κι ἂν δέκα χιλιάδες Ἀχιλλεῖς καὶ τριάντα χιλιάδες Αἶαντες ὀδηγοῦσε, θὰ μπορούσε ποτὲ νὰ ὑποτάξῃ· διότι αὐτοὶ δὲν μάχονται κατὰ τῶν εἰσβολέων, ἀλλὰ τοὺς ἀποκροῦν, χτυπώντας τοὺς μὲ θεϊκὰ σημάδια καὶ μὲ κεραυνούς, ἐπειδὴ εἶναι ἱεροὶ καὶ ἀγαπητοὶ στοὺς θεοὺς. Ὁ Ἡρακλῆς ὁ Αἰγύπτιος καὶ ὁ Διόνυσος, οἱ ὅποιοι διέτρεξαν τὸ ἔθνος τῶν Ἰνδῶν, λένε, ὅτι κάποτε ἐκστράτευσαν ἐναντίον αὐτῶν καὶ ὅτι συγχρόνως μηχανεύθηκαν διάφορα τεχνάσματα καὶ ἀποπειράθηκαν νὰ καταλάβουν τὴν τοποθεσία, ἐνῶ οἱ σοφοὶ δὲν ἀντιδρῶσαν καθόλου, ἀλλ' ἔμεναν ἀτάραχοι, ὅπως φαίνονταν στοὺς εἰσβολεῖς. Ὅταν ὅμως ἐκεῖνοι πλησίασαν, τοὺς ἀπώθησαν ὀρηκτικοὶ ἀνεμο-

palazzo, palacio, palace, palast – από τὰ ἀνάκτορα στὸν «Παλλαντινὸ» λόφο τῆς Ρώμης. Αὐτὴν τὴν ὀνομασία ἔδωσε στὸν μεσαῖο λόφο τῆς Ἐπτάλοφης τὸ 1.300 π.Χ. ὁ Ἑλλήν Εὐάνδρος, ὁ ὁποῖος κατήγετο ἀπὸ τὸ Παλλάντιον τῆς Ἀρκαδίας, γιὰ νὰ τιμήσῃ τὸν ἥρωα συμπατριώτη του Πάλλαντα, ἐγγονὸ τοῦ Πελασγοῦ. Πρέπει νὰ γίνῃ εὐρύτερα γνωστὸ, ὅτι ὁ Εὐάνδρος ἐθεωρεῖτο ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους ὡς ὁ πρῶτος οἰκιστὴς τῆς Ρώμης καὶ τὸ Παλλάντιον τῆς Ἀρκαδίας μητρόπολις τῶν Ρωμαίων. Ὁ αὐτοκράτωρ Ἀντώνιος Πίος (138-161 μ.Χ.) γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγο ἀνεκήρυξε τὸ Παλλάντιον «πόλιν ἐλευθέραν» ἀπαλλάσσοντάς τιν ἀπὸ κάθε καταβολὴν φόρου.

Ἄλλο ἓνα σχετικὸ παράδειγμα εἶναι ἡ λέξις «μονέτα», ποὺ κι ἐμεῖς τὴν χρησιμοποιοῦμε γιὰ νὰ δηλώσουμε τὸ χρῆμα. Ἡ ἱστορία ἔχει ὡς ἑξῆς: Κάποτε ὁ Δίας τιμώρησε τὴν Ἥρα μὲ ἀπομόνωση κρεμώντας τὴν μὲ χρυσοῦ ἀλυσίδα μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς. Ἡ τιμωρημένη Ἥρα ἀπεκλήθηκε «Ἥρα μονία». Λατρεύτηκε ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους ὡς «*Moneta*». Στὸ προαύλιο τοῦ πρὸς τιμὴν τῆς ναοῦ χαράσσονταν νομίσματα μὲ τὴν εἰκόνα τῆς τιμωρημένης Ἥρας, τῆς *Moneta*. Ἔτσι ἀπέκτησαν οἱ Ἴταλοι *moneta*, οἱ Γάλλοι *monnaie*, οἱ Ἰσπανοὶ *moneda*, οἱ Γερμανοὶ *Moneten* καὶ ἡ Οἰκουμένη τὴν «κινητήριον δυνάμη τῆς», τὸ *money*.

Ἐδῶ θὰ ἔπρεπε νὰ σταθοῦμε λίγο, γιὰ νὰ διερευνήσουμε πῶς συντελοῦνται αὐτὲς οἱ μεγάλες εἴτε μικρότερες φθογγολογικὲς μεταβολὲς καὶ φωνητικὲς μεταλλάξεις, ποὺ καθιστοῦν τὶς λέξεις ἀγνώριστες ὄχι μόνον ἡχητικὰ ἀλλὰ καὶ γραπτὰ. Πῶς ὁ Ἕλληνας «ναύκληρος», ποὺ προφέρθηκε ἀπὸ τοὺς Λατίνους *naucclerus*, κατέληξε *nocher* στὰ γαλλικὰ καὶ *nocchiero* στὰ ἰταλικά. Πῶς ὁ χαρακτηρισμὸς «θάρβαρος», *barbarus* λατινικά, λίγο λίγο ἔγινε *barbus, brabus*, γεννώντας τὸ *braver* (ἀψηφῶ), τὸ «bravo» (μπράβο!), ἀκόμη καὶ τοὺς παλληκαράδες, τοὺς «μπράδους», μὲ πλῆθος ἄλλα παράγωγα. «Τὴν γλῶσσαν σφόδρα διάφορον κατέστησαν», καθὼς παρατηρεῖ καὶ ὁ Χατζιδάκις. Μία πρώτη, γενικὴ, ἐξήγηση τοῦ ὅλου φαινομένου εἶναι, ὅτι ὁ διαφορετικὸς τρόπος ἀπόδοσης τῶν ἡχῶν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν στοματικὴ κοιλότητα, τὶς φωνητικὲς χορδὲς καὶ τὸν τρόπο ἀναπνοῆς. Καὶ ὅλα αὐτὰ βεβαίως ἐξαρτῶνται κατὰ ἓνα μεγάλο μέρος

στρόφιλοι καὶ θροντές, ποὺ στρέφονταν ἄνω κάτω καὶ ἔπεφταν ἐπάνω στὰ ὅπλα. Καὶ λέγεται ὅτι τὴν ἀσπίδα του τὴν χρυσοῦ ἐκεῖ τὴν ἔχασε ὁ Ἡρακλῆς· αὐτὴν οἱ σοφοὶ τὴν ἀφιέρωσαν στοὺς θεοὺς καὶ λόγῳ τῆς δόξας τοῦ Ἡρακλῆ καὶ λόγῳ τῆς ἀνάγλυφης παράστασης ποὺ εἶχε. Διότι σ' αὐτὴν εἰκονίζεται ὁ Ἡρακλῆς νὰ ὀριοθετεῖ τὰ Γάδαιρα, νὰ μετατρέπῃ τὰ ὄρη σὲ στήλες καὶ σέρνοντας πίσω τὸν Ὠκεανό, νὰ τὸν ὀδηγεῖ πρὸς τὰ μέσα».

Ὅλα αὐτὰ καὶ ἄλλα πολλὰ μᾶς ὀδηγοῦν στοὺς ἀσφαλὲς συμπέρασμα, ὅτι οἱ Ἕλληνες σὲ χρόνους πανάρχαιους, ποὺ χάνονται μέσα στὴν ἀχλὺ τοῦ μύθου, εἶχαν φθάσει καὶ στὶς Ἰνδίες. Οἱ πολεμικὲς συγκρούσεις ἦταν ἀναπόφευκτες, ὅπως φαίνεται ἐξ ἄλλου καὶ ἀπὸ τὴν διήγηση τοῦ Φραῳτή. Ἀπὸ τὴν ἑλληνομάθεια ὅμως τῶν Βραχμάνων καὶ τοῦ ἴδιου τοῦ Φραῳτή γίνεται ἐπίσης σαφές, ὅτι ἀκολούθησε περίοδος εἰρηνικῆς συνυπάρξεως τῶν δύο λαῶν, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἐπιβληθῇ καὶ ἐκεῖ ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς μὲ τὴν ἀνωτερότητά του.

Ὅλα αὐτὰ ἀποτελοῦν μιὰ μικρὴ κατάθεση στοὺς πλῆθος τῶν στοιχείων, ποὺ ἡ προσεκτικὴ μελέτη τῶν κειμένων μᾶς προσφέρει γιὰ τὴν θεμελίωση καὶ ἀπόδειξη τῆς πανάρχαιας ἐξαπλώσεως τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος στὰ πέρατα τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Ἴσως μάλιστα νὰ προσφέρουν καὶ κάτι περισσότερο, τὸ ὁποῖο

ἀπὸ τὸ κλίμα. Οἱ Μεσογειακὲς γλώσσες θεωρήθηκαν πάντοτε ὡς ὁ θρίαμβος τῶν φωνήεντων. Ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα τὰ φωνήεντα τὰ τραγουδῆσε, γι' αὐτὸ καὶ ἡ φωνή, αὐδὴ ἀρχαϊκά, γεννιέται ἀπὸ τὸ ρῆμα *αἰίδω*, *ᾄδω*... *τραγουδῶ*... Ἀντίθετα, ἂν ταξιδεύσωμε πρὸς τὰ βόρεια, ἡ ἀρθρωση βαραίνει, σκληραίνει, τὰ φωνήεντα ὑποχωροῦν, οἱ ἦχοι περιορίζονται στὸν λάρυγγα καὶ στὴν ρινικὴ κοιλότητα: ἐκτραχύνονται. Ἀπαγορεύεται ἡ ἀπώλεια θερμότητος. Ἐπιβάλλεται λιγώτερο ἄνοιγμα στὴν στοματικὴ κοιλότητα. Ἔτσι ἀναπτύσσονται γλώσσες «κλειστοῦ στόματος». Χαρακτηριστικὸ παράδειγμα ἡ λέξις «*βαλανεῖον*», δηλαδὴ λουτρόν. «*Οὐδὲ εἰς βαλανεῖον ἦλθε λουσόμενος*», λέει ὁ Ἀριστοφάνης. Οἱ Λατῖνοι τὸ πρόφεραν *balneum*. *Bagno* οἱ Ἱταλοὶ, οἱ Ἰσπανοὶ *baño*. *Bain* οἱ Γάλλοι. *Bath* οἱ Ἀγγλοὶ. *Bad* οἱ Γερμανοὶ. (Πρβλ. καὶ τὴν γνωστὴ λουτρόπολη *Baden Baden*). Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς εἶχαν ἐπισημάνει καὶ μελετήσῃ τὸ φαινόμενο. Ὁ Διογένης Λαέρτιος π.χ. παρατηρεῖ: «...οἱ λέξεις δὲν ἔχουν τὴν ἀρχὴν τους σὲ ἀπὸ πρὶν συμφωνία, ἀλλὰ στὸν ἀέρα ποὺ οἱ ἄνθρωποι δγάζουν ἀπὸ τὸ στόμα τους ἀνάλογα μὲ τὴν φύσιν τους καὶ μὲ τὸν χαρακτήρα τοῦ κάθε λαοῦ...» – («...τὸν ἀέρα ἐκπέμπειν στελλόμενον ὑφ' ἐκάστων τῶν παθῶν...»). «...ἡ προφορὰ ὀρίζεται καὶ ἀπὸ τοὺς ἰδιαιτέρους ψυχικοὺς ἐρεθισμοὺς... καὶ ἀπὸ τῆς τοπικῆς διαφορῆς τοῦ κάθε λαοῦ...». Ὁ Πλούταρχος ὁμοίως στὸ «*Περὶ Ἰσίδος καὶ Ὀσίριδος*» ἀσχολεῖται ἐκτενέστατα μὲ τὸ φαινόμενο. Στὸν «*Κρατύλο*» τοῦ Πλάτωνος, τὴν πρώτη αὐτῆ ἐτυμολογικὴ πραγματεία, ὁ Σωκράτης ἐπεξηγεῖ: «...Χάριν εὐφωνίας προσθέτουν ἢ καὶ ἀφαιροῦν γράμματα... τὰ παραμορφώνουν, γιὰ νὰ τὰ ὁμορφύνουν... ἀλλοιώνονται καὶ μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου...».

Βασικὸ στοιχεῖο, ποὺ δὲν πρέπει νὰ παραβλέψουμε, εἶναι, ὅτι ἡ ἀρχικὴ παράδοση τῆς γλώσσας στὰ πρῶμα στάδια ἔχει γίνῃ κατὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος μὲ τρόπο προφορικὸ καὶ ὄχι γραπτὸ. Οἱ πρόγονοί μας, «...πολλαχῇ κατὰ θάλατταν πλανώμενοι, γλῶτταν τὴν Ἑλληνικὴν ἐπέβαλον, εὐρὺ ποιοῦντες τὸ ἐμπόριον...» (Πλούταρχος). Καὶ εἶναι γνωστὸ, ὅτι τὰ ἀπλὰ ἡχητικὰ ἀκούσματα ρέπουν πρὸς τὴν ἡχηρότητα καὶ τὴν συντόμειση. Ἐξετάζοντας εἰδικώτερα τὴν περίπτωσιν τῶν λατινογενῶν γλωσσῶν, δια-

μὴ πολὺπλευρῇ ἔρευνᾳ θὰ μπορούσε νὰ ἀποκαλύψῃ. Καὶ ἀσφαλῶς ἀπευθύνομαι πρὸς τοὺς καλόπιστους καὶ προβληματιζόμενους ἐρευνήτες καὶ ὄχι πρὸς ἐκείνους, ποὺ ἀπὸ ἡμιμάθεια ἢ σκοπιμότητα ἀμφισβητοῦν προκαταβολικὰ τὴν ἐμβέλεια τῆς ἑλληνικῆς παρουσίας καὶ ἐπίδρασης ἢ πρὸς ἐκείνους ποὺ ἀπὸ νωχέλεια ἀρνοῦνται νὰ ἐρευνήσουν. Ἡ ἔρευνα ἀπαιτεῖ μόχθο καὶ γι' αὐτὸ εἶναι σὲ κάποιους ἀπεχθής. Ἀρκοῦνται στὸν ἐμμισθο ἀκαδημαϊκὸν τους θῶκο καὶ γιὰ νὰ δικαιολογήσουν τὴν ὑπαρξὴν τους, ἀναμασοῦν ἀποξηραμένους τροφές, ποὺ τοὺς προσφέρονται ἔτοιμες ἀπὸ ἄλλους.

Καὶ θέλω νὰ κάμω σαφέστερο τὸν ὑπαινιγμὸν μου: Ἐννοῶ ἐκείνους τοὺς θλιβεροὺς παραγοντίσκους τοῦ πνεύματος, ἀλλὰ καὶ τοῦ καιροσκοπικοῦ πολιτικαντισμοῦ, ποὺ ἐξαντλοῦνται σὲ πολιτιστικὰ μονότονα ἀρθρίδια, ρηχὰ καὶ ἀνιαρὰ, καὶ ποὺ, γιὰ νὰ καταπολεμήσουν τὴν ἀνία τους, κάμνουν καὶ καμμιὰ μετάφραση τοῦ Ἡροδότου ἢ τοῦ Ὀμήρου, ποὺ ἔχουν κατὰ κόρον μεταφρασθεῖ. Καὶ πάλι ὁμως «ἐπιπολάζοντες», χωρὶς νὰ τολμοῦν νὰ διεισδύσουν κάτω ἀπὸ τὴν κρούστα τῶν λόγων.

Τὸ γνωρίζω, ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ πρόκληση δὲν θὰ ἔχῃ καλύτερη τύχη ἀπὸ ἐκείνην, ποὺ ἐπεφύλαξαν οἱ τύποι αὐτοὶ καὶ στοὺς ἐκπροσώπους τοῦ «*Δαυλοῦ*»

πιστώνομε ὅτι αὐτὸ συμβαίνει τοῦλάχιστον σὲ δύο φάσεις: μία ἀπὸ τὰ ἑλληνικά στὰ λατινικά καὶ μία δευτέρα ἀπὸ τὰ λατινικά πρὸς τὴν ἀντίστοιχη λατινογενῆ γλῶσσα, ἐὰν δὲν μεσολαβῇ καὶ μία τρίτη, λ. χ. ἐκ τῆς γαλλικῆς στὴν ἀγγλική. Παρόμοιες ἀλλοιώσεις ἔχουν ὑποστῇ καὶ τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικά τοπωνύμια, «...ἐνθα ἦσαν ἑλληνίδες πόλεις...». Σ' αὐτὴν τὴν περίπτωσιν οἱ ἀλλαγές γίνονται εὐκολώτερα κατανοητές καὶ ἀποδεκτές. Ἀδιάψευστοι μάρτυρες οἱ παλαιοὶ καὶ οἱ νεώτεροι χάρτες: *Μοντρέιγ* τὸ *Μοναστήριον*, *Γιάλτα* ὁ *Αἰγιαλός*, Ἄγκνι ἢ Ἀγάθη, Ἀμπούριας τὸ Ἐμπορεῖον, Ἀρλ ἢ Ἀρελάτη... Ὅσο γιὰ τὴν *Νεάπολη*, *Νάπολι* στὴν Ἰταλία, *Ναποὺλ* στὴν Γαλλία, ἀλλὰ *Ναμπέλ* στὴν Τυνησία. Γι' αὐτὸ οἱ βοηθητικὲς τῆς Ἱστορίας ἐπιστῆμες προσδιορίζουν τοὺς πληθυσμοὺς ποὺ πέρασαν καὶ ἔζησαν στὶς διάφορες περιοχὲς μελετώντας γλωσσολογικὰ τὰ τοπωνύμια. Ὁ κάθε λαὸς ἔχει δικούς τοι φωνητικούς κανόνες. Ὅμως ὡς πρὸς τὸ λεξιλόγιον οἱ τόσο ἀπίθανες ἀλλοιώσεις, ποὺ συχνότατα συνοδεύονται ἀπὸ μετάπτωση τῆς ἀρχικῆς ἐννοίας, μοιάζουν σχεδὸν ἀπίστευτες. Ἀς πάρουμε τὸ γαλλικὸ ρῆμα *travailler* (ἐργάζομαι) μὲ πληθὸς παράγωγα. Μέχρι τὸν 16ον αἰῶνα εἶχε τὴν ἔννοια τοῦ ὑποφέρω, γιατί πλάσθηκε ἀπὸ τὴν λατινικὴ λέξη *tripalium*, τὸ βασανιστήριον «τῶν τριῶν πασσάλων». (*Tres* καὶ *palus*, *τρεῖς* καὶ *πά(σσα)λος*). (Ἀξιοπρόσεκτο ὅτι ἡ ἐργασία παρομοιάζεται μὲ μαρτύριο καὶ ὄχι μὲ παραγωγή ἐργου, ὅπως στὴν ἑλληνική). Στὴν ἰταλικὴ τὸ *travagliare* ἐξακολουθεῖ νὰ σημαίνει βασανίζω. Στὰ ἰσπανικά *trabajar* σημαίνει ἐργάζομαι, ἐνῶ τὸ ἀγγλικὸ *travail* εἶναι ὁ μόχθος ἢ οἱ πόνοι τοῦ τοκετοῦ. Ἀπὸ τὸ μαρτύριο - *tripalium* γεννήθηκε καὶ ἡ ἀγγλικὴ λέξη *travel* (ταξίδι) μὲ τὴν ἔννοια ὅτι ταξιδεύοντας καταπονούμεθα. Ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι τὸν 14ον αἰῶνα, ποὺ δημιουργήθηκε ἡ λέξις *travel*, τὰ ταξίδια ἦσαν πράγματι μιὰ ἐπίπονη περιπέτεια. Ἀμαξες, ἄλογα, ληστεῖες, κίνδυνοι, σταθμοί, λιμάνια...

Ἀς μιλήσουμε γιὰ «λιμάνια». Τὸ ἀρχαῖο ρῆμα *πείρω* σημαίνει διαπερνῶ. Σημαίνει ἀκόμη μεταβαίνω στὸ ἀπέναντι μέρος, διασχίζω ὁδόν, περνῶ θάλασσα. *Πέρατος* εἶναι ὁ ἀπέναντι κείμενος, ἐκεῖ ὅπου φθάνω. Αὕτῃ τὴν λέξη δανεισθήκαν οἱ Λατίνοι καὶ ἐπλάσαν τὸ *portus*, ποὺ ἀρχικὰ ἐσήμαινε πέρασμα καὶ ἀργότερα «λιμὴν». Ἀς μὴν ξε-

στὸ συνέδριον τοῦ Ὀλοσταντ, ὅταν τόλμησαν νὰ ποῦν κάτι καινούργιον καὶ ἔτσι ἔγιναν αἵτιοι νὰ φανῇ ἡ γύμνια τῶν τιτλούχων χωρὶς ἀντίκρουσμα. Εἶναι εὐκόλο νὰ ἀποκαλῇ τοὺς ἀντιπάλους σου «κομπογιαννίτες» καὶ «ρατσιστές». Τὸ δύσκολον εἶναι νὰ τοὺς ἀντιμετωπίσῃς μὲ ἐπιχειρήματα ἐπιστημονικά, κατὰ μέτωπον καὶ ἀντρίκια. Πολὴ ὅμως φοβοῦμαι, ὅτι ἡ τελευταία, μέσα σὲ εἰσαγωγικά, λέξη δὲν ἔχει ἀποδέκτη.

Ἀλλὰ, κλείνοντας, θὰ ἤθελα νὰ πῶ κάτι καὶ γιὰ τὸν χαρακτηρισμὸ «ρατσιστής», ποὺ προσάπτουν οἱ τύποι αὐτοὶ σὲ ὅσους μιλοῦν, προβάλλουν καὶ εἶναι ὑπερήφανοι γιὰ τὸν ἑλληνισμό. Τοὺς ἐρωτῶ λοιπὸν εὐθέως: Γιατί ἐπιδεικνύουν τόσο φανατικὸ «ρατσισμό» κατὰ παντὸς τοῦ ἑλληνικοῦ;

Σημ. Τὰ παρατιθέμενα στὸ ἄρθρον ἀποσπάσματα ἐλήφθησαν ἀπὸ μετάφρασίν μας τοῦ Φιλοστράτειον ἔργου «Βίος Ἀπολλωνίου τοῦ Τυανέως», ποὺ κυκλοφόρησε ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις Γεωργιάδη (1995).

Ἀπ. Τζαφερόπουλος
Φιλολόγος

χνάμε δέ, ότι και ό λιμήν του Πειραιώς, τόν καιρό ακόμη πού τό 'Αλίπεδον ήταν θάλασσα και ό Πειραιεύς νησί, από κάποιον *περαιέα* - περαματάρη έπληρε τό όνομά του. 'Οπότε ό *Πειραιάς* δέν είναι μόνον ένα άπλό όποιοδήποτε λιμάνι, αλλά είναι τό κατ'έξοχόν, τό πραγματικό λιμάνι-πέρασμα, πού μέσα από την έτυμολογική του ρίζα χάρισε όνομα σέ όλα τά λιμάνια του κόσμου: *port, porto, puerto...* 'Από τό "*portius*" οί Λατίνοι έφτιαξαν τό *porto* (κομίζω, φέρω, άρχικά διά της θαλασσίας όδοϋ) και την *porta* (πύλη, πέρασμα). 'Αμέτρητα τά παράγωγα: *porter, portare, portare, porte, porta, puerta, portal. Portier* ό θυρωρός. *Porche* ό νάρθηκας. *Portique* ή στοά... Της ίδιας οικογενείας και τό *sport* (σπόρ). 'Από τά άρχικά του *se deporter*, δηλαδή εκ-φέρομαι, διασκεδάζω, ξεδίνω.

Τό ταξίδι των έλληνικών λέξεων γίνεται συναρπαστική περιπέτεια, καθώς ή γλώσσα περνώντας από τόν ένα λαό στόν άλλο, από την μιá γενιά στην άλλη, από σταθμό σέ σταθμό κι από λιμάνι σέ λιμάνι ύφίσταται σταδιακές αλλαγές και ως πρós την σημαντική των λέξεων. Χαρακτηριστική περίπτωση ή ελληνική λέξη «*πυρρός*», εκ του *πῦρ, πυρός*, πού σημαίνει κοκκινωπός, φλογωπός στο χρώμα. 'Η λατινική γλώσσα απέκαλεσε *birrus* τόν μανδύα πού είχε χρώμα πορφυρό: *πυρρός μανδύας* → *birrum mantelium*. Στά ιταλικά κατέληξε *sbirro*, προσδιορίζοντας τόν άστυνομικό κλητήρα, ό όποιος άρχικά έφερε κόκκινη στολή. Οί Γάλλοι όνόμασαν *berret* τόν μανδύα μέ κουγκούλα άνεξαρτήτως χρώματος. Τελικά έφθασε νά δηλώνη μόνον τό κάλυμμα της κεφαλής, τόν «*μπερέ*» και άργότερα την «*μπαρέττα*» – διακοσμητική περόνη κομμώσεων.

Trouver στά γαλλικά (*trovare* ιταλ. και ισπαν. *trovar*) σημαίνει εύρισκω. 'Αρχικά εσήμαινε έπινοώ τρόπους συνθέσεως μουσικής, από τό λατινικό *tropus*, άπλη άντιγραφή του ελληνικού «*τρόπος*». *Troubadour* ή *tronatore* είναι αυτός πού έπινόει τρόπους συνθέσεως και πλοκής στίχων, τό γνωστό άντιδάνειον «*τροβαδοῦρος*».

'Αξίζει νά αναφέρουμε μιá ακόμη περίπτωση: την περιπλάνηση της λέξεως «*νεκρομαντεία*». Οί Λατίνοι την είπαν *necromantia* και άργότερα παρεφθαρμένα *nigromantia*, άπ' όπου προέκυψε τό *niger-nigris*, δηλ. μέλας, μαύρος. *Nigra Tartara* είναι τά πένθιμα - μαύρα Τάρταρα. 'Από την λατινική αυτή εκφορά έχουμε: *Noir* στα γαλλικά, ιταλικά *nero*, ισπανικά *negro* ό μαύρος και ό «*νέγρος*».

Τό 'Ετυμολογικό Λεξικό της Λατινικής των Ernout-Meillet έπισημαίνει κατηγορηματικά στην Είσαγωγή του: «Τό Λατινικό λεξιλόγιο είναι μετάφραση του άντίστοιχου 'Ελληνικού... Σέ κάθε χρονική στιγμή της ιστορίας διακρίνονται στην Λατινική νέες εισροές προερχόμενες από την 'Ελληνική». 'Η άπαρχή αυτών των εισροών χάνεται στα βάθη της προϊστορίας, τότε πού οί 'Ελληνες πλημμύριζαν μέ την διαλεκτολογική τους ποικιλία τίς φτωχικές γλωσσογειτονιές της Έσπερίας, και όχι μόνον. Οί Λατίνοι σαφώς τό έγνώριζαν. 'Ηδη από τόν Α' μ.Χ. αιώνα ό Λατίνος ρητοροδιδάσκαλος Κοϊντιλιανός στο έργο του «*Institutio Oratoria*» καταγράφει έτσι άπλά: «*Aeolica ratione est sermo noster simillimus*» (ή γλώσσα μας είναι όμοιοτάτη πρós την Αιολική διάλεκτο). Και ό Τυραννίον ό νεώτερος, ό όποιος έζησε στην Ρώμη άρχικά ως αϊχμάλωτος στην οικία του Κικέρωνος και κατόπιν ως άπελεύθερος, δέν έγγραψε μόνον περί 'Ομηρικής προσωδίας και περί των μερών του λόγου, αλλά και «*Περί της Ρωμαϊκής διαλέκτου ότι εστί εκ της 'Ελληνικής*».

Τά ευρωπαϊκά έτυμολογικά λεξικά παραθέτουν αναλυτικούς πίνακες των διαφόρων προσυνθετικών (*préfixes*), καθώς για την τελική διαμόρφωση του λεξιλογίου καθίστανται άπαραίτητα τά διάφορα προσφύματα, προθέματα, επιθήματα, προκειμένου νά προσδιορισθούν οί έννοιολογικές αποχρώσεις. 'Από τίς δυτικές γλώσσες άπουσιάζει ή θυμαστα μεγάλη ποικιλία των ελληνικών προθέσεων, συνδέσμων και διευ-

κρινιστικῶν μορίων. Ἀπὸ αὐτὰ λοιπὸν τὰ πρῶτα συνθετικά ἄλλα παραμένουν ὀλοφάνερα ἑλληνικά (*anti, super, sub, amphi, hyper, hémi...* κ.λπ.), ἐνῶ ἄλλα χρειάζονται ἀνάλυση. Ὅπως τὸ *ad* λ.χ., ποὺ εἶναι τὸ βοιωτικὸ ἔντε (πρὸς) ἢ τὸ *ab* (*ἀπο* ἢ *ἀπό*). Ἐνα μόνον παράδειγμα: *aveugle* στὰ γαλλικά εἶναι ὁ τυφλός· ἐκ τοῦ *Ab-oculis*, δηλαδή *ἄπο* (μὲ στερητικὴ σημασία) καὶ *ὁ κ ο ς*, ποὺ εἶναι ὁ ὀφθαλμός δωρικὰ. Ὡς πρὸς τίς καταλήξεις εἶναι κι αὐτὲς ἑλληνικὲς καὶ ὄχι μόνον ὡς ἀπλὲς ἀπομιμήσεις. Ὅρισμένες δημιουργήθηκαν ἐξ ἀρχῆς, βασισμένες ὅμως σὲ ἑλληνικὰ ρήματα καὶ οὐσιαστικά. Τὸ ἰδιαίτερο αὐτὸ κεφάλαιο ἀπαιτεῖ εἰδικὴ παρουσίαση.

Συχνότατα ἡ διαδικασία γονιμοποιήσεως τοῦ δυτικοῦ λόγου κυλᾷ μέσα ἀπὸ διαφορετικὴ γιὰ κάθε γλῶσσα αὐλακα, δημιουργώντας λέξεις μορφολογικά διαφορετικὲς, ἐνῶ στὴν πηγὴ ἀνιχνεύεται σταθερὰ ἡ ἑλληνικὴ καταβολή. Ὡς παρατηρήσουμε τὸ φαινόμενο, παίρνοντας ὡς παράδειγμα τὴν λέξη *πένθος*, γαλλικά *deuil* καὶ ἰσπανικά *duelo* ἐκ τοῦ λατινικοῦ *deleo* (ἀφανίζω) καὶ αὐτὸ ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ «*δηλέομαι*» (διαφθείρω, φονεύω, πρβλ. «*δηλητήριον*»). Ἰταλικά τὸ πένθος εἶναι *lutto* (*lugubre* στὰ γαλλικά ὁ πένθιμος) ἀπὸ τὸ λατινικὸ *lugeo* (πενθῶ) καὶ αὐτὸ ἐκ τοῦ ἑλλήν. *λοιγός*, ποὺ σημαίνει φθορά, θάνατος καὶ *λυγρός*, ποὺ εἶναι ὁ λυπηρὸς (πρβλ. «*πένθος λυγρόν*»). Στὰ ἀγγλικά τὸ πένθος εἶναι *mourne* ἐκ τοῦ λατινικοῦ *memor*, ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ *μέμμερος* (ὁ προξενῶν ἀνησυχία, ὁ ὀλέθριος). Τέλος στὰ γερμανικά εἶναι *Trauer* ἀπ' εὐθείας ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ *τραγωδία*.

Σὲ παρόμοιες πολὺπλευρες διαδικασίες παραγωγῆς ὑπάγεται ἀπίστευτα μεγάλος ἀριθμὸς λέξεων. Καὶ ὁ δανεισμὸς ἀπὸ τὸν ἀνεξάντλητο θησαυρὸ τῆς Ἑλληνικῆς δὲν σταματᾷ ποτέ, οὔτε πρόκειται νὰ σταματήσῃ. Συνεχῶς γεννιοῦνται νέες ιδέες καὶ ἔννοιες, κατασκευάζονται καινούργια ἀντικείμενα. Τὸ «εὐπλαστον» τῆς ἑλληνικῆς γλῶσσας καί, τὸ κυριώτερο, ἡ μαθηματικὴ τῆς δομῆ καθιστοῦν τὴν σύνθεσι νέων ὄρων ἀπλῆ καὶ ἀκριβέστατη. Ἐρανίσματα ἀπὸ πρόσφατους νεολογισμοὺς: *efbiosis* -τὸ καλῶς διάγειν, *tanatonauta* -ὁ ἀσθενὴς ποὺ πεθαίνει καὶ ἐπανερχεταί στὴ ζωὴ, *belistocracia* -ἡ ἐπικράτησις τῶν βελτίστων, *biophile* -ὁ ἀγαπῶν τὴν ζωὴ... Ἀνατρέχουν καὶ σὲ παλιὲς δόκιμες λέξεις, γιὰ νὰ ἐκφρασθοῦν μὲ μεγαλύτερη ἀκρίβεια. Εἰδικῶς στὴν Γαλλία τείνουν νὰ καθιερωθοῦν ἀμετάφραστες οἱ λέξεις *asthénie, logos, eros...*, δεδομένου ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ μεταφρασθοῦν μονολεκτικὰ ὅλα ὅσα αὐτὲς σημαίνουν. Εἰδικὰ γιὰ τὴν λέξι «ἔρως» ἡ Γαλλισάκαδημαϊκὸς Ζακλὴν ντὲ Ρομινγὺ παρατηρεῖ: «*Καὶ οἱ πιὸ ἀμαθεῖς ἀπὸ τοὺς νέους διανοομένους χρησιμοποιοῦν τὴν ἑλληνικὴν λέξιν ἔρως μὲ περισσότερη διάθεσι ἀπὸ τὴν γαλλικὴν. Οἱ ἑλληνικὲς λέξεις διατηροῦν τὴν δύναμι καὶ τὴν λάμψιν τους. Ὁ ἔρως δὲν εἶναι οὔτε ἡ φιλία οὔτε ἡ ἀγάπη. Ὁ ἔρως εἶναι πραγματικὰ σαφέστερη ἔννοια ἀπὸ τὴν ἀγάπην...*». Πολὺ σωστά. Στὸν «*Κρατύλο*» τοῦ Πλάτωνος διαβάζουμε: «*Ἐρως δέ, ὅτι ἐσρεῖ ἔξωθεν καὶ οὐκ οἰκεία ἐστὶν ἡ ροὴ αὐτῇ τῷ ἔχοντι, ἀλλ' ἐπίσαστος διὰ τῶν ὀμμάτων, διὰ ταῦτα ἀπὸ τοῦ ἐσρεῖν, ἔσρος τὸ γε παλαιὸν ἑκαλεῖτο, νῦν δὲ ἔρως κέκληται...*».

Τελικὰ ἀναδεικνύεται μιὰ Εὐρώπη «*Ἑλλάδος φθόγγον χέουσα*» κατὰ τὴν γνωστὴ Αἰσχύλεια ρήση. Ἀπὸ τὰ ἀπλᾶ μονοκύτταρα τῶν ἑλληνικῶν πρωτολέξεων μέχρι τοὺς σημερινοὺς πολυκύτταρους ὀργανισμοὺς τῶν σύγχρονων λεξιλογίων, ὅπου καὶ τὰ προσφύματα καὶ οἱ καταλήξεις ἀκόμη εἶναι ὅλα ἑλληνικά, ἀριθμώντας παράγωγα, σύνθετα, παράγωγα καὶ παραγῶγων, σύνθετα ἐκ συνθέτων καὶ παρασύνθετα ἐκ παρασυνθέντων, οἱ κρουνοὶ τῆς ἑλληνικῆς φωνῆς ἔχουν πλημμυρίσει κατὰ ἓνα ποσοστὸν τοῦλάχιστον 85% τίς δεξαμενὲς τῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν. Τὰ νεώτερα συμπεράσματα τῆς συγκριτικῆς γλωσσολογίας μὲ τὴν βοήθεια τῶν ἡλεκτρονικῶν ὑπολογιστῶν ἀνατρέπουν πλέον δόγματα μονολιθικά, ποὺ μᾶς ἀποπροσανατόλισαν τίς τελευταῖες δεκαετίες. Ἡ ἐρευνητικὴ ομάδα τῆς Ἑλληνικῆς Ἀκαδημίας τῆς Βασκωνίας, τῆς ὁποῖ-

ας προϊστάται ο βραβευμένος στην Αθήνα το 1989 με το βραβείο «Όμηρος» Βάσκος έλληνοιστής και καθηγητής των Ανατολικών γλωσσών Φεντέρικο Σαγκρέδο, έχει καταλήξει στο συμπέρασμα, ότι και η λεγόμενη μυσηριώδης γλώσσα των Βάσκων είναι κι αυτή ελληνικής καταγωγής. Έχουν συντάξει καταλόγους, οι οποίοι περιλαμβάνουν αρχαιότερες πρωτοελληνικές, δηλαδή πελασγικές, όχι μόνον ρίζες αλλά και λέξεις άτόφνες. Ο «Ίνδοευρωπαϊσμός», αυτόσυναιρούμενος, καταρρέει θορυβωδώς. Όσο για την παρόμοια πλάνη περί «αρχαιότητας» των «προγενέστερων» σανσκριτικών ριζών έχει πλέον αποκαλυφθεί το που όφείλεται. Ο Ζώρζ Μουνέν στα «Κλειδιά της Γλωσσολογίας», έκδ. ΜΙΕΤ, έπεξηγεί: «*Η συγκριτική γραμματική, για να καθορίση μιá συγγένεια, δέν έπαιρνε ύπ' όψιν την ιστορική εποχή των γλωσσικών καταστάσεων που σχετίζονταν: σύγκριναν τά σανσκριτικά της πρώτης χιλιετίας, τά ελληνικά του 8ου αιώνα π.Χ., τά λατινικά του 5ου αϊ. π.Χ., τά γοτθικά του 4ου μ.Χ., τά σλαβικά του 9ου και τά περσικά του 16ου ή 18ου αιώνα μ.Χ.*» Όμως ή γλωσσική σύγκρισις, για να είναι έγκυρη και άκριθής, πρέπει να είναι συγχρονική (*méthode synchronique*) και όχι διαχρονική...».

Πρόκειται δηλαδή για το κλασικό σφάλμα στην λογική μέθοδο, που έχει περιγράψει ο Άριστοτέλης, ο διδάσκαλος του συλλογίζεσθαι: το σφάλμα, που απορρέει εκ της μη ταυτοχρόνου γνώσεως των πραγμάτων. Ο Ίνδος γλωσσολόγος καθηγητής Σακραμπόρτυ, πρόεδρος του «Γρήκ Κλάμπ Κύκλος» της Καλκούτας και διευθυντής του έκει Ύπουργείου Παιδείας (σημειωτέον: όμιλεί 22 γλώσσες), ανεπιφύλακτα παραδέχεται, ότι δέν κατάγεται ή ελληνική εκ της σανσκριτικής. Το αντίθετο συμβαίνει. Το έπίσημο περιοδικό του ίνδικου αυτού όμίλου όνομάζεται «Πελασγία», με όλα όσα ο τίτλος ύπονοεί, ή δέ έφημερίδα τους «Samelan», δηλαδή Σεμέλη, προς τιμήν της μητέρας του Διονύσου, του πανάρχαιου και πρώτου έκπολιτιστού των Ίνδων. Άλλά και ο καθηγητής Σαγκρέδο, ο όποιος έκτός από έλληνοιστής θεωρείται αύθεντία και στίς Ανατολικές γενικά γλώσσες (άραβικά, τουρκικά, περσικά, ίντου, μπενγκάλι, ταμίλ), σέ έμπεριστατωμένη σχετική εργασία του με τίτλο «*El Milagro Griego*» (Τό Έλληνικό Θαύμα) είναι κατηγορηματικός: «*Συγκρίνοντας καλά την σανσκριτική με την αρχαία ελληνική, εύκολα αντίλαμβανόμεθα, ότι ή ελληνική όχι μόνον είναι πιό αρχαία, αλλά και ότι επί πλέον όλοι οι συντακτικοί και γραμματικοί τύποι της είναι άνώτεροι και μεγαλύτερης αξίας*». Και καταλήγει με τά θαυμάσια ελληνικά του: «*Η έπιρροή της ελληνικής γλώττης, σοφίας και τέχνης έν τη σανσκριτική γλώττη πάνν μεγάλη έστίν*». Έξετάζοντας δέ ειδικώτερα το κεφάλαιο «Τέχνη» παρατηρεί, ότι μέχρι σήμερα στην Ίνδια ή θεατρική σκηνή όνομάζεται *Yawanica*, δηλαδή Ίωνική. («...*Άλεξάνδρον την Άσίαν έξημεροῦντος, Όμηρος ήν άνάγνωσμα, και Περσών και Σουσιανών και Γεδρωσιών παίδες τάς Εύριπίδου και Σοφοκλέους τραγωδίας ήδον*»: Πλούταρχος).

Στήν άλλη άκρη του κόσμου οι Ίσλανδοί, έξαίρεση αύτοι από τους λοιπούς Εύρωπαίους, που άντέγραψαν την λέξη *σκηνή* και την πρόφεραν *scene, scena, escena, szene, scene*, οι Ίσλανδοί λοιπόν την θεατρική σκηνή την όνομάζουν *Atridi*. Άπό τους Άτρείδες. Όπως άκριθώς το *θέατρο*, έτσι και ή θεατρική *σκηνή* καθορίζεται, παγκοσμίως σχεδόν, ελληνικά. Και με όσα διδάχθηκαν και ειπώθηκαν πάνω σ' αύτή την σκηνή, ο Έλλην λόγος και Λόγος «*έλληνίζειν* έτι *έποίησαν*» σέ καθοριστικές και καθορίζουσες στιγμές της ιστορίας το ανθρώπινο γένος.

«*Έν λόγω ελληνικῶ και έμμέτρῳ και πεζῶ*» όχι μόνον κάποτε ή Ανατολή αλλά και σήμερα ή Εύρώπη, ο Δυτικός Κόσμος γενικώτερα, αποκαλύπτεται, ότι φθέγγονται ελληνιστί.

Κύριον Δημήτριον Μαρωνίτην-³Ενταῦθα

Βεβαίως καὶ ἀντιλαμβάνομεθα τὴν ἰδιαιτέρη ἀγάπῃ σας γιὰ τὸν «Δαυλὸ» καὶ τοὺς συνεργάτες του, πλὴν ὅμως ἅς μὴ φθάνουμε καὶ στὰ ἄκρα. Διότι ναι μὲν «τὸ γὰρ πολὺ τοῦ ἔρωτος γεννᾷ παραφροσύνην», ἀλλὰ ὄχι πάντως καὶ ψευδαισθήσεις. Καθόσον, ὡς λευκώλενε, χαριτόδρυτε καὶ πεφιλημένε καθηγητᾶ, συνιστᾷ πράγματι λίαν ἐπικίνδυνον προανάκρουσμα διὰ τὴν ἀντιληπτικὴν σας ἱκανότητα νὰ ὁμιλῇ κάποιος ἀπὸ τηλεοράσεως καὶ Σεῖς νὰ τὸν ἐκλαμβάνετε γιὰ ἄλλον. Εἶναι κάτι ποὺ χρήζει ἱατρικῆς παρακολουθήσεως.

Γι' αὐτὸ καὶ ἡμεῖς, μὰ τὸν Γιαχβέ, δὲν θεωροῦμε τὴν σύγχυσιν αὐτὴν ἐσκεμμένην, δοθέντος ὅτι εἶναι γνωστὰ τοῖς πᾶσιν τὰ κολακευτικά Σας σχόλια γιὰ τὸν «Δαυλὸ» τόσο ἐν τῇ Ἑλλάδι ὅσον καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Ἀντιλαμβάνομεθα ἄλλως τε πλήρως, ὅτι ἡ μακρὰ καὶ ἀνευ ἐνδιαφέροντος ἐνασχόλησις Σας μὲ τὰ ὁμηρικὰ κείμενα (τῶν ὁποίων τὴν κατάργησιν τῆς διδασκαλίας προτείνετε) καὶ πνευματικὴν κόπωσιν Σᾶς ἐπεσώρευσε καὶ κρίσιν ταυτότητος.

Ἄλλ', ὡς ἀγαθὲ, τίς ἦτο ἡ χρεια τῆς Ὑμετέρας τόσο ἐκτενέστατον κριτικῆς τοῦ Κωνσταντίνου Πλεύρη; Διότι πράγματι τὸν ἐκονιορτοποιήσατε μὲ τὸ νὰ ἐξάρετε τὴν αὐτοσυγκράτησίν του, τὰ πράγματι ὥραϊα κοστούμια του καὶ φυσικὰ τὰ καλοχτενισμένα του μαλλιά. Διότι, ὡς ἀντιλαμβάνεσθε, οἱ ιδέες του ἐμπεριέχονται μὲν εἰς πλῆθος συγγραμμάτων, τὰ ὁποῖα οἱ συνέλληνες ἀγοράζουν κατὰ χιλιάδες, ἀλλὰ ὅλα αὐτὰ πηγαίνουν ἐν περιπτῷ, ἂν ἡ λῃστον τὴν ὁποίαν χρησιμοποιοῦ εἶναι εὐτελής. Αὐτὴ ἡ ἐπικρίσις σας ἦτο ἀνεπίτρεπτη. Καὶ εἶναι τῷ ὄντι ρατσιστικὸν – ἵνα μὴ γράψω νεοναζιστικόν – τὸ μονόπλευρόν Σας ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Πλεύρη. Ἐκτὸς πιά κι ἂν προσδοκᾶτε προσδοκίαν τινα. Διότι γιὰ μᾶς τοὺς πτωχοὺς οὔτε λέξις δὲν ἐγράψατε γιὰ τὴν μπριγιαντίνην ποὺ χρησιμοποιοῦμε.

Καὶ ἐπειδὴ κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον «ὁ ἀναμάρτητος πρῶτος τὸν λίθον θαλέτω», χαίρω χαρὰν μεγάλην, διότι ἀνελάβετε Σεῖς ὁ πάνσεπτος καὶ ἄμωμος, ὁ λευκότερος χιόνος, τὸν ρόλον τοῦ ἐνθέρμου ὑπερασπιτοῦ καὶ ἀληθοῦς σταυροφόρου τῆς Κοινοβουλευτικῆς Ἀ-δημοκρατίας, τῆς ὁποίας ἡ καθόλα ἄσπιλος πολιτεία κινδυνεύει νὰ ἀμαυρωθῇ ἀπὸ τὴν Δαυλικὴν ἀρθρογραφίαν. Καθόσον οἱ ἀναίσχυντοι ἀρθρογράφοι τοῦ «Δαυλοῦ» ἐπιμένουν νὰ ἐρευνοῦν καὶ τὸ κυριώτερον νὰ κρίνουν, ἀντὶ νὰ προσκολληθοῦν μετ' εὐλαβείας στὸ φιλοπρόοδον δόγμα «πίστευε καὶ μὴ ἐρεύνα» ἢ νὰ ἀναφωνοῦν τὸ τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου ἐπαναστατικὸν θέσφατον «Credo quia absurdum est». Γιὰ τέτοια δημοκρατία καὶ διάλογον ὁμιλοῦμε.

Ὁ «Δαυλὸς» εἰς ἀναγνώρισιν τοῦ ἐνδιαφέροντός Σας γι' αὐτὸν κρατᾷ τὸν χαρακτηρισμὸν «ἀξιολάτρευτο ἔντυπο», ποὺ τοῦ ἀποδώσατε εἰς τὸ «Πολιτιστικὸ Μονότονον» τοῦ «Βήματος» τῆς 2-7-1995. Καὶ σᾶς ὑποσχόμεθα νὰ μὴν ἀπογοητεύσωμεν τὴν λατρείαν Σας πρὸς ἡμᾶς. Ἰδίως τώρα, ποὺ θὰ μᾶς τιμᾷ συχνὰ ἡ ἐνταῦθα παρουσία Σας.

Ὁ ἐκ τῶν ἀξιολατρευτῶν συνεργατῶν τοῦ «Δ»

Γιῶργος Πετρόπουλος

Νὰ ἀποκρύπτεται ἡ ἀλήθεια!

Στὰ περιβόητα «Πρωτόκολλα τῶν Σοφῶν τῆς Σιών» (16ον) διαβάζουμε: «... θὰ ἀντικαταστήσωμεν τὸν κλασικισμόν, καθὼς καὶ πᾶσαν μελέτην τῆς ἀρχαίας ἱστορίας... θὰ διαγράψωμεν ἀπὸ τὴν μνήμην τῶν ἀνθρώπων ὅλα τὰ μὴ εὐχάριστα εἰς ἡμᾶς γεγονότα τῶν παρελθόντων αἰώνων...». Οἱ ἔβραιοι λοιπὸν ἐπιδιώκουν νὰ ἀφαιρέσουν ἀπὸ τὴν μνήμην τῶν ἀνθρώπων ὁποιοδήποτε γεγονὸς δὲν τοὺς εἶναι εὐχάριστον. Καὶ φυσικὰ ἀρχίζουν ἀπὸ τὰ σχολικὰ βιβλία, ἀπ' ὅπου ἀφαιροῦν ὅσα δὲν ἀρέσουν στὸν ἔβραϊσμόν. Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν εὐρίσκουν προθύμους ὑπηρέτας. Τελευταῖον παράδειγμα τὸ μὲ ἡμερομηνίαν 1-3-95 (ἀριθ. πρωτ. 602) ἔγγραφο τοῦ «Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου» πρὸς τὸν Ὑπουργὸν Παιδείας, ὅπου ἀνακοινεῖται, ὅτι «ἡ Ὀλομέλεια τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου στὴ συνεδρίαση τῆς 16-2-1995 ἀποφάσισε ὁμόφωνα νὰ προτείνῃ τὴν συγκρότηση ἐπιτροπῆς, ἡ ὁποία θὰ ἐξετάσῃ, ἐὰν στὰ σχολικὰ βιβλία ὑπάρχουν στοιχεῖα ἀντισημιτισμοῦ...». Ἐν συνεχείᾳ παρατίθενται τὰ προτεινόμενα μέλη τῆς ἐπιτροπῆς καὶ ζητεῖται ἡ ἐκδοσις τῆς σχετικῆς ὑπουργικῆς ἀποφάσεως.

Γεννῶνται τὰ ἐξῆς ἐρωτήματα:

1) Ποία ἀνάγκη ἐπέβαλε τὴν ὁμόφωνο μάλιστα ἀπόφασιν τῆς ὀλομέλειας τοῦ «Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου» νὰ ἀφαιρεθοῦν ἀπὸ τὰ σχολικὰ βιβλία «τὰ στοιχεῖα ἀντισημιτισμοῦ»;

2) Ποιὸς ἐξήτησε αὐτὴν τὴν ἀπόφασιν ἀπὸ τὸ «Π.Ι.»;

3) Διατί στὴν ἐπιτροπὴ ὑπάρχει καὶ μέλος τοῦ Κεντρικοῦ Ἰσραηλιτικοῦ Συμβουλίου; Τί δουλειὰ ἔχει εἰς κρατικόν μας παιδαγωγικὸν ὄργανισμόν;

4) Τί σημαίνει ἀντισημιτισμός; Ἐὰν τὰ ἀναφερόμενα στὰ σχολικὰ βιβλία γεγονότα, ποὺ οἱ ἔβραιοι τὰ θεωροῦν ἀντισημιτικά, εἶναι ἀληθῆ, θὰ τὰ ἀφαιρέσωμε ἀπὸ τὰ βιβλία; Δηλαδή ἂν στὰ σχολικὰ βιβλία ἀναφέρονται τὰ ἐγκλήματα τῶν ἔβραϊων κατὰ τῶν ἱεραρχῶν τῆς Ἐκκλησίας μας (π.χ. Πατροκοσμᾶ, Διονυσίου Τρίκκης, Γρηγορίου Ε', Γρηγορίου Κορώνης, Ἀναστασίου, Ἀγίου Συμεῶν, Σεραφεῖμ κ.τ.λ.), κάνουμε ἀντισημιτισμό; Φυσικὰ ὄχι. Λέγομε τὴν ἀλήθειαν, τὴν ὁποία τὸ «Π.Ι.» θέλει νὰ ἀποκρύψῃ. Εὐγε του! Ἀλήθεια, γιατί δὲν ἀναθέτουν τὴν συγγραφή τῶν σχολικῶν μας βιβλίων στὸ Κεντρικὸ Ἰσραηλιτικὸ Συμβούλιο;

Κ.Π.

Ἀναβίωση τῶν Νεμέων

Ἀπ' τὸν ἐπόμενο χρόνον θ' ἀναβιώσουν τὰ ἀρχαῖα Νέμεα, ποὺ ἔπαυσαν νὰ γιορτάζονται ἐδῶ καὶ 16 αἰῶνες ἐξαιτίας τοῦ ἐξ-ουσιαστικοῦ οἴστρου ποὺ προσέβαλε τότε τὴν ἀνθρωπότητα. Τὰ Ὀλύμπια, τὰ Πύθια, τὰ Νέμεα, τὰ Ἰσθμια καὶ τὰ Παναθηναῖα ἦσαν οἱ μεγαλύτερες θρησκευτικὲς ἐορτὲς τῶν Ἑλλήνων, ποὺ περιελάμβαναν καὶ ἀθλητικὲς ἐκδηλώσεις. Στὰ ἀντίστοιχα στάδια ἐφθάναν ἀθλητὲς ἀπ' ὅλον τὸ γνωστὸ τότε κόσμον, ποὺ ἔφεραν τὴν ιδιότητα τοῦ Ἑλλήνος, δηλαδή τοῦ πολιτισμένου ἀνθρώπου. Λάκωνες καὶ Ἀθηναῖοι, Κορίνθιοι καὶ Μακεδόνες, Ἀκραγαντίνοι καὶ Μιλήσιοι ἔσπευδαν ν' ἀγωνισθοῦν καὶ νὰ κατακτήσουν τὸν ἐκ κοτίνου ἢ δάφνης ἢ δρυὸς στέφανο, ποὺ ἀποτελοῦσε τὴν ὑψίστην διάκριση καὶ τιμὴν. Αὐτὸ ἴσως δίνει καλύτερα παντὸς ἄλλου τὸ στίγμα τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνεύματος. Ὁ Ἕλλην ἀνθρώπος, ἔχοντας ξεπεράσει ὅλα τὰ ὑλιστικὰ καὶ ἐφήμερα, εἶχε φθάσει στὸ ἐπίζητο σημεῖον· ἀγωνίζεται γιὰ τὴν νίκη καὶ μόνο γι' αὐτήν.

Σήμερα ἡ ἀνθρωπότητα, ἀφοῦ γέννηκε τοὺς καρποὺς τῆς υλόφρονος καὶ δονολόφρονος Ἀνατολῆς, ἀφοῦ ἐφθασε «στοῦ κακοῦ τὴ σκάλα», κατὰ ποὺν λέει ὁ ποιητής, ἐπιστρέφει στὸ κατὰ φύσιν ζῆν, ἐπιστρέφει στὴν Ἑλλάδα. Πρόσωπα καὶ προσωπικότητες ἀπ' ὅλο τὸν κόσμον ἀνατρέχουν στὴν Ἑλλάδα καὶ τὰ δημιουργήματά της, ἀπ' ὅπου ἀναζητοῦν τὸ μέτρο καὶ τὸν «οἶακα πρὸς στάθμην δίου». Μεταξὺ αὐτῶν καὶ τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου γιὰ τὴν ἀναβίωση τῶν ἀρχαίων «Νεμέων», στὰ ὁποῖα πέραν τῆς ἐκφράσεως τῶν συγχαρητηρίων μας, εὐχόμεστε κάθε ἐπιτυχία.

Σ.Π.

Νεκρανάσταση τοῦ Μεσαίωνα

Οἱ μεσαιωνικὲς πρακτικὲς ὄχι μόνον δὲν ἐγκαταλείφθηκαν στὰ σύγχρονα χρόνια, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ἀναβιώνουν δείχνοντας στοὺς ὀρθὰ σκεπτομένους ἀνθρώπους τὸ πραγματικό πρόσωπο τῆς θεοκρατίας, πὺν ἔμεινε σταθερὸ καὶ ἀναλλοίωτο ἀνὰ τοὺς αἰῶνας. Ὁ λόγος γιὰ τὴν περιφορὰ τῆς Ἁγίας Ζώνης τῆς Θεοτόκου στοὺς δρόμους, στὶς μονὲς καὶ στὰ σπίτια τῶν ἐξουσιαστῶν τῶν Ἀθηνῶν, πὺν πραγματοποιήθηκε τὸν περασμένο Ἰουνίο ἀπὸ τὸν ἀρχιμανδρίτη τῆς Μονῆς Βατοπεδίου Ἁγίου Ὁρους κ. Ἐφραίμ. Ἀπώτερος στόχος τῆς περιφορᾶς τῆς Ἁγίας Ζώνης ἦταν ἡ συγκέντρωση 6 δισεκατομμυρίων ἀπὸ τὸν κ. Ἐφραίμ, τὰ ὁποῖα ὑποτίθεται ὅτι θὰ διαθέσει γιὰ κάποιες ἀγιογραφίες. Καὶ γιὰ τὴν προσέλκυση τοῦ κόσμου κινήθηκαν θεοὶ καὶ δαίμονες. Μέχρι καὶ «στημένα» θαύματα ὁργανώθηκαν (ἔγραψε γι' αὐτὰ τὸ σύνολο σχεδὸν τοῦ ἡμερησίου τύπου τῆς 1ης καὶ 2ας Ἰουνίου 1995). Μοναδικὴ ἐξαίρεση τοῦ κανόνος ὁ μητροπολίτης Ἐδέσσης κ. Χρυσόστομος, ὁ ὁποῖος μίλησε γιὰ «παραπλάνηση τῶν πιστῶν καὶ εὐτελεῖ ἀργυρολογία», καὶ δέχθηκε τὴν ἐπίθεση ὄχι μόνον τοῦ Ἐφραίμ ἀλλὰ καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Ὁ μεσαιωνικὸς σκοταδισμὸς σὲ πλήρη δράση.

Π.Κ.

“Ὅσο χτυπᾶς τὶς ιδέες, τόσο πιὸ βαθιὰ μπαίνουν

Μέχρι πρό τιнос πίστευα, ὅτι ὁ «Δαυλὸς» καὶ τὸ ἔργο του βρίσκονται «στὸ νοῦ καὶ στὴν καρδιά» ἐνὸς ποσοστοῦ Ἑλλήνων, ἐκείνων ἀκριβῶς πὺν ἔχουν τὸ χάρισμα νὰ ἀναζητοῦν χωρὶς δογματισμοὺς τὴν γνώση καὶ τὴν ἀλήθεια. Ὅμως τὰ γεγονότα τῆς 18ης Ἐκθεσης Βιβλίου μὲ τὸ ἀνάνδρο χτύπημα τοῦ Σκοταδισμοῦ καὶ τὴν καταστροφὴ τοῦ περιπτέρου τοῦ «Δαυλοῦ» μὲ ἔκαναν νὰ ἀλλάξω ἄποψη «καθέτως». Ἀμέσως μετὰ τὸ γκρέμισμα τοῦ περιπτέρου ἄρχισα νὰ συγκεντρώνω καὶ νὰ τακτοποιῶ τὰ ἐναπομείναντα βιβλία καὶ τεύχη, πὺν γλύτωσαν ἀπὸ τὸ σχίσμο καὶ τὸ ποδοπάτημα τῶν βαρδάρων. Καὶ τότε ἀντελήφθην, ὅτι τὸ σύνολο τῶν ἐπισκεπτῶν τῆς ἐκθέσεως πὺν πλησίαζαν τὸ κατεστραμμένο περίπτερο ἔσπευσε μὲ περίσσια φροντίδα νὰ συγκεντρώνει καὶ νὰ τακτοποιεῖ τὸ ἐντυπο ὑλικό.

Τὸ σύνολο τῶν ἐπισκεπτῶν ἐξέφρασε τὴν ὀργή καὶ τὴν ἀγανάκτησή του καὶ πολὺ εὖστοχα ἐντόπιζε τοὺς «κρυφούς» ὑποκινητὲς τῶν βαρδαροτήτων. Πολὺ ἦταν ἐκεῖνοι πὺν ἄρχισαν νὰ διαδίδουν τὰ σκόρπια στὸ ἔδαφος τεύχη καὶ στὴν συνέχεια νὰ τὰ τοποθετοῦν μὲ τάξη στὴν θέσση τους. Σχεδὸν ὅλοι μοῦ ὑπέδειξαν, ὅτι τὸ περίπτερο τοῦ «Δαυλοῦ» πρέπει νὰ ξαναστηθεῖ ἀμέσως καὶ νὰ ξαναλειτουργήσῃ κανονικά, καὶ ὅταν τοὺς διαβεβαίωνα γι' αὐτό, τότε μόνον ἄρχιζαν νὰ φεύγουν. Τόσο ἐκείνη τὴν βραδυνὰ ὅσο καὶ τὶς ἐπόμενες μέρες ἡ κοσμοσυρροή στὸ περίπτερο τοῦ «Δαυλοῦ» ἦταν ἀνεπανάληπτη.

Π.Κ.

Νομισματικὸν Τμῆμα

Εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἐπαινεθῇ δημοσίως ἡ Τράπεζα Πίστεως, ἡ ὁποία ἵδρυσε καὶ διατηρεῖ νομισματικὸν τμῆμα, τὸ ὁποῖο συνεχῶς ἐμπλουτίζεται μὲ τὴν ἀγορὰν εἰς διεθνεῖς πλειστηριασμοὺς ἀρχαιοελληνικῶν νομισμάτων. Ἔτσι ἐδημιουργήθη καὶ αὐξάνεται μία συλλογὴ ὑψίστης ἐθνικῆς σημασίας, διὰ τὴν ὁποία κάποτε ὁ κ. Κωστόπουλος θὰ εἶναι ὑπερήφανος καὶ ἡ Ἑλλὰς θὰ τὸν εὐγνώμωνῃ, διότι συγκεντρώνει σημαντικὰ στοιχεῖα τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἱστορίας.

Τὸ κράτος δὲν ὑποστηρίζει τὴν Τράπεζα Πίστεως, πὺν δαπανᾷ ἀξιόλογα ποσὰ διὰ τὴν ἀπόκτησιν ἀρχαιοελληνικῶν νομισμάτων, ἀλλὰ διὰ κάθε εἰσαγόμενον νόμισμα ἡ Τράπεζα πληρώνει 8% ἐπὶ τῆς ἀξίας του!! Δηλαδή ἡ Τράπεζα χρηματοδοτεῖ τὴν ἀγορὰ τῶν νομισμάτων, τὰ φέρει στὴν Ἑλλάδα καὶ φορολογεῖται διὰ τὴν ἐνέργειάν της αὐτήν. Πὺν θὰ φθάσουν ἀκόμη οἱ νεοδάρδαροι μισέλληνες τοῦ κρατιδίου!;

Κ.Π.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΚΑΤΣΙΑΔΡΑΜΗΣ

Ἡ ἀνθρωποθυσία πὺ δὲν ἔγινε

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΑΠΟΔΕΙΞΕΙΣ ΜΙΑΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΑΠΑΤΗΣ

1. ΓΕΝΙΚΑ

Στὸ ἄρθρο τοῦ ἀρχαιολόγου κ. Ι. Σακελλαράκη, πὺ δημοσιεύθηκε στὸ περιοδικὸ «Ἐξπέριμεντ» (*Experiment*), προβάλλεται ἡ ἀποψι, ὅτι οἱ ἀνευρεθέντες σκελετοὶ σὲ ἐρείπια Μινωικοῦ κτίσματος τοῦ 1700 π.Χ. στὴν θέσι Ἀνεμόσπηλια τῶν Ἀρχαίων Κρήτης, τὸ ὁποῖον ἐθεωρήθη ὡς «ἱερὸν κορυφῆς», ἦσαν τὸ θῦμα καὶ οἱ θῦτες μιᾶς ἀνθρωποθυσίας. Θεωρεῖται δέ, ὅτι οἱ θῦτες ἱερεῖς μὲ τὸν βοθητὸν κατεπλακώθησαν ἀπὸ τὴν ὀροφὴ τοῦ κτίσματος, ἡ ὁποία κατέρρευσε λόγω τοῦ ἰσχυροῦ σεισμοῦ, ὁ ὁποῖος τὸ 1700 π.Χ. κατέστρεψε τὴν παλαιοανακτορικὴ Κρήτη. Ἐν συνεχείᾳ ἡ ἐπισυμβᾶσα πυρκαϊὰ κατέστρεψε ὁλοσχερῶς τὸ κτίσμα καὶ κατέκανυσε τὰ σώματα τῶν καταπλακωθέντων ἱερέων καὶ τοῦ θυσιασθέντος πάνω σὲ ἕναν «χαμηλὸ βωμό»¹. Σύμφωνα μὲ τὴν διαπωθεῖσα ἀποψι τοῦ κ. Ι. Σακελλαράκη στὸ κεντρικὸ δωμάτιο ἀνευρέθησαν «...ἕνα ζευγάρι πῆλινα πόδια σὲ φυσικὸ μέγεθος...», «...τὰ ὁποῖα, ἂν καὶ προφανῶς δὲν ἦταν στὴν ἀρχικὴ τους θέσι, βρέθηκαν ὀρθια...». «...Τὸ γεγονός πῶς τὰ πόδια βρέθηκαν, μαζὶ μὲ μᾶζες καμένου ξύλου ὑποδηλώνει τὴν χρῆσι τους: εἶχαν ἐμπηγεῖ στὸν ξύλινο κορμὸ ἑνὸς ξόανου, πὺ κήκε στὴν πυρκαϊὰ». Στὴν εἰσοδο τοῦ κτίσματος βρέθηκε ἕνας ἐφθαρμένος σκελετὸς δίπλα στὰ κομμάτια ἑνὸς σπασμένου εὐμεγέθους ἀγγείου, στὸ ὁποῖο, ὑποτίθεται, εἶχε συγκεντρωθεῖ τὸ αἷμα τοῦ θύματος.

Ἀπὸ τεχνικῆς ἀπόψεως ὁμως δημιουργοῦνται ἀδυσώπητα ἐρωτηματικὰ σχετικὰ α) μὲ τὴν κατάρρευσι τοῦ κτίσματος καὶ τῆς ὀροφῆς, β) τὴν πυρκαϊὰ, γ) τὴν μὴ ἀνατροπὴ τοῦ ξόανου, δ) τὸ ἀγγεῖο τῆς θυσίας καὶ τὸ ὕψος τοῦ βωμοῦ καὶ ε) τὴν ἐγκατάλειψι τῶν νεκρῶν καὶ τοῦ κτίσματος.

Ἡ ὀροφή, ἡ ὁποία ἔχει ἄνοιγμα τὸ πολὺ 3.00 μ., δὲν εἶναι δυνατόν νὰ καταρρεύσῃ παρὰ μόνον, ἀφοῦ πρῶτα καταρρεύσουν οἱ τοῖχοι, οἱ ὁποῖοι τὴν στηρίζουν. Στὴν περίπτωσι ὁμως

Ἕνα «σενάριο» ἀλὰ Σακελλαράκη...

Ἀγαπητὲ «Δαυλέ»,

Ἐρχομαι διὰ τῆς παρουσίας μου νὰ ψέξω τὸν συνεργάτην σου κ. Εὐ. Μπεξῆν γιὰ τὴν ἀπάτησιν του πρὸς τὸν ἀξιότιμον κ. Γιάννην Σακελλαράκη-EXPERIMENT, καθηγητὴν ἀρχαιολογίας – συγγνώμην γιὰ τὸ ἀκατανόητον τοῦ τίτλου του, ἀλλὰ ἔτσι ἀκριβῶς ἀναγράφεται στὴν προμετωπίδα τοῦ περισπούδαστου ἁρθρου του, τοῦ σχετικοῦ μὲ τὴν τέλεσιν ἀνθρωποθυσιῶν στὴν Κρήτη. Ἕνα τόσο ἐπιστημονικὸν ἄρθρον δὲν χρῆζει ἀπαντήσεως, ὅπως αὐτὴ τοῦ κ. Μπεξῆ, ἀλλὰ χρειάζεται ἐμπεριστατωμένην ἀνάλυσιν ἰσοβαρῆ τοῦ γραπτοῦ τοῦ κ. Σακελλαράκη-EXPERIMENT.

Γιὰ τὸν λόγον αὐτὸν παρακαλῶ ἀντὶ ἄλλου σχολίου, νὰ δημοσιεύσετε στὸ περιοδικὸ σας τὴν σοδαρὴ μου ἀπάντησιν, ὥστε ἐξ αὐτῆς νὰ λάβῃ ὕψος σοδαρότητος καὶ τὸ περιοδικόν σας. Σᾶς εὐχαριστῶ ἐκ τῶν προτέρων.

Θανάσης Νακόπουλος-ΔΑΥΛΟΣ
Καθηγητῆς μπουρδολογίας

ΓΕΛΟΡΑΜΑ

Ἕνα ἀρχαῖο δρᾶμα, καλύτερα πανάρχαιο, ἀφοῦ ἐχρειάστηκαν 3.700 χρόνια, γιὰ νὰ ἔλθῃ στὸ φῶς, ἐφανερώθη στὶς ἡμέρες μας. Ὅλα ξεκίνησαν τὸ 1980, ὅταν μία φίλη μου, πὺ τῶχε

αὐτὴ δὲν γίνεται ἀποδεκτό, ὅτι μετὰ ἀπὸ μία σημαντικὴ κατάρρευσις, ἡ ὁποία εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν πτώσι σημαντικῶν ὄγκων μέσα στὸ κτίσμα, θὰ ἦτο δυνατόν ἀφ' ἐνὸς μὲν νὰ ἐπακολουθήσῃ φωτιά, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι ἓνα ἐλαφρὺ ξύλινο ἄγαλμα στηριζόμενο σὲ πῆλινα πόδια θὰ μπορούσε νὰ εἶχε μείνει ὄρθιο, ὥστε μετὰ νὰ καῇ. Εἶναι δυνατόν, ἡ στέγη καὶ οἱ πέτρες νὰ πλάκωσαν ἐπιλεκτικὰ τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι, ἂν ἦσαν ἐν ζωῇ, εἶχαν τὴν δυνατότητα νὰ κινηθοῦν, καὶ ὄχι ἓνα ἀκίνητο ξόανο; Πῶς γίνεται, τὸ ἀγγεῖο τῆς θυσίας, μέσα στὸ ὁποῖο τρέχει τὸ αἷμα ἀπὸ τὸν βωμό, νὰ εἶναι ὑψηλότερο τοῦ βωμοῦ; Γιατί τὸ «ἱερὸ» καὶ οἱ «ἱερεῖς» ἐγκατελείφθησαν καὶ δὲν τοὺς ἀπεδόθησαν οἱ πρέπουσες τιμές, ὅπως θὰ ἄρμοζε σὲ «ἱερεῖς», ὅταν εἶναι γνωστὴ ἡ εὐαισθησία τῶν Μινωϊτῶν σχετικῶς μὲ τὸν θάνατο; Ἀλλωστε ἡ διάσημη παράστασις τῆς ταυροθυσίας στὴν σαρκοφάγο τῆς Ἀγίας Τριάδας ἀναφέρεται σὲ νεκρικὴ τελετὴ⁷.

Κατωτέρω μὲ τὴν ἀξιολόγησι τῶν στοιχείων, τὰ ὁποῖα προκύπτουν ἀπὸ τὴν ἀντισεισμικὴ συμπεριφορὰ τοῦ κτίσματος καὶ ἀπὸ τὶς γνωστὲς σ' ἐμᾶς ἀντιλήψεις τῶν Μινωϊτῶν Κρητῶν Ἑλλήνων γιὰ τὴν θρησκεία καὶ τὸν θάνατο, ἀποδεικνύουμε ὅτι εἶναι αὐθαίρετη καὶ ἀπορριπτέα ἡ ἀποψις τῆς ἀνθρωποθυσίας.

Ἦδη ὁ ἀρχαιολόγος κ. Εὐάγγελος Μπεξῆς σὲ ἄρθρο του στὸν «Δαυλό», τευχ. 161⁶ ἀμφισβητεῖ μὲ ἰσχυρὰ στοιχεῖα τὴν ἀνθρωποθυσία, τὸν χαρακτηρισμὸ τοῦ κτίσματος ὡς «ἱεροῦ» καὶ τοὺς ἀνευρεθέντας σκελετοὺς ὡς ἀνήκοντας σὲ «ἱερεῖς».

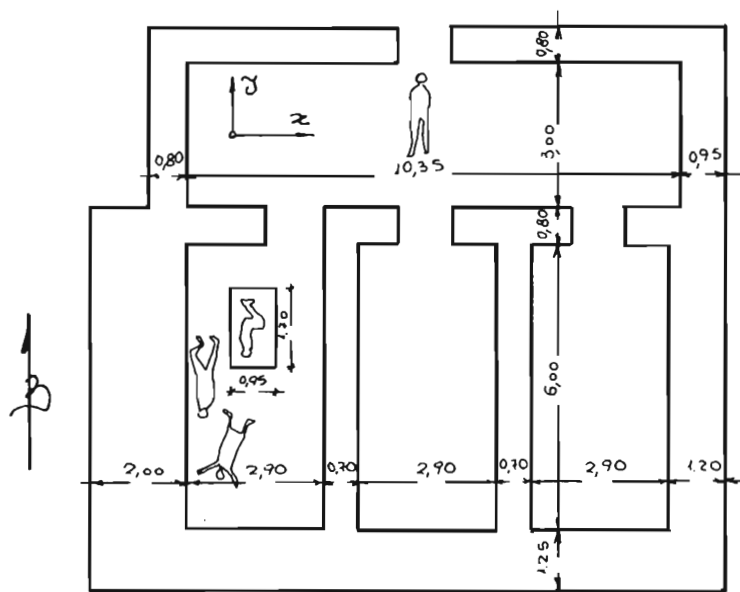
2. ΤΟ ΚΤΙΣΜΑ

Τὸ κτίσμα, τὸ ὁποῖο ἀνέσκαψε ὁ κ. Ι. Σακελλαράκης, ἀποτελεῖται ἀπὸ τρία δωμάτια ἐν σειρά καὶ ἓναν προθάλαμο καὶ παρουσιάζεται ὑπὸ κλίμακα στὸ **σχέδιο 1**. Οἱ διαστάσεις τοῦ κτίσματος προσδιορίσθηκαν ἀναλογικὰ ἀπὸ τὶς δημοσιευθεῖσες φωτογραφίες στὸ τεῦχος 161 τοῦ «Δαυλοῦ». Γιὰ τὴν ἐκτίμησιν ἐνὸς μεγέθους ἀναφορᾶς ἐχρησιμοποιήθη ἡ φωτογραφία, στὴν ὁποία φαίνεται καὶ ὁ ἴδιος ὁ κ. Ι. Σακελλαράκης. Τὸ ὕψος τοῦ κτίσματος εἶναι ἀγνωστον καὶ ἐκτιμᾶται σὲ 3.00 μ., ὅσο περίπου καὶ τὸ πλάτος τῶν δωματίων καὶ τοῦ θαλάμου. Οἱ τοῖχοι εἶναι παχεῖς ἀπὸ 0.70 ἕως 1.25 μ., μὲ τὸν δυτικὸ τοῖχο ὑπερβολικὰ παχὺ νὰ φθάσῃ σὲ πάχος τὰ 2.00 μ. Γιὰ τὴν τοιχοποιία ἔχουν χρησιμοποιηθεῖ ἀκατέργαστοι λίθοι καὶ

«ψώνιο» μὲ τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, μὲ προσεκάλεσε νὰ γνωρίσω ἀπὸ κοντὰ τὴν μοναδικὴν μαρτυρίαν τελέσεως ἀνθρωποθυσιῶν στὸν Ἑλλαδικὸ χῶρο. Ἀμέσως ἡ περιέργειά μου ἐφούντωσε κι ἐκόρωσε. Βεβαίως κι ἐσεῖς ἂν ἐβλέπατε τὴν ἀρχαιολόγο φίλη μου, θὰ ἐφουντώνατε. Ἄς εἶναι ὁμως.

Ἔχουν περάσει 15 χρόνια ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ πρωινό, πού μαζί μὲ τὴν Ἑλένη ἀνεβαίναμε πρὸς τὰ Ἀνεμόσπηλια. Ὅσο τὴν ἔβλεπα νὰ ἀνεβαίνει ἔμπροσθέν μου μὲ τὸ καυτό της σορτσάκι, τόσο ἐμακάριζα τὸν ἑαυτόν μου, πού ἤρνηθη τὴν πρόσκλησιν τῆς Λίζας στὸ Κακοσάλεσι. Τὸ τοπίον (ὄχι μόνον τῆς Ἑλένης) πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου ἦτο μαγευτικόν. «Στὴν Ἀνατολὴν καὶ τὴν Δύσιν τὸ θέμμα διαπερνᾷ ἐπ' ἀλλήλες γραμμὲς τοῦ πλοῦσιου ἀνάγλυφου τῆς κρητικῆς γῆς, μέχρι τὰ πιδόμακρυνά ψηλὰ βουνά. Καὶ στὸν Βορρᾶ ξαπλώνονται τὰ εὐφοραχωματόδουνα ὡς τὴν θάλασσα» (κείμενο ἀπὸ λεζάντα φωτογραφίας τοῦ ἁρθροῦ τοῦ κ. Σακελλαράκη-EXPERIMENT). Καὶ νά, ἐφθάσαμε στὸ οἶκμα. Ἀμέσως μὲ τὴν πρώτην περιδιάδασιν μου ἐπὶ τῶν ἐρείπων κατενόησα πλήρως τὸ δρᾶμα, πού εἶχε παιχθεῖ χιλιάδες χρόνια πρὶν στὸν τόπον αὐτόν.

Εὐρισκόμεθα εἰς τὴν 18ην Ἰουλίου τοῦ ἔτους 1699 π.Χ. Ὁ ἄρχοντας μὲ τὴν ἐξάιρετον σφραγίδα, πού ἀνεκαλύφθηκε στὰ ἐρείπια, στὸ χέρι του περασμένη, ἐτοιμάζεται νὰ κατέλθῃ στὸν λυμένα τῆς Κνωσοῦ, τὴν Ἀμισόν. Ἀπὸ τὸν περίβολον τοῦ οἰκήματος εἶδε νὰ εἰσέρχεται στὸν λυμένα ἓνα κοῖλον πλοῖον. Ἀπὸ τὸ χρῶμα τῶν πανιῶν του συνεπέρανε, ὅτι ἦτο τὸ πλοῖον τοῦ ἀρχοντος Ἰδομενέως, πού τοῦ εἶχε δανείσει χρήματα μὲ ὑπέρογκον τόκον, καθ'

Σχ. 1: Κάτοψις. (Βλέπε στο κείμενο).

σάν συνδετικό κόνιαμα λάσπη. Οί τοίχοι τών δωματίων διασώζονται έως ενός ύψους, τὸ ὅποιον ἐκτιμᾶται σὲ 0.80 ἐκ.

3. Η ΣΤΑΤΙΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ ΤΟΥ ΚΤΙΣΜΑΤΟΣ

3.1. Γιὰ τὸν ἔλεγχο τῆς στατικῆς ἐπαρκείας τοῦ κτίσματος σὲ ἓναν ἐνδεχόμενον σεισμόν ἐκτὸς ἀπὸ τὸν τρόπο συμπεριφορᾶς του εἶναι ἀπαραίτητη ἡ γνώσις ἀφ' ἑνὸς μὲν τῆς σεισμικῆς φορτίσεως, ἡ ὁποία εἶναι προφανῶς ἀγνωστὴ γιὰ τὸ παρὸν κτίσμα, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ ἀντοχὴ τῆς τοιχοποιίας, ἡ ὁποία καὶ αὐτὴ εἶναι ἀγνωστὴ. Σὲ μία προσπάθεια νὰ γίνῃ κάποια προσέγγισι τοῦ προβλήματος καὶ νὰ ἐκτιμηθῇ τὸ μέγεθος τῆς σεισμικῆς ἐπιβαρύνσεως, χρησιμοποιεῖται ἡ διατυπωθεῖσα ἄποψις, ὅτι τὸ ξόανο μετὰ τὸν ὑποτιθέμενον σεισμὸν κάηκε ὀρθοῦ καὶ ἐπομένως κατὰ τὴν διάρκειά τοῦ σειμοῦ δὲν ἀνετράπη.

3.2. Στὸ **σχῆμα 2** παρουσιάζονται οἱ δυνάμεις πάνω στὸ ξόανο κατὰ τοὺς δύο ἄξονες τοῦ κτίσματος x καὶ y . Ἡ ἀπόστασις ἐδράσεως τῶν πῆλινων ποδιῶν ἐκτιμᾶται σὲ 40 ἐκ. Οἱ δυνάμεις εἶναι W , G , V , T , δηλαδὴ σεισμικὴ φόρτισις, βάρος ἀγάλματος, κατακόρυφος συνιστώσα σειμοῦ καὶ τριβὴ στὴν βάση τοῦ ἀγάλματος ἀντιστοίχως. Μὲ συντελεστὴ τριβῆς 0.30 καὶ βάρος ἀγάλματος 144 ἕως 88 κιλά (ἀνάλογα μὲ τὸ εἶδος τῆς χρησιμοποιηθείσης ξυλείας) προκύπτει ἐλάχιστη δυνάμις τριβῆς περίπου 26.40 κιλά, ἡ ὁποία εἶναι τῆς αὐτῆς τάξεως μεγέθους μὲ τὴν ἐλάχιστη ὀριζόντια δυνάμις ἀνατροπῆς, κατὰ X , $W_x = 28.8$ κιλά. Συνεπὺς θεωρητικὰ τὸ ἄγαλμα δὲν δύναται νὰ ὀλισθήσῃ κατὰ τὴν διάρκειά τοῦ σειμοῦ καὶ ἐπομένως ἀπὸ τὴν ἰσορροπία τῶν W_x , W_y καὶ G μπορεῖ νὰ ἐκτιμηθῇ ἡ μέγιστη ἐδαφικὴ ἐπιτάχυνσις. Ἡ ἐπιρροὴ τῆς κατακόρυφης συνιστώσας τοῦ σειμοῦ, ἐφ' ὅσον ὑπῆρχε, εἶναι τελείως ἀγνωστὴ καὶ ἐδῶ παραλείπεται, ἀφοῦ δύναται νὰ ἐπιρραεῖται ἀρνητικὰ, δηλαδὴ νὰ ἀνατραπῇ εὐκολότερα τὸ ἄγαλμα καὶ νὰ προσδιορισθῇ μικρότερη σεισμικὴ φόρτισις ἀπὸ τὴν πραγματικὴν.

Πρέπει να αναφερθῇ, ὅτι ἕνας ὑψηλὸς πεσσὸς (ἐδῶ ἡ ἀναλογία ὕψους πρὸς βάσιν εἶναι $2.00/0.4 = 5.00$, δηλ. ὁ πεσσὸς δὲν μπορεῖ νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς κοντὸς) ἐνδέχεται νὰ μὴν ἀνατραπῇ λόγῳ τῆς λικνισέως του κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ σεισμοῦ², ἐστὼ καὶ ἂν κάτι τέτοιο θὰ ἀπαιτοῦσε ἡ ἰσορροπία τῶν ἀνωτέρω δυνάμεων W, G .

3.3. Ἀπὸ τὴν συνεκτίμησι τῆς ἰσορροπίας τῶν προαναφερθεισῶν δυνάμεων πάνω στὸ ἀγαλμα προκύπτει μέγιστη ἐδαφικὴ ἐπιτάχυνσι σεισμοῦ «ἀνοιγμένη» ἐπὶ τῆς ἐπιταχύνσεως τῆς βαρύτητος κατὰ τὶς δύο διευθύνσεις $\epsilon_{ix}=0.20$ καὶ $\epsilon_{iy}=0.15$. (Στὸν πρόσφατο σεισμὸ τῶν Γρεβενῶν μετρήθηκε μέγιστη ἐδαφικὴ ἐπιτάχυνσι κατὰ τὸν διαμήκη ἄξονα τοῦ ὀργάνου 0.21 καὶ κατὰ τὸν ἐγκάρσιο 0.15 στὸ κτίριο τῆς Νομαρχίας τῆς Κοζάνης. Ἀξίζει νὰ ἀναφερθῇ, ὅτι στὴν πόλι τῆς Κοζάνης σὲ ἄλλη θέσι μετρήθηκαν σημαντικὰ μεγαλύτερες ἐπιταχύνσεις, ἐνῶ στὰ παρακείμενα χωριά Χρώμιο καὶ Παλαιοχώρι ἐκτιμᾶται ἡ μέγιστη ἐδαφικὴ ἐπιτάχυνσι σὲ $0.40 g^3$. Τὰ μεγέθη ἀπὸ τὸν σεισμὸ τῆς Κοζάνης ἀναφέρονται, γιὰ νὰ φανῇ ἡ μεγάλη διαφορὰ τῆς σεισμικῆς ἐπιδιδόσεως ἀπὸ θέσι σὲ θέσι. Ἦτοι μπορεῖ ἡ σεισμικὴ ἐπιδιδόσι νὰ εἶναι σημαντικὰ μεγαλύτερη ἀλλὰ καὶ σημαντικὰ μικρότερη).

3.4. Μὲ συντελεστὴ ἐνισχύσεως $\alpha=2.5$ καὶ συντελεστὴ συμπεριφορᾶς $\kappa=1.5$ προκύπτουν σεισμικοὶ συντελεστὲς φορτίσεως τοῦ κτίσματος $\epsilon_x=0.33$ καὶ $\epsilon_y=0.25$. Οἱ τιμὲς αὐτὲς εἶναι ἀρκετὰ «λογικὲς» γιὰ ἕναν ἰσχυρὸ σεισμὸ. Βεβαίως θὰ μπορούσαν νὰ εἶναι μεγαλύτερες, ἀλλὰ καὶ μικρότερες, ὥς ἀνεφέρθη, ἂν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἀρκετοὶ παρόντες καθορίζουν τὴν σεισμικὴ φόρτισι μῆς κατασκευῆς (μέγεθος σεισμοῦ, διάρκεια, ἀπόστασι ἐπικέντρου, βάθος ἐστίας, ἀλληλοεπίδρασι ἐδάφους θεμελιώσεως/κατασκευῆς κ.λπ.). Λόγῳ ἐπομένως πολλῶν ἀγνώστων παραγόντων θεωροῦμε τὶς τιμὲς αὐτὲς ἀποδεκτὲς καὶ ὡς μέση τιμὴ γιὰ τὸν ἔλεγχο τοῦ κτίσματος.

3.5. Κατὰ τὸν ἀντισεισμικὸν ἔλεγχο τοῦ κτίσματος ἐλήφθησαν τὰ ἐξῆς φορτία καὶ ἔγιναν οἱ ἐξῆς παραδοχές:

3.5.a. Τὸ βάρος τῆς στέγης ἐκτιμᾶται σὲ 300 κιλά/τετρ.μ. Ἡ ἐκτίμησι αὐτὴ εἶναι ἀληθοφανής, ἀφοῦ οἱ στέγες τῶν Μινωϊτῶν τῆς ἐποχῆς ἦσαν ξύλινες (καδρόνια καὶ σανίδες) μὲ ἐπικάλυψι ἀπὸ ἀδιάδροχο πηλὸ⁴.

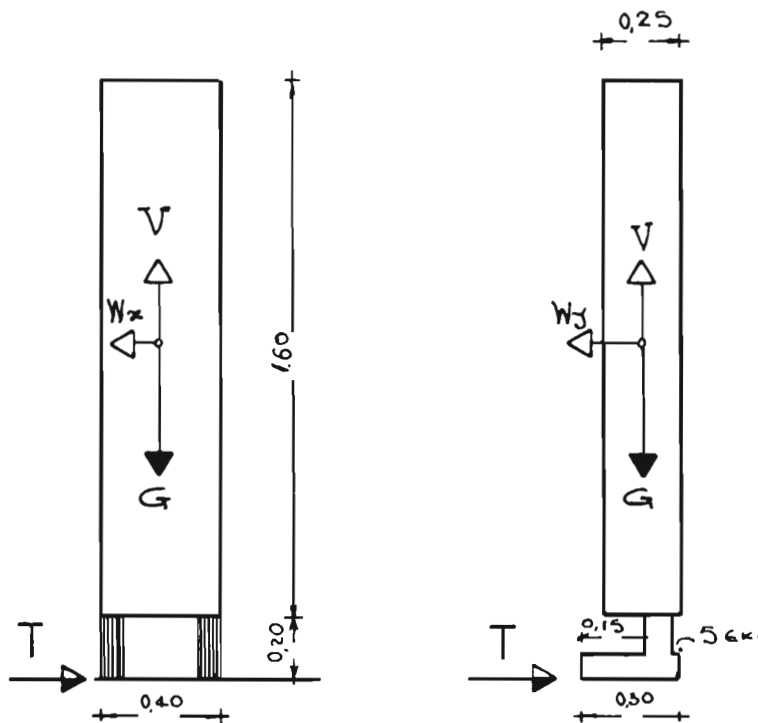
3.5.b. Ἡ στέγη ἐθεωρήθη ἀπλῶς ἐδραζομένη ἐπὶ τῶν τοίχων, καθέτως πρὸς τὸν μεγάλο

ὅτι τοκογλύφος. Ἀμέσως διέταξε τὴν γυναῖκα του καὶ τὸν ἀνεψιὸν νὰ κάνουν χωρὸν, διότι θὰ ἔφερε καὶ ἄλλα ἐμπορεύματα. Καὶ παρὰ τὶς διαμαρτυρίες τῆς γυναίκας του, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἄλλος χώρος κι ὅτι οἱ πῖθι ἐυρίσκονται ὁ ἕνας ἐπάνω στὸν ἄλλον, ἔδωκεν ἐντολὴ νὰ καθαρισθῇ τὸ δωμάτιον μὲ τὸ ξόανον τῆς θεᾶς Ἀφθονίας καὶ ἀπῆλθε πρὸς τὸν λιμένα. Ἐδριζαν ὁ ἀνεψιὸς του καὶ ἡ γυναῖκα του, ἐπειδὴ ὁ φιλοχρήματος τοκογλύφος δὲν εἶχε ἀγοράσει δούλους κι ὅλη ἡ ἐργασία θὰ ἐγίνετο ἀπὸ αὐτοὺς. Εἰς τὸν νοῦν τῆς γυναίκας συνεστρέφετο ἡ ἰδέα τῆς ἐκδικήσεως, καθ' ὅτι ὁ Ἰδομενεὺς ἦτο καὶ ἐξάδελφός της καὶ τοῦ εἶχε μιὰ κάποιαν ἀδυναμίαν ἐξ αἰτίας πονηρῶν τινῶν ἱστοριῶν, πού συνέβησαν μεταξύ των πρὶν ἀπὸ τὸν γάμον της μὲ τὸν ἀκαρδὸν τοκογλύφον.

Ἐγύρισε καὶ εἶδε τὸν ἀνεψιὸν τοῦ ἀνδρός της. Σφριγηλὸς ἔφητος τῶν 18 ἐτῶν καὶ οἱ πλάτες του ἕνα ἀλὼν τόπος. Παρεμόνευε τὴν στιγμὴν, πού ὁ νέος εὐρίσκετο πίσω της καὶ τὴν παρετηροῦσε. Εὐθὺς ἔσκυψε καὶ ἀπέθεσε πῖθον κατὰ γῆς, σηκώνοντας πέραν τοῦ δέοντος τὸ ἱμάτιόν της. Ὁ νέος ἠσθάνθη ἐντὸς του ἕνα κάψιμον, ἐνῶ ἐνόμιζεν, ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ του θὰ ἐξέλθουν τῶν κογχῶν. Ἰκανοποιημένη ἡ γυναῖκα ἐκ τῆς προκληθείσης ἐντυπώσεως, ἔπιασε τὸν νέον ἀπὸ τὸ χεῖρ καὶ τὸν ὠδήγησε στὸν ἐμπροσθεν τοῦ κτιρίου θάλαμον. Ἐκεῖ εὐρίσκετο, ὅπως καὶ σήμερ, μία λίθινη λεκάνη. Ἐφερε χλιαρὸν ὕδωρ ἐκ τοῦ ἔσω δωματίου καὶ ἐπλύθησαν. Ἀκολουθῶς ἔσυρε τὸν νεαρὸν στὸ δωμάτιον, ὅπου εὐρίσκετο τὸ ξόανον τῆς θεᾶς Ἀφθονίας. Ἐστρωσε σινδόνην καθαρὰν ἐπὶ τοῦ δαπέδου, ὅπου ἐντὸς ὀλίγου θεία καὶ ἀνεψιὸς ἐδόγγων θείον δόγγον.

Ὅμως ὁ τοκογλύφος, καθὼς κατήρχετο πρὸς τὸν λιμένα, ἐνεθυμήθη ὅτι ἐλησμόνησε στὸ

Σχ. 2: Δυνάμεις στο ξόανο. (Βλέπε στο κείμενο).

ἄξονα τῶν τριῶν δωματίων καὶ καθέτως πρὸς τὸν ἄξονα τοῦ προθαλάμου ἀντιστοίχως. Ἡ πιθανὴ διαφραγματικὴ λειτουργία τῆς στέγης δὲν ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν.

3.5.γ. Σὲ μιὰ προσπάθεια νὰ προσεγγισθῇ κατὰ τὸ δυνατόν ἡ σύνθετη ἐντατικὴ κατάσταση, ἡ ὁποία δημιουργεῖται κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ σεισμοῦ, οἱ τοῖχοι ἐθεωρήθησαν ὡς τριέρειστες πακτωμένες πλάκες φορτιζόμενες μὲ ὁμοιόμορφο ἀδρανειακὸ φορτίο, τὸ δὲ φορτίο τῆς στέγης ἐπὶ ἐκάστου τοίχου ἐθεωρήθη γιὰ τὸν σεισμὸ ὡς φόρτισι ἀκμῆς τῆς τριερείστου.

3.6. Ὁ ἐλεγχος ἔδειξε, ὅτι κατὰ τὴν διεύθυνσι Χ-Χ, ἡ ὁποία εἶναι καὶ ἡ δυσμενέστερη, ὁ χονδρὸς τοῖχος ἐπαρκεῖ καὶ ἐμφανίζει χαμηλὲς ἐφελκυστικὲς τάσεις στὰ σημεῖα συνδέσεως μὲ τοὺς ἐγκάρσιους τοίχους, μὲ ἐξάίρεσι τὴν $\sigma_{sr}=0.07M_{pa}$, ἡ ὁποία, χωρὶς νὰ εἶναι ὑπερβολικὴ, εἶναι ἡ ὑψηλότερη. Παρομοίως ἐπάρκεια παρουσιάζουν καὶ οἱ πεσσοὶ στὶς θύρες εἰσόδου τῶν τριῶν δωματίων. Οἱ ἐσωτερικοὶ τοῖχοι κατὰ τὴν διεύθυνσιν Χ-Χ ἐμφανίζουν ὑψηλὲς ἐφελκυστικὲς τάσεις στὰ σημεῖα συνδέσεως μὲ τοὺς ἐγκάρσιους τοίχους καὶ ἐπομένως δὲν ἐπαρκοῦν.

Κατὰ τὴν διεύθυνσιν Ψ-Ψ οἱ τοῖχοι ἐπαρκοῦν ἐκτὸς τοῦ βορείου τοίχου τοῦ προθαλάμου, ὁ ὁποῖος δὲν ἐπαρκεῖ καὶ καταρρέει ὑπὸ τίς συνθήκες πού ἐγίναν παραδεκτές.

3.7. Ἡ ἀναπτυσσομένη ἐντατικὴ κατάσταση μὲ τὴν ἀπώλεια ἀντοχῆς τῶν ἐσωτερικῶν τοίχων στὰ σημεῖα συνδέσεως μὲ τοὺς ἐγκάρσιους τοίχους ὁδηγεῖ σὲ σταδιακὴ κατάρρευσι τῶν ἐσωτερικῶν τοίχων λόγω τῆς κατὰ τὴν διεύθυνσιν Χ-Χ δράσεως τοῦ σεισμοῦ καὶ ἀκολούθως ὁδηγεῖ σὲ κατάρρευσι τόσο τῶν πεσσῶν ὅσο καὶ τοῦ νοτίου τοίχου ἀπὸ τὴν σεισμικὴ δράσι κατὰ τὴν διεύθυνσιν Υ-Υ. Ὁμοίως λόγω τῆς κατὰ Υ-Υ σεισμικῆς δράσεως κα-

ταρρέει και ὁ δόρειος τοῖχος τοῦ προθαλάμου.

Με τὸν ἀνωτέρω περιγραφέντα τρόπο καταρρεύσεως προκύπτει ἡ στὸ **σχέδιο 4** παρουσιαζομένη εἰκόνα καταρρεύσεως.

4. Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΙΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΤΑΡΡΕΥΣΙ

4.1. Στὸ **σχέδιο 4** παρατηρεῖται, ὅτι λόγω τῆς ἀλληλοεπιδράσεως τῶν διαχωριστικῶν τοίχων τῶν δωματίων μετὰ τὸν νότιο τοῖχο, πρὸς τὴν πλευρὰ αὐτὴν οἱ τοῖχοι διατηροῦνται ὑψηλότερα ἀπὸ τὴν ἀπέναντι πλευρὰ, ὅπου εὐρίσκονται οἱ τρεῖς πόρτες εἰσόδου. Ἔτσι ἡ τμηματικὴ κατάρρευσις τῶν τοίχων ἀφ' ἑνὸς μὲν δὲν ὀδηγεῖ τελικῶς καὶ σὲ ὀλική κατάρρευσις τῆς στέγης, δημιουργώντας μία μετ' ἐπιφυλάξεως ἀσφαλὴ περιοχὴ στὴν νοτιοδυτικὴ γωνία τοῦ παχέος τοίχου, ἐκεῖ ὅπου εὐρέθῃ ὁ σκελετὸς τῆς ὑποτιθέμενης «ἱέρειας», ἀφ' ἑτέρου δέ, ἂν δεχθούμε ὅτι ἐγίνε ὀλική κατάρρευσις τῆς στέγης οὕτως, ὥστε νὰ καταπλακωθοῦν οἱ τρεῖς ἄνθρωποι, αὐτὴ δέον νὰ εἶχε ἀνατρέψει πρωτίστως τὸ ἄγαλμα καὶ ἐπομένως δὲν θὰ εἶχαν εὐρεθῇ ὀρθία τὰ πέλματα τοῦ ἀγάλματος. Ἀλλὰ τὸ ἄγαλμα ἀνατρέπεται καὶ χωρὶς ὀλική κατάρρευσις τῆς στέγης. Ἀρκοῦν μόνον οἱ πέτρες ποὺ θὰ πέσουν πάνω του ἀπὸ τὸ ἄνω μέρος τοῦ νοτίου τοίχου, ἐφ' ὅσον ἡ ἀπαιτούμενὴ δύναμις ἀνατροπῆς εἶναι μικρότερη ἀπὸ 30 κιλά, ἂν τὸ ἄγαλμα χτυπηθῇ ψηλά.

Ὁ μόνος τρόπος γιὰ νὰ μὴν ἀνατραπῇ ἀπὸ τὴν κατάρρευσις τὸ ἄγαλμα, εἶναι νὰ μὴν πάθῃ σοβαρὰ ζημία τὸ μέρος ποὺ τὸ στεγάζει. Ἀλλὰ τότε προκύπτει μία τελείως ἀσφαλὴς περιοχὴ, ὅπως φαίνεται στὸ διαγραμμισμένο τμήμα τοῦ **σχεδίου 5**. Στὴν περίπτωσιν αὐτὴ ὅμως ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ θὰ εἶχε καταπλακωθῇ ἡ ὑποτιθέμενη ἱερεῖα, τῆς ὁποίας ὁ σκελετὸς εὐρέθῃ ἀκριβῶς στὴν ἀσφαλὴ αὐτὴν περιοχὴ.

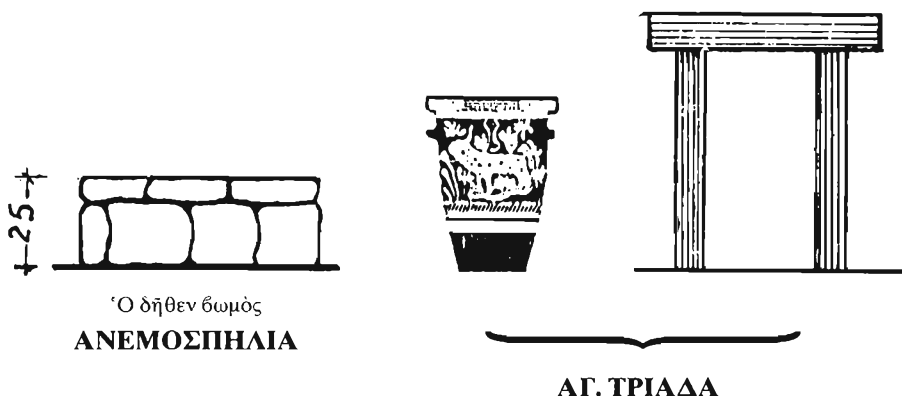
Ἐπομένως ἡ διατήρησις ὀρθίου ἀγάλματος ἀποδεικνύει ζῶσα τὴν «ἱερεῖα» στὴν ἀσφαλὴ περιοχὴ, πράγμα ἄτοπον. Ἐπειδὴ δὲ ἡ «ἱερεῖα» ἦτο νεκρὴ λόγω καταρρεύσεως κατὰ τὸν κ. Ι. Σακελλαράκη, τότε δὲν θὰ πρέπει νὰ ὑπῆρχε ὀρθιο ἄγαλμα καὶ κατ' ἐπέκτασιν ὀρθία πόδια. Ὁ μόνος τρόπος νὰ ὑπάρξουν ὀρθία πόδια σὲ συνδυασμὸ μετὰ σεισμὸ καὶ κατάρρευσις, εἶναι νὰ ὑπάρξουν μόνον τὸν, χωρὶς ἄγαλμα.

4.2. Στὸ **σχῆμα 6** ὑπὸ κλίμακα παρουσιάζεται ἡ κατάρρευσις τῆς ὀροφῆς στὸ σημεῖο τοῦ

οἶκῳ τὸν πάπυρον, ποὺ ἀνέγραφε τὸν λεπτομερὴ λογαριασμὸν, ποὺ τοῦ χρεωστοῦσε ὁ Ἰδομενεύς. Κάνων δὲ μεταβολήν, ἐπέστρεψε πρὸς τὸ ἐκ τριῶν δωματίων οἶκῳ-ἀποθήκην. Ἀνύποπτος διὰ τὸ τί συνέβαινε, εἰσῆλθεν καὶ κατευθύνθη στὸ δωματίον μετὰ τὸ ξόανον, ὅπου ὀπισθεν τοῦ ἔκρυπτε τοὺς πατύρους τῶν λογαριασμῶν. Ἀφῶνος ἐστάθη ἐνώπιον τῶν περιπτύξεων τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ μετὰ τῆς γυναικὸς του. Τὸ αἷμα τῆς ἐκδικήσεως ἐσκέπασε τοὺς ὀφθαλμούς του. «Ἀτιμοί», κατῳρῆσε μόνον νὰ φωνάξῃ. Καὶ ἔδραξε τὸ δόρυ του μετὰ τὴν χαλκίνην αἰχμὴν. Ἐντρομος ὁ νεὸς ἐσηκώθη καὶ προσέτρεξε πρὸς τὸ ξόανον, διὰ νὰ βρῇ σωτηρίαν. Ἡ δὲ γυναῖκα του ἐλιποθύμησεν εἰς ὅποιαν εὐρίσκετο στάσιν, μετὰ τὰ πόδια ἀνοικτὰ καὶ πρηνηδόν. Τότε ὁ κερασφόρος, πλέον, τοκογλύφος ἐσήκωσε τὸ δόρυ του πάνωθεν τοῦ ἀνεψιοῦ του.

Ἀλλὰ ὁ θεὸς Ποσειδῶν, μὴ θέλοντας μία μιαινὴ πράξις (μοιχεία) νὰ τιμωρηθῇ διὰ ἄλλης μιαινοτέρας (φόνος), ἔλαβε τὴν κατάστασιν στὰ χεῖρά του. Ἔσεισε τὴν γῆν μετὰ 7,3 ρίχτερ καὶ τὰ ἐρείπια ἐσκέπασαν καὶ τὸν μιαινὸν ὑποψήφιον δολοφόνον καὶ τοὺς μιαινοὺς μοιχοὺς. Ἔτσι εὐρέθῃ καὶ ἡ λόγχη ἐπὶ τῶν ὁσίων τοῦ νέου. Ἡ θεία Νέμεσις λοιπὸν εἶχε δώσει τέλος στὸ πανάρχιον αὐτὸ δράμα, ποὺ μετὰ ἀπὸ 3.700 χρόνια ἐφωτίσθη ἐκ νέου.

Αὕτῃ εἶναι ἡ ἀληθινὴ ἱστορία τῶν εὐρημάτων στὰ Ἀνεμόσπηλια. Τὴν κρίνω δὲ ἴσης λογικῆς μετὰ αὐτὴν τοῦ κ. Σακελλαράκη-EXPERIMENT, πρὸς τὸν ὁποῖον αἰσθάνομαι ὁμότιμος. Καὶ μία συμβουλὴ πρὸς τὸν κ. Μπεξῆν: Ἀν θέλῃ καὶ αὐτὸς νὰ τιμᾶται, τοιοῦτον ἐπιστημονικοῦ περιεχομένου ἄρθρα χρειάζονται. Ποιὸς γνωρίζει; Ἰσως καὶ αὐτὸς τότε ἐπαξίως νὰ ὀνομασθῇ καθηγητὴς ὁμότιμος καὶ ἐμοῦ καὶ τοῦ κ. Σακελλαράκη-EXPERIMENT.

Σχ. 3: Μεγέθη βωμῶν-κάδου. (Βλέπε στο κείμενο).

παχέος τοίχου, όφειλομένη στην κατάρρευσι έως τοῦ ὕψους τῶν 80 ἐκ. τοῦ διαχωριστικοῦ τοίχου μεταξύ τῶν δωματίων, ἐκείνου στο ὁποῖο εὐρέθησαν οἱ σκελετοὶ τῶν ὑποτιθεμένων ἱερῶν καὶ ἐκείνου τῶν πηλίνων ποδιῶν.

Ἡ εἰκόνα αὐτὴ εἶναι ἡ πλέον πιθανή, ἂν συνεκτιμηθῇ, ὅτι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ κατάρρευσι τῶν τοίχων ὑπὸ τὴν σύγχρονον δράσιν τῶν δύο διευθύνσεων τοῦ σεισμοῦ λόγω τῆς ἐπιρροῆς τῶν περιμετρικῶν τοίχων συνδέσεως εἶναι προοδευτικὴ καὶ εἶναι ἀπίθανη ἡ κατάρρευσι τῶν ὡς στερεοῦ σώματος ὕψους 2.00 μ. (ὥστε νὰ παραμείνῃ τὸ σημερινὸ ὕψος τῶν 0.80 μ.), ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ ἐγκάρσια σύνδεσι τῶν κυρίων διαδοκίδων μὲ τὸ σανίδωμα τῆς ὀροφῆς καὶ τοὺς περιμετρικοὺς τοίχους συμβάλλει, ὥστε νὰ μὴν «ξεσύρῃ» ἡ στέγη πρὸς καμμία κατεύθυνσι, ἀλλὰ νὰ πέσῃ κατακορύφως.

Φαίνεται καθαρά, ὅτι στὴν παρεῖα τοῦ παχέος περιμετρικοῦ τοίχου παραμένει χώρος ζωτικός, ὅπου εἶναι δυνατόν νὰ προστατευθῇ κάποιος. Τὸ ἀπαιτούμενο μήκος κατὰ τὴν διαγώνιο, ὥστε νὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ στηρίζεται ἡ δοκὸς τῆς ὀροφῆς, εἶναι 3.52 μ., ὅπως προκύπτει πολὺ εὐκόλα. Ἀλλὰ τὸ συνολικὸ μήκος τῶν δοκῶν τῆς ὀροφῆς εἶναι $2.9+0.3+0.3=3.50$ μ. μὲ βάθος ἐδράσεως τῶν δοκῶν τῆς στέγης μόνο 30 ἐκ., δηλαδὴ περίπου ὅσο καὶ τὸ ἀπαιτούμενο τῶν 3.52 μ. Βεβαίως οἱ Μινωῖτες ἀσφαλῶς θὰ εἶχαν μεγαλύτερο βάθος ἐδράσεως, ἀφοῦ ἤδη εἶχαν τὴν ἐμπειρίαν μεγάλων καὶ καταστροφικῶν σεισμῶν τὸ 1820 καὶ τὸ 1750 π.Χ.¹

Ἐπομένως, καὶ ἂν ἀκόμη μέχρι σημαντικοῦ σημείου εἶχε κατερειπωθῇ τὸ κτίριο, πάλι παραμένει χώρος, ὅπου μπορεῖ κάποιος νὰ ἐπιβίωσῃ. Ἄν δὲ ἐπισημανθῇ, ὅτι σὲ σύγχρονες καταρρεῦσεις πολυορόφων κτιρίων μὲ τὸ βάρος τῶν ἑκατοντάδων τόννων ἐπιβιώνουν ἄνθρωποι μέσα στὰ ἑρείπια, ἀντιλαμβάνεται κανεὶς, ὅτι πῶς εὐκόλα μπορεῖ νὰ ἐπιβίωσῃ κάποιος στο μελετώμενο μικρὸ κτίριο. Περιέργως δὲ οἱ δύο σκελετοὶ τῆς «ἱέρειας» καὶ τοῦ «ἱερέα» εὐρίσκονται ἐκεῖ, ὅπου θὰ μπορούσαν νὰ εἶχαν ἐπιβιώσει.

4.3. Ἡ ἀνάπτυξι τῶν προηγούμενων παραγράφων 3.1 ἕως 4.2 βασίσθηκε στὸν τρόπο τῆς σεισμικῆς συμπεριφορᾶς τοῦ κτίσματος, ἡ ὁποία εἶναι ἄμεση συνάπτῃ τῆς ἀντοχῆς του καὶ τοῦ τρόπου κατασκευῆς. Ἐπὶ τὸ δυσμενέστερον ἀμελήθηκε ἡ διαφραγματικὴ λειτουργία τῆς ὀροφῆς καὶ ἔτσι προσδιορίσθηκε ἕνας πιθανὸς μηχανισμὸς καταρρεύσεως. Ἡ εἰκόνα ὁμῶς αὐτὴ βασίζεται στὴν μικρὴ ἐφελκυστικὴ ἀντοχὴ τοῦ κονιάματος, κατὰ τὰ σημεῖα κυρίως τῆς συνδέσεως τῶν τοίχων μεταξύ τους. Ὅσο μεγαλύτερη εἶναι ἡ ἀντοχὴ αὐτῆς τοῦ κονιάματος, τόσο μεγαλύτερη ἀντοχὴ προφανῶς παρουσιάζει τὸ κτίσμα καὶ τόσο εὐνοϊκό-

τερη είναι ή εικόνα καταρρεύσεως. Ἡ ὑπαρξί ξυλίνων διαζωμάτων, ἐφ' ὅσον ὑπῆρχαν (ξύλοδεσιές), ἦτο δυνατόν νά ἀλλοιώσῃ ὑπὲρ τῆς ἀσφαλείας ὅλη τήν παρουσιαζομένη εἰκόνα καταρρεύσεως. Ἐνδεχομένως δέ γι' αὐτό τὸ μικρὸ κτίσμα νά εἶχε ἀποφευχθῇ τελείως ἡ κατάρρευσι ἔστω καί μὲ σημαντικὰς ζημίες σ' ἕναν ἐξαιρετικὰ ἰσχυρὸ σεισμό.

Ἄλλὰ ξύλινα διαζώματα ἐχρησιμοποιοῦντο ἤδη κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς προανακτορικῆς Κρήτης¹. Ἐγίνετο δέ «...μεγάλῃ χρῆσις ξύλου στοὺς ὀρθοστάτες τῶν θυρῶν, στὰ παράθυρα καὶ στοὺς τοίχους ποὺ συγκρατοῦν τίς ὀροφές»⁴. Στὴν Μινωϊκὴ Θήρα (16ος αἰὼν) εἶναι γενικευμένη ἡ χρῆσις τοῦ ξύλου, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀποδεικνύει ἐμπειρία ἀπὸ τοὺς συχνοὺς σεισμούς¹.

Ἐπομένως καί στὸ μελετώμενο κτίσμα πιθανότατα θὰ εἶχαν χρησιμοποιηθῇ ξύλα καὶ ἐπομένως, ὡς ἀνωτέρω ἀνεφέρθη, νά μὴν εἶχε προκληθῇ καμμία κατάρρευσι.

Συμπέρασμα παραγράφων 2, 3, 4:

Ἀπὸ τὰ στοιχεῖα ποὺ παρουσιάσθησαν στὶς ἀνωτέρω παραγράφους προκύπτει, ὅτι μὲ τὴν κατάρρευσι τοῦ κτιρίου τὸ ἄγαλμα, ἂν ὑπῆρχε, θὰ εἶχεν ἀνατραπῇ. Ἄν τὸ ἄγαλμα εἶχε παραμείνει ὄρθιο, τότε καὶ οἱ «ιερεῖς» δὲν θὰ εἶχαν πεθάνει, πρᾶγμα ἄτοπον, ἀφοῦ εὐρέθησαν νεκροί.

Ἡ εἰκόνα καταρρεύσεως ὑποδηλώνει, ὅτι, καί ἂν σὲ ἕναν ἐξαιρετικὰ ἰσχυρὸ σεισμὸ κατάρρευσι τὸ κτίσμα, πάλι εἶναι δυνατόν νά ἐπιβιώσουν ἄνθρωποι μέσα σ' αὐτό.

5. Η ΠΥΡΚΑΪΑ

5.1. Ἐνα ἄλλο στοιχεῖο, τὸ ὁποῖο προσφέρει ὁ κ. Ι. Σακελλαράκης στὸ ἄρθρο του, εἶναι ἡ πυρκαϊά, ἡ ὁποία κατέκαυσε τὰ πτώματα τῶν καταπλακωθέντων.

Ἄς δεχθῶμε καθ' ὑπόθεσιν, ὅτι πρᾶγματι κατέπεσε ἡ στέγη καὶ κατεπλάκωσε τοὺς τρεῖς ἀνθρώπους καὶ τὸν «θυσιασθέντα». Ἐδείχθη ἀνωτέρω, ὅτι κατάρρευσι τῆς στέγης μεμονωμένως καὶ χωρὶς προηγουμένως νά καταρρεύσουν οἱ τοῖχοι εἶναι ἀδύνατη λόγω τοῦ μικροῦ ἀνοίγματος τῆς στέγης. Ἄν λοιπὸν ὑποθέσωμε, ὅτι κατέρρευσε τὸ ἀνώτερον ἕνα μέτρο τῶν τοίχων (προφανῶς οἱ τοῖχοι ἔπρεπε νά καταρρεύσουν ἕως ἐδάφους, γιὰ νά πλακώσῃ τοὺς ἀνθρώπους ἡ μικρὴ αὐτὴ στέγη) καὶ δεχόμενοι ἐπὶ τὸ δυσμενέστερον, ὅτι οἱ περιμετρικοὶ αὐτοὶ τοῖχοι μόνο κατὰ τὸ ἡμισυ καταρρέουν ἐντὸς τῆς κατόψεως τοῦ κτίσματος, τότε προκύπτει συνολικὸς ὄγκος «μπάζων», ποὺ δίδει ἕνα μέσον ὕψος ἐπιχώσεως ἴσο μὲ 46 ἑκατοστά. Ἄν δὲ ἡ κατάρρευσι ἦταν ὀλοσχερῆς ἕως τὸ διασώθεν ὕψος τῶν τοίχων, τῶν 0.80 μέτρων, προκύπτει ὕψος ἐπιχώσεως 96 ἑκατοστών. Ἄν δὲ ὑπομνησθῇ, ὅτι καὶ οἱ στέγες τότε ἦσαν καλυμμένες μὲ ἀδιάθροχο πηλὸ, δηλαδὴ χῶμα, γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Πῶς μὲ τόσα «μπάζα» προῆλθε φωτιά καὶ πῶς ἡ φωτιά αὐτὴ ἔκαψε πτώματα θαμμένα μέσα στὰ «μπάζα»;

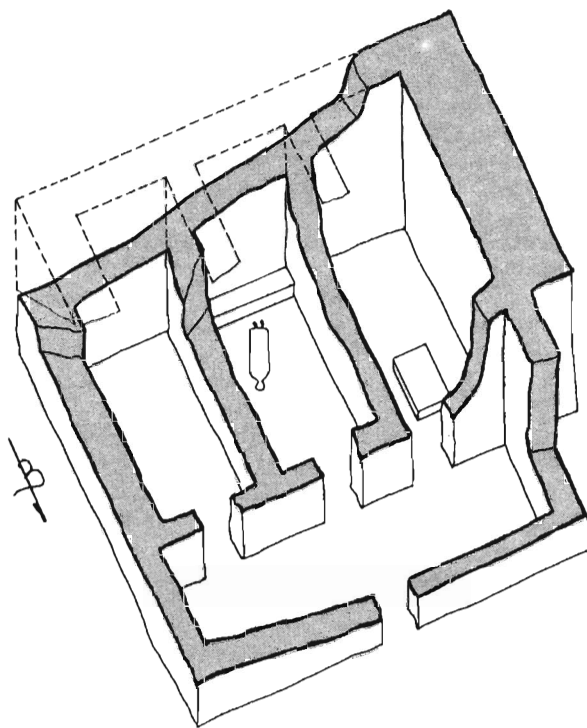
5.2. Ἀναφέρεται στὸ ἄρθρο τοῦ κ. Ι. Σακελλαράκη, ὅτι μετὰ τοὺς σεισμοὺς ἀκολουθοῦν πυρκαϊές. Πρᾶγματι, ἀλλὰ ἀναφλέγεται τὸ διαλυμένο δίκτυο φωταερίου, οἱ ἡλεκτρικὲς θερμάστρες καὶ οἱ ἡλεκτρικὲς συσκευές, καὶ ἡ πυρκαϊά διαδίδεται σὲ ξύλινα σίτια. Σὲ ποιὸν σύγχρονο σεισμὸ μετὰ τὸ 1977 ἐγίναν πυρκαϊές; Πῶς λοιπὸν θὰ ἐπιανε φωτιά ἕνα λίθινο κτίριο; Καὶ ἀπὸ ποιά πηγὴ φωτιάς; Ἀπὸ ἕνα μικρὸ λυχνάρι ἢ ἕνα θυμιατό; Καὶ σὲ αὐτὴ τὴν ὀλικὴ κατάρρευσι, ἐπαναλαμβάνω, πῶς ἔμεινεν ὄρθιο τὸ ἄγαλμα;

5.3. Ἡ ὀλικὴ κατάρρευσι εἶναι ἀπαραίτητη, γιὰ νά σκοτωθοῦν οἱ ἄνθρωποι, ἄλλως δὲν σκοτώνονται. Ἀλλὰ τότε οὔτε καίγονται, ὡς στὴν παρούσα παράγραφο ἐπαρκῶς ἐδείχθη, οὔτε τὸ ἄγαλμα παραμένει ὄρθιο στὴν θέσιν του, γιὰ νά καῖ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ πυρκαϊά ἐγινε, θὰ πρέπει νά ἔκαψε τοὺς ἀνθρώπους χωρὶς νά συμβῇ κατάρρευσι, δηλαδὴ ζωντανούς, πρᾶγμα ἄτοπον.

Ἐπομένως α) κατέρρευσι καὶ β) ὄρθιο ἄγαλμα καὶ καμμένα σώματα δὲν συμβιβάζονται μετὰξὺ των, ἀλλὰ τὸ ἕνα ἀναιρεῖ τὸ ἄλλο.

Ἐπειδὴ δέ:

1) ἡ πυρκαϊά εἶναι δεδομένη,

Σχ. 4. Πιθανή κατάρρευσις-άνατροπή αγάλματος. (Βλέπε στο κείμενο).

2) κανείς δέν κάθεται νά καή ζωντανός και

3) τὸ ἐρειπωμένο κτίσμα, ὡς ἐδείχθη, δέν καίγεται, τὰ σώματα ἐκάησαν σὲ κτίσμα μὴ ἐρειπωμένο καὶ προφανῶς νεκρά.

Ἄρα κάποιοις ἢ κάποιοι ἐσκότωσαν τὰ ἄτομα αὐτά, τὰ ὅποια ἐγκλωδίστηκαν σ' αὐτὸ τὸ κτίσμα, τὸ ὁποῖο μετὰ τὸν φόνο παρέδωσαν στὴν φωτιά. Μετὰ τὸ γεγονὸς αὐτὸ κατερείπωθηκε τὸ κτίσμα ἀπὸ πιθανοὺς σεισμοὺς ἢ ἄλλου εἶδους αἰτία.

Τὰ προκύπτοντα συμπεράσματα ἀπὸ τὰ διαληφθέντα στὶς παραγράφους 3 ἕως 5 εἶναι τὰ ἑξῆς, σύμφωνα μὲ τὴν μέχρι τώρα ἀνάπτυξι:

1. Τὰ ἄτομα σκοτώθηκαν στὸ κτίσμα, προτοῦ καταρρεύσει.
2. Ἐκάησαν μετὰ τὸν θάνατό τους, μετὰ ἀπὸ ἐμπρησμό τοῦ κτίσματος.
3. Τὸ κτίσμα ἐρειπώθηκε καὶ κατέρρευσε μετὰ τὴν πυρκαϊά.
4. Τὰ πῆλινα πόδια δέν στήριζαν κανένα ξύλινο ἄγαλμα.

6. Η ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗΣ ΑΝΑΛΥΣΕΩΣ

6.1. Οἱ ἕως τώρα σχετικοὶ ὑπολογισμοὶ βασίστηκαν στὸν ὑπολογισμό τῆς σεισμικῆς φορτίσεως ἀπὸ τὴν μὴ ἀνάτροπή τοῦ αγάλματος. Ὅμως ἐπεσημάνθη τὸ γεγονὸς τῆς πιθανῆς ἀνυπαρξίας τοῦ αγάλματος. Ἐπομένως μπορεῖ νὰ ὑποστηριχθῇ, ὅτι μέρος τῆς προηγηθείσης ἀναλύσεως εἶναι λανθασμένο, ἀφοῦ τὸ συμπέρασμα τῆς ἀνυπαρξίας τοῦ αγάλματος ἀναιρεῖ ἐκεῖνα τὰ ἐπιχειρήματα, τὰ ὅποια βασίζονται ἀκριβῶς στὴν ὕπαρξί του.

α. Ἡ ἀντίφασι αὕτῃ εἶναι ἐπιφανειακὴ, ἀφοῦ ἀφ' ἐνὸς μὲν ἢ ληφθεῖσα σεισμικὴ φόρτισι

είναι μεγάλη, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ προκύπτον βασικὸ συμπέρασμα εἶναι, ὅτι ἡ πυρκαϊὰ καὶ συνεχῶς ὁ φόνος τῶν ἀνθρώπων προηγείται τῆς καταρρεύσεως τῶν τοίχων τοῦ κτίσματος.

6. Τὸ δεύτερο προκύπτει συμπέρασμα, ἐξαρτώμενο ἀπὸ τὴν σχέσι κατασκευῆς/ἐντάσεως σεισμοῦ, εἶναι, ὅτι καὶ σὲ μεγαλύτερον ἀπὸ τὸν ὑπολογισθέντα σεισμὸ ἀπαραιτήτως δὲν σκοτώνονται ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι εἶναι μέσα στὸ κτίσμα.

Ἐπομένως σὲ καμμιὰ περίπτωσι δὲν γίνεται ἀποδεκτὸ τὸ ἀπλὸ «σενάριο» καταστροφῆς, κατὰ τὸ ὁποῖο οἱ Μινωῖτες πρῶτα πλακώθηκαν λόγω σεισμοῦ καὶ μετὰ κήκαν.

6.2. Ἀκόμη καὶ ἡ ἰσχυρὰ σεισμικὴ φόρτισι εἶναι ἀβεβαία, ἔστω καὶ ἂν σὲ ἀπόστασι μερικῶν χιλιομέτρων εἶχαν προκληθῇ σοβαρὲς ζημίαι ἀπὸ τὸν σεισμὸ. Καλὸ παράδειγμα αὐτῆς τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ σεισμοῦ ἀποτελεῖ ὁ «...πιὸ μεγάλος ($M=8.2$) ἴσως γνωστὸς σεισμὸς τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου...»⁵ τοῦ 365 μ.Χ., ὁ ὁποῖος προκάλεσε τεράστιες καταστροφές στὴν περιοχή τῆς Ἑλλάδος (Δαλματία, Σικελία, Πελοπόννησο, Κρήτη, Αἴγυπτο), ἀλλὰ δὲν ἔδραψε τὴν Ἀθήνα καὶ ἄλλα μέρη τῆς Ἀττικῆς. Ἀπεδόθη ἡ σωτηρία τῶν Ἀθηναίων στὴν γενόμενη κατὰ τὴν ὥρα τοῦ σεισμοῦ δημόσια τελετὴ γιὰ τὸν ἥρωα Ἀχιλλέα. «*Σήμερα θέδαια γνωρίζουμε, ὅτι τὸ πραγματικὸ αἶτιο εἶναι ἡ ἔντονη ἀπόσβεσι τῶν βραχείας περιόδου σεισμικῶν κυμάτων, πού ἐπηρεάζουν τὰ χαμηλὰ κτίρια (βραχείας ἰδιοπερίόδου), ὅπως ἦταν οἱ οἰκοδομὲς ἐκείνης τῆς ἐποχῆς*»⁶. Ἡ ὅπως ἦτο τὸ κτίριο στὰ Ἀνεμόσπηλια, προσθέτω. Ὡστε, ὅτι περὶ τὸ 1700 π.Χ. ἐγίνε σεισμικὴ καταστροφή, ἡ ὁποία προκάλεσε καταρρεύσεις σὲ γειτονικά κτίσματα, ἀποτελεῖ ἐνδειξὴ γιὰ τὸ μελετώμενο κτίσμα καὶ ὄχι ἀπόδειξι ὅτι καταρρευσε ἀπὸ σεισμὸ.

6.3. Ἡ ἀνθρωποθυσία πὺν δὲν ἐγινε:

Ὡποσδήποτε τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ ἀνθρώποι δὲν καταπλακώθηκαν ἀπὸ τὴν στέγη, ἀλλὰ πρῶτα τοὺς σκότωσαν καὶ μετὰ τοὺς ἔκαψαν, ὡς ἀνεφέρθη, δὲν ἀναιρεῖ οὔτε α) τὸν ἰσχυρισμὸ περὶ ἀνθρωποθυσίας οὔτε β) τὴν ὑπαρξὴ τοῦ ἀγάλματος οὔτε γ) τὸν χαρακτηρισμὸ τοῦ κτίσματος ὡς ἱεροῦ, διότι κάλλιστα μετὰ ἀπὸ μία ἀνθρωποθυσία μπορεῖς νὰ σκοτώσης κάποιον σὲ ἓνα ἱερὸ μπροστὰ σὲ ἓνα ἄγαλμα, ἔστω καὶ ἂν πρόκειται γιὰ μία καθαρὴ ὑπόθεσι.

Στὶς ἀκολουθοῦσες παραγράφους ἀναφέρονται οἱ ἀντιρρήσεις ἐπὶ τῶν περιπτώσεων α, β, γ.

7. Ο «ΒΩΜΟΣ» ΚΑΙ ΤΑ ΣΚΕΥΗ ΤΗΣ «ΘΥΣΙΑΣ»

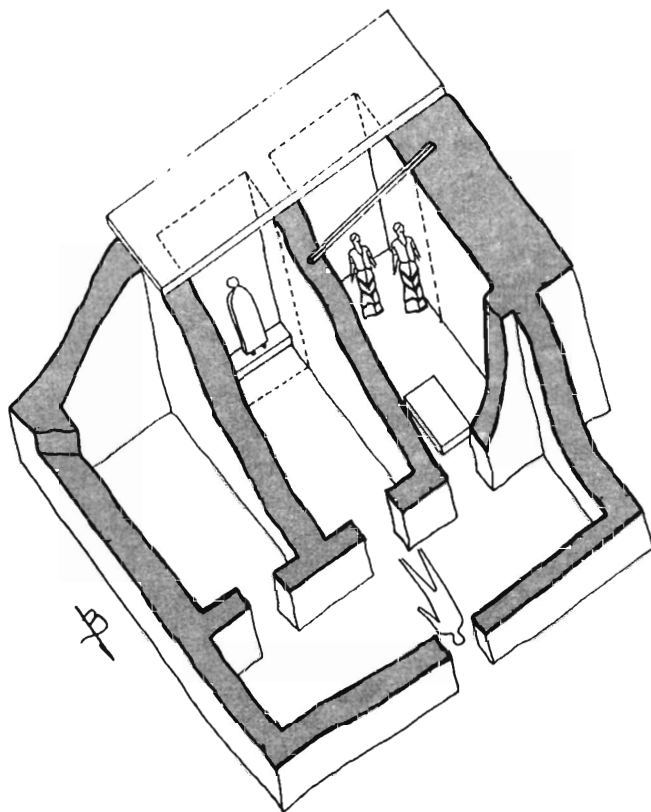
Δύο εἶναι τὰ κύρια στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται στὴν θυσία. Ὁ βωμὸς καὶ τὸ σκέυος, στὸ ὁποῖο συγκεντρώθηκε τὸ αἷμα τοῦ θύματος.

7.1. Περιέργως ὁ βωμὸς, χαρακτηριζόμενος ὡς «*χαμηλὸς*»¹, γιὰ τὴν προφανῶς οἱ ἄλλοι βωμοὶ ἦσαν ὑψηλότεροι, ἔχει ὕψος μόλις 25 ἐκ., ὅπως ἐκτιμᾶται ἀπὸ τὶς φωτογραφίες (βλ. «*Δαυλόν*», τ. 161). Ἀπὸ τὴν διάσημη σαρκοφάγο τῆς Ἀγίας Τριάδος (1500 π.Χ.), ὅπου παρουσιάζεται ταυροθυσία μετὰ ἀπόλυτη φυσιοκρατικὴ ἀπόδοση τῶν μεγεθῶν τῶν ἱερειῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἀντικειμένων, μετὰ μέσον ὕψος τῆς Μινωϊκῆς γυναίκας, ὡς δίδει ὁ κ. Ι. Σακελλαράκης, 1.54 μ., προκύπτει ὕψος βωμοῦ ἀναλογικὰ 70 ἐκ. Πῶς λοιπὸν ἐμπειροὶ ἀρχιτέκτονες περὶ τὰ ἱερά, ὡς οἱ Μινωῖτες, κατεσκεύασαν βωμὸν ὕψους μόλις 25 ἐκ.;

Ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι, ὅτι στὶς δύο παρουσιασθεῖσες ἀναπαραστάσεις, στὸ περιοδικὸ «*Experiment*» καὶ στὸ «*National Geographic*», οἱ γραφεῖς ἔχουν παραστήσει τὸν βωμὸ μετὰ ὕψος λογικὸ, δηλαδὴ περίπου 70 ἐκ. καὶ ὄχι 25 ἐκ., ὅπως εἶναι στὴν πραγματικότητα. Προφανῶς δὲν ὑπῆρχε πρόθεσι ἀπάτης ἀπὸ μέρους τους, ἀλλὰ τοὺς ἦτο ἀδύνατον νὰ φαντασθοῦν τράπεζα σφαγῆς συνεχοῦς χρήσεως ὕψους μόλις 25 ἐκ.

7.2. Τὸ ὕψος τοῦ ἀγγείου τῆς ὑποτιθεμένης θυσίας, στὸ ὁποῖο συγκεντρώθηκε τὸ αἷμα, προφανῶς θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι κοντύτερο ἀπὸ τὸν βωμὸ, ὥστε νὰ τρέχη τὸ αἷμα ἀπὸ τὸν βωμὸ μέσα του, ὅπως ἡ λογικὴ ἀπαιτεῖ καὶ ὅπως καθαρὰ ἔχει ζωγραφισθῇ στὴν παράστασι τῆς σαρκοφάγου τῆς Ἀγίας Τριάδος.

Τὸ ὕψος τοῦ ἀγγείου, ἂν κανεῖς τὸ ὑπολογίσῃ μετὰ τὴν φωτογραφία πὺν δημοσιεύθηκε στὸ περιοδικό, τὸ ὁποῖο φιλοξένησε τὸ τελευταῖο ἀρθρο τοῦ κ. Ι. Σακελλαράκη.

Σχ. 5: Πιθανή κατάρρευσις-χωρίς ανάτροπή. (Βλέπε στο κείμενο).

έκτιμᾶται ἀπὸ τὸ ὕψος τῶν ραφιῶν, ποὺ στὴν φωτογραφία εὐρίσκονται πίσω ἀπὸ αὐτό, ὅτι ἔχει ὕψος τοῦλάχιστον 45 ἐκ. Δηλαδή εἶναι ὑψηλότερο ἀπὸ τὸν θωμό. Πῶς λοιπὸν τὸ αἷμα ἀπὸ ἓναν χαμηλότερο θωμό ἔτρεχε σὲ ἓνα ὑψηλότερα εὐρισκόμενο ἀγγεῖο; Τοῦτο εἶναι προφανῶς ἀδύνατον.

7.4. Στὸ **σχῆμα 3** παρουσιάζονται ὑπὸ κλίμακα τὰ σχετικὰ μεγέθη τῶν θωμῶν καὶ τοῦ ἀγγείου. Φαίνεται, ὅτι τὸ ἀγγεῖο αὐτὸ δὲν προορίζεται γιὰ τὴν χαμηλὴ κατασκευή, ἢ ὅποια χαρακτηρίζεται ὡς «θωμός».

Ἡ χρῆσι τοῦ ὑψηλοῦ αὐτοῦ ἀγγείου μὲ τὸν «χαμηλὸ θωμό» εἶναι δυνατὴ μόνο, ὅταν ἀνοιχθῇ τρύπα βάθους 45 ἐκ. στὸ δάπεδο, καὶ ἔτσι τὸ χεῖλος τοῦ ἀγγείου εὐρέθῃ χαμηλότερα ἀπὸ τὸν θωμό. Τέτοια τρύπα ὅμως δὲν δρέθηκε. Ἐπομένως ἢ τὸ ἀγγεῖο τῆς ὑποτιθεμένης θυσίας ἦταν ἄλλο ἢ ὁ «χαμηλὸς θωμός» δὲν ἦταν θωμός. Ποιὸ ἦταν ὅμως τὸ ἄλλο ἀγγεῖο, ἀφοῦ, καὶ ἂν τοὺς σκότωσαν (ἢ κατάρρευσι ἀπεκλείσθῃ) προφανῶς λίγο μετὰ τὴν «θυσία», στὸν ὥρο τῆς θυσίας δὲν εὐρέθῃ κανένα ἄλλο ἀγγεῖο, ὡς θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχε συμβῇ;

Ἄρα οὔτε θυσία ἐγίνε οὔτε ἡ χαμηλὴ κατασκευὴ ἦταν θωμός οὔτε καὶ τὸ ἀγγεῖο ἦταν τὸ «ἀγγεῖο τῆς θυσίας».

8. Η ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΗ ΤΟΥ ΚΤΙΣΜΑΤΟΣ ΚΑΙ Η ΑΤΑΦΙΑ ΤΩΝ ΝΕΚΡΩΝ

8.1. Ἀπὸ τοὺς περισσότερους ἐρευνητὲς προβάλλεται ὁ θεοκεντρικὸς χαρακτήρας τῆς Μινωικῆς Κρήτης. Κατὰ τὸν Πῶλ Φῶρ⁴ τὰ Μινωικά «ἀνάκτορα» χαρακτηρίζονται ὡς θρησκευτικὰ κέντρα, ἐνῶ ἐπισημαίνεται ὁ «ιερός» των χαρακτήρας ἤδη ἀπὸ τὴν Παλαιοανακτορική Κρήτη⁵. Στὴν Παλαιοανακτορική Κρήτη εἶναι φανερὴ ἡ ιερότητα τοῦ ἀνακτόρου. Τὴν λατρεία τῶν πιστῶν γιὰ λογαριασμὸ τῆς θεότητος δέχεται τὸ ἱερατεῖο καὶ ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια. Οἱ ἴδιοι οἱ βασιλεῖς καὶ τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας των ἦσαν ἀρχιερεῖς καὶ ἀρχιερεῖς⁶.

Οἱ νεκροὶ ἐπομένως, πού εὐρέθησαν ἐκεῖ, ἂν ἦσαν ἱερεῖς, θὰ ἦσαν σημαντικὰ πρόσωπα καὶ πιθανώτατα μέλη τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας.

8.2. Σὲ ἀνακαλυφθέντα τάφο ἱερείας βασιλικοῦ γένους στὶς Ἀρχάνες (ΥΜΙΙΙ) ἀνεκαλύφθη καὶ ἓνα μοναδικὸ εὔρημα. Ἡ κεφαλὴ ἐνὸς πρὸς τιμὴν τῆς ἱερείας θυσιασθέντος ταύρου. Τὸ εὔρημα αὐτὸ ἀποδεικνύει τὸν ἰδιαίτερο σεβασμὸ καὶ τὶς τιμὲς, τὶς ὁποῖες ἀπέδιδαν οἱ Μινωῖτες στοὺς σημαντικοὺς νεκρούς⁷. Εἶναι λογικὸ, ἡ «*ὑπέρτατη θυσία*» κατὰ τὸν κ. Ι. Σακελλαράκη, ἡ ὁποία οὐδέποτε μαρτυρεῖται σὲ σφραγίδες ἢ τοιχογραφίες, νὰ εἶχε τελεσθῇ ἀπὸ σημαίνοντα πρόσωπα.

8.3. Μὲ δεδομένο τὴν εὐαισθησία τῶν Μινωϊτῶν στὸν θάνατο ἀλλὰ καὶ τὸν σεβασμὸ τους στοὺς ἱερεῖς γεννᾶται τὸ ἐρώτημα, δάσει ποίας λογικῆς σημαίνοντα καὶ ἱερὰ πρόσωπα ἀφέθων ἀταφα; Οὔτε τὸ κτίσμα εἶχε τεράστιο ὄγκο, ὥστε νὰ ἦτο ἀδύνατος ὁ ἀπεγκλωδισμὸς τῶν σωμάτων. Ἄλλωστε ἡ καταστροφή τῆς Παλαιοανακτορικῆς Κρήτης κατὰ τὸ 1700 π.Χ. δὲν ἦτο ὀλοσχερὴς καὶ δὲν ἀποδιωγράνωσε τὸν κοινωνικὸ ἱστό, ἀφοῦ ἀκολουθεῖ ὁ λαμπρὸς Νεοανακτορικός πολιτισμὸς. Στὰ «ἀνάκτορα» πούθενά δὲν βρέθηκε σκελετὸς καταπλακωθέντος ἀτόμου. Συνεπῶς, ἂν οἱ ἀνευρεθέντες ἦσαν ἱερεῖς ἢ πριγκιπικὰ πρόσωπα, δὲν θὰ εἶχαμε τὴν τύχη νὰ τοὺς βροῦμε ἐμεῖς.

Ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἀναλύσεως τῆς παρουσίας παραγράφου ἐμμέσως πλὴν σαφῶς προκύπτει, ὅτι οἱ τέσσερες ἀνευρεθέντες δὲν ἦσαν ἱερεῖς, ἄλλως δὲν θὰ τοὺς εἶχαν ἀφήσει ἀταφους, ἐξασθενεῖ δὲ ἡ ἀποψὶς τῆς ιερότητος τοῦ χώρου καὶ ἰσχυροποιεῖται ἡ θέσις, ὅτι τὸ κτίσμα δὲν ἦτο «*ἱερό*», καὶ συνεπῶς καμμία τελετὴ ἀνθρωποθυσίας δὲν ἔλαβε χώρα.

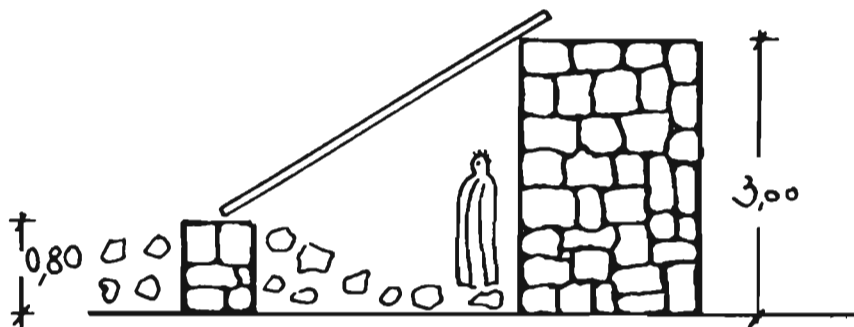
9. ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

9.1. Ὁ κ. Ι. Σακελλαράκης αἰτιολογώντας τὴν «*ὑπέρτατη θυσία*» θεωρεῖ, ὅτι πρόδρομα σεισμικὰ φαινόμενα ὠδήγησαν στὸν ἐξευμενισμὸ τῆς θεότητος μὲ αὐτὴν, προκειμένου νὰ ἀποτραπῇ ἡ ἐπερχόμενη καταστροφή.

Εἶναι ἀδύνατον οἱ Μινωῖτες νὰ εἶχαν μέθοδο προγνώσεως σεισμῶν μὲ τόση βεβαιότητα, ὥστε νὰ ἔκαναν ἀποτρεπτικὲς ἀνθρωποθυσίες. Προφανῶς αὐτὰ τὰ πρόδρομα φαινόμενα πρὶν ἀπὸ τὴν τελικὴ καταστροφή, ὅπως τὸ ἐννοεῖ, ἦσαν προσεισμοὶ πρὶν ἀπὸ τὸν κύριον σεισμό. Στὴν σύγχρονη ἐποχὴ οἱ προσεισμοὶ ἐνὸς κυρίου σειμοῦ χαρακτηρίζονται ὡς «προσεισμοὶ μετὰ τὴν γένεση τοῦ κυρίου σειμοῦ». Αὐτὸ ἀποτελεῖ καὶ ἓνα ἀπὸ τὰ σύγχρονα προβλήματα τῆς προγνώσεως ἐνὸς κυρίου σειμοῦ, δηλαδή ὁ χαρακτηρισμὸς μιᾶς σεισμικῆς ἀκολουθίας ὡς προσεισμικῆς, ἀφοῦ ἓνα σμῆνος σεισμῶν, πού δὲν ἀκολουθεῖται ἀπὸ κύριον σεισμό, εἶναι σύνηθες φαινόμενο σὲ μία σειμογενὴ χώρα⁹.

9.2. Ἀπὸ τὴν σεισμολογία εἶναι γνωστὸ, ὅτι τοῦ κυρίου σειμοῦ, ἐνῶ ἀκολουθοῦν μετασεισμοί, δὲν προηγούνται ἀπαραιτήτως προσεισμοί⁸. Ὡστε ἡ ὑπόθεσις περὶ ἐξευμενισμοῦ τῆς θεότητος γιὰ τὴν ἐπερχόμενη καταστροφή, ἂν μὲ αὐτὴν ἐννοεῖται ὁ κύριος σεισμός, εἶναι καθαρὴ ὑπόθεσις.

Ἀφ' ἐτέρου τίθεται τὸ ἐρώτημα: Γιατί γιὰ τὴν ἀποτρεπτικὴ ἀνθρωποθυσία ἐπέλεγε τὸ «*ἱερό κορυφῆς*» ἀντὶ γιὰ τὰ «ἀνάκτορα»; Ἐὰν δὲ ἐπέλεγε τὸ «*ἱερό κορυφῆς*» μετὰ τὴν γένεση τοῦ κυρίου σειμοῦ, μέσα στὸ χρονικὸ διάστημα τῆς μετασεισμικῆς ἀκολουθίας καὶ μετὰ τὴν καταστροφή τῶν «ἀνακτόρων», ἀφοῦ τὰ ἀνάκτορα θὰ εἶχαν καταρρεῦσει ἢ θὰ ἦσαν ἀκατάλληλα, εἶναι λογικὸ, ὅτι οἱ συγκεντρωθέντες θὰ προσπαθοῦσαν νὰ ἀπεγκλωδίσουν τοὺς ἱερεῖς ἀπὸ τὴν κατάρρευση τοῦ κτίσματος. Ἐπὶ πλέον δὲ καὶ οἱ ἴδιοι οἱ καταπλακωθέντες,

Σχ. 6: Πιθανή διάσωσης. (Βλέπε στο κείμενο).

έχοντας την έμπειρία του προγενεστέρου ισχυρού σεισμού, θα προσπαθοῦσαν νὰ βγοῦν ἀπὸ τὸ κτίριο, ἀντὶ νὰ στριμωχτοῦν στὸ δάθος ἐνὸς δωματίου.

Πρέπει νὰ ἐπισημανθῇ καὶ τὸ ἑξῆς: Ἡ ἀπόστασι τοῦ δωματίου τῆς ὑποτιθεμένης θυσίας ἕως τὴν θύρα ἐξόδου εἶναι μόλις 5.00 μ. Εἶναι δυνατόν ὅμως, νέοι ἄνθρωποι, ἐφ' ὅσον σύμφωνα μὲ τὸν κ. Ι. Σακελλαράκη ἦσαν ἤδη προῖδεασμένοι γιὰ τὸν σεισμό, νὰ μὴν μπόρεσαν νὰ διατρέξουν μία ἀπόστασι μόλις 5.00 μ.;

Ἐπομένως: 1) Ἀπορρίπτεται ἡ αἰτιολόγησι τῆς ἀνθρωποθυσίας γιὰ λόγους ἀποφυγῆς τῆς ἐπερχόμενης καταστροφῆς. 2) Ἡ προτίμησι τοῦ ἱεροῦ κορυφῆς εἰς βάρος τῶν ἀνακτόρων δὲν εἶναι ἐπαρκῶς αἰτιολογήσιμη, καθὼς καὶ ἡ καταπλάκωσι τῶν ἀνθρώπων.

10. ΤΟ ΔΑΠΕΔΟΝ ΤΟΥ ΚΤΙΣΜΑΤΟΣ

10.1. Κατὰ τὴν ἀνεύρει τῶν τεσσάρων σκελετῶν ὁ ἀνδρικός, πὺν ἀνευρέθη δίπλα στὸν βομό, εἶχε τὸ ἀριστερὸ πόδι πάνω σὲ πέτρα. Συνεπῶς εἶναι λογικὸ νὰ ὑποτεθῇ, ὅτι ἡ πέτρα πρῶτα ἔπεσε ἀπὸ τοὺς τοίχους καὶ μετὰ πάνω σ' αὐτὴν ἔπεσε τὸ πόδι τοῦ νεκροῦ. Ἀλλὰ ἐὰν εἶχε πέσει ἀπὸ τὸν τοῖχο, προφανῶς θὰ εἶχε πέσει ἐπὶ τοῦ δαπέδου. Ὅμως δάπεδο τεχνητὸ δὲν ὑπῆρχε στὴν θέσι αὐτῇ, ἀλλὰ χῶμα. Ὅμως γιὰτὶ δὲν ἀπομακρύνθηκε καὶ αὐτὴ ἡ πέτρα, ὅπως καὶ οἱ ἄλλες ἀπὸ τοὺς ἀνασκαφεῖς; Μήπως γιὰτὶ ἡ πέτρα αὐτὴ εἶναι χωμένη μέσα στὸ ἔδαφος; Ἀλλὰ τότε δὲν ἔπεσε ἀλλὰ ὑπῆρχε, ἀφοῦ καμμία πέτρα πέφτοντας ἀκόμη καὶ ἀπὸ μεγάλο ὕψος δὲν χώνεται στὸ ἔδαφος.

Τὸ ἐρώτημα λοιπόν, τὸ ὁποῖο γεννᾶται στὴν περίπτωσι αὐτῇ, ἀφορᾷ στὴν χαμηλὴ ποιότητα τῆς κατασκευῆς τοῦ δαπέδου (χωμάτινο) ἐνὸς ἱεροῦ, τὸ ὁποῖο παρ' ὅλα αὐτὰ εἰς βάρος τῶν πολυτελῶν ἀνακτορικῶν κέντρων εἶχε τὴν τιμὴ νὰ δεχθῇ ἀκόμη καὶ μία ἀνθρωποθυσία.

11. ΤΕΛΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ: ΑΝΘΡΩΠΟΘΥΣΙΑ ἢ ΚΑΤΙ ἈΛΛΟ;

Α. Ἡ ἄποψι τῆς ἀνθρωποθυσίας καὶ οἱ ἀντιφάσεις τῆς:

1. Τὸ κατερειπωμένο κτίριο δὲν διατηρεῖ ὄρθια ἀγάλματα. Τὰ πῆλινα πόδια δὲν ἦσαν πόδια ὀρθίου ἀγάλματος. Ἀγάλμα ἐπομένως δὲν ὑπῆρχε.
2. Ἡ ὀροφή δὲν πλακώνει τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ μόνῃ τῆς.
3. Ἡ πτώσι τῆς ὀροφῆς προϋποθέτει πτώσι τῶν τοίχων.
4. Ἡ πτώσι τῶν τοίχων καὶ ἐν συνεχείᾳ τῆς ὀροφῆς ἀποκλείει τὴν καῦσι τῶν σωμάτων, ἡ ὁποία ὅμως ἔγινε.
5. Τὸ κτίσμα ἔχει μικρὰς διαστάσεις καὶ σχετικὰ εὐκόλα μπορεῖ νὰ βγῇ κάποιος ἀπὸ αὐτό, χωρὶς νὰ πλακωθῇ, ἀλλὰ ἐδῶ ὅλοι κατεπλακώθησαν, οἱ δύο δὲ στὴν «ἀσφαλῇ» περιοχὴ τοῦ κτιρίου.

6. Ὁ «βωμός» εἶναι χαμηλός. Τὸ ἄγγειο συλλογῆς αἵματος εἶναι ὑψηλότερο ἀπὸ τὸν βωμό, ἐνῶ θὰ ἔπρεπε ἀντιθέτως νὰ εἶναι χαμηλότερο, ἂν ὁ «βωμός» ἦτο βωμός καὶ τὸ ἄγγειο «ἄγγειο θυσίας». Οὕτε λοιπὸν ὁ «βωμός» εἶναι βωμός οὔτε τὸ ἄγγειο «ἄγγειο θυσίας».
7. Τὸ «ἱερόν» ἐπομένως δὲν εἶναι ἱερό, ὥς στερούμενο βωμοῦ αἱματηρῶν θυσιῶν καὶ λατρευτικοῦ ἀγάλματος, ἀλλὰ ἄλλο κτίσμα. Ἄλλωστε δὲν δρέθηκε κανένα ἄλλο λατρευτικὸ σύμβολο, ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα συνήθιζαν νὰ χρησιμοποιοῦν οἱ Μινωῖτες⁶.
8. Ἡ θυσία μὲ σκοπὸ τὴν ἀποφυγὴ τῆς ἐπερχόμενης καταστροφῆς, ἐφ' ὅσον κυριολεκτεῖ ὁ κ. Ι. Σακελλαράκης, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ ἀποδεκτὴ, ἐκτὸς ἐὰν οἱ Μινωῖτες εἶχαν ἀκριβέστατη μέθοδο προγνώσεως σεισμῶν.
9. Ἡ ἐπιλογὴ τοῦ ἀπεριττοῦ «ἱεροῦ κορυφῆς» γιὰ τὴν θυσία ἀντὶ τῶν πολυτελῶν «ἱερῶν» ἀνακτορικῶν κέντρων δὲν αἰτιολογεῖται ἐπαρκῶς.
10. Οἱ «ἱερεῖς» ἐγκατελείφθησαν στὴν τύχη τους μετὰ τὸν θάνατό τους καὶ δὲν ἀξιώθησαν ταφῆς καὶ τιμῶν, ἐνῶ, ὥς καὶ πιθανὰ μέλη τῆς βασιλικῆς οἰκογένειας, θὰ ἔπρεπε νὰ ταφοῦν τιμητικὰ.
Ὅπως ἀποδεικνύεται, ἡ παραδοχὴ τῆς ἱερότητος τοῦ χώρου καὶ τῆς ἀνθρωποθυσίας σὲ κάθε θῆμα δημιουργεῖ καὶ ἓνα πρόβλημα, τὸ ὁποῖο δὲν ἔχει ἄμεση καὶ σαφὴ ἀπάντησι.

Β. Ἕνα ἱστορικὸ χωρὶς «προδβλήματα»:

1. Οἱ ἀνθρώποι ἐδολοφονήθησαν. Πρῶτος ἐδολοφονήθη ἐκεῖνος στὴν εἴσοδο. Ἀκολούθως ἐδολοφονήθησαν οἱ ἄλλοι τρεῖς, οἱ ὁποῖοι «στριμώχτηκαν» ἢ κρύφτηκαν στὸ τρίτο δωμάτιο.
2. Τὸ κτίριο, τὸ ὁποῖο δὲν ἦταν ἱερό, ἀφοῦ ἄλλωστε δὲν δρέθηκαν εἰδικὰ λατρευτικὰ σύμβολα, ἀλλὰ ἴσως ἀποθήκη ἢ κάτι ἄλλο, λεηλατήθηκε. Ἀφαιρέθησαν ὅλα τὰ χρήσιμα ἀντικείμενα ἀπὸ τοὺς ἐπιδρομεῖς καὶ ἀφέθησαν τὰ ἄχρηστα. Μέσα σὲ αὐτὰ τὰ πῆλινα πόδια καὶ τὸ ἄγγειο τῆς ὑποτιθέμενης θυσίας.
3. Ἀκολούθως τὸ κτίριο παρεδόθη στὶς φλόγες (κατάληξι λογικὴ μιᾶς λεηλασίας). Ἡ φωτιὰ ἔκαψε μερικῶς τὰ πτώματα. Πιθανῶς «τρώγοντας» τὶς δοκοὺς τῆς ὀροφῆς, προκάλεσε τὴν πτώσι τῆς, ἐξασθενίζοντας τὴν ἀντοχὴ τοῦ κτιρίου.
4. Πιθανὸς ἢ πιθανοὶ σεισμοὶ μετὰ τὴν πυρκαϊὰ κατερεῖπωσαν τὸ κτίριο καὶ ἡ θέσις ἐγκατελείφθη. Τὰ πτώματα, τὰ ὁποῖα μποροῦν νὰ διατηρηθοῦν ἐπ' ἄρκετόν μετὰ τὸν θάνατό τους χωρὶς νὰ διαλυθοῦν, κατεπλακώθησαν ἀπὸ τὶς πέτρες τῆς τοιχοποιίας, ἡ ὁποία κατέρρευσε.
5. Κάποιοι Μινωῖτες λαϊκοί, πιθανῶς σὲ συνθήκες κοινωνικῆς ἀναταραχῆς (ἀφοῦ ὅλες οἱ καταστροφές δὲν ἔγιναν μόνο ἀπὸ σεισμούς)⁷, ἐδολοφονήθησαν καὶ ἐγκατελείφθησαν ἄταφοι. Τοὺς βρῆκαμε διὰ τοῦ κ. Ι. Σακελλαράκη μετὰ ἀπὸ 3700 χρόνια.
Ὅπως ἀποδεικνύεται, ἡ μὴ ἀνθρωποθυσία ὁδηγεῖ σὲ λογικὰ καὶ μὴ ἀντιφατικὰ συμπεράσματα, ἐπομένως δύναται νὰ γίνῃ ἀποδεκτὴ εἰς βάρος τῆς ἀπόψεως τῆς ἀνθρωποθυσίας, ἡ ὁποία ὥς ἀκολουθουμένη ἀπὸ ἄρκετὲς ἀντιφάσεις ἢ ἀπίθανα ἐνδεχόμενα, π.χ. ὄρθιο ἀγάλμα, πτώσι τοίχων, πυρκαϊὰ, χαμηλὸς βωμός κ.λπ., εὐθέως ἀμφισβητεῖται.

Παραπομπές:

1. Ἀντώνης Βασιλάκης, *Μινωικὴ Κρήτη*, ἐκδόσεις Σφακιανός.
2. Συνέδριο «Σεισμοὶ καὶ Κατασκευές», Εὐγενίδειο Ἰδρυμα, 20-24 Φεβρουαρίου 1984: «Ἀντισεισμικὴ προστασία τῶν Ἀρχαίων Μνημείων», Γ. Ζάμπας, πολιτικὸς μηχανικός.
3. Σεισμοὶ τῶν Γρεδενῶν: «Προκαταρκτικὴ ἔκθεσις γιὰ τὴν συμπεριφορὰ τῶν κατασκευῶν», Βασίλης Λεκιδης, πολιτικὸς μηχανικός καὶ Νίκος Θεοδουλίδης (ΙΤΣΑΚ): Ἐνημερωτικὸ Δελτίο ΤΕΕ ἀρ. 1861.
4. Πῶλ Φῶρ, «Ἡ καθημερινὴ ζωὴ στὴν Κρήτη τὴν Μινωικὴ ἐποχὴ», ἐκδόσεις Παπαδήμα, 1990.
5. Β.Κ. Παπαζάχος καὶ Ι.Κ. Δρακόπουλος, «Σεισμοὶ καὶ μέτρα προστασίας», Θεσσαλονίκη 1992.
6. Εὐάγγελος Μπεξῆς, ἀρχαιολόγος: ἄρθρο του στὸ περιοδικὸ «Δαυλός», τεύχος 161.
7. Ἰωάννης Σακελλαράκης, «Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς σημειωθεῖσης εἰς Ἀρχάνας ΥΜΙΠΙ θυσίας ταύρου».
8. Βασίλης Παπαζάχος, «Εἰσαγωγή στὴν Σεισμολογία», ἐκδόσεις Ζήτη, Θεσσαλονίκη 1993.
9. Bruce A. Bolt, «Σεισμοί», Πανεπιστήμιο Berkeley. ἐκδόσεις «Τροχαλία».

Τὸ αἶμα τοῦ Αἵμου

Ἡ δίδλος γενέσεως τῶν λαῶν τοῦ γεωγραφικοῦ χώρου τῆς πάλαι ποτέ Αἰγῆδος δὲν εἶναι, καθὼς φαίνεται, καθόλου εὐκόλο νά... «ὀλοκληρωθῇ». Κάθε λίγο προκύπτουν νέα στοιχεία, πού ἀνατρέπουν τὰ παλιά καὶ ὁδηγοῦν ἀναπότερπτα στὴ δημιουργία νέων κρατῶν καὶ ἐθνοτήτων, πρᾶγμα πού καθιστᾷ δυσχερῆ τὴν παρακολούθηση τοῦ γεωγραφικοῦ χάρτη. Οἱ Βαλκάνιοι ἐν τῷ μεταξύ, πού διακατέχονται ἀπ' τὸ σύνδρομο τοῦ ρατσισμοῦ καὶ φανατισμοῦ, ἀρνοῦνται ν' ἀποδεχθῶν τὴν ὅποια νέα πραγματικότητα καὶ στιγμή δὲν παύουν νὰ ἐπιβουλεύονται τὴν ἐθνικὴ ἀκεραιότητα τῶν γειτόνων τους. Γιὰ τοὺς λαοὺς αὐτοὺς δὲν ὑπάρχουν παιδιὰ, οἰκογένειες, μέλλον· ὅ,τι τοὺς ἀπασχολεῖ καὶ δὲν τοὺς ἀφήνει νὰ ἡσυχάσουν εἶναι τὰ ἐδάφη τῶν γειτόνων τους καὶ τὰ σύνορά τους, τὰ ὅποια ἐπιθυμοῦν νὰ ἐπεκτείνουν ἐξάπαντος. Φυσικὸ εἶναι λοιπὸν ν' ἀγρυπνοῦν, νὰ ἐξοπλίζονται σὰν ἀστακοὶ καὶ –τὸ κυριώτερο– νὰ σπαταλοῦν τὰ εἰσοδήματά τους στὴν προπαγάνδα, ἐξαγοράζοντας τὴν ὑποστήριξη μεγάλων προσωπικοτήτων τοῦ κοινωνικο-πολιτικοῦ καὶ ἐπιστημονικο-θρησκευτικοῦ κατεστημένου, οἱ ὅποιοι ἀναλαμβάνουν τὴν διασφάλιση τῆς ἱστορικότητος καὶ τῶν ἐθνικῶν τους «δικαίων». Γιατί, ἐδῶ πού τὰ λέμε, ὅλοι οἱ λαοὶ τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου τοῦ Αἵμου εἶναι ἐπὶ λυδὲς καὶ κατακτητὲς καὶ κανεὶς δὲν δικαιούται οὐσιαστικὰ τὴ χώρα πού κατέχει.

Δὲν χωρεῖ ἀμφιβολία, ὅτι οἱ Βούλγαροι γιὰ παράδειγμα εἶναι ἐπὶ λυδὲς καὶ κατακτητὲς, ἀφοῦ ἔχουν ἔλθει ἀπ' τὴ σιθηρικὴ Μπουγάρα, ὅπως καὶ αὐτὸ τοῦτο τ' ὄνομά τους καταμαρτυρεῖ. Οἱ ἱστορικοὶ μῦθοι τῶν Πανσλανιστῶν περὶ Μπούργκους καὶ Βουλγάρι, ὅσο κι ἂν προβάλλονται ἀπ' τοὺς ἐθνικιστὲς Βουλγάρους, δὲν μποροῦν νὰ πείσουν τὴν κοινὴ γνώμη καὶ νὰ δημιουργήσουν ἱστορικὸ ἄλλοθι στὸν λαὸ αὐτό. Πέραν αὐτοῦ ὑπάρχουν οἱ Παῖονες, οἱ Δάρδανοι καὶ οἱ Ἀνγκηστὲς, πού ἀργὰ ἢ γρήγορα θ' ἀφυπνισθοῦν καὶ θὰ ζητοῦν τὴν ἐκτόπιση τῶν Βουλγάρων στὴ χώρα τοῦ ψύχους, ὅπου εἶναι ἡ θέση τους.

Οἱ Τούρκοι παρὰ τὸ σοβαρὸ ρόλο πού διαδραματίζουν ἐπὶ μιὰ χιλιετία περὶπου στὰ Βαλκάνια δὲν εἶναι σὲ καλύτερη θέση ἀπ' τοὺς Βουλγάρους, ἀφοῦ τὸ πνευματικὸ δλέμμα τους καὶ μόνον προδίδει τὴν μογγολικὴ τους καταγωγή. Καὶ ναὶ μὲν οἱ ἡγέτες τους μπορεῖ νὰ κανχῶνται γιὰ τὴν πολεμικότητα καὶ τὴ βαρβαρότητά τους –μέγα προσὸν κατὰ τὸν ποιητὴ–, τὸ πρόβλημα ὡστόσο δὲν παύει νὰ ὑφίσταται. Εἶναι Τουρκμένιοι, ἀπόγονοι τοῦ Ἀττίλα, πού ῥθαν καὶ θροιάστηκαν σὲ μιὰ ξένη χώρα, ὅπως ἀκριδῶς κι οἱ κοῦκκοι στὶς ξένες φωλιές. Πῶς μποροῦν λοιπὸν νὰ ἐφησυχάσουν καὶ νὰ παύσουν νὰ ὑποθηκεύουν τὸ μέλλον τῶν παιδιῶν τους στοὺς ἐξ-οὐσιαστές, πού τοὺς διασφαλίζουν τὴν σταθερότητα;

Οἱ Σκοπιανοὶ, ἐξυπακούεται, κρέμονται ἀπὸ μιὰ κλωστή τσα μονάχα, ἀφοῦ μόλις πρὸ πενήντα ἐτῶν ἐθνογεννήθηκαν χάρι στὸν Τίτο, ὁ ὅποιος ἀνεκάλυψε τὴν Μακεδονικὴ ἐθνότητα καὶ τὴν ἀνέστησε. Καὶ ναὶ μὲν ὁ ἀρχηγὸς τους μπορεῖ νὰ χρησιμοποιοῦ τὸν ἥλιο τῆς Βεργίνας ὡς ἔμβλημα, προκειμένου νὰ στεριώσῃ τὴ μακεδονικότητά τους, δηλώνει ὡστόσο Σλαῦς, ἄρτι κατελθὼν εἰς Ἐριγῶνα, πρᾶγμα πού μπερδεύει τὴν ὑπόθεση.

Ὅσον ἀφορᾷ στοὺς Ἕλληνες, τὰ πράγματα εἶναι ἀπείρωσ δυσκολώτερα, ἀφοῦ μὲ κανένα τρόπο δὲν μποροῦν ν' ἀποκρύψουν ὅτι εἶναι ἐπὶ λυδὲς καὶ κατακτητὲς, ρατσιστὲς καὶ δουλοκτητὲς, σὰν τοὺς προγόνους τους. Ποιὸς δὲν τὸ ξέρει, ὅτι οἱ Ἕλληνες εἶναι Ἰνδοευρωπαῖοι, πού μόλις πρὸ ὀλίγων χιλιετιῶν κατέδθηκαν

ἀπὸ κάποια, ποιὸς ξέρει, ἀνήλια χώρα τοῦ Βορρᾶ καὶ κατέκτησαν τοὺς δύσμοιρους Πελασγούς; Πέραν αὐτοῦ ὁ Ἑλλαδικὸς χώρος βρίθκει μειονοτήτων, ἀφοῦ ὁ ἀριθμὸς τους τείνει νὰ φθάσῃ ἐκείνων τῶν ἐπωνύμων κατοίκων της. Δὲν εἶναι λοιπὸν παράδοξο, ὅτι οἱ Ἕλληνες φυλάγονται περισσότερο ἀπ' ὅλους, ἀφοῦ κινδυνεύουν ἀπὸ ὥρα σὲ ὥρα νὰ καταληφθοῦν ἐξαπίνης ἀπ' τοὺς ὑπόδουλους Πελασγούς ἢ νὰ βρεθοῦν ἀντιμέτωποι μὲ τὶς μειονότητες ποὺ καταπιέζουν!..

Αὐτοὶ ὥστόσο ποὺ βρίσκονται στὴ δύσχερέστατη θέσῃ εἶναι οἱ Βόσνιοι, ἀφοῦ ἔχουν χάσει παντελῶς τὴν ταυτότητά τους. Ζώντας ἑκατονταετίες μετὰξὺ Σέρβων καὶ Κροατῶν –Σερβοκροάτες κι ἐκεῖνοι– ἀναγκάσθηκαν κάποτε νὰ ἐξισλαμισθοῦν, πιεζόμενοι σκληρὰ ἀπὸ καθολικοὺς καὶ ὀρθοδόξους. Σήμερα καλοῦνται νὰ ἐπανδρώσουν τὸ «μουσουλμανικὸ τόξο», ποὺ ἀποτελεῖ, λέει, τὸν ἀντίποδα τοῦ «ὀρθοδόξου τόξου»...

Οἱ καθημερινὲς μάχες, οἱ συχνοὶ κανονιοβολισμοί, τὰ μισογκρεμισμένα κτίρια, οἱ φλεγόμενες οἰκίες, τὰ πεινασμένα παιδιά, οἱ ἀκρωτηριασμένοι νέοι κι οἱ διαζόμενες νεάνιδες προκαλοῦν τὸν οἶκτο καὶ τὴ συμπάθεια τῆς ἀνθρωπότητας· ὅχι ὅμως καὶ τῶν ἐξ-ουσιαστῶν, οἱ ὅποιοι ἀποστέλλουν συχνότατα τοὺς μεσολαδητές τους, προκειμένου ν' ἀποτρέψουν μιὰ πιθανὴ εἰρήνευση στὴν περιοχὴ αὐτή.

Κάπου, στὴ χώρα τῶν Λαιστρυγόνων, βρίσκεται τὸ ὑπερκατάστημα εὐνοϊῶν, ἱστορικῶν ἄλλοθι, ἐθνικῶν ταυτοτήτων, ἐθνικῶν δικαίων κ.ο.κ. Ἐκεῖ κατασκευάζονται οἱ ἐθνότητες κι οἱ μειονότητες· ἐκεῖ σχηματίζονται τὰ «τόξα» εἴτε μουσουλμανικά λέγονται εἴτε χριστιανικά· ἐκεῖ ἐπινοοῦνται τὰ Ἰνδοευρωπαϊκὰ δόγματα, οἱ κάθοδοι τῶν Δωριέων, οἱ Μαῦρες Ἀθηνές, τὸ διαίρει καὶ βασίλευε· ἐκεῖ συντάχθηκε τὸ «δεῦτε καὶ καταβάντες συγχέωμεν αὐτῶν ἐκεῖ τὴν γλῶσσαν, ἵνα μὴ ἀκούσωσιν ἕκαστος τὴν φωνὴν τοῦ πλησίον». Ὁ Μεθόδιος κι ὁ Κύριλλος, οἱ σοβαροὶ ἢ οἱ τραμποῦκοι πολιτικοὶ ἡγέτες, οἱ μεγαλόσχημοι θεοσκεντικοὶ ἀρχηγοὶ μὲ τὴ γυναικεία ἐνδυμασία, οἱ διάσημοι καθηγητὲς τῆς γλωσσολογίας, τῆς ἀνθρωπολογίας, τῆς ἱστορίας, «οἱ παράξενοι καὶ ἀλλόκοτοι αὐτοὶ ἄνθρωποι μὲ τὶς τσακισμένες ψυχὲς ἀπ' τὴ θαναυσότητα καὶ μὲ τὴ σωματικὴ παράσταση, ποὺ φανερώνει τὴν ἀνελευθερίαν κάποιου στιγματισμένου παρελθόντος», δὲν εἶναι παρὰ ὄργανα, ταπεινοὶ δοῦλοι τῶν ἐξ-ουσιαστῶν, ἀνεγκέφαλοι, ποὺ «οὐκ οἶδασι τί ποιοῦσι». Πρόκειται γιὰ τοὺς «καζαντισμένους γύφτους ποὺ καμαρώνουν μὲ φαλακρωμένο, κενὸ κεφάλι, τυλιγμένοι σὲ καινούργιες φορεσιές»· εἶναι «οἱ ἐργάται κι οἱ ξυνεργοὶ τῶν ἐν τῷ κόσμῳ –κι ἰδιαίτερα τῶν παρὰ τὴν Μεσόγειον– γιγνομένων ἐγκλημάτων».

Ἐντοπίσαμε ἤδη τὴν πηγὴ τοῦ κακοῦ καὶ περιγράψαμε τὸ σημεῖο τῆς ὑψηλίου, ὅπου εἶναι στραμμένα τὰ πυρὰ τῶν ἐξ-ουσιαστῶν: Πρόκειται γιὰ τοὺς Ἕλληνες καὶ τὸ Ἑλληνικὸ Πνεῦμα, ποὺ πυροδοτεῖ τὸν συνειδησιακὸ τους μηχανισμό, διαφορίζοντάς τους ἀπ' ὅλους τοὺς ἄλλους. Πρόκειται γιὰ τοὺς πολιτισμένους καὶ πολιτισμοποιούς κατοίκους τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου, ποὺ φύσει ἀντιμάχονται τὴ βαρβαρότητα καὶ τὸν ἐξ-ουσιασμό. Οἱ Ἕλληνες, εἴτε Τοῦρκοι λέγονται εἴτε Βούλγαροι, Σλαῦοι καὶ Σκοπιανοί, εἶναι ὁ στόχος τῶν ἐξ-ουσιαστῶν.

«Ἀδελφοὶ μᾶς ἐγέλασαν! Γι' αὐτούς, εἶπαν, ὁ καπνὸς τῆς θυσίας καὶ γιὰ μᾶς τῆς φήμης ὁ καπνός, ἀμήν!» Μὴν πολεμᾶτε μετὰξὺ σας, ἀλλὰ «Βούλγαροι κι Ἀρβανίτες, Ἀρμένιοι καὶ Ρωμιοί, Ἀράπηδες καὶ ἄσπροι, μὲ μιὰ κοινὴ ὁρμὴ γιὰ τὴν ἐλευθερίαν νὰ ζώσωμεν σπαθί...».

Πάν-Αἴολος

ΚΩΣΤΑΣ ΔΟΥΚΑΣ

‘Η’ Αστερίς καὶ ἡ πραγματικὴ ‘Ομηρικὴ’ Ἰθάκη

ΕΠΙΤΟΠΙΑ ΕΠΑΛΗΘΕΥΣΗ ΣΤΗ ΛΕΥΚΑΔΑ

Οἱ φιλόλογοι καὶ οἱ ἀρχαιολόγοι, πρωτίστως δὲ οἱ Ἕλληνες, πρέπει νὰ ἀσχοληθοῦν σοβαρὰ μὲ τὸ θέμα τῆς ἐποχῆς, κατὰ τὴν ὁποία ἔζησε καὶ ἔγραψε ὁ Ὅμηρος. Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐξακολουθοῦμε νὰ εἴμαστε προσκολλημένοι στοῦ «διδαγμένο ὁμηρικὸ δόγμα», ὅπως διαμορφώθηκε ἀπὸ τὰ ἀλλόλογωσσα «ἱερὰ τέρατα» τῆς φιλολογίας τοῦ περασμένου αἰῶνα. Αὐτοὶ οἱ ὁμηριστὲς (Βόλφ, Βιλαμόβιτς κ.ἄ.) πίστευαν, ὅτι οἱ γεωγραφικὲς περιγραφές τοῦ Ὅμηρου ὡς πρὸς τὴν Ἰθάκην ὑπῆρξαν ἐπινόημα τῆς φαντασίας τοῦ ποιητοῦ, μολονότι ὁ Στράβων διαφωνεῖ καὶ θεωρεῖ τὸν Ὅμηρο ὄχι ἀπλῶς γεωγράφο, ἀλλὰ τὸν ἰδρυτὴ τῆς γεωγραφικῆς ἐπιστήμης («ἀρχηγέτην εἶναι τῆς γεωγραφικῆς ἐμπειρίας Ὁμηρον»: «Γεωγραφικά», βιβλ. 1 §2). Τὸ ἴδιο πίστευαν κατὰ τὸν Στράβωνα καὶ οἱ παλαιότεροι φιλόσοφοι, ποὺ ἀσχολήθηκαν μὲ τὴν γεωγραφία, ὅπως ὁ Ἰππαρχος, ὁ Ἐρατοσθένης, ὁ Εὐδόξος κ.ἄ. Ἔτσι οἱ Γερμανοὶ ὁμηριστὲς τοῦ περασμένου αἰῶνα ἔφθασαν στοῦ σημείου νὰ χαρακτηρίζουν ὡς περιττοὶ καὶ ἀντιεπιστημονικοὶ τὸ νὰ ἐρευνηθῇ μὲ ἀνασκαφὲς ἡ ἀνταπόκριση τῶν περιγραφῶν πρὸς τὴν πραγματικότητα, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ὑπάρχουν πολλὲς σοβαρὲς καὶ ἀνεξήγητες ἀντιφάσεις μεταξὺ τῶν ἐπῶν καὶ τῆς πραγματικότητος.

Καὶ ὁμως ἡ ἀναμφισβήτητη γεωγραφικὴ κατάρτιση τοῦ Ὁμήρου ὑπὸ τὸ φῶς τῶν σημερινῶν ἀνακαλύψεων τῆς ἀρχαιολογίας ἀποτελεῖ οὐσιῶδες ἀποδεικτικὸ μέσον γιὰ τὴν ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποία ἔζησε καὶ ἔγραψε ὁ μέγιστος τῶν ποιητῶν. Διότι ἔχει πλέον ἀποδειχθῇ, ὅτι τὰ σύγγραφα ἐπὶ τῆς Ἰλιάδος καὶ τῆς Ὀδυσσεΐας, ὅπως μᾶς διεσώθησαν, ἀποτελοῦν μετεγγραφὰς ἀπὸ παλαιότερες ἑλληνικὲς διαλέκτους, ἀφοῦ ἤδη στὰ ἰωνικὰ κείμενα σώζονται δείγματα τῆς ἀττικῆς καὶ τῆς αἰολικῆς διαλέκτου (Γκίλμπερτ Μάρου). Ἐξυπακούεται, ὅτι ὑπάρχει ἀμεσὸς γλωσσικὸς δεσμὸς μὲ τὴς Γραμμικὲς Γραφές Α καὶ Β καὶ κυρίως μὲ τὴν τελευταία, ποὺ ἔχει σχεδὸν πλήρως ἀποκρυπτογραφηθεῖ. Αὐτὸς καὶ μόνον ὁ γλωσσικὸς δεσμὸς ἀποδεικνύει τὴν παλαιότητα τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας καὶ γραφῆς. Παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι κατὰ τοὺς Βέντρις καὶ Τσάντγουϊκ οἱ πῆλινες πινακίδες τῆς ΓΓΒ, ποὺ ἀνεκαλύφθησαν καὶ ἀνεγνώσθησαν, ἀποτελοῦν καταλόγους προϊόντων ζώων, ἀντικειμένων καὶ ἀνθρώπων, πάρα πολλὲς λέξεις ταυτίζονται μὲ τὴν ὁμηρικὴν διάλεκτον, ὅπως π.χ. tu-ga-te = θυγάτηρ, ko-wo = κοῦρος, ti-ri-ro = τρίπους, me-ri = μέλι, i-je-re-ja = ἱέρεια, re-wo-to-to-ko-wo (Iewotrokhowo(i)-) = λουτροχόος κ.ἄ. Ἡ ἀνακάλυψη τοῦ Δισπηλιοῦ Καστοριάς ἤλθε νὰ ἐπιβεβαιώσει, ὅτι ἡ Γραμμικὴ Γραφή ἔχει ζωὴ πολλῶν χιλιετιῶν καὶ ἔχει προτεραιότητα, ὅπως ἄλλωστε ὁ ἀρχαιοελληνικὸς πολιτισμὸς, ἐναντι τῆς σφηνοειδοῦς τῶν Σουμερίων καὶ τῆς ἱερογλυφικῆς τῶν Αἰγυπτίων. Ἔτσι ἐξηγεῖται τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ Ἑτεόκρητες, οἱ ὁποῖοι ἀποδεδειγμένως θαλασσοποροῦσαν ἤδη ἀπὸ τὴν 10ῃ χιλιετία, δὲν ἐκόμισαν στὴν Ἑλλάδα οὔτε τὴν σφηνοειδῆ οὔτε τὴν ἱερογλυφικὴ ὡς νεωτερισμό, διότι ἀπλούστατα εἶχαν δικό τους σύστημα γραφῆς.

Ἡ παλαιότητα τοῦ Ὁμήρου καὶ ἡ παλαιότητα τῆς ἑλληνικῆς γραφῆς συναρτῶνται καὶ μὲ τὴν γεωγραφία, ἀφοῦ πάρα πολλὰ τοπωνύμια τῆς Ἑλλάδος ἄλλαξαν ὀνομασία κατὰ τὴν διαδρομὴ τῶν αἰώνων. Σὰν παραδείγματα θὰ ἀναφέρουμε, ὅτι ἡ Θεσσαλία καὶ ἡ Βοιωτία ἔλαβαν τὰ ὀνόματά τους μετὰ τὸν Τρωικὸν πόλεμον, ὅταν οἱ Βοιωτοὶ ποὺ ἐξετοπίσθησαν κατέλαβαν τὴν χώρα τοῦ Κάδμου, ποὺ ὀνομάσθηκε Βοιωτία. Ἡ μικρασιατικὴ Ἰωνία πῆρε τὸ ὄνομά της, ὅταν ἐξεδιώχθησαν οἱ Ἴωνες ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον καὶ διεπεραιώθησαν στὴν Μικρὰ Ἀσίαν. Ὀλόκληρη ἡ Πελοπόννησος κατὰ τὴν 2ῃ χιλιετία ὀνομαζόταν Ἀργος. Ἡ Κέρκυρα παλαιότερα ὀνομαζόταν Δρεπάνη καὶ Μάκρις, κατὰ τὸν Ὅμηρον ἴσως Σχερία καὶ ἀργότερα Κόρκυρα ἢ Κέρκυρα, γνωστὴ διεθνῶς ὡς Κορφοῦ ἀπὸ τὸ «κορυφή». Ἐπίσης ἡ ἰωνικὴ νῆσος Σάμος ὀνομαζόταν ἀρχικῶς Μελάμφυλλος, κατόπιν Ἀνθεμῖς, ἀργότερα Παρθενία καὶ τελικῶς Σάμος (Στράβων, 457).

Θὰ μπορούσαμε νὰ ἀναφεροῦμε σὲ κατάλογο πόλεων καὶ εὐρύτερων περιοχῶν, ποὺ

Πορεία Τηλεμάχου προς χοιροσπηλιά

Στην απέναντι σελίδα: Χάρτης του Γερμανού αρχαιολόγου W. Dörpfeld με την Ἀστερίδα, τὸν ὄρμο Σκύδι, πὸν εἶναι ἡ πρώτη ἀκτὴ ὅπου ὑποχρεωτικὰ πρέπει ν' ἀποβιβάσθῃ ὁ Τηλέμαχος καὶ νὰ συναντήσῃ ἀμέσως τὸν χοιροβοσκὸ Εὐμαιο στὴν χοιροσπηλιά, πὸν βρίσκεται στὸν Εὐγηρο, σὲ ἀπόσταση μόλις 800 μ. σὲ εὐθεῖα γραμμὴ ἀπὸ τὸ σημεῖο ἀποβιβάσεως, πὸν εἰκονίζεται ἄνω. Ἡ φωτογραφία ἐλήφθη ἀπὸ σημεῖο πλησίον τῆς χοιροσπηλιάς. Ὁ Ὅμηρος μᾶς περιγράφει ὅχι ἀπλῶς τὴν γεωγραφία, ἀλλὰ τὴν τοπογραφία τῆς Ὀμηρικῆς Ἰθάκης, πὸν κατὰ θαυμαστὸ τρόπο συμπίπτει μόνο στὴν Λευκάδα.

ἄλλαξαν τὰ ὀνόματά τους κατὰ τὴν διαδρομὴ τῶν αἰώνων, ἀλλὰ δὲν νομίζουμε ὅτι χρειάζεται. Εἶναι ὅμως ἀναγκαῖο νὰ τονισθῇ, ὅτι ὁ Ὅμηρος γνωρίζει μόνο τις παλαιότερες ὀνομασίες, τις ὁποῖες καὶ χρησιμοποιεῖ κατὰ κόρον στὴν ὑποτιθέμενη ἐποχὴ, κατὰ τὴν ὁποία ἔζησε καὶ ἔγραψε ἡτοι τὸν 7ο αἰῶνα. Γνωρίζει π.χ. τὴν Θεσσαλία ὡς Φθία, τὸν Νεῖλο ὡς Αἴγυπτον, τὴν Χαιρώνεια ὡς Ἄρνη, τὴν Λειδαδεῖα ὡς Μίδαει κ.λπ.

Οἱ ἀναφορὲς αὐτὲς τοῦ Ὀμήρου εἶχαν προκαλέσει τὴν εὐλογητὴ ἐκπληξὴ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, ὅπως π.χ. τοῦ Ἡροδότου, τοῦ Στράβωνος, τοῦ Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου κ.ἄ., οἱ ὁποῖοι ὅμως, προσηλωμένοι στὴν παράδοση καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ ὑποπτευθοῦν ὅτι ὁ Ὅμηρος εἶναι παλαιότατος ἄνθρωπος (ὅπως ὑποστηρίζει ὁ γράφων: βλέπε «Τὸ μεγάλο μυστικὸ τοῦ Ὀμήρου»), συμφωνοῦν, ὅτι ὁ μέγιστος τῶν ποιητῶν εἶχε τὴν συνήθεια νὰ ἀναφέρεται

στά παλαιά. Για ποιό λόγο όμως; Για να προβληματίσει τους συγχρόνους του; Κι αν είχε την συνήθεια να αναφέρεται στις παλαιότερες ονομασίες των πόλεων, των ποταμών, των νησιών κ.λπ., γιατί αποκαλεί την Ἀθήνα με τὸ ὄνομά της καὶ ὄχι Κεκροπία, τὴν Θήβα (ἀντὶ Καδμείας) κ.λπ.; Ἀκόμα καὶ ὁ Στράβων, ὁ ὁποῖος θεωρεῖ τὸν Ὅμηρο, ὅπως προαναφέραμε, ὡς τὸν ἰδρυτὴ τῆς γεωγραφικῆς ἐπιστήμης, ἐκπλήσσεται, ἐπειδὴ ὁ ποιητὴς χαρακτηρίζει τὴν νῆσο Φάρο ὡς πελαγῆσια («πελαγίαν»), μολονότι γνωρίζει, ὅτι ὄντως ἡ Φάρος τὰ παλαιότερα χρόνια πρὶν ἀπὸ τὶς προσχώσεις τοῦ Νείλου θὰ βρισκόταν ἀνοιχτὰ στὴν θάλασσα.

Χωρὶς ἀμφιβολία οἱ διαμορφώσαντες τὸ ὁμηρικὸ δόγμα φιλόλογοι τοῦ περασμένου αἰῶνα θὰ εἶχαν πεισθῇ, ὅτι οἱ γεωγραφικὲς ἀναφορὲς τῶν ἐπῶν ἦσαν ἀληθινές. Προτίμησαν ὡστόσο νὰ ὑποστηρίξουν, ὅπως π.χ. ὁ Βιλαμόβιτς, ὅτι τὰ γεωγραφικὰ δεδομένα τῶν ἐπῶν εἶναι προϊόντα ποιητικῆς φαντασίας. Κατὰ τὴν ἀπαράδεκτη αὐτὴ θεωρία ἔπρεπε ὁ Ὅμηρος νὰ εἶναι ὑποχρεωτικὰ Μικρασιατὴς καὶ νὰ φαντάσθηκε ὄχι ἀπλῶς τὴν γεωγραφία ἀλλὰ ἀκόμη τὴν τοπογραφία τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος.

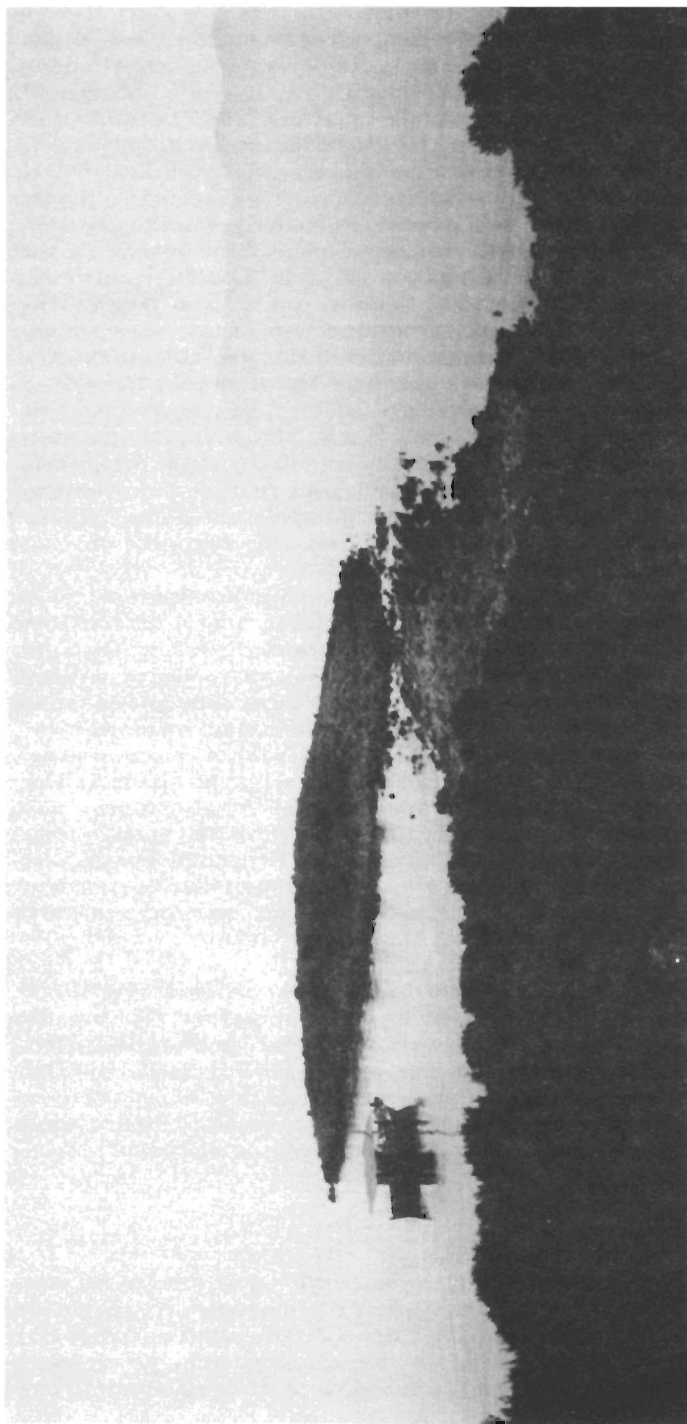
Οἱ ἀνασκαφὲς ποὺ ἐγίναν τὸν περασμένο αἰῶνα στὴν Λευκάδα ἀπὸ τὸν Γ. Δαῖρπφελδ κατέρριψαν ὅλες αὐτὲς τὶς ἀπαράδεκτες θεωρίες, ποὺ κατὰ τρόπο προκλητικὸ ἀλλὰ καὶ μεθοδικὸ πέρασαν ἀκόμη καὶ στὰ λεξικά. Ἄν ἀνοίξει π.χ. κανεὶς τὸ ὁμηρικὸ λεξικὸ τοῦ I. Πανταζίδου, στὴν σελίδα 106 καὶ στὴν λέξη «Ἀστερίς» θὰ διαβάσει ἐκπληκτος τὰ ἐξῆς: «*Μικρὰ (πιθανῶς πλαστὴ) νῆσος τοῦ Ἰονίου Πελάγους ἐν τῷ πορθμῷ μεταξὺ Σάμης καὶ Ἰθάκης*». Αὐτὸ τὸ «πιθανῶς πλαστὴ» τοποθετήθηκε ἀπὸ τὸν Κρούσιο σκοπίμως, προκειμένου νὰ μὴν ἐστιαστεῖ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἐρευνητοῦ στὴν ἀκριβῆ γεωγραφικὴ θέσις τῆς Ἀστερίδος, ὅπως μᾶς τὴν περιγράφει ὁ Ὅμηρος, ποὺ ἀποτελεῖ τὴν πιὸ ἀκαταμάχητη ἀπόδειξη τοῦ Δαῖρπφελδ ὅτι ἡ ὁμηρικὴ Ἰθάκη εἶναι ἡ Λευκάδα. Διότι, ἂν ἡ ἀλήθεια αὐτὴ ἀναγνωρίζοταν, τότε ὑποχρεωτικὰ θὰ ἔπρεπε νὰ γίνεи δεκτό, ὅτι ὁ Ὅμηρος περιγράφει γιὰ τὴν Ἰθάκη καὶ τὶς γειτονικὲς νήσους τὶς γεωγραφικὲς συνθήκες τῆς πρὸ τῆς Δωρικῆς ἐποχῆς, δηλαδὴ τῆς 2ης πρὸ Χριστοῦ χιλιετίας κατὰ τὰ γενικῶς παραδεδεγμένα περὶ τῶν χρόνων διεξαγωγῆς τοῦ Τρωικοῦ πολέμου.

Ὅλο τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἀρχαιογνωστῶν τοῦ περασμένου αἰῶνα ἐξηγλεῖτο στὸ πῶς θ' ἀποστερήσουν τοὺς Ἕλληνες ἀπὸ τὸ μέγα βάθος τῆς ἱστορίας τους καὶ τὴν μακραίωνα παράδοση τῆς γραφῆς, ἡ ὁποία ἐμφανίζεται στὴν Ἑλλάδα τὸν 8ο αἰῶνα διήθεν ὡς διάττων ἀστὴρ καὶ ἐνῶ ὅλοι οἱ γύρω λαοὶ τῆς Μεσογείου ἔγραφαν. Ἐτοί ὁποῖος ὑπεστήριζε, ὅτι ὁ Ὅμηρος περιγράφει λεπτομερῶς τὴν γεωγραφία τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος πρὸ τῆς Δωρικῆς περιόδου χαρακτηριζόταν περιφρονητικὰ ὁμηρολάτρης, ἐνῶ τὰ σχολεῖα ἔπρεπε νὰ προφυλαχθοῦν σοβαρὰ ἀπὸ αὐτὸ τὸ εἶδος λοιμοῦ, ποὺ ἔφεραν οἱ «περιφρονητὲς» τῆς ἐπιστήμης.

Ὅσοι οἱ περιφρονοῦντες τοὺς «περιφρονητὲς» τῆς ἐπιστήμης δὲν ἔδιναν – οὔτε δίνουν σήμερa – καμμία ἐξήγηση γιὰ τοὺς παραδόξους στίχους 631-637 τῆς ραψωδίας Β τῆς Ἰλιάδος, ποὺ λένε τὰ ἐξῆς:

*«Αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς ἤγε Κεφαλλῆνας μεγαθύμους
οἱ ρ' Ἰθάκην εἶχον καὶ Νήριτον εἰνοσίφυλλον,
καὶ Κροκύλει' ἐνέμοντο καὶ Αἰγίλιπα τρηχεῖαν,
οἳ τε Ζάκυνθον ἔχον ἥδ' οἱ Σάμην ἀμφινέμοντο,
οἱ τ' ἤπειρον ἔχον ἥδ' ἀντιπέρα ἐνέμοντο·
τῶν μὲν Ὀδυσσεὺς ἦρχε Διὶ μῆτιν ἀτάλαντος
τῷ δ' ἅμα νῆες ἔποντο δώδεκα μυλοπαροῖι».*

[Ἐπειτα ὁ Ὀδυσσεὺς ἤγειτο στοὺς μεγαλοθύμους Κεφαλλῆνες, ποὺ εἶχαν τὴν Ἰθάκη καὶ τὴν Νήριτο, ποὺ σείει τὰ φύλλα, καὶ τὴν Κροκύλεια ἐνέμοντο καὶ τὴν τραχεῖα Αἰγίλιπα, καὶ αὐτοὶ εἶχαν τὴν Ζάκυνθο καὶ περιουικοῦσαν τὴν Σάμη καὶ εἶχαν τὴν ἤπειρο καὶ τὴν ἀντίπερα στεριά ἐνέμοντο. Σ' αὐτοὺς ἀρχήγευεν ὁ ἴσος μὲ τὸν Δία στὴν σκέψη Ὀδυσσεὺς καὶ ἀκολουθοῦσαν δώδεκα κοκκινοβαμμένα πλοῖα].

Οί περίφημοι ἀμφιδύμοι λιμένες τῆς Ὀμηρικῆς Ἀστερίδος. Ἀριστερὰ τὸ ψαροκαίκο «Σπυριδιούλα», πὺν δοήθησε στὴν ἔρευνα, προσορμισμένο στὸν ἀνατολικὸ λιμένα. Δεξιὰ διακρίνεται ὁ δεύτερος τῶν ἀμφιδύμων λιμένων. Καὶ σήμερὰ οἱ ψαράδες ποδίζουν στοὺς ἀμφιδύμους λιμένας κατὰ τὴν διάρκεια δυσμενῶν καιρικῶν συνθηκῶν. Στὸ σημεῖο αὐτὸ εἶχαν στήσει οἱ μνηστῆρες τὴν δολοφονικὴν ἐνέδρα κατὰ τοῦ Τηλεμάχου. Στὸ βάθος διακρίνεται ἡ νῆσος Ἀτοκος. Ἀπὸ τὸ σημεῖο ὅπου ἐλήφθη ἡ φωτογραφία καὶ ἀκόμη ὑψηλότερα οἱ μνηστῆρες ἀνίχνευαν τὸν ὀρίζοντα «ἐπ' ἄκριας ἡνεμοέσσας», πὺν πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ διαθέτῃ ἡ Ἀστερίς. Καὶ ὄντως ἔχει λόφους ὕψους 110 μέτρων.

Στους στίχους αυτούς παρατηρείται ἡ ἑξῆς ἀντίφαση: Ἐνῷ στὴν ραψωδία ι 21-26 τῆς Ὀδυσσεΐας τὸ βασίλειο τοῦ Ὀδυσσεύς ἀποτελεῖται ἀπὸ τέσσερα νησιά, τὴν Ἰθάκην, τὸ Δουλίχιο, τὴν Σάμην καὶ τὴν Ζάκυνθο, στὴν ραψωδία Β τῆς Ἰλιάδος λείπει παντελῶς τὸ Δουλίχιο, ἐνῷ ἀναφέρεται ἡ λέξις Νήριτος καὶ δύο ἀκόμη νησιά, ἡ Αἰγίλιψ καὶ ἡ Κροκύλεια. Τί ἔγινε τὸ Δουλίχιον; Καὶ ποιά εἶναι ἡ Νήριτος; Ἡ ἀπάντησις εἶναι ἡ ἑξῆς: Ὁ κατάλογος τῶν πλοίων ποὺ περιλαμβάνεται στὴν ραψωδία Β τῆς Ἰλιάδος εἶναι ἐν μέρει προσθήκη μεταγενεστέρα, τῶν παλαιότερων κλασσικῶν χρόνων, ὅταν πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος εἶχαν ἀλλάξει ὀνόματα. Ἔτσι ἡ ἀναφερόμενη ὡς Ἰθάκη εἶναι ἡ σημερινὴ Ἰθάκη (Θιάκι), ἡ Νήριτος εἶναι ἡ πραγματικὴ ὁμηρικὴ Ἰθάκη, δηλαδή ἡ Λευκάδα, ἡ ὁποία εἶχε χάσει τὸ ἀρχικὸ τῆς ὄνομα μὲ τὴν ὑποχρεωτικὴ μετανάστευσιν τῶν κατοίκων, οἱ ὁποῖοι ἐξεδιώχθησαν ἀπὸ τοὺς Δωριεῖς πρὸς τὴν σημερινὴν Ἰθάκην, ποὺ ἐπὶ Ὀμήρου ὀνομαζόταν Σάμη καὶ εἶχε μετονομασθεῖ σὲ «Νήριτος» ἢ «Νηρίτις» ἀπὸ τὸ ὁμηρικὸ ὄρος Νήριτον. Ἀργότερα, τὸ 700 π.Χ., οἱ Κορίνθιοι ἔδωσαν νέο ὄνομα στὸ νησί, Λευκάδα, ποὺ διατηρεῖ μέχρι σήμερα, ἀφοῦ καὶ πάλι τὸ εἶχε χάσει γιὰ 200 περίπου χρόνια καὶ ὀνομαζόταν «Σάντα Μαύρα». Ὅσο γιὰ τὴν Αἰγίλιπα καὶ τὴν Κροκύλεια, πιθανῶς τὰ νησιά αὐτὰ νὰ ἦσαν τὸ Μεγανῆσι καὶ ἡ Ἄτοκος.

Τὴν λεπτομέρεια αὐτὴ ἐγνώριζαν ἀσφαλῶς οἱ διαμορφώσαντες τὸ «διδαγμένο περὶ Ὀμήρου δόγμα» τοῦ περασμένου αἰῶνα, ἀλλὰ τὴν ἀποσιώπησαν, διότι θὰ ἔπρεπε νὰ παραδεχτοῦν τὴν θεωρίαν Δαίρπφελδ περὶ συμπτώσεως τῆς Ὀμηρικῆς Ἰθάκης μὲ τὴν Λευκάδα, θεωρία ποὺ ὄχι μόνον συμμερίζεται ὁ γράφων, καθὼς ἐπίσης καὶ ὁ τακτικὸς συνεργάτης τοῦ «Δαυλοῦ» κ. Κων. Β. Κουτρουβέλης, ἀλλὰ ἔχει ἐπίσης προσκομίσει πολλὰ στοιχεῖα, ποὺ προέκυψαν ἀπὸ μελέτες καὶ ἐπιτόπιες ἔρευνες, ὅπως π.χ. τὸ θέμα τῆς Ἀστερίδος, στὸ ὁποῖο διεξοδικώτερα θὰ ἀναφερθοῦμε στὴν συνέχεια.

Ἀναμφισβητήτως λοιπὸν ὁ Ὅμηρος μᾶς περιέγραφε τὴν γεωγραφίαν τῆς ἐποχῆς του, τὰ δὲ ὁμηρικὰ ἔπη, δημιουργηθέντα πρὸ τῆς Δωρικῆς περιόδου, εἶναι ἄσματα ποὺ ἐψάλλοντο στὶς αὐλὲς τῶν Ἀχαιῶν βασιλέων εὐθὺς μετὰ τὴν ἐκστρατεία κατὰ τῆς Τροίας. Ὁ ποιητὴς ὑμνοῦσε τὴν ἐποχὴ, κατὰ τὴν ὁποία ἐξῆσε καὶ ἐδίωξε τὰ γεγονότα, χρησιμοποιώντας τὰ τοπωνύμια, ποὺ ἦσαν ἐν ᾗσιν στὴν ἐποχὴ του, ὅπως τὰ ἐγνώριζαν οἱ σύγχρονοί του καὶ δὲν εἶχε καμμία πρόθεσιν νὰ τοὺς προβληματίσει, χρησιμοποιώντας τὶς παλαιότερες ὀνομασίες. Ὁ Νεῖλος π.χ. σύμφωνα μὲ τὸν Διόδωρον τὸν Σικελιώτη (Α-19) στὰ παλαιότερα χρόνια ὀνομαζόταν Ὠκεάνη, ἀργότερα Ἀετός, μετέπειτα Αἰγύπτος καὶ τελικὰ Νεῖλος. Ὁ Ὅμηρος δὲν ζοῦσε οὔτε στὴν ἐποχὴ τῆς Ὠκεάνης οὔτε στὴν ἐποχὴ τοῦ Ἀετοῦ οὔτε στὴν ἐποχὴ τοῦ Νεῖλου. Ζοῦσε στὴν ἐποχὴ τοῦ Αἰγύπτου. Λέγει στὴν Ὀδυσσεΐα (α 258) τὰ ἑξῆς: «στῆσα δ' ἐν Αἰγύπτῳ ποταμῷ νέας ἀμφιελίσσας» [σταμάτησα στὸν Αἰγύπτο ποταμὸ τὶς ἀμφίκυρτες νῆες]. Ἔτσι οἱ διαμορφώσαντες τὸ ὁμηρικὸν δόγμα ἀγνόησαν παντελῶς ὄχι μόνον τὴν γεωγραφίαν ἀλλὰ καὶ πολλὰ δεδομένα τῶν ἐπῶν καὶ προτίμησαν κατ' ἀνεπίτρεπτον τρόπο νὰ προσαρμόσουν τὰ δεδομένα αὐτὰ στὶς δικές τους πεπλανημένες ἀντιλήψεις γιὰ τὴν χρονολόγησιν τῆς γραφῆς τῶν Ἑλλήνων.

Ἐὰν οἱ ἀνασκαφὲς τοῦ Δαίρπφελδ, ποὺ ἀπεκάλυψαν 33 θολωτοὺς βασιλικοὺς τάφους τῆς ἀχαικῆς ἐποχῆς καὶ ἀρχὴ κυρίου, ποὺ θεωρεῖται ὡς τὸ ἀνάκτορον τοῦ Ὀδυσσεύα στὴν Λευκάδα-Ἰθάκην, εἶχαν τὸ ἀποτέλεσμα ποὺ ὅλοι γνωρίζουμε, τοῦτο ὀφείλεται, ὅπως ὁ ἴδιος ἀναφέρει σὲ κοινὸ ἄρθρον του μὲ τὸν Π. Γκαϊσλερ, στὴν ἀκρίβεια τῶν περιγραφῶν τοῦ Ὀμήρου γιὰ τὴν πεδιάδα τοῦ Νυδρίου καὶ τὴν θέσιν τῆς ὁμηρικῆς πόλης τῆς Ἰθάκης. «Ἐὰν δὲν ἐμπιστευόμεθα τὴν ἀκρίβειαν τῶν περιγραφῶν, δὲν θὰ τολμοῦσαμε νὰ φθάσωμε ἀνασκάπτοντες μέχρι βάθους 5 μέτρων ὑπὸ τὸ σημερινὸ ἔδαφος καὶ οὐδέποτε οἱ ἀχαικοὶ τάφοι θὰ ἤρχοντο στὸ φῶς».

Η ΑΣΤΕΡΙΣ

Ἀπὸ τὶς ἑκατοντάδες τῶν ἀποδείξεων, ποὺ ὑπάρχουν κατάσπαρτες στὰ ἔπη καὶ καθιστοῦν ἡλίον φαεινότερον ὅτι ὁ Ὅμηρος μᾶς περιγράφει τὴν προδωρικὴν γεωγραφίαν καὶ –κατὰ συνέπειαν– εἶναι παλαιότερος ἄνθρωπος (ὁ ἴδιος ὁ Ὀδυσσεύς κατὰ τὸν γράφοντα), θὰ ἐπικεντρώσωμε τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀναγνώστου τοῦ «Δαυλοῦ» στὸ θέμα τῆς νήσου Ἀστερίδος, ποὺ ἀποτελεῖ τὴν μεγίστη ἴσως τῶν ἀποδείξεων περὶ τῆς πραγματικῆς ὁμη-

ρικῆς Ἰθάκης.

Τὸν Αὐγουστο τοῦ 1993 ὁ γράφων στὸ πλαίσιο τῆς ἐρεῦνης γιὰ τὴν τεκμηρίωση τῶν ὁμηρικῶν γεωγραφικῶν καὶ ἱστορικῶν περιγραφῶν ἐνοικίασε δύο μικρὰ σκάφη, τὸ ἀλιευτικὸ «Σπυριδούλα» καὶ μία ἱστιοφόρο λέμβο, μὲ τὰ ὁποῖα ἐγινε αὐθεντικὴ ἀναπαράσταση τῆς ἀνεπιτυχοῦς δολοφονικῆς ἐνέδρας, ποὺ εἶχαν ὁργανώσει οἱ μνηστήρες σὲ δάρος τοῦ Τηλέμαχου κατὰ τὴν ἐπιστροφὴ τοῦ τελευταίου ἀπὸ τὴν Πύλο καὶ τὴν Σπάρτη. Ἡ ἐνέδρα εἶχε στηθεῖ στὴν νῆσο Ἀστερίδα, τὴν ὁποία ὁ Δαῖρπφελδ ταυτίζει μὲ τὴν σημερινὴ ἐρημονησίδα Ἀρκοῦδι. Τὴν νῆσο αὕτη περιγράφει ὁ Ὅμηρος ὡς ἐξῆς (᾽Οδ. δ 843-847):

*«ἔστι δέ τις νῆσος μέσση ἀλὶ πετρήεσσα
μεσσηγὺς Ἰθάκης τε Σάμοιό τε παιπαλοέσσης,
Ἀστερίς, οὐ μεγάλη· λιμένες δ' ἐνὶ ναύλοχοι αὐτῇ
ἀμφιδύμοι· τῇ τὸν γε μένον λοχῶντες Ἀχαιοί».*

[᾽Υπάρχει κάποια νῆσος στὴν μέση τῆς θάλασσας πετρώδης,
στὴν μέση ἀκριδῶς μεταξὺ Ἰθάκης καὶ Σάμης ἀπόκρημνης,
ἡ Ἀστερίς, ὄχι μεγάλη· σ' αὐτὴν ὑπάρχουν
ἀσφαλεῖς λιμένες διπλοῖ· ἐκεῖ ἔμειναν ἐλλοχεύοντες οἱ Ἀχαιοί].

Ἡ γεωγραφικὴ περιγραφή τοῦ Ὀμήρου εἶναι μεγίστης ἀκριβείας. Πρόκειται περὶ νήσου, ποὺ δὲν εἶναι μεγάλη, ἀλλὰ πάντως εἶναι νῆσος, ποὺ διαθέτει μάλιστα καὶ ἀνεμοδαρμένες κορυφές («ἐπ' ἀκρίας ἡνεμοέσσης»: ᾽Οδ. π 365). Βρίσκεται μεταξὺ Ἰθάκης καὶ Σάμης καὶ κεῖται στὸ μέσον ἀκριδῶς («μεσσηγὺς») τοῦ πορθμοῦ τῶν δύο τούτων νήσων («ἐν πορθμῷ Ἰθάκης τε Σάμοιό τε»), ὅπως μᾶς πληροφορεῖ συμπληρωματικῶς ὁ ποιητὴς στὴν ᾽Οδ., ραψ. δ 671. Στὸ νησί αὐτό, καὶ μάλιστα στοὺς ἀμφιδύμους λιμένας, στήνεται ἡ ἐνέδρα τῶν μνηστήρων· καὶ πρέπει ὑποχρεωτικὰ νὰ βρίσκεται νοτίως τῆς Ἰθάκης, ἀφοῦ οἱ μνηστήρες θέλουν νὰ φονεύσουν τὸν Τηλέμαχο, πρὶν φτάσει στὴν πατρίδα του («οἶκαδε νισσόμενον»: ᾽Οδ., δ 701).

Κατὰ τὰ δεδομένα τοῦ ἔπους ὁ Τηλέμαχος, ἀφοῦ διαφεύγει τὴν ἐνέδρα τῶν μνηστήρων, συνεχίζει τὴν πορεία του, γιὰ νὰ φθάσει στὸν πρῶτο ὄρμο τῆς Ἰθάκης μὲ δάση μία «ναυτικὴ ὁδηγία» τῆς Ἀθηνᾶς, δηλαδὴ τοῦ ἱθύνοντος νοῦ τοῦ ποιητοῦ, ποὺ γνωρίζει σπιθαμὴ πρὸς σπιθαμὴ ὄχι ἀπλῶς τὴν γεωγραφία ἀλλὰ τὴν τοπογραφία τοῦ βασιλείου τοῦ Ὀδυσσεύς, ἐνῷ ἀπὸ τὴν ἰωνικὴ Μικρασία δὲν γνωρίζει ὁ Ὅμηρος ἐκτὸς τῆς Τροίας τίποτ' ἄλλο πλὴν τῶν ὀνομάτων τῶν ποταμῶν Καῦστρου καὶ Μαιάνδρου καὶ ἀναφέρει, ὅτι ἐκεῖ ἀκόμη κατοικοῦν οἱ Κᾶρες. Ἀντιθέτως τὴν Πελοπόννησο καὶ τὰ νησιά τοῦ Ἰονίου τὰ γνωρίζει ἀκριβέστατα. Ἡ ὁδηγία τῆς Ἀθηνᾶς πρὸς τὸν Τηλέμαχο, ὥστε ν' ἀποφύγει τὴν δολοφονικὴ ἐνέδρα, ἀναφέρει τὰ ἐξῆς (᾽Οδ., ο 33-38):

*«Ἀλλὰ ἐκὰς νήσων ἀπέχειν εὐεργέα νῆα,
νυκτὶ δ' ὅμως πλείειν· πέμψει δέ τοι οὖρον ὅπισθεν
ἀθανάτων ὃς τίς σε φυλλάσσει τε ῥύεταί τε.
Αὐτὰρ ἐπὴν πρώτην ἀκτὴν Ἰθάκης ἀφίκηαι,
νῆα μὲν ἐς πόλιν ὀτρύναι καὶ πάντας ἐταίρους,
αὐτὸς δὲ πρῶτιστα συδῶτην εἰσαφικέσθαι».*

[Ἀλλὰ μακριὰ τῶν νήσων ν' ἀπέχεις, καλόφτιαχτο πλοῖο,
ὅμως νὰ πλέης νύχτα· καὶ θὰ σοῦ πέμψη
ὀπισθεν οὖριον ὁποῖος ἀπὸ τοὺς ἀθανάτους
σὲ φυλάσσει καὶ σὲ προστατεύει. Μόλις ὅμως ἀφίχθῃς
στὴν πρώτη ἀκτὴ τῆς Ἰθάκης, τὴν νῆα στὴν πόλιν
νὰ στείλεις καὶ ὅλους τοὺς συντρόφους
καὶ σὺ ὁ ἴδιος πρῶτα-πρῶτα νὰ πᾶς στὸν χοιροβοσκό].

ΠΟΥ ΤΑΙΡΙΑΖΟΥΝ ΟΙ ΟΜΗΡΙΚΕΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΕΣ

1) Από τὸν συνδυασμὸ τῶν στίχων αὐτῶν προκύπτουν τὰ ἑξῆς:

2) Οἱ μνηστῆρες ἐνεδρεῦνουν σὲ νῆσο νοτίως τῆς Ἰθάκης.

2) Τὸ πλοῖο τοῦ Τηλεμάχου ὀφείλει νὰ ταξιδεύῃ νύχτα καὶ νὰ ἀπέχῃ μακριὰ ἀπὸ τὰ νησιά, τὰ ὁποῖα ὑποχρεωτικά εἶναι τὸ Δουλίχιο (Κεφαλληνία), ἡ Σάμη (Ἰθάκη) καὶ ἡ Ζάκυνθος.

3) Τὸ νησί τῆς ἐνέδρας πρέπει νὰ διαθέτῃ βουνοκορφές καὶ ἀμφιδύμους λιμένες, διότι τὴν ἡμέρα οἱ Ἀχαιοὶ ἐλλοχεύουν ἀσφαλῶς ἐκεῖ καὶ ἀνιχνεύουν τὸν ὀρίζοντα ἀπὸ τὶς βουνοκορφές τῆς νήσου, μήπως ἀντιληφθοῦν τὸν Τηλέμαχο «οἷκαδε νισσόμενον», πράγμα βέβαια ποὺ δὲν συμβαίνει, διότι ἡ Ἀθηνᾶ τὸν ἔχει συμβουλεύσει νὰ ταξιδεύῃ νύκτα, ἐνῷ κατὰ τὴν διάρκεια τῆς νυκτὸς οἱ μνηστῆρες πραγματοποιοῦν περιπολίες.

Μὲ τὰ δεδομένα αὐτὰ πρέπει νὰ ἀναζητήσουμε νοτίως τῆς Ἰθάκης μία νῆσο «οὐ μεγάλην» μὲ ἀμφιδύμους λιμένας καὶ «ἄκριας ἡνεμοέσσας». Τέτοιο ὅμως νησί νοτίως τῆς Ἰθάκης δὲν ὑπάρχει. Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει εἰς ὅλο τὸ Ἰόνιο μὲ ἐξαίρεση τὴν νῆσο Ἀρκοῦδι, ποὺ καὶ νοτίως τῆς Λευκάδος-Ἰθάκης κεῖται, καὶ διαθέτῃ ἀμφιδύμους λιμένας, καὶ ἄκριας ἡνεμοέσσας.

* * *

Μία ἀσέληνη νύχτα τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1993 τὸ ψαροκάικο «Σπυριδούλα», ποὺ ἐλλόχευε στοὺς ἀμφιδύμους λιμένες παρὰ τὴν θέση «Πόδι», εἶχε εἰδοποιηθεῖ, ὅτι τὸ πλοῖο τοῦ Τηλεμάχου, στὸ ὁποῖο ἐπέβαινε ὁ γράφων μὲ συντροφούς, θὰ διέπλεε κάποια ὥρα τὸν πορθμὸ μεταξὺ Ἰθάκης καὶ Σάμης μὲ κατεύθυνση τὴν πρώτη ἀκτὴ τῆς Ἰθάκης. Οἱ σύντροφοι, πιὸ καλὰ κατατοπισμένοι ἀπὸ τοὺς Ἀχαιοὺς, ἀφοῦ ἐγνώριζαν τὴν νύχτα τοῦ διαπλου, πραγματοποιοῦσαν συνεχεῖς περιπολίες ἀνάμεσα στὰ νησιά Ἀρκοῦδι, Ἀτοκο καὶ ἀνατολικές ἀκτὲς τῆς Ἰθάκης. Τὸ ὑποτιθέμενο πλοῖο τοῦ Τηλεμάχου ἀνεχώρησε τὴν 2α πρωινὴ ἀπὸ τὴν Ἀτοκο, ὅπου εἶχε καταφύγει, παρέπλευσε ἀνατολικά τὸ Ἀρκοῦδι καὶ κατευθύνθηκε στὴν πρώτη ἀκτὴ τῆς Λευκάδας-Ἰθάκης, ποὺ εἶναι ὁ ὅρμος Σκύδι, διαφυγὸν μὲ εὐκολία ἀπὸ τὴν περιπολία τῶν μνηστῆρων.

Ἀτυχῶς κανένας θεὸς δὲν μᾶς ἔστειλε οὐριό ἀνεμο καὶ κωπηλατούσαμε ὅλη τὴν νύχτα, μέχρι νὰ φτάσουμε στὸν ὅρμο Σκύδι, ἀπ' ὅπου ἡ χοιροσπηλιά τοῦ Εὐμαίου ἀπέχει μόνον ὀχτακόσια μέτρα σὲ εὐθεῖα γραμμὴ. Ἐδῶ ὅμως βρίσκεται μιὰ ἄλλη ἀκλόνητη ὁμηρικὴ ἀπόδειξη περὶ τῆς πραγματικῆς Ἰθάκης, ποὺ θ' ἀπασχολήσει ἴσως κάποια ἄλλη φορὰ τὶς φιλόξενες στήλες τοῦ «Δαυλοῦ».

Ἐξυπακούεται, ὅτι ὑπάρχουν ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς Ἀστερίδος πολλὲς ἀκόμη χαρακτηριστικὲς λεπτομέρειες καὶ ἀναφορὲς τοῦ Ὀμήρου, ποὺ βεβαιώνουν περὶ τῆς πραγματικῆς Ἰθάκης, ἀλλὰ δὲν εἶναι δυνατόν ν' ἀναφερθοῦμε σ' αὐτὲς καθὼς καὶ στὴν οὐτοπία τοῦ βράχου «Δασκαλειό», ποὺ ἐκλαμβάνεται ἀπὸ τοὺς ἰθακιστὲς ὡς Ἀστερίς, ἀφοῦ οὔτε νήσος εἶναι οὔτε βρίσκεται στὸ μέσο τοῦ πορθμοῦ οὔτε διαθέτῃ κορυφὲς ἀνεμοδαρμένες οὔτε, τὸ σπουδαιότερον, ἔχει ἀμφιδύμους λιμένες.

Μετὰ ἀπ' ὅσα ἐξετέθησαν ὁ ἀναγνώστης ἀντιλαμβάνεται τοὺς βαθύτερους λόγους, γιὰ τοὺς ὁποίους ἡ νῆσος Ἀστερίς εἶναι «πιθανῶς πλαστή».

Καταλήγοντας θὰ θέλαμε νὰ ποῦμε τὴν προσωπικὴ μας ἀποψη γιὰ τὸ τί σημαίνει Ἀστερίς. Ἡ νῆσος Ἀρκοῦδι εἶναι σχεδὸν στρογγυλὴ μὲ μοναδικὴ χαρακτηριστικὴ προεξοχὴ τὸ νοτιοανατολικό της ἄκρο, ὅπου ὑπάρχουν οἱ ἀμφίδυμοι λιμένες. Κατὰ συνέπεια τὸ ὁμηρικὸ τῆς ὄνομα δὲν πῆρε ἀπὸ τὸ σχῆμα τῆς ἀλλὰ ἀπὸ τὸ γεωγραφικὸ τῆς στίγμα. Οἱ λέξεις ΑΣΤΗΡ καὶ ΤΕΡΑΣ ἐτυμολογοῦνται στὴν ἴδια ρίζα. Εἶναι κάτι τὸ ἔκτακτο, τὸ ἀξιοσημείωτο οὐράνιο φαινόμενο, τὸ ἀστρο, τὸ μετέωρο, τὸ «σημεῖον». Συνεπῶς ἡ Ἀστερίς εἶναι τὸ σημεῖο, ἡ συντεταγμένη, διὰ τῆς ὁποίας καθοδηγεῖται κανεὶς στὴν ὁμηρικὴ Ἰθάκη, ποὺ δὲν εἶναι ἄλλη ἀπὸ τὴν Λευκάδα.

Οί καίσαρες, οί ἐθνικισταί, τὸ δάσος, ἡ θάλασσα καὶ οἱ πηγές

Σὰς ἀρέσει ὁ «Ἀστεριξ», Ἐμένα πολύ. Ὁ Ὀβελίξ ἰδίως, πὺν δὲ χάνει τὴν ὄρεξιν του ποτὲ καὶ με τίποτα καταβροχθίζει αὐθεντικά ἀγριογούρουνα καὶ σαρώνει τοὺς λεγεωνάριους, ὅπως ἐγὼ τὰ ταλαίπωρα μνημηγκάκια, πὺν σκαρφαλώνουν στὸν τελευταῖο ὄροφο τῆς πολυκατοικίας μου. Δὲ θὰ ἔλεγα, πὺς εἶναι ἰδιαίτερα γοητευτικὸς οὔτε καθαυτὸ ἐθνικιστὴς. Ἀλλὰ εἶναι τῶν ἀδυνάτων ἀδύνατον νὰ παραμείνει ἀπαθής, ἔτσι καὶ δεῖ ρωμαϊκὴ περίπολο στὸ δάσος του. Κατὰ πὺς δείχνει τὸ πρᾶγμα, συντελεῖ ἀποφασιστικά στὴν ἐκτόνωσι κάποιων ἐπικίνδυνων καταπιεστικῶν ἀπωθημένων μου, γι' αὐτὸ καὶ μοῦ ἔχει γίνεαι ἀπαραίτητος.

Βρισκόμαστε γύρω στὸ 50 π.Χ. καί, παλιά μου τέχνη κόσκινο, ἀντιγράφω: «Ὁλη ἡ Γαλατία θρίσκειται ὑπὸ ρωμαϊκῇ κατοχῇ. Ὁλη, Ὁχι!» Ἐνα χωριὸ ἀνυπότακτων Γαλατῶν ἀντιστέκεται ἀκόμη καὶ θὰ ἀντιστέκεται γιὰ πάντα στοὺς εἰσβολεῖς. Καὶ ἡ ζωὴ δὲν εἶναι εὐκόλη γιὰ τοὺς Ρωμαίους λεγεωνάριους...». Ἐξω φρενῶν ὁ καῖσαρ μὲ τοὺς ὑπανάπτυκτους αὐτοὺς χωρικοὺς τῆς τριτοκοσμικῆς ἐπαρχίας του κατεδάξει καντήλια: – Ἀ, τοὺς π... (στάσι λεωφορείου) τοὺς ἐθνικιστάς, τοὺς ἀράριστους, πὺν θὰ μοῦ κάνουν ἔμένα σπάσιμο στὴν Pax Romana. Αὐτὴ τὴ φορὰ θὰ στεῖλω τοὺς κυανόκρανους.

Κι ὅμως, ὅσους τρόπους κι ἂν μεταχειρίστηκε, δὲ μπόρεσε νὰ τοὺς φέρει βόλτα. Μέχρι καὶ τηλεοπτικὸ σταθμὸ προώθησε ἐκεῖ κοντά, ἀλλὰ τὸν κατεδάφισε ὁ Ὀβελίξ μὲ τίς ἱερὲς πέτρες του. Ἦταν καὶ τὸ δάσος, πὺν τοὺς κάλυπτε καὶ τοὺς τροφοδοτοῦσε μὲ πολὺ ὀξύγονο. Καὶ τὸ φύλαγαν σὰν τὰ μάτια τους. Ὅταν πληροφορήθηκε ἀπὸ τοὺς κατασκόπους, ὅτι Ἀστεριξ, Ὀβελίξ καὶ Σία παίρνουν ἀναβολικά, εἶδος μαγικοῦ ζωμοῦ πὺν παρασκευάζει ὁ δρυϊδὴς Πανοραμιξ ἀπὸ ρίζες καὶ φύλλα τοῦ δάσους, ἀποφάσισε νὰ ἐφαρμόσει τὸ νόμο τῆς Ρώμης. Καὶ ὅλοι ξέρουμε, τί σημαίνει αὐτό, καθότι «ἡ Ρώμη ἐδοξάσθη γιὰ τοὺς δρόμους της καὶ τοὺς νόμους της». Τοὺς ἤξερε ἀπὸ πρῶτο χέρι καὶ ὁ Σπάρτακος καὶ τὴ δόξασε τὸ κατὰ δύναμιν. Ἡ Ἀθῆνα τὴ δοξάζει ἀκόμη μὲ τὸ «ρωμαϊκὸ δίκαιο», γι' αὐτὸ καὶ ἡ δικαιοσύνη θριαμβεῖ. Αὐτὸ ἄλλωστε θὰ πει Ρωμιοσύνη καὶ «Ἑλληνορωμαϊκὸς πολιτισμός». Κολλήστε ἀπὸ κοντά καὶ τὸ «Χριστιανικὸς» καὶ δοξάστε μὲ τὴν ψυχὴ σας.

Ἀλλὰ λοξοδρομήσαμε. Πίσω στὸν καῖσαρα, τοῦ πῖ Χι ἐννοῶ, ἀφοῦ καίσαρες πιά δὲν ὑπάρχουν. Μὲ τὴν ἐξέλιξι τῆς γλώσσας καὶ τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν ἔχουν μετονομαστεῖ σὲ πρωθυπουργοὺς καὶ προέδρους. Γιὰ ἓνα μεγάλο διάστημα εἴχαμε τοὺς χριστιανοὺς αὐτοκράτορες, ἐκτός ἀπὸ τὸν Ἰουλιανὸ φυσικά, πὺν ὠνομάστηκε Παραβάτης καὶ τὴν ἔφαγε πισωπλάτα ἀπὸ τὸν ἅγιο Μερκούριο, μεγάλῃ ἡ χάρις του, ὥστε νὰ μπορούμε μεῖς σήμερα νὰ κοιμόμαστε ἥσυχοι. Ὁ Καῖσαρ ὅμως τοῦ πῖ Χι εἶχε χάσει τὸν ὕπνο του. «Οὐκ ἔῃ με καθεύδειν τὸ τοῦ δρυϊδὸν τρόποιον», παραπονιόταν στὸ Βροῦτο, τὸ τεκνόν. Ὡσπουν ἓνα πρωί, σμπαραλιασμένος ἀπὸ τὴν ἀνυπνία, ξέσπασε πᾶνω στὸν κεντρικὸ ἐγκέφαλο τῶν μυστικῶν του ὑπηρεσιῶν: – Θέλω τὸ δρυϊδὴ ἐδῶ καὶ τώρα, οὐρλιαξε. Δὲν πέρασαν πολλὲς ὥρες καὶ οἱ ἄντρες μιᾶς περιπόλου, πὺν ἔφεραν τὸ δρυϊδὴ σηκωτό, τὸν ἄδειασαν μπροστὰ στὰ πόδια του. – Ἀβε. Τὸν πιάσαμε στὸ δάσος, πὺν μάζεψε γκνύ. Χαϊβάνια. Κάνετε καὶ μιὰ σωστὴ δουλειά. Ἐσύ, γέρο, δὲ ντρέπεσαι, νὰ ξεσηκώνεις τοὺς χωριάτες ἐναντία στὴ διεθνὴ εἰρήνη; Κρίμα πὺν εἶσαι καὶ Ἕλληνας. Ἀλλὰ δὲ φταῖτε σεῖς. Ἐγὼ φταῖω, πὺν σὰς ἐγκρίνω κονδύλια γιὰ ἀνοικοδόμησι. Φτιάξε ἀμέσως τὴ σούπα σου γιὰ τὰ παιδιὰ ἐδῶ, διαφορετικὰ θὰ σὲ παραπέμψω γιὰ ἐθνικισμό, τρομοκρατία, ἀντίστασι κατὰ τῆς ἀρχῆς, παράνομη ὀπλοφορία καὶ ὀπλοχρησία, Dura lex sed lex. Τί νὰ κάνει ὁ γεροντάκος, δὲν ἄντεχε τὰ βασανιστήρια, καλᾶαα, λέει μέσα του, ἀφοῦ τὸ πᾶς γυρεῦοντας, φτιάχνει μιὰ σούπα μαίμου, νοστιμώτατη, πὺν τὴ ρουφᾶνε οἱ Ρωμαῖοι καὶ πνίγονται στὶς τρίχες. Τρίχες, ἀπὸ τίς ξανθὲς καὶ ἰσιες μέχρι τίς μαῦρες καὶ κατσαρές, πὺν μεγάλωναν κάπου δυὸ μέτρα τὴν ὥρα. Μπερδεύονται μὲ δαῦτες, γίνονται μαλλιά κονδάρια, καὶ μὴν τὸν εἶδατε τὸ δρυϊδὴ. Ἡ ἀπάντησι τοῦ δάσους στὸν καῖσαρα. Μυαλὸ ξουράφι ὁ μεγάλος, ἀλλὰ ἐδῶ τὴν πάτησε. Δὲν εἶχε, παρὰ νὰ κάψει τὸ δάσος. Ἀπὸ τότε οἱ καίσαρες καίνε τὰ δάση. Οἱ Φράγκοι δὲν τὰ ἔκαψαν, ὁ σουλτᾶνος δὲν τὰ ἔκαψε, καὶ τοὺς προέκυψαν οἱ ροβολᾶτορες καὶ οἱ κλέφτες. Ἀς πρῶσεχαν.

Οἱ Ἕλληνες, πὺν λέγονται Ρωμαῖοι, τηροῦν ἀπὸ τότε τὸ ἔθιμο τοῦ χριστογεννηιάτικου δέντρου, ἂν καὶ ὁ Χριστὸς δὲ γεννήθηκε ἐπὶ Πανοραμιξ οὔτε κάτω ἀπὸ δέντρο. Αὐτὸς φαίνεται, πὺς εἶναι ὁ λόγος, πὺν πολλοὶ ἀμφισβητοῦν τὸ ἔθιμο. Καὶ ἐπειδὴ εἴμαστε λαὸς θαλασσινός, προτείνουν ν'

ἀντικατασταθεῖ τὸ δέντρο μὲ καραβάκι, ὅπως ἔχει ἀντικατασταθεῖ τὸ «μαύρη νύχτα στὰ βουνά» μὲ τὸ «μὴ νύχτα στὸ φαλακρὸ βουνό» καὶ ἡ «Μαρία Πενταγιώτισσα» μὲ τὸ «Lei ii be». Καὶ πολὺ σωστά, γιατί, καθὼς πᾶμε ἴσια γιὰ τὴν *Rax Euroraea*, πρέπει νὰ δώσουμε καὶ ἐμεῖς κάποιον εὐπρόσωπο παρόν, ἀλλὰ ταυτόχρονα νὰ ἐξελιχθοῦμε καὶ στὸν τομέα τῆς μουσικῆς ἐπὶ τὸ εὐρωπαϊκώτερον. Τὸ μόνο πὺν μὲ ἀπασχολεῖ ἐμένα εἶναι, ποιᾶς ἐθνικότητος θὰ εἶναι ὁ καῖσαρ τῆς *Rax* ἀποτέτοιας. Κάτι μοῦ λέει, ὅτι πᾶμε γιὰ τριανδρία. «Ἐν τῇ ἐνώσει ἡ ἰσχύς».

Εἶναι ὅμως καὶ ἐκεῖνος ὁ Ἑβραῖος, πὺν μᾶς δάνει παρασίτα: «Στὸ Βορρά δὲ χρωστάμε τίποτα (λέει). «Ὁ, τὴν ὥρα καὶ καλὸ κατέχουμε, αὐτὸ ἔρχεται ἀπὸ τὴ γαλανὴ Μεσόγειο, ἀλλὰ τὴν κληρονομία αὐτὴ τὴν πῆρε ἡ Μεσόγειος ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας (...). Ὁ Παρθενῶνας δὲ μποροῦσε ποτὲ νὰ γίνῃ οὔτε ἔχει καμμία θέσι στὶς οὐκίχες τοῦ Βορρά». Τ' εἶναι πάλι αὐτός! Ἐθνικιστὴς δὲν εἶναι, ρατσιστὴς δὲν εἶναι, ἀρα εἶναι φασίστας.

Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ρίχνει λάδι καντὸ στὶς πληγές μας. Βλέπω τὸν Παρθενῶνα πάνω ἀπὸ τὰ λάθη μας, ἀδιάφορο στὰ πανοῦργα γυρίσματα τοῦ καιροῦ. Βλέπω τὸ παιδί καθηλωμένο στὸ θαλασσινὸ τοπίο μὲ τὰ χρώματα τῆς θάλασσας στὰ μάτια. Δὲ μπορεῖ, δὲ θέλει νὰ δεῖ τὴ σκοτεινὴ ὄψι τῶν πραγμάτων. Ἀρνεῖται τὴν ἀποκαθήλωσι. «Θάλαττα-θάλαττα», ψυχή μου. Καὶ πεπρωμένο μας. Ἡ θάλασσα μπαινὲ ἀπὸ παντοῦ. Εἰσχωρεῖ βαθιά στὴ γῆ, στὴ ζωὴ μας, ἀλώνει τὶς αἰσθήσεις μας. Εἴμαστε δεμένοι μαζί τῆς ὑπαρξιακά. Γι' αὐτὸ σὰς λέω, πατριώτες, ἀφήστε τοὺς νὰ τὰ πάρουν ὅλα, μέχρι καὶ τὸ «ὑπόλοιπο Ἀττικῆς». «Ἐμεῖς δὲ διεκδικοῦμε τίποτα». Μᾶς φτάνει ἡ θάλασσα. Ἔτσι καὶ μᾶς ρίξουν στὸ νερό, θρίσκουμε καὶ πάλι τὸ στοιχεῖο μας. Ἀείμνηστος φίλος, πὺν ὑπῆρξε ἀξιοματικὸς στὸ πολεμικὸ «Ἀβέρωφ», μοῦ εἶπε κάποτε: «Ζωὴ μου εἶναι ἡ θάλασσα: σπίτι μου τὸ πλοῖο μου». Καὶ δείχνοντας τὰ ξένα πολεμικά μ' ἓνα λοξὸ τίναγμα τοῦ κεφαλίου: «Πρέπει νὰ εἴμαστε σὲ ἐτοιμότητα. Οἱ καῖσαρες ἀλωνίζουν καὶ πάλι τὴ Μεσόγειο». «Εἴσαι θαμμένος ἐθνικιστὴς», εἶπα καὶ ἔφαγα σφαλιάρια.

Παγὰ λαλέουσα εἶχε κελαρύσει: Τὰ ξύλινα τεῖχη ἢ σωτηρία.

«Καὶ πὺν τὰ σπᾶσανε τ' ἀγάματά τοὺς...», σταμάτησε τάχα ποτὲ τὸ κελάρυσμα; «Πάνω ἀπὸ τὸ θρόνο του ὁ Ξέρξης θεωροῦσε τὴ σκηνὴ στὰ νερά τῆς Σαλαμίνας σὰν ἀπλὸς θεατῆς, σημάδι τῆς ὑπέροχης ἀλαζονείας του. Ὁ μονάρχης ἐκεῖνος δὲν ὑποψιάζοταν, πὺς ἐκεῖ κάτω, ἀνάμεσα στοὺς χιλιάδες μαχητῆς, θρίσκοταν ἓνας ἄγνωστος στρατιώτης, πὺν τὸν ἔλεγε Αἰσχύλο. (...) Ὁ Ἕλληνας ποιητὴς στὴ Σαλαμίνα νὰ συντριβεῖ τὸ βασίλειά τῶν βαρβάρων, τί μεγάλο σύμβολο! (...) Ὁ Αἰσχύλος στὴ Σαλαμίνα (ἐθνικιστὴς ὡς τὸ κόκκαλο, ν' ἀγωνίζεται γιὰ τὰ πάτρια) ἀνοίξε ἓνα δρόμο γιὰ τὸν ἑαυτὸν τὸν καὶ τοὺς διαδόχους του, ἐνῶ ὁ βασιλεὺς τῆς Πελοπίδας (τῆς ὑπερδύναμης) ἔφευγε καταντροπιασμένος καὶ ἐντρομος, γιὰ νὰ πέσει στὴ λημοσύνη». Αὐτὰ τὰ λέει πάλι ὁ Ἑβραῖος συγγραφέας μας. Ἄλλο τώρα, ἄλλη ἱστορία, καὶ τί φταίει ὁ ἄνθρωπος, ἂν ὑπάρχει καὶ ἡ διακήρυξις τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ συγγραφέα Τερτυλλιανοῦ: «Ὁ Χριστιανισμὸς ἀναπτύχθηκε ὑπὸ τὴν προστασία τῆς ἰουδαϊκῆς θρησκείας».

Μόνο πὺν ὁ Χριστιανισμὸς μᾶς ἔμεινε παγανιστικὸς. Μυρρίζει πῦνο καὶ δρὺ καὶ νερὸ θαλασσινὸ, πὺν προκαλοῦσε ἀλλεργία στοὺς Ἑβραῖους. Ὁ ἱεροψάλτης Παπαδιαμάντης ὄνειρεῖται στὸ κῦμα ἀλλὰ καὶ «ὑπὸ τὴν βασιλικὴν δρὺν». Στὶς νεροπηγὲς καὶ στὶς νερομάνες τῆς ἑλληνικῆς ὑπαίθρου «φυλᾶνε» οἱ νεραῖδες (νηρηίδες), συκοφαντημένες ἐλεεινά. «Κάτω ἀπὸ τὰ μάτια - πὺν ποτὲ δὲν κλαῖνε- θὰ σοῦ λειώσει ἢ σάρκα -νεραῖδοπαρμένη- σὰν κερί», καταγράφει ὁ Παλαμᾶς στὸν ἐκπληκτικὸ «Λυράρη» του. Ἐλα ὅμως, πὺν ἡ ποίηση δὲν εἶναι ἀφελὴς καὶ θὰ διᾶσει τὸν ποιητὴ. Ξέρει τὴν ψυχὴ του, τὴν οὐσία του καὶ θὰ τὴν κάνει λέξεις, καὶ οἱ λέξεις θὰ γίνουν στίχοι, πὺν θὰ τὸν πάρουν μαζί τοὺς καὶ θὰ τὸν στροβιλίζουν σὲ χορὸ διονυσιακὸ, μέχρι πὺν νὰ σπᾶσει τὴ λύρα του, γιὰ νὰ πάρει στὰ χέρια του θύρο. Μέχρι ἐκεῖ. Οὔτε ὑποψία ὅμως πρωτόγονο τυμπάνου. Τὸ ρυθμὸ στὴν ὀρχηστὴ κρατᾷ τὸ ἀπαράμιλλο, τὸ κρυσταλλικὸ σὰν τὰ νερά τῆς κρυσταλλοπηγῆς γράμμα ρ, πὺν ρεῖ σὰ ρυάκι. Καὶ τοῦτο, γιατί κρατᾷ καὶ ἐδῶ τὸ τιμόνι τὸ ἀθάνατο ἑλληνικὸ μέτρο, πὺν ξέρει νὰ θρίσκει πάντα τὴ χρυσὴ τομή.

Κακὰ τὰ ψέματα. Τὰ ἔθνη δὲν πεθαίνουν ποτέ. Τὶς αὐτοκρατορίες παίρνει καὶ σκορπᾷ ὁ ἄνεμος. Γιατὶ εἶναι ἐκτὸς οὐσίας.

Υ.Γ. Ὁ «Ἀστεριξ» τοῦ κειμένου εἶναι σὲ δική μου ἔκδοσι.

Οὐρανία Πρίγκουρη

ΣΠΥΡΟΣ Γ.Γ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΟΣ

«... Τοῦ λόγου δ' ἑόντος ξυνοῦ...»

ΤΟ ΗΡΑΚΛΕΙΤΙΟ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘ.2

Μέ σκοπὸ νὰ προσοικειωθοῦμε ἔτι περισσότερο τὸν ἡρακλείτιο λόγον, προσφεύγου-
με ἤδη σ' ἓνα δεύτερον ἀπόσπασμα, μὲ τὴν προσδοκίαν ὅτι, προσεγγίζοντες ὅλο καὶ πιὸ
πολὺ τὸν γιγάντιο στοχασμὸν τοῦ Σκοτεινοῦ, τὸν βεβαιοῦμε αὐτοεπιβεβαιούμενοι. Ἡ
ἀναφορὰ γιὰ τὸ ἰσάξιον τοῦ ἑκατὸν ἓνα («Δαυλός», τ. 162) ὑπ' ἀριθ. δύο (2) ἀπόσπα-
σμα. Ἀς ἀρχίσουμε κι ἐδῶ ἐγκύπτοντες πρῶτον σ' ὅσα ἔχει νὰ εἰπεῖ, καὶ λέγει, ἡ ἐπι-
στεφής προήγησις:

α. G.S. Kirk - J.E. Raven - M. Schofield καὶ Δ. Κούρτοβικ –ὡς μεταφραστής– στὸ ἀνα-
φερθὲν βιβλίον τους «Οἱ Προσωκρατικοὶ Φιλόσοφοι» (σελ. 195η):

«Ἀπόσπ. 2, Σέξτος, Πρὸς Μαθηματικούς VII, 133: διὸ δεῖ ἔπεσθαι τῷ ξυνῷ· τοῦ λό-
γου δ' ἑόντος ξυνοῦ ζῶουσιν οἱ πολλοὶ ὡς ἰδίαν ἔχοντες φρόνησιν.

»Γι' αὐτὸ εἶναι ἀναγκαῖο νὰ ἀκολουθοῦμε τὸ κοινόν· ἀλλὰ παρ' ὅλο πὺν ὁ Λόγος εἶναι
κοινός, οἱ πολλοὶ ζοῦν σὰν νὰ εἶχαν δική τους ἀντίληψιν». Αὐτὰ μόνον – οὔτε λέξεις ἄλλη.
β. Εὐάγγελος Ν. Ροῦσσος στὸ ἀναφερθὲν βιβλίον του «Ἡράκλειτος - Τὰ ἀποσπάσματα»
(σελ. 28η καὶ 29η – ἀντικρουστά):

«Διὸ δεῖ ἔπεσθαι τῷ ξυνῷ· τοῦ λόγου δ' ἑόντος ξυνοῦ ζῶουσιν οἱ πολλοὶ ὡς ἰδίαν ἔχο-
ντες φρόνησιν.

»Γι' αὐτὸ πρέπει ν' ἀκολουθοῦμε τὸν κοινὸ λόγον· ὥστόσο, ἐνῶ ὁ λόγος εἶναι κοινός,
οἱ πολλοὶ ζοῦνε σὰν νὰ ἔχαν λογικὴ ξεχωριστή». Αὐτὰ μόνον.

γ. Κώστας Ἀξελός καὶ Δημ. Δημητριάδης – ὡς μεταφραστής – στὸ βιβλίον τους «Ὁ
Ἡράκλειτος καὶ ἡ φιλοσοφία» (σελ. 58η):

«Διὸ δεῖ ἔπεσθαι τῷ κοινῷ· ξυνός γάρ ὁ κοινός· τοῦ λόγου δ' ἑόντος ξυνοῦ ζῶουσιν
οἱ πολλοὶ ὡς ἰδίαν ἔχοντες φρόνησιν.

»Γι' αὐτὸ πρέπει ν' ἀκολουθοῦμε τὸν κοινὸ λόγον, γιατίι τὸ κοινὸ εἶναι συμπαντικό.
Ἐνῶ ὅμως ὁ λόγος εἶναι κοινός, οἱ πολλοὶ ζοῦν σὰν νὰ εἶχαν μιὰ δική τους φρόνησιν».

Ἰκανὰ κι ἀξιόλογα ὅσα λέγει ἐδῶ ὁ Ἀξελός (γιὰ τρία ὁμοιογενῆ περὶ λόγου ἀπο-
σπάσματα) –σὲ μιὰ καὶ πλέον σελίδα. Γιὰ νὰ καταλήξει: «Ὁ λόγος ὅμως, ἂν καὶ συ-
μπαντικός, δὲν εἶναι τὸ ἰδιαίτερο γνώρισμα τῆς ἀνθρώπινης μάζας. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι
δὲν φωτίζονται ἀπ' τὸ λόγο κι οἱ στοχαστὲς ἀκόμα λιγότερο. Τὸ πλῆθος δὲν σκέφτεται:
δὲν καταλαβαίνει αὐτὸ πὺν κάθε μέρα συναντᾷ (...), τὸ κάθε ἄτομο ἀπ' αὐτὰ πὺν ἀπο-
τελοῦν τὸ πλῆθος, θαρρεῖ πὺς ἔχει μιὰ ἰδιαίτερη νόησι, πὺν δὲν τὸ συνδέει διόλου μὲ τὸ
συμπαντικό...».

Νά'σαι Ἀξελός, νὰ περνᾷς δίπλα στὴ μεγάλην ἀλήθεια, νὰ ἐπισημαίνεις μόνος, ἀδία-
στα, ἀπαραπλάνητα «κ' οἱ στοχαστὲς ἀκόμα λιγότερο» εἶναι στοιχεῖα, πὺν σὲ κολλᾷνε
στὸν τοῖχο – ἄλλοι τουφεκίστηκαν γιὰ πολὺ ἐλαφρότερα ἀδικήματα: δὲν μπορεῖς, δὲν
ἔχεις δικαίωμα γιὰ τόσην ἀβλεψία, ἀστοχία, θαλασσοποίησην.

Ἡ οὐσία εἶναι, πὺς οὔτε ὁ σοφὸς Ἀξελός καταπιάνεται μὲ τὸ μεῖζον – πὺς οὔτε αὐτὸς
θά ὑποψιασθεῖ, ὅτι ὁ ἴδιος ὁ λόγος εἶναι πὺν φταίει, πὺν ἐνέχεται, πὺν ἀφήνει περιθώ-
ρια στὴ σύστασιν-ἄσκησιν λογικῆς «ιδιωτικῆς χρήσεως».

Ἦδη μποροῦμε νὰ σταθμίσουμε τὴν ἰδιά μας ἐλεύθερη ἐρμηνεία:

**Γι' αὐτὸ πρέπει ν' ἀκολουθοῦμε τὸν κοινὸ λόγον
[καθ' ὅσῳσιν συμπαντικὴ κοινόν: καὶ ἴδι-ον].**

**Ἄλλο πὺν αὐτός, τὸν ἑαυτὸ του παρακάμπτων,
ἀφήνει περιθώρια στοὺς πολλοὺς
νὰ ζοῦν σὰ νὰ ἔχουν λογικὴ προσωπικὴ.**

Τὸ συμπέρασμα ἀπ' τὶς ὥς ἄνω μεταφραστικές παραθέσεις εἶναι, πῶς, ἐνῶ στίς περιπτώσεις ἄλφα, βῆτα, γάμμα οἱ μεταφρασταὶ εἴτε ἀποφεύγουν ἐπιπολαίως εἴτε ἀρνοῦνται εἴτε ἀδυνατοῦν νὰ ἐξετάσουν καὶ προσδιορίσουν ἐπαρκῶς τὰ αἷτια, ἔνεκα τῶν ὁποίων οἱ πολλοὶ τὸ μὲν «ζοῦνε σάν νὰ εἶχαν μιὰ δική τους φρόνησι», τὸ δὲ ἐλέγχονται-ἐπιτιμῶνται γι' αὐτό, μόνο στὴν περίπτωσι δέλτα (δ) ἀποτολμᾶται τὸ κεφαλαιώδους σημασίας: Ναί, ὁ ἴδιος ὁ λόγος εἶναι, ποὺ ἀφήνει περιθώρια εἰς σύστασιν-ἀσκήσιν προσωπικῆς λογικῆς. Τὰ ἄνω, συνυπολογιζομένου ὅτι δὲν μπορούμε παρὰ νὰ θεωροῦμε νεοελληνική «πάσσα» τὴν ξερή, αὐτολεξεί, μετάφρασιν. Γιατί; Γιατί, καθὼς ὁ στοχαστὴς τῆς Ἐφέσου, διαλεγόμενος μὲ τὸν ἑαυτό του ἀποκλειστικά ἐπὶ ἀρχῶν, ἦτοι σὲ διαστάσεις συμπαντικῆς ὥς πρὸς τὸν χῶρον, ὅτι καταθέτει ἐδῶ ὥς πρὸς τὸν χρόνον χρήζει ἀνάλυσης, μετρεῖται τὸ ἀκαριαῖον ὑποπολλαπλασίον τῆς ἀστραπῆς τῆς σκέψης του. Ἀπαράδεκτο συνεπῶς, ποὺ οἱ ἀρμόδιοι προθυμοποιοῦνται μὲν νὰ μεταφράζουν τὶς ἡρακλείτιες λέξεις, ἀρνοῦνται δὲ νὰ ἐπιλαμβάνονται ὅσων αὐτὲς σημασιοδοτοῦν. Τυτέστιν:

- «Ὅτι, μὲ δεδομένες τὴν γενική «θεωρητική» κατάφασιν στίς ἀρχὲς καὶ τὴν πράγμασι γενικήν... ἄρνησιν εἰς εὐθυγράμμισιν-ὁμολόγησιν πρὸς τὶς ἴδιες, ἐξυπακούεται ἀδηρὶτως ἀναγκαῖα ἢ ἐπισήμανσις τῶν αἰτίων, ἔνεκα τῶν ὁποίων ὁ ἄνθρωπος, καίτοι σ' ὅλο τὸ μᾶκρος τοῦ βίου του συγκλίνει θεωρητικά πρὸς τὶς ἀρχὲς (σχεδὸν συμπίπτει), ποτὲ δὲν εὐθυγραμμίζεται πρὸς ὅ,τι αὐτὲς ἐπιτάσσουσιν κατὰ λόγον.

- «Ὅτι, μὲ δεδομένη τὴν ὥς ἄνω διαπίστωσιν, κατανοεῖται εἰς δόλον ἢ (ἔτσι κι ἀλλιῶς λάθρα) διολίσθησις τοῦ ἀνθρώπου ἀπ' τὴν κατάστασιν τῆς θεωρητικῆς μέθεξης στὴν κατάστασιν τῆς πράγμασι ἀμεθεξίας. Αὐτονόητον, ὅτι, καθὼς ἔχουμ' ἐδῶ μετάστασιν πραγματοποιοῦμενη στὰ προγραμματιστικά τοῦ βίου ἀπειροελάχιστα ὅρια τῆς «βιούμενης στιγμῆς», ὁμιλοῦμε γιὰ διακεκριμένη μετάπτωσιν ἀπ' τὴ μιὰ στὴν ἄλλη κατάστασιν συνιστώσα τὴν ἐν ἀκαρεῖ «δραπέτευσιν τοῦ ἀνθρώπου ἀπ' τὸν ἑαυτό του».

- «Ὅτι, μὲ αὐτονόητη τὴν ἀνάγκην περαιτέρω διερεῦνσης-προσδιορισμοῦ τῆς ὥς ἄνω «δραπέτευσης», θὰ εἰποῦμε γι' αὐτήν, πῶς νοεῖται πραγματοποιοῦμενη εἴτε καθ' ὑπέρβασιν τοῦ λόγου εἴτε κατ' ἐπίτρεψιν ἐκ μέρους τοῦ λόγου.

Στὸ σημεῖον αὐτὸ ὑποχρεοῦμεθα νὰ ὑπογραμμίσουμε τὸ συνταρακτικό: ἀδιαφόρως τοῦ ἂν ὁ λόγος ἐνδίδει στὴν ἴδι-ά του αὐτοπαράκαμψιν ἢ ἀφήνει περιθώρια στὸν ἄνθρωπο, ἵνα παρακάμπτει αὐτὸς ἑαυτὸν (ἀποδιδράσκει ἀπ' τὸν ἑαυτό του) ἢ καὶ τὰ δύο, γίνεται φανερό, πῶς ὁμιλοῦμε γιὰ λόγον, ποὺ βεβαιώνεται ἀτελής, ἐν ἐξελίξει, ὅπως κι ἂν ἐννοεῖται. Τοῦτο, ὑπὸ τὴν αἵρεσιν ὅτι ὁ λόγος δὲν εἶναι σάν τὸν ἥλιο, ποὺ ἐλέγχεται, ἂν ὑπερβῇ τὰ μέτρα του: εἶναι τὰ μέτρα.

Ὑπὸ τὸ φῶς τῶν ἄνω λοιπὸν εἰκάζουμε, πῶς ὁ ἀπευθυνόμενος ἀποκλειστικά στὸν ἑαυτό του Ἡράκλειτος, προχωρῶν στὴ μελέτην ἐπὶ τῆς διαδικασίας τῆς συγκεκριμένης δραπέτευσης, δρέθηκε ὑποχρεωμένος: πρῶτον, εἰς διερεῦνησιν τοῦ κατὰ τί διαφέρει ἢ «βιούμενη στιγμή» ἀπ' τὶς λοιπὰς στιγμὲς τοῦ βίου· καί, δεύτερον, τοῦ πῶς γίνεται, ὁ διὰ βίου σύμμετρος τῶν ἀρχῶν ἄνθρωπος νὰ μπορεῖ νὰ δραπετεῦει ἀπ' τὴν ἴδια του συμμετρίαν – ἐν ἀκαρεῖ εὐρίσκων ἄλλως ὅ,τι σ' ὅλο τὸ βίο του σταθμίζει οὕτω.

Διὰ τῶν ἄνω φθάσαμε ἴσως σ' ἓναν ἀξιόλογο βαθμὸν ἐνδεικτικότητας, ὥστε νὰ μὴ μᾶς τρομάζει μείζων μιὰ μὴ ἀποκλειόμενη ἀστοχία μας – μὲ τὸ ποὺ διεκδικοῦμε τὴν σοβαρότητά μας:

καὶ συνειδήσιν (συνειδητοποιήσιν) τῆς καθ' ὑπέρβασιν δραπέτευσης τοῦ ἀνθρώπου (ἀπ' τὸν ἑαυτό του),

καὶ ἐπισήμανσιν ὧς ἀκατάληπτης, ἀνεξήγητης, «ὑπερφυσικῆς» τῆς ἐκ μέρους τοῦ λόγου ἐπίτρεψης τῆς συγκεκριμένης δραπέτευσης,

καὶ ἐναντίωσιν λόγῳ στὴ μοριακὴ-διανοιακὴ σύστασιν τοῦ ἀνθρώπου – στὸ βαθμὸ ποὺ τὸν φέρι ν' αὐτοπαράκαμπτει – ἀποδιδράσκει (ἀπ' τὸν ἑαυτό του).

Ὅλα τὰ ἄνω εὐλόγως, ἀφοῦ, ἐνῶ ὁ ἑαυτὸς οἶουδὴποτε γνωρίζει τὰ πάντα, σ' ὅ,τι

άφορᾷ στο περι τὶς ἀρχές πρακτέον, ἀλλὰ καὶ μείζον χρέος του ν' ἀνταποκρίνεται σ' αὐτό, κανένας ἐαυτὸς δὲν προσέρχεται στὴ συγκεκριμένην ἀνταπόκρισι –δηλαδή οὐμμετρος, ἀνάλογος, ὁμόλογος τῶν ἀρχῶν.

Θαρρῶ, πὼς τὰ λεχθέντα γίνονται ἤδη εὐχερῶς ἀποδεκτά, καθὼς κατὰ τὴ «διούμενη στιγμὴν» ἀντικείμενον πάσης ἐπιλογῆς ὡς πρὸς τὶς ἀρχές θεβαιώνεται ἡ κοινῆς (δῆθεν αὐτονοήτως δίχως ἐξαιρέσειν) κάμψης ἀγοραία προτίμησις στὴν (συμπαγῇ, οἶονεὶ ὕλικήν) «κατ' ἀμεσότητα γοητεῖαν τοῦ ἀρνητικοῦ», ἡ εἰδολογικὴ τρόπον τινὰ βούλησις-δραστηριοποιήσις εἰς ἀρχιτεκτόνησιν ὑπέρβασης τῆς συγκίνησεως. Πού σημαίνει, τῆς διέγερσης (ἐρεθισμοῦ, ἀναταραχῆς αἰσθημάτων) ἀντλουμένης σὲ πλαίσια «λειτουργικῆς ἀνάποδα». Τουτέστι μιᾶς (πρὸς τὴν ἀλλοίωσι-σῆψιν) ζύμωσης, ἀναγνωρίσιμης ὡς «ἀντικαλλιέργειας» –ὡς ὑποστάθμης (καθίζημα) τοῦ ὀρμεμφύτου εἰς (διὰ τῆς διαστροφῆς-ἐκφύλισης) αὐτοκαταστροφὴν σὲ τελικὸ ἐπίπεδο. Αὐτοκαταστροφὴν, πού ἀναγνωρίζεται ἀνάγλυφ-ἀπολογιστικὴ συνισταμένη – ἐκφραστικὴ τῆς κατ' ἄθροισιν - συμψηφισμὸν «δυναμικῆς» τῶν συνιστωσῶν:

1. Πνευματικὴ ἔκπτωσις.
2. Παθητικὴ-ὀργανικὴ ἄφεισις (ἄμβλυνσις ἀντιδράσεων) ἡ ἐνεργητικὴ ἐκτροπὴ τῶν ὀργανικῶν λειτουργιῶν.
3. Ποιοτικὴ (ἡθους, χαρακτήρος, φρονήματος) ἀλλοίωσις-διαφθορά, ἐκφραζομένη δι' ἀνακλήσεως τῆς ὁποίας πρὸς τὶς ἀρχές ἐγγενοῦς σύγκλησις.

Αὐτονόητον, ὅτι ἡ ὡς ἄνω συνισταμένη, ὑποκαθιστῶσα ἐκφυλιστικὴς, ὡς ἐλέχθη, ὑποπιέσεις, κάμψεις, ὑφέσεις, συναντᾶται μόνον σὲ διεργασίες ἀντικειμενικὰ ἐκφραζόμενες εἴτε μὲ τὴν ἀγέρωχ ἢ καταχθόνια διεκδίκησι-μονοπώλησιν τοῦ περισσοῦ εἴτε μὲ τὴν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος δημιουργίαν πόνου –μιά δηλαδή δεδομένην, μὰ τάχα ὑπολανθάνουσα διαδικασίαν ἄτιμα δεκτικὴν ἴδιας ἀναμόλυνσης.

Στὸ σημεῖον αὐτό, ἀριθμημένοι κατὰ προτεραιότητα - ἔντασιν ἀρνητικοῦ, κατονομάζονται οἱ καταλύτες πού λειτουργοῦν εἰς δάρος τοῦ (διὰ τοῦ μὴ λόγου – «ὑδρης», παραλόγου) αὐτοκαταστρεφόμενου ἀνθρωπίνου εἶδους –ἀναγνωρίσιμοι ὡς:

- I. Ὑπερπληθυσμὸς –κατ' ἀναφορὰν λιγότερο πρὸς τὴν παραγωγὴ καὶ περισσότερο πρὸς τὴν (συντελεστικὴν τῆς οἰκολογικῆς συμφορᾶς) κατανάλωσιν δῆθεν ἀγαθῶν.
- II. Ἐπικοινωνία: δι' αὐτῆς ὁ ἄνθρωπος δὲν κοινωνεῖ-ἐνοῦται μὲ πρωτοῖδωμένα θετικὰ τοῦ δίου στοιχεῖα, ἀλλὰ συγκοινωνεῖ (ἀποκαθιστᾷ ἐπαφὴν, συγκατανεῖ, συνδέεται, «προσέρχεται») στ' ἀρνητικὰ – ἀπείρως γοητευτικότερα κατ' ἀμεσότητα.
- III. Μετακορύφωσις τῆς «συγκίνησης» –πρόκειται γιὰ τὴν προώθησιν στοῦ μὴ περαιτέρω τῶν ἄνω ὀρίων τῆς «ταραχῆς τῆς ψυχῆς» (αὐτὸ εἶναι -σημαίνει «συγκίνησις») –εὐχερῶς ἀναγνωρίσιμης στὰ ἐπὶ μέρους συνθετικά:

- Ἰσχὺν – εἰς ἐξουσιασμόν, δούλωσι, σφετερισμόν (φιλοπρωτία).

- Πανηδονισμόν –μὴ συγχέεται μὲ τὴν εὐδαιμονίαν: ὁ πανηδονιστὴς δὲν εἶναι εὐδαίμων.

- Ἡσσονα προσπάθειαν (ἄμοχθίαν, φαρνιεντισμόν –ὅταν χάρις ἀσύγκριτη, ἀπαράβλητη, κρείσσων, περιλαμπρὴ θεβαιώνεται μόνῃ ἡ ἡδονὴ τῆς δημιουργίας, ἡ γέννησις, ἡ πλάσις, ἡ παραγωγὴ ἔργου).

- Παρέκκλιν-ἄμβλυνσιν τῆς ζωικῆς ὁρμῆς (ἐμφανῇ στὴν αὐτοπαράδοσι στὴν ἀκρασία, παραίσθησιν, διακύδουσιν) κ' ἐν γένει πᾶν εἰς ἑτεροταξίαν, ἐκρυθμία, ἑτερονομίαν.

Ἦδη, σ' ὅ,τι ἀφορᾷ στὴν προσωπικὴν μᾶς θέασι ἐπὶ τῶν πραγμάτων καὶ μὲ γνώμονα τὴν «ἐλληνικὴν ἔγνοιαν», δὲν ἀποδειλιόυμε: ὑπογραμμίζοντες πικρὴν ἐμπειρίαν τῇ νεο-ἐλληνικῇ (ἐξ ἐπιλεγόμενης ἀμάθειας ἀναγνωριζομένην στὴν ἐκ πλήρους ἀγνοίας-ἀνυποψίας ἐπιλεγόμενην) αὐτοαχρήστευσιν σὲ ἀρχικὸ στάδιο [κυρίως διὰ τῶν Ἀμαζόνιων – τῆς «ὀλοκαυτωματικῆς διακέλευσης» – «μέσων μαζικῆς ἐπικοινωνίας»], ἐπισημαίνουμε τὴν τελευταία (αὐτοαχρήστευσιν) ἐφαρμογήν:

α. Στὴν δεδομένη χειροπιαστὴ σαδομαζοχιστικὴ τρομώδη πλησίαισιν στοῦ φόνο τῶν «ὡς

πού δὲν πάει ἄλλο» διεκδικητῶν τῆς «ἰσχύος» –ὡς ἄνω εἰς ἐξουσιασμόν, δούλωσι, σφετερισμόν, φιλοπρωτίαν: πολιτικόν-οικονομικόν ἔγκλημα, βία, βιασμός, ἐξαχρείωσις, ἐκχυδαίσις...

6. Στὴν δεδομένη χειροπιαστὴ μαζοχιστικὴν τρομώδη ἐν ἐξελίξει (μῆπω) αὐτοφονίαν τῶν «ὡς πού δὲν πάει ἄλλο» τοξικομανῶν (συμπεριλαμβανόνται οἱ ἄλκοολικοί): τὸ μὲν νὰ «χτυποῦν» ἀντιστασιακὴν ἔνεσιν, τὸ δὲ ν' ἀξιοῦν ἀναιδῶς τὴν προσπάθειαν ἀπεξάρτησής τους ὄχι ἀπὸ ἐαυτοὺς, ἀλλ' ἀπ' τὴν «ἄτιμη κοινωνία». Ἐδῶ ἔχουμε αὐτονόητη μιά διαδικασίαν, στὰ πλαίσια τῆς ὁποίας: καὶ φονεύεται ὁ ταμίας, καὶ δὲν ἐπιτυγχάνεται ὁ σκοπὸς τῶν ληστῶν, καὶ ἡ «ἄτιμη κοινωνία» ἀπαιτεῖται (ἀπ' τοὺς τελευταίους) ὑπόχρεη νὰ ... διαστέλλει τὴν ἡττα τους ἀπ' τὸ ἔγκλημά τους – πού 'ναι ἕνα πρᾶμα. Τελικά, σ' ὅ,τι ἀφορᾷ σὲ μᾶς ἐδῶ, ὑπολογίζουμε συμφορὰ πού μόνον ἐπιμένουμε, ὅτι καθαίρεται ἡ φυλὴ σ' Ἐξάρχεια, σκολιανὴν ἄσφαλο, μετακυλάδικην ἔω.

– Διερωτῶμαι, ἂν ὑπάρχει πιὸ ἐφιαλτικὴ ἀλήθεια...

– Ὑπάρχει: «*Ἄξιον Ἐφεσίους ἡβηδὸν ἀπάγξασθαι...*» [Θὰ 'πρεπε οἱ Ἐφέσιοι ὅλοι, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἐφήδων, νὰ κρεμαστοῦν].

γ. Στὴν δεδομένη χειροπιαστὴ μαζοχιστικὴ, οἰονεὶ ἐνορμητικὴν, κατὰ μεταίχιμον ἀμφιρρέπειαν. Ἡ ὁποία, πέραν τῆς ἐξ ἀντικειμένου γενικῆς ἀδυναμίας εἰς ἀφομοίωσιν τοῦ «περισσοῦ» (ὅποιον –ἐδῶ τῆς συγκίνησης), τρομώδης ἐπίσης, ἐπιζητεῖται διαδικαστικά σὲ πλαίσια οἰονεὶ σεξουαλικοῦ φόβου, ὀριοθετημένου στὴν παρεπόμενη τῆς διακί'δευσης δεινότητα-κρισιμότητα συνθηκῶν. Στὴν ἔως ἀφροδισίου σπασμοῦ «ἀπώλειαν ἐδάφους ὑπὸ τοὺς πόδας» –στὸ δέος μᾶς, οἰονεὶ σὲ «ἀργὴ κίνησιν», ἀπροσγείωτης πτώσης στὸ ἀσύλληπτα ἀβυσσαῖον τοῦ διαστημικοῦ χάους. Πού σημαίνει, πῶς ἀνάλογα μὲ τὸν πολιτικὸν γκάνγκστερ (ἀπείρως πιὸ βρώμικον ἀπ' τὸν αὐτόνομον ἢ ἐν συμπτᾶξει τοῦ ὑποκόσμου), λάγνον, ἑτεραφροδισιακὸν καὶ τοξικομανῆ, ὁ παίκτης (τζογαδόρος) ἀπεκδέχεται (περιμένει μετ' ἐλπίδος) τὴν ἀπώλειαν, τὸ νὰ χάσει διακυβεύων τὰ πάντα ἐφ' ὧσιν ἔχει (ἢ ὄχι –χρὴν τιμῆς!) συμβατικὸν δικαίωμα ἰδιοκτησίας: τὰ δισεκατομμύρια πού χάνει στὸν (δημοκρατικότατο κρατικὸν καὶ ἀναπτυξιακὸν –μᾶς ἔφαγε ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία καὶ ἡ «νεοφιλελεύθερη οἰκονομία» τῶν «ἀνανεωτῶν») τζόγο ὁ ἐλληνικὸς λαὸς ἀπ' τὸ τόσον ἄτιμα, ἡλίθια καὶ βρώμικα διεκδικούμενο εἰσόδημά του, μαρτυροῦν λαὸν πού χάνεται ἄξιος τῆς αἰσχρῆς μοίρας του –καθὼς «δὲν καταλαβαίνει τί τοῦ συμβαίνει».

Γιὰ τοὺς πιθανῶς ἐν συγχύσει: πρόκειται γιὰ γεγονός, πού, ἀκριβῶς δεβαιούμενον ἀπ' τὸ ὅτι δὲν «διακυβεύεται» ὅ,τι δὲν ἔχει ἀποκτηθεῖ, ἐξηγεῖ ὄχι ἀμφίδρομη τὴν μοιραία ροήν: τὰ πάντα πρὸς τὸ ὅσαν πάντα –ποτέ καὶ τίποτε ἐκ τῶσχα... "Ὅλα τὰ ἄνω λοιπὸν ἐξηγοῦν ἐπαρκῶς τὸ γιατί καὶ πῶς τῆς κατὰ τὴν «διούμενη στιγμῆν» ἀπεμπόλησης-παράβιασης-ἀπόρριψης τῶν ἀρχῶν. Τοῦτο, μὲ αὐτονόητον ὅτι «διούμενη στιγμή» ἀναγνωρίζεται κάθε στιγμή τοῦ δίου, στὴ χρονικὴν ἔκλαμψι τῆς ὁποίας ὁ ἄνθρωπος-ἄτομον ἀφ' ἑνὸς μὲν προγραμματίζει τὴ ζωὴ του (χῶρον, στόχους, μέσα) τὰ μάλα ἀρνητικὴν (τοῦ ἐαυτοῦ τοῦ ἐναντίαν), ἀφ' ἑτέρου δὲ αὐταπατᾶται-ἐξαπατᾶ ἰσχυριζόμενος περιστασιακὴ τὴν ἱστορικὰ πάγια ἐνδοσί του –τάχα πῶς μ' ὅλον τοῦτο κατὰ θάθος εἶναι καὶ παραμένει ἀσυνθηκολόγητος, ἀσυμβίβαστος, ἐναντίος κάθε μορφῆς διεκδίκησης –μονοπώλησης τοῦ «περισσοῦ»! Ἔτσι, σχεδὸν τακτοποιημένος μὲ τὴ συνείδησί του, τὰ καταφέρει: καὶ νὰ ὁμολογῇ («θεωρητικά») προσωρινὴ – φευκτέαν – ἀποκρουστέα τὴν ἐπιλογὴν τῶ ἀρνητικοῦ, καὶ νὰ τὴν ὑπερακοντίζει –ὥσόντου κατὰ τὸ θετερόλεπτο τῆς Μεγάλης Ἀλήθειας συνειδητοποιήσῃ, πῶς πεθαίνει, πρὶν προλάβῃ «ν' ἀράξῃ στὸ νησί». "Ὅσον ἀφορᾷ στοὺς λοιποὺς (σ' αὐτοὺς συμπεριλαμβανόνται καὶ τὰ παιδιὰ του), τοὺς καταδολιεύεται, καθὼς δίπλα στὸν «θεωρητικὸ» λόγο του προβάλλει φορτικὰ (ὅταν, Ταρτοῦφος, δὲν παραπέμπει «διακριτικά» σὲ) ἕνα δεκαρολογικὸ, ψευτοεξιλαστήριον δοῦναι, αἰσχρὸ καὶ χυδαῖον ὑποκατάστατον τοῦ αἰγλήεντος καὶ πανέννοστου μὴ λαθεῖν, τάχα πού ἀπ' τὸ νομίμως ἐξασφαλισθὲν καὶ μονοπωλούμενον «περισσό» (πε-

ρίσειαν, ἀφθονίαν, πληθύν, πλησμονήν...) θά ἔλεεῖ τοὺς ἀναγκεμένους· ποὺ βέβαια θ' ἀγνοεῖ τὴν ὑπαρξί τους – ποὺ θά τοὺς βλέπει στὸ Σαῖν Μόριτς καὶ πίσω ἀπὸ στρατιῆς γοριλλῶν;

“Ὅπως καὶ νὰ τὸ κάνουμε, κ' ἐνῶ ἀπαράγραπτον χρέος τοῦ συμπνευματικοῦ ὄντος ἐπισημαίνεται ὅχι τὸ νὰ δίνει στὴ Ζωή, ἀλλὰ τὸ νὰ μὴ τῆς παίρνει (!) (πέραν τῶν ἀναγκαίων), ὁ ἄνθρωπος ἀφήνει κατὰ συνθήκην ὑποφώσκουσα τὴν ἐλπίδα ὅτι τάχα, συνειδῶς ἢ ὑποψιασμένος τὸν ἑκ μέρους του βιασμόν τῆς Φύσης (αὐτοβιασμό του ἀκριβῶς), δὲν μετέχει ἐν πάσῃ περιπτώσει κυλῶνιου ἄγους. “Ὅτι δηλαδή, μὴ τελικὰ ἀποτρόπαιος, βδελυκτός, μυσαρὸς θεοσίτης, ἴσως ἀξιωθεῖ τὸ χρονον, ὅπως, τὸ μὲν ἀναλύων πράγματα καὶ διαδικασίες, τὸ δὲ συνάγων συμπερασμούς, ἐφαρμόσει καὶ κατὰ τὴν «διούμενη στιγμήν» ὅσα βολεύεται νὰ δέχεται μὲν «θεωρητικά» γιὰ τὸν ἑαυτό του, θεσμοθετεῖ ὁμως γιὰ τοὺς λοιποὺς –ὡς ἐξουσιαστής. “Ὅτι ὄντως κοινωνῶς ἀπροσκύρωτων ἔργῳ ἀξίων (ἢτοι θέσει ἀποδεκτῶν ἢ μὴ ἀποδεκτῶν) μόνον κατὰ συνθήκην μὲ τὸν ἑαυτό του θ' ἀξιωθεῖ ἔργῳ καὶ κατὰ τὴν «διούμενη στιγμήν» τίς τελευταῖες ὡς φύσει ἐγκυρες, ὡς «ἄνευ τῶν ὁποίων ὅχι», συνεπεία εὐθυγραμμιζόμενος πρὸς αὐτές, δηλονότι ἀδιαφόρως τοῦ τί κάνουν οἱ ἄλλοι. Ποὺ σημαίνει, πῶς μόνον κατὰ συνθήκην μὲ τὸν ἑαυτό του θ' ἀξιωθεῖ ἀναγωγεὺς (ὑψωτής) τῶν ἐν λόγῳ ἀξίων σὲ καθολικὰ ἐν τέλει ἀποδεκτοὺς τελεσφόρους κανόνες ζωῆς.

–“Ἄλλ' ἐκεῖνο τὸ «ἀδιαφόρως τοῦ τί κάνουν οἱ ἄλλοι» δὲν θά φέρει τὸν «ἀναγωγέα» ἀσφαλὲς θῦμα τῶν μὴ ἀναγωγέων;

– Αὐτὸ θά ἦταν ἐπόμενο, ἂν ἐπιχειρηματολογούσαμε μὲ βάσιν ὅποιαδήποτε μορφὴν ἠθικῆς. “Ὅμως ἢ ἀπὸ παλιὰ διακήρυξις ὑποχρέωσης τοῦ ἀνθρώπου-ατόμου, ὅπως εἰς προμηθεϊκὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ ἀπ' τὸν Μείζονα Πόνον (ἐνστιγματικὸ-σωματικόν) ἀντινάξει τὸ Σύμπαν, φέρει γεωμετρικὸν τὸν παλιὸ λόγον μας –ἢτοι ἀποκλείοντα συλλήβδην τίς «ἠθικὲς» ὅλες ἢ ἀνάλογης μορφῆς ἐπιχειρηματολογίες.

Προλαμβάνουμε: Ὑπογραμμίζεται χωρὶς ἀντικείμενον ἢ ἀνατίναξις τοῦ Σύμπαντος. “Ὅτι ξανά ἀπὸ παλιὰ καὶ ἀπὸ τοῦτο τὸν χώρον ἔχει διακηρυχθεῖ, πῶς μὲ δεδομένον τὸ ἀνέφικτον σύστασης πόνου «μεγαλύτερου τοῦ ἐνός» (ἀδιανόητη ἢ ἄθροισις τοῦ φύσει μερικευμένου-ἐξατομικευμένου πόνου) ὁ ἀποκλεισμός τοῦ ὑποκειμενικοῦ πόνου προέχει φύσει τοῦ ἀποκλεισμοῦ οἰουδήποτε ἄλλου πόνου-τρίτου, τρίτων, δισεκατομμυρίων τρίτων. Κι εἶναι ἀκριβῶς, ποὺ ξανά ὁ παλιὸς λόγος μας, καθὼς διδῶναι μόνον τὸν φορέα του καὶ κανένα ἄλλον, καθὼς δηλαδὴ διὰ τῆς ἴδιας ἀθλήσεως ἀντιτίθεται σ' ὁλόκληρην ἐποχὴν, λειτουργεῖ αὐτενεργὸς ὑψιστὴ χάρις – ξανοίγουσα σὲ πλάτες Ὁ Αἰλάντος ἀκόμα καὶ τὴ «διαμαρτίαν ράχεως» (κύφωσιν, ὕδωσι, σκολίωσιν).

Νόμιμον συνεπῶς, ὀρθόν, ἀήττητον καθ' ἐπιχειρηματολογίαν τὸ αἷτημα-ἐγχείρημα, ὅπως στὴ θέσιν τοῦ ὑποκειμένου (ἀντ' αὐτοῦ) πονέσει ἕτερος –ἀδιάφορο καὶ ἂν πρόκειται γιὰ ἕναν ἕκαστο δισεκατομμυρίων ἐτέρων. “Ὅτι, καθὼς «ἄνθρωπος γεννημένος» ἀποκλείεται νὰ πονέσει πόνον «μεγαλύτερον τοῦ ἐνός» (τοῦ δικοῦ του), βεβαιώνεται φύσει ἀδιάφορον τὸ ποιὸς «ἕνας ἕκαστος» (καὶ ἄρα τὸ πόσοι) θά εἶναι αὐτός: ὁ συγχρονισμένος-παράλληλος ἀπειρῶν ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων πόνος δὲν θά ἐπηρέαζε ἕνα ὑποθετικὸ «πονόμετρον» πέραν τοῦ κατ' ἀνώτατο ὄριον ἀτομικοῦ πόνου –δὲν θά τὸ «ἀνέβαζε» οὔτε «γραμμούλα» πιὸ πάνω. Ποὺ θά εἰπεῖ, πῶς καθὼς ἀποκλείσαμε πιὰ αὐτὸ τὸ ἀφελὲς μελὸς ἢ χυδαῖα ὑποκριτικὸ «πολὺ τοῦ πόνου», ὁ ἐν ὑγείᾳ, ὁ μὴ ἐν διαστροφῇ ἢ ἐκστάσει ἄνθρωπος-ἄτομο: καὶ δικαιοῦται θέσει, καὶ ὑποχρεοῦται φύσει ν' ἀπαλλάσσεται (ἢ ἀποκλείεται προμηθεϊκὰ) παντὶ σθένει καὶ τρόπῳ τοῦ δικοῦ του πόνου.

– Καὶ λοιπόν; “Ἄν δὲν ὑπάρχει λύσις, ἂν ὁ ἄνθρωπος-ἄτομο ἀδυνατεῖ- δὲν θέλει νὰ ἐφαρμόσει καὶ κατὰ τὴν διούμενη στιγμή ὅσα καταφάσκει θεωρητικά, ἀδιαφόρως τοῦ τί κάνουν οἱ ἄλλοι, τί προτείνει ὁ ριζοσπαστισμός σου; Σὺ τί κάνεις;

– Ἀξιῶ ἑμαυτὸν ὁμολογῶν (τῇ φύσει).

Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ

ΚΩΣΤΑΣ ΔΟΥΚΑΣ, Ἑλληνικὴ Γλωσσογένεσις

«Ἐρευνᾶτε τὰ λεξικά», συμβούλευε τοὺς μαθητὲς τοῦ Ὁράτιου, διότι «ἀρχὴ σοφίας ὀνομάτων ἐπίσκεψις» κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη. Ἡ γένεσις καὶ ἡ σημασία τῶν ὀνομάτων ἀπασχόλησε ὅλους τοὺς Ἕλληνας καὶ ἰδιαιτέρως τὸν Πλάτωνα, ὁ ὅποιος στὸ γνωστὸ διάλογό του «Κρατύλος» προσπάθησε νὰ δώσῃ ἀπάντησι στὸ πάντα καίριο καὶ ζωτικὸ αὐτὸ θέμα – ἓνα διάλογο, πού περικυλλεῖ σ' ἀδιέξοδο κι ἔκλεισε μὲ τὸ γνωστὸ «νομίζω, πῶς κάποια ἀνώτερη ἀπ' τὴν ἀνθρώπινη δύναμις ἔθεσε τὰ πρῶτα ὀνόματα στὰ πράγματα...» (438 c).

Πέρασαν δύομισι χιλιετίες ἀπὸ τότε. Οἱ ἐξ-ουσιαστὲς, πού στηρίζονται στὸ ψεῦδος καὶ τὴν ἀπάτη, ἐπέτυχαν νὰ διαστρεβλώσουν τὸ πνεῦμα τοῦ «Κρατύλου» καὶ νὰ δημιουργήσουν τὴ θεωρίαν τῆς συμβατικότητος. Ἡ ἀποψη τοῦ Κρατύλου, ὅτι δηλαδὴ τὰ σήματα – ὀνόματα συνδέονται δι' αἰτιώδους σχέσεως μὲ τὰ σημαινόμενά τους- πράγματα, ἀποσιωπήθηκε καὶ λησμονήθηκε· ἡ «μείζων δύναμις» τοῦ Πλάτωνος μεταφράσθηκε σὲ Θεό- Γιαχβὲ καὶ παραδόθηκε πρὸς χλευασμὸν τοὺς θεολογοῦντας, ἐνῶ ἡ τρίτη ἀποψη τοῦ Ἑρμογένους περὶ συμβατικότητος τῆς γλώσσας ἀποτελεῖ τὸ σταθερὸ πάτημα τῶν «ῥιμων γλωσσολόγων», οἱ ὅποιοι ἀνεκάλυψαν καὶ τοὺς πρῶτους ὀνοματοθέτες, πού ἄλλοι φυσικά δὲν εἶναι ἀπ' τοὺς «τρώκτας καὶ ἀπατήλια εἰδότας» Φοίνικες.

Πέντε χρόνια πρὶν ὁ ἀείμνηστος συνεργάτης μας Ἡλίας Τσατσόμοιρος σὲ μιὰ πράγματι ἥρωικῇ ἐξόρμησίν του πρὸς τὸ πανάρχαιο παρελθὸν ἐσπασε τὸ ἀδιαπέραστο φράγμα πού 'χουν ὑψώσει κατόπιν μακραίωνων προσπαθειῶν τοὺς οἱ ἐξ-ουσιαστὲς καὶ ἀνεκάλυψε τόσο τοὺς δημιουργοὺς ὅσο καὶ τὸ χρόνο δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπινου λόγου. Ἡ «μείζων δύναμις» τοῦ Πλάτωνος ἀποδείχθηκε ἐνδοκοσμικὴ καὶ πολὺ γνώριμῃ, ἀφοῦ ἄλλη δὲν εἶναι ἀπ' τὴν παμμήτειρα φύσιν. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ὁ ἐρευνητὴς γκρέμισε τὸ σκληρόκοθρο δέντρο τοῦ παραλόγου, μὲ τοὺς καρποὺς τοῦ ὁποίου δηλητηριάζουν τὴν ἀνθρωπότητα τὰ ὄργανα τῆς λογοκρατίας. Ἡ «Ἱστορία Γενέσε-

(Πίστευε καὶ) Μὴ ἐρεῦνα τίς ἑλληνικὲς πυραμίδες

Οἱ ἀναγνώστες τοῦ «Δαυλοῦ» γνωρίζουν, ὅτι στὴν Ἑλλάδα ὑπάρχουν πανάρχαιες πυραμίδες (βλέπε τίς σχετικὲς ἐρευνές μας στὰ τεύχη 148, 149, 156, 159 καὶ 163).

Οἱ πυραμίδες αὐτὲς γενικῶς ἦταν ἄγνωστες. Τελευταία ἀναφορὰ σ' αὐτὲς εἶχε γίνῃ ἀπὸ τὸν Πανσανία πρὶν 1800 περίπου χρόνια. Κάποιοι ξένοι εἶχαν φιλοτεχνήσει καὶ δημοσιεύσει χαλκογραφίες μιᾶς ἑλληνικῆς πυραμίδας πρὶν ἀπὸ ἓνα αἰῶνα. Ἡ ἀρχαιολογικὴ ὑπηρεσία τοῦ Ρωμαίου Κρατιδίου δὲν εἶχε ἀσχοληθῇ ποτὲ μ' αὐτὲς, παρὰ μόνο γιὰ νὰ ὑποβαθμίσῃ τὴν σημασίαν τους, χρονολογώντας τες στὴν ἑλληνιστικὴν περίοδον. Καὶ ἦταν πράγματι ἐξαιρετικὰ περιέργον τὸ γεγονός ὅτι οἱ κρατικοὶ μας ἀρχαιολόγοι δὲν ἐρεῦνησαν καθόλου τὰ ἐντυπωσιακὰ αὐτὰ λείψανα τοῦ ἀπωτάτου ἑλληνικοῦ παρελθόντος, τουλάχιστον λείψανα πού γιὰ τὴν μελέτην τους δὲν χρειάζεται τίποτε (ἀνασκαφές, δαπάνες κ.λπ.), ἀφοῦ στέκονται ἀγέρωχα κάτω ἀπὸ τὸν ἥλιο, ἔτοιμα νὰ μιλήσουν γιὰ τὴν λαμπρὴ ἱστορίαν τους σὲ κάθε ἐνδιαφερόμενον.

Ἡ πρώτη ἀπὸ ἐπίσημην πλευρὰ ἀναφορὰ στὶς ἑλληνικὲς πυραμίδες ἔγινε τὸν περασμένον Φεβρουάριον (ἓνα χρόνο περίπου μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς σχετικῆς ἐρε-

ως τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας» (φιλολογικὴ ἐπιμέλεια Δημ. Ι. Λάμπρου, (ἐκδ. «Δαυλός» 1991) ἀποτελεῖ «κτῆμα ἐς αἰεὶ» τῆς ἀνθρωπότητος. Οἱ ὕμνεις ἄνθρωποι, οἱ πνευματικά «Ἕλληνες, πού «φύσει τοῦ εἰδέναι ὀρέγονται», μποροῦν νὰ τὸ μελετοῦν καὶ νὰ ἐξαληθεύωνται, παρέχοντας στοὺς ἀνθρώπους ὄντως «φῶς ἀληθινόν», ἐλληνικὸν φῶς. Τὰ ἀποτελέσματα δὲν ἄργησαν νὰ φανοῦν.

Σήμερα, πέντε χρόνια μετὰ, ἦλθε στὸ φῶς τὸ πνευματικὸ ἐκγονο, ἡ «Ἑλληνικὴ Γλωσσογένεσις» τοῦ Κώστα Δούκα. Ὁ συγγραφέας τοῦ παρουσιαζόμενου διβλίου βαδίζει σταθερὰ στὸ δρόμο πού χάραξε ὁ Ἡλίας Τσατσόμοιρος. Τὰ γράμματα, πού ἀποτελοῦν κωδικοποιήσεις ἐκατοντάδων λέξεων, ἔχουν τίς σημασίες τους καὶ ὁργανώνουν-παράγουν νέες λέξεις, τῶν ὁποίων τὸ νόημα ἀποτελεῖ συμπύκνωση καὶ συνισταμένη τῶν γραμμάτων πού τίς συγκροτοῦν. Ὁ Κ. Δούκα ἔχει «μάλα πολλὰ σήματα», καθὼς λέγει ὁ Παρμενίδης, ἔχει ὥστόσο προσανατολισμένη τὴ σκέψη του στὴν «Ἱστορία Γενέσεως τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας», στὰ λεξικά καὶ στὸν Ὅμηρο, πού, καθὼς φαίνεται, ἀποτελεῖ τὸ «ἐκ νεότητός του πάθος».

Μιά σειρὰ λέξεων «πού ἐπηρεάσθηκαν λιγώτερο ἀπὸ τίς ἀλληλοεπιδράσεις καὶ μετεξελίξεις χιλιετῶν καὶ πού δὲν σημαίνουν γιὰ μᾶς ἀπολύτως τίποτε, ὅπως ΑΤΤΙΚΗ, ΥΜΗΤΤΟΣ, ΑΡΔΗΤΤΟΣ, ΚΕΚΡΟΨ, ΑΙΓΑΛΕΩΝ, ΕΛΕΥΣΙΣ» κ.ἄ., ὑποβάλλονται καὶ πείθονται ἀπ' τὸ συγγραφέα νὰ «μιλήσουν», ἀποκαλύπτοντάς μας πράγματα, πού πιθανὸν νὰ ἦσαν τόσο γνωστά, μὰ δὲν μᾶς ἔρχονταν στὸ νοῦ. Ὅλοι γνωρίζουμε γιὰ παράδειγμα, τὸν Κέκροπα, τὸ διφυῆ ἰδρυτὴ καὶ βασιλεῖα τοῦ πρώτου ἁσπεως. Ἡ ἐτυμολογία τῆς «συδίλικης λέξης Κέκροψ εἶναι ἀπλοστατή, ἂν καὶ πανάρχαια, καὶ σημαίνει «καρπός»...». Ἀφαιρουμένου τοῦ ἀρχικοῦ ΚΕ, πού ἀποτελεῖ ἀναδιπλασιασμό, ὑπολείπεται τὸ ΚΡΟΨ ἢ ΚΡΟΠΣ (Ψ = ΠΣ) ἢ ΚΡΠΣ, ἀφαιρουμένου τοῦ Ὁμικρον. Παρεμβάλλοντας τώρα τὰ φωνήεντα Α καὶ Ο μεταξὺ τῶν δύο πρώτων καὶ τῶν δύο τελευταίων ἀντίστοιχα, ἔχουμε τὴ λέξη ΚΑΡΠΟΣ. «Ὁ Κέκροψ λοιπὸν δὲν ἦταν ἄλλο ἀπὸ τὴν ἀνάμνηση τῆς κοπῆς τῶν καρπῶν...» (σελ. 108-109). Ἡ λέξη ΑΤΤΙΚΗ σημαίνει ὀπτικά καὶ ἐννοιολογικά σπῆτι, πόλη, μόνιμη κατοικία, παρέχουσα μάλιστα ἀσφάλεια καὶ προφύλαξη ἀπὸ τοὺς περιβάλλοντες κινδύνους. Ποιά γράμματα ἔπρεπε νὰ χρησιμοποιηθοῦν, γιὰ ν' ἀποδώσουν τὴν ἐννοια τῆς προφύλαξης; Σύμφωνα μὲ τὸ χρῆσμός τὰ «ξύλινα τείχη» θὰ ἔσωζαν τὴν Ἀθήνα στὰ χρόνια τῶν Περσικῶν. Τὰ δοκάρια προφυλάσσουν πάντοτε. «Οἱ ξύλινες δοκοὶ τότε ἦσαν τὰ πλοῖα, σήμερα μορεῖ νὰ ναι οἱ ξύλινες οἰκίες πού προφυλάσσουν ἀπ' τοὺς σεισμούς... Στὴ λέξη ΑΤΤΙΚΗ ὑπάρχουν ἑξι κάθετες γραμμές, πού φαίνονται καλύτερα, ἂν ἀφαιρεθοῦν οἱ ὀριζόντιες γραμμές τῶν δύο Τ

νας τοῦ «Δαυλοῦ») ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, ἡ ὁποία παρουσίασε –ὑστερα ἀπὸ «δυστοκία» πολλῶν μηνῶν– κάποια στοιχεῖα γι' αὐτὲς καὶ τίς χρονολόγησε ὡς κατὰ τι ἀρχαιότερες ἀπὸ τίς αἰγυπτιακὲς, σύμφωνα μὲ τὴν ἐξέτασή τους μὲ τὴν μέθοδο τῆς ὀπτικῆς θερμοφωταύγειας.

Καὶ τότε δρεθθήκαμε ἐνώπιον τοῦ ἐξῆς φαινομένου: Ἐφημερίδες τῶν Ἀθηνῶν ἄρχισαν νὰ καταχωροῦν δημοσιεύματα στρεφόμενα ἐναντίον τοῦ «Δαυλοῦ» μὲ τὴν ἀπροσδόκητη «κατηγορία» ὅτι ἡ ἐνασχόληση τοῦ Περιδοικοῦ μὲ τὴν ἔρευνα τῶν ἐλληνικῶν πυραμίδων ἀποβλέπει στὸ «νὰ ἀποδείξει ὅτι οἱ σημίτες εἶναι κατώτερη φυλὴ, ἀνίκανη νὰ δημιουργήσῃ πολιτιστικά ἐπιτεύγματα» –καὶ ὡς «ἐπιτεύγματα» ἐννοοῦσαν δέδαια τίς πυραμίδες τῆς Αἰγύπτου– χαρακτηρίζοντάς μας ὡς «ἀντισημιτιστές» καὶ «φασίστες».

Ἡ «κατηγορία» αὕτη, ὅσο κι ἂν αἰφνιδιάξῃ, εἶναι δέδαια πολὺ ἀποκαλυπτικὴ: Ξεσκεπάζει ἀθέλα τούς αὐτοὺς πού ἐνοχλοῦνται ἀπὸ τὸ ἱστορικὸ Ἑλληνικὸ μεγαλεῖο καὶ ἀπὸ τὴν διερεύνησή του–μεγαλεῖο ἄγνωστο στοὺς σημερινούς Ἕλληνες, ἀποκρυπτόμενο, ὑποδιδαζόμενο, συκοφαντούμενο, διαστρεβλυνόμενο.

Στὶς 5 Ἰουλίου ὅμως ὁ αἰφνιδιασμός μας ἀπὸ τὴν ἀντίδραση αὕτη μετεβλήθη σὲ κατάπληξη: Οἱ ἐφημερίδες ἔγραψαν, ὅτι ὁ ὑπουργὸς Πολιτισμοῦ κ. Θάνος Μι-

καὶ τοῦ *H*, καθὼς καὶ ἡ γωνία τοῦ γράμματος (ἐργαλείου-ὄπλου) *K*, ὁπότε προκύπτει ἡ “ἱερογλυφικὴ ἀπεικόνιση” ΑΙΙΙΙΙ, ἥτοι τοῦ Ἀνθρώπου ἐνώπιον τοῦ Ἰ-σχαίου ἢ φράχτη» (σελ. 49-50).

Στὶς 175 σελίδες τοῦ βιβλίου του ὁ συγγραφεὺς διαλευκαίνει τὸ πρόβλημα τῶν πρώτων λέξεων καὶ ἐννοιῶν, πού ἀφοροῦν στὴν Ἀττικὴ καὶ τὸν Ἀττικάνθρωπο. Ἡ Ἑλλάς ὡστόσο εἶναι ἀπέρριπτη, ὅλος ὁ κόσμος εἶναι Ἑλλάδα, πρᾶγμα πού σημαίνει, ὅτι γιὰ ὅλα τὰ ἀνήσυχτα πνεύματα ὑπάρχει ἀντικείμενο ἐρεῦνης. Ὁ Κ. Δούκας μπορεῖ νὰ γίνη παράδειγμα.

Σαράντος Πάν

Ν. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, *Τουρκικά ντοκουμέντα*

Ἐπ' εὐκαιρία τῶν ἐκδηλώσεων μνήμης γιὰ τὴν γενοκτονία τοῦ Ποντιακοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπὸ τοὺς Νεότουρκους τοῦ Κεμάλ Ἀτατούρκ σὲ ὅλο τὸν κόσμο θὰ ἤθελα νὰ προσθέσω ὀρισμένα στοιχεῖα γιὰ τοὺς Νεότουρκους ἀπὸ τὸ βιβλίο τοῦ Νικ. Παπαδόπουλου (Μεστούση) μὲ τίτλο «*Τουρκικά ντοκουμέντα γιὰ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν*». Ἡ ἀλήθεια ἀπὸ τὸ στόμα τῶν Τούρκων», Ἀθήναι 1985 (χρυσὸ μετάλλιο Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν). Γράφει ὁ συγγραφεὺς: «Τὸ Κίνημα τῶν Νεοτούρκων, τῶν μορφωμένων ἀξιωματικῶν τῆς Τουρκίας, συμπεριελάμβανε μέσα στοὺς κόλπους του τοὺς πρὸ μορφωμένους, τὰ πρὸ δυναμικὰ στοιχεῖα τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ. Ὑπῆρχαν δὲ ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς τρεῖς κατηγορίες ἀξιωματικῶν. Ἡ πρώτη ἦταν λίγοι-ἐλάχιστοι Τούρκοι ἀξιωματικοὶ μὲν, ἀλλὰ Ἑλληνικῆς καταγωγῆς. Ἦταν αὐτοὶ πού πίστεψαν σὰν ἀλήθειες τὶς διακηρύξεις τοῦ κινήματος τοῦ Κομιτάτου τῶν Νεοτούρκων. Ἡ δευτέρα ἦταν οἱ γνήσιοι Τούρκοι ἀξιωματικοί, οἱ ὁποῖοι ἐπιζητοῦσαν τὴν δόξα καὶ τὸ μεγαλεῖο τῆς παλαιᾶς Ὀθωμανικῆς αυτοκρατορίας. Δίπλα σ' αὐτοὺς ἦταν καὶ Τουρκαλβανοὶ ἀξιωματικοί, στοιχεῖα δυναμικὰ καὶ ἐξυπνα, πού ὁ θρησκευτικὸς τους φανατισμὸς τοὺς ἔκανε ἀκόμη πρὸ δυναμικὰ καὶ πρὸ ἐνεργά.

» Ὑπῆρξε ὁμως καὶ μιὰ τρίτη ομάδα ἀξιωματικῶν, πού ἦταν οἱ πρὸ δυναμικοὶ καὶ οἱ πρὸ μορφωμένοι καὶ πού κρατοῦσαν ὅλες τὶς θέσεις κλειδιά τόσο στὸ τουρκικὸ ἐπιτελεῖο, ὅσο καὶ σὲ διοικητικὰ θέσεις. Ἦταν ἡ ομάδα αὐτὴ στενὰ συνδεδεμένη μεταξὺ της, ὥστε αὐτὴ διοικοῦσε τὸ Κομιτάτο τῶν Νεοτούρκων. Οἱ Νεότουρκοι ἦταν οἱ περίφημοι “Ντονμέδες”, δηλ. Ἑβραῖο-τουρκοὶ ἀξιωματικοί, στὴν πραγματικότητά ὁμως διαλεγμένοι καὶ γνήσιοι Ἑβραῖοι, πού ποτὲ δὲν κατάλαβαν οἱ Τούρκοι ὅτι οἱ “Ντονμέδες” δὲν ἦταν γνήσιοι Τούρκοι, ἀλλὰ Ἑβραϊκῆς καταγωγῆς,

κρούτσικος ἀποφάσισε (ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α3/Φ61/20325/313) νὰ ἀπαγορεύσῃ στοὺς ἐρευνητὲς τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν (καὶ δέδοται σ' ὅλους τοὺς κρατικούς ἀρχαιολόγους) τὶς μαγνητομετρικὲς μετρήσεις ἐπιφανείας γιὰ τὴν χρονολόγησιν τῶν πυραμίδων καὶ τῶν ἄλλων παναρχαίων λειψάνων τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου. Οἱ ἐφημερίδες παρὰ τὴν γνωστὴ τέλεια ἄγνοιά τους γιὰ ὅσα τεκταίνονται στοὺς κρισιμώτατους χώρους τοῦ Πολιτισμοῦ καὶ τῆς Παιδείας ὑποψιάστηκαν ἴσως, τί κρύβεται πίσω ἀπὸ τὴν ἀπίστευτὴ αὐτὴ ὑπουργικὴ ἀπόφαση, γι' αὐτὸ ζητοῦσαν «πειστικὲς δημόσιες ἐξηγήσεις τοῦ ὑπουργείου Πολιτισμοῦ». Βεβαίως καμμία ἐξήγηση, «πειστικὴ» ἢ μή, δὲν τοὺς δόθηκε.

Τὸ ἱστορικὸ πὺν παραθέσαμε εἶναι τόσο εὐγλωττο, ὥστε θεωροῦμε ὅτι περιτεύει οἰοδῆποτε δικό μας σχόλιο. Θὰ παρατηρήσουμε μόνον, ὅτι κατὰ τοὺς τελευταίους 17 αἰῶνες ἡ κρατικὴ ἐξουσία πού δυναστεύει τὸν ἱερό Ἑλληνικὸν ὅρα, εἴτε βυζαντινὴν εἴτε ὀθωμανικὴν εἴτε ρωμαϊκὴν ὀνομάζεται, εἶναι ἴσα-ἴσα ἐντεταγμένη μὲ τὴν ἀποστολὴ νὰ ἐλέγξῃ καὶ νὰ καταστέλλῃ οἰαδῆποτε κίνησιν, πού θὰ ἀποκαλύπτῃ τὸ ἀπαγορευμένο Ἑλληνικὸ καὶ τὴν ἀπαγορευμένη Ἑλληνικότητα καὶ θὰ θέτῃ τὶς προϋποθέσεις γιὰ γνῶσιν τοῦ μεγαλείου τοῦ δολοφονημένου Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ.

Δ.Ι.Α.

πού από παλαιότερα είχαν αλλάξει και την πίστη τους και τ' όνομά τους για κάποιον καθορισμένο σκοπό, άγνωστο τότε, γνωστό όμως σήμερα.

» Σκοπός των Νεοτούρκων ήταν η εξαφάνιση μέσα από το Τουρκικό κράτος όλων των Χριστιανικών μειονοτήτων και η ανασύστασις της παλαιᾶς Ὀθωμανικῆς αυτοκρατορίας. Οἱ ντονμέδες ἦταν οἱ πιὸ φανατικοὶ ἀπὸ ὅλους. Ντονμές ἦταν καὶ ὁ Κεμάλ Ἀτατούρκ.

» Ὑστερα ἀπὸ τὴν διαπίστωση τῶν πραγματικῶν σκοπῶν τῶν Νεοτούρκων ὅλοι οἱ Ἕλληνικῆς καταγωγῆς Τούρκοι ἀξιωματικοὶ δραπέτευσαν ἀπὸ τὸν Τουρκικὸ στρατὸ καὶ πέρασαν στὴν ἐλεύθερὴ Ἑλλάδα ἢ πήρανε τὰ θουνά τῆς ἰδιαίτερης πατρίδος τους καὶ ἔγιναν ὀπλαρχηγοὶ ἀνταρτικῶν ομάδων, ὅπως ὁ ἕνας τῆς τριανδρίας τῶν πρωταγωνιστῶν τοῦ διδλίου αὐτοῦ.

Παρατηροῦμε δηλ., ὅτι οἱ πληροφορίες πού μᾶς δίνει γιὰ τοὺς Νεότουρκους ὁ Νικ. Παπαδόπουλος στὸ ἀναφερθὲν βιβλίο του συμφωνοῦν ἀπόλυτα μὲ αὐτὰ πού ἀναφέρει ὁ Tse Sirpi στὸ διδλίο του μὲ τίτλο «Ἡ ἐπανάσταση κατὰ τῆς νέας τάξης» (βλ. «Δαυλόν», τ. 152-153, Αύγ.-Σεπτ. 1994).

Δημ. Θεοδορίδης

Γ. ΓΚΙΚΑΣ, Ὁ Νέος Ἡρακλῆς, Ὁ Ἀθλος 1ος

Διαβάζοντας τοῦτο τὸ ἐπικό ποίημα ὁ ἀναγνώστης εἰσάγεται σὲ μιὰ ἡρωϊκὴ ἐποχὴ, στὴν ὁποία κεντρικοὶ ἥρωες εἶναι ὁ πανάρχαιος Ἡρακλῆς, πού ἐνσωμάτωσε καὶ ἐξέφρασε τὴν ἐκρηκτικὴ ἰδιοσυγκρασία τῶν Ἑλλήνων, καὶ ὁ «Νέος Ἡρακλῆς», αὐτὸς πού θὰ ξεπηδήσει ἀπ' τὴν ἀφύπνιση τοῦ σημερινοῦ Ἑλληνισμοῦ, θὰ πολεμήσει καὶ θὰ κατανικήσει τὶς πληγές τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ, τὴν Λερναία Ὑδρα τοῦ ἐξουσιασμοῦ καὶ τοῦ παραλόγου καὶ θὰ ἐπαναφέρει στὴν ἀνθρωπότητα τὴν φλόγα τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνεύματος.

Οἱ ἀφύπνισμένοι Ἕλληνες ἀπ' ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος συνάχθηκαν στὴν Θηβαϊκὴ Καδμεία, γιὰ νὰ πάρουν τὴν μεγάλη ἀπόφαση τῆς ἀποτίναξης τῆς μακραίωνης δουλείας καὶ τῆς ἀπαλλαγῆς τους ἀπὸ τὸ σκότος. Στὴν σύναξη ἐμφανίζεται ὁ Ἡρακλῆς, ὁ ὁποῖος ρωτᾷ νὰ μάθει γιὰ τὸ κατάντημά τους. Οἱ συγκεντρωμένοι Ἕλληνες τοῦ διηγοῦνται τὴν ἱστορία τοῦ Ἑλληνισμοῦ, πού ἀπλώθηκε σ' Ἀνατολὴ καὶ Δύση, σὲ Βορρᾶ καὶ Νότο. Ὅμως τὸ «τέρας τοῦ σκότους» ἐπνίξε τὸ μεγαλεῖο, πού ἐμπόδιζε τὴν ὑπαρξὴ τῆς «νέας τάξης». Ἔτσι

«Ἡ ἀγάπη γιὰ ζωὴ ἔγινε ἁμαρτία,
ἡ ἀγάπη γιὰ τὴ ρώμη ἔγινε ντροπὴ·
ἡ ἔρευνα διαβολικὴ πῆρε σημασία·
τὸ δίκαιο στὸν ἄλλον κόσμον θ' ἀποδοθεῖ».

Ἐξαφνα καὶ καθὼς οἱ Ἕλληνες διηγοῦνταν τὴν ἀπελπισία τους στὸν Ἡρακλῆ, δράκοι σύρθηκαν ἀπ' τὰ τάρταρα καὶ ἄρχισαν νὰ τοὺς πνίγουν. Ἐνας ἐκ τῶν Ἑλλήνων, ὁ Νέος Ἡρακλῆς, θὰ ἐπιτελέσει τὴν σύγχρονη ἐποχὴ τοὺς νέους ἄθλους. Αὐτοὶ εἶναι ἡ ἐξάλειψη τῶν μεγάλων μαστιγῶν, πού ἔχουν ὀδηγήσει στὸν ἐκφυλισμὸ τῆς ἀνθρωπότητος. Μετὰ τὴν ἐπιτέλεση τοῦ 1ου ἄθλου ὁ ἀρχαῖος καὶ ὁ νέος Ἡρακλῆς ἀνταμώνουν. Ἡ Μεγάλῃ Ἑλλάδα, ἡ Παγκόσμια Ἑλλάδα εἶναι ὁ τελικὸς τους σκοπός.

Παν. Α. Κουβαλάκης

Π.Σ. ΜΑΓΙΑΚΟΣ, Ὁ Λάμπρος Κατσώνης

«Κατὰ θάλασσαν προέκνυεν εἰς τὸ μέσον ἀνὴρ δυνάμενος νὰ καταταχῇ μεταξὺ τῶν ναυτικῶν ἡρώων, ὅσους ἀναφέρει ἡ πατριος ἡμῶν ἱστορία, ἡ τοσοῦτους μεγάλους ναυτικούς ἀνδρας ἀπὸ Θεμιστοκλέους μέχρι Μιαούλη ὑμνήσασα» (Κ. Παπαρηγόπουλος). Οἱ νέοι τῆς Ἑλλάδος πολὺ λίγα πράγματα ξέρουν γιὰ τὸ Λάμπρο Κατσώνη καὶ τοὺς «Λαμπρινούς», πού κατέπληξαν μὲ τὰ κατορθώματά τους. Κι ὅμως πολλὰ θὰ εἶχαν νὰ ὠφεληθοῦν μελετώντας τὸν δίο καὶ τὰ ἔργα τοῦ ἀνδρός, ὁ ὁποῖος μετέβαλε παντάπασι τὴν γνώμη τῶν Εὐρωπαίων περὶ τῶν «Νεο»-Ἑλλήνων. Πράγματι, μέχρι πού ἐνεφανίσθη ὁ Λ. Κατσώνης στὸ Αἰγαῖο, κανένας «λόγος δὲν ἐγίνετο εἰς τὴν Εὐρώπῃ διὰ τοὺς Ἕλληνας. Ἡ Ἑλλὰς ἡγνοεῖτο ἀπ' τοὺς Εὐρωπαίους ἢ μᾶλλον εἶχε ξεχα-

σθῆ, ἀφοῦ ἡ ἰδία οὐδὲν σημεῖον ὑπάρξεως ἔδιδεν. Οἱ Εὐρωπαῖοι, πλὴν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, ἐθεωροῦσαν τὴν ἐλληνικὴν φυλὴν τελείως ἐκφυλισμένην καὶ ἀναξίαν πάσης προσοχῆς», παρατηρεῖ μὲ πικρίαν ὁ Ἀ. Κοραῆς.

Μὲ τὴν ἐμφάνιση τοῦ Λάμπρου στὴ Μεσόγειο τὰ πράγματα ἄλλαξαν. Ἡ Τουρκικὴ αὐτοκρατορία ἀναγκάζεται ν' ἀποσύρῃ τὸ στόλο της στὸν Εὐξείνιο Πόντο, οἱ Ρῶσοι ὁμιλοῦσαν περὶ ἐνὸς «νέου Θεμιστοκλῆ» καὶ ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνηση θορυβημένη ἐτοιμάζεται νὰ στείλῃ τὸν Βρετανικὸ στόλο ἐναντίον τοῦ Κατσώνη, ποὺ μόνος αὐτὸς μὲ δεκαῆξι τὸ πολὺ πλοῖα ἀπειλοῦσε νὰ διαλύσῃ ὁλόκληρὴ τὴν Ὄθωμανικὴ αὐτοκρατορία. «*Ἐδάκρουσα*», γράφει ὁ Κοραῆς, «*ἀπὸ τὴν χαρὰν μου ἀναγιγνώσκων εἰς τὰς Ἀγγλικὰς γαζέττας τὴν δημηγορίαν τοῦ Σέριδαν*» καὶ τοῦ Φόξ, οἱ ὁποῖοι ἐξανέστησαν κατὰ τῆς ἀνωτέρω προτάσεως τῆς κυβερνήσεώς τους διακηρύξαντες μεγαλοφώνως «*ὅτι οἱ Ἀγγλοὶ περιήπτον εἰς ἑαυτοὺς ὄνειδος, παρακλύοντες τὴν ἐλευθερίαν ἐνὸς ἔθνους, δυνάμενον ν' ἀναδείξῃ νέους Δημοσθένας καὶ Θεμιστοκλεῖς*», ἀναφέρει στὸ ἐν ἐπικεφαλίδι βιβλίῳ ὁ συγγραφέας (σ. 100).

Τὰ κατορθώματα τοῦ Λάμπρου ἀνάγκασαν τοὺς Εὐρωπαίους νὰ μεταβάλουν τὴν λανθασμένη γνώμη ποὺ εἶχαν γιὰ τοὺς Ἕλληνες. Κάποιος πλοίαρχος γαλλικοῦ πολεμικοῦ, ποὺ ἔγινε θεατῆς μιᾶς ἀνίσου ναυμαχίας μεταξὺ Σύρου καὶ Μυκόνου (3-6-1789) καὶ τοῦ ἥρωισμοῦ τοῦ Λάμπρου καὶ τῶν περὶ αὐτόν, ἐξεφράσθη δημοσίᾳ γι' αὐτοὺς λέγοντας: «*εἶναι γνωστὸν εἰς ὅλους τοὺς Εὐρωπαίους, ὅτι οἱ ἀπόγονοι τῶν Ἑλλήνων διασώζονται εἰσέτι καὶ νῦν τὴν προποταρικὴν ἀρετὴν καὶ ἀνδρείαν*». Ἡ παιδεία μόνον ἀπέλειπεν αὐτοὺς. «*Ἄν ὅμως, θεοῦ θέλοντος, ἐπιδώσιν εἰς αὐτὴν, τότε ποῖος δύνата νὰ ἀμφιδάλλῃ, ὅτι καὶ οἱ ἀπόγονοι θέλουν γίνεαι τοιοῦτοι, ὁποῖοι ἦσαν καὶ οἱ πρόγονοι*» (σελ. 64-65). Καὶ ὁ κόμης Τενίν, ποὺ ἔτυχε νὰ παραστῇ στὴ γνωστὴ ναυμαχία τῆς Ἀνδρου (6-5-1790), συγχαίροντας τὸν Λάμπρο καὶ τοὺς «Λαμπρινούς» γιὰ τὴν ἀνδρεία καὶ τὴν αὐτοθυσίαν τους, μεταξὺ τῶν ἄλλων εἶπε: «*Ἐγὼ ἐκ τῆς ἱστορίας γνωρίζω τὸ γένος τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' ἡ πατήθην νομίζω, ὅτι ἡ δουλεία, ἀπομακρύνασα ἀπ' αὐτῶν τὰς μαθήσεις, ἀπεμάκρυνε καὶ τὴν ἀνδρείαν. Νῦν δὲ δλέπω, ὅτι ἡ ἀνδρεία σώζεται καὶ σήμερον καθὼς καὶ τὸ πάλαι*» (σελ. 93).

Οἱ «νεκροσίτοι καὶ ἐρεβομανεῖς» λογοκράτες, ποὺ «κοπροκρατοῦν τὸ μέλλον» τῆς ἀνθρωπότητος, μισοῦν τὰ μεγάλα ἀναστήματα, τὶς ἥρωικες μορφές, ποὺ παρασύρουν τὶς ψυχές τῶν ἀνθρώπων σὲ κοινὸς ἐνθουσιασμοὺς καὶ ὑψηλές συγκινήσεις, γι' αὐτὸ καὶ προσπαθοῦν νὰ μειώσουν τὴ δόξα καὶ τὸ μεγαλεῖο τους. «Ὅταν λοιπὸν ἀναφέρονται στὸν Κατσώνη, τίποτα ἄλλο δὲν ξεροῖν νὰ ποῦν ἐκτὸς ἀπ' τὸ δίστιχο, ποὺ οἱ ἴδιοι σοφίστηκαν ἀπὸ χαιρεκακία: «*Ἄν σ' ἀρέσῃ μαρμα-Λάμπρο, ξαναπέρασε ἀπ' τὴν Ἀνδρό*». Κι ὁμως στὴ ναυμαχία ἐκείνῃ «*δίκαιον εἶναι ὑπολαμβάνειν αὐτὸν νικητὴν μᾶλλον ἢ νικημένον*», σύμφωνα μὲ τὸν Ἐνετὸ ναύαρχο Αἴμο.

Τὰ σχέδια ἄλλωστε καὶ τὸ μέλλον τοῦ Κατσώνη δὲν κρίθηκαν στὴν Ἀνδρό ἀλλὰ στ' ἀνατολικά παράλια τοῦ Μυστρᾶ καὶ συγκεκριμένα στὸ Πόρτο Κάγιο, ὅπου ὁ Λάμπρος εἶδε τὰ γαλλικὰ καὶ ἀγγλικὰ πολεμικὰ νὰ ῥχωνται ἐναντίον του. Ὁ ἥρωας ἐννόησε, ὅτι ἡ Ρωσία τὸν ἀπεκήρυξε καὶ οἱ λεγόμενες «Μεγάλες Δυνάμεις» τὸν ἐπεκήρυξαν ὡς κουρσάρο. Ὁ Κατσώνης ἔδωσε τὴν τελευταία του μάχη στὴ στεριά. Ἀπέναντί του εἶχαν παραταχθεῖ τρεῖς αὐτοκρατορίες: Ὄθωμανοί, Ἀγγλοὶ καὶ Γάλλοι, ποὺ κατανικήθηκαν. Τὸ τέλος τοῦ Λάμπρου ἦταν «μεγάλης ἀξίας», ὅπως τὸ εἶχε πεῖ ἡ μάνα του στὸν περιηγητὴ Ξαδιέρο Σκροφάνι, ποὺ τὸν ἐπισκέφθηκε στὴ Λεϊβαδιά: «... *Ὅ, τι κι ἂν γίνῃ, εἶμαι βέβαιη, πὼς θὰ τελειώσῃ μ' ἓνα τρόπο ἀνάλογο τῆς μεγάλης ἀξίας του*». Καὶ ὁ Σκροφάνι συμπληρώνει: «*Ἡ μητέρα τοῦ Θεμιστοκλῆ ἢ τοῦ Ἐπαμεινώνδα δὲν μποροῦσε νὰ ὁμιλήσῃ διαφορετικώτερα*» (σελ. 92).

Τὸ βιβλίον «*Ὁ Λάμπρος Κατσώνης*» τοῦ Παναγιώτου Σ. Μαγιάκου γράφτηκε τὸ 1932. Πρόκειται γιὰ ἓνα πραγματικὸ ἀριστοῦργημα, ποὺ προκαλεῖ ψυχικὲς ἀνατάσεις καὶ ἐθνικοὺς παλμούς. Ἡ Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Λεβαδείας τιμώντας τὸν πατριώτη τους ἥρωα, ἀλλὰ καὶ ἐπιθυμώντας νὰ δώσῃ ἓνα πραγματικὸ πρότυπο ἥρωικοῦ καὶ ἀρίστου ἀνδρὸς στὰ Ἑλληνόπουλα, τὸ ἀνετύπωσε. Μακάρι νὰ φθάσῃ στὰ χέρια ὅλων τῶν Ἑλλήνων ὅλοι τους θὰ ὠφεληθοῦν σίγουρα καὶ βέβαια ὅλοι τους θὰ συγκινηθοῦν.

Σαράντος Πάν